

**«Жастар ортасындағы қоғамдық-саяси
жағдайды зерттеу»
2016 жылдың 2 тоқсаны**

**Әлеуметтік зерттеулердің нәтижелері
бойынша талдамалық есеп**

Астана, 2016

ӘОЖ 329 (574)
КБЖ 66.75 (5 қаз)
Д 19

Даутов А.Т.

Д 19 **Жастар ортасындағы қоғамдық-саяси жағдайды зерттеу 2016 жылдың 2 тоқсаны/Изучение общественно-политической ситуации в молодежной среде, 2 квартал 2016 года /Даутов А.Т., Аюпова Р.Р., Киалбекова А.Г. – Астана: «Жастар» ҒЗО, 2016. – 204 б.**

ISBN 978-601-7857-02-8

Бұл баяндама Қазақстан Республикасы жастары арасындағы қоғамдық-саяси жағдайға қатысты эмпирикалық әлеуметтік зерттеулердің нәтижелерінен тұрады. Зерттеу «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығымен жүргізілген. Баяндамада әлеуметтік өзін-өзі сезіну, азаматтық белсенділік пен жастар арасындағы діндарлықтың сұрақтары қарастырылған.

Данный доклад содержит результаты эмпирического социологического исследования общественно-политической ситуации среди молодежи Республики Казахстан. Исследование было проведено Научно-исследовательским центром «Молодежь». В докладе рассмотрены вопросы социального самочувствия, гражданской активности, религиозности молодого населения страны.

ӘОЖ 329 (574)
КБЖ 66.75 (5 қаз)

ISBN 978-601-7857-02-8

© «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы», 2016
© Научно-исследовательский центр «Молодежь»,
2016

Мазмұны	
1. Зерттеу бағдарламасы	5
1.1 Зерттеудің өзектілігі мен негіздемесі	5
1.2 Зерттеудің мақсаттары мен міндеттері	5
1.3 Зерттеудің болжамдары	6
1.4 Негізгі ұғымдардың мағыналары	6
1.5 Зерттеудің технологиялық бөлімі	7
2. Жастардың әлеуметтік-экономикалық көңіл-күйлері	11
2.1 Өмір сүру деңгейіне қанағаттану	11
2.2 Жастардың өзекті мәселелерінің рейтингісі	17
2.3 Жастар арасындағы әлеуметтік шиеленістің деңгейлері мен себептері	20
2.4 Жемқорлықтың деңгейін бағалау	23
Бөлім бойынша қорытынды	26
3. Жастардың білімі мен жұмыспен қамтылуы.....	28
3.1 Жастар арасында кәсіптік өсу және жұмыспен қамтылу мүмкіндіктерін бағалау	28
3.2 Білім беру реформаларын қолдаудың деңгейі	30
3.3 Білім беру сапасына қанағаттану	35
Бөлім бойынша қорытынды	36
4. Мемлекет жастар саясатын бағалау	37
4.1 Мемлекет жастар саясаты туралы ақпараттану деңгейі	37
4.2 Жастар арасында қоғамдық-саяси белсенділіктің деңгейі	47
4.3 Жастар арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру	56
Бөлім бойынша қорытынды	58
5. Жастар арасындағы діни ахуал жағдайды бағалау.....	61
Бөлім бойынша қорытынды.....	64
Қорытынды	65
Қосымша	66

I. Ғылыми-зерттеу бағдарламасы

1.1 Зерттеудің өзектілігі мен негіздемесі

Жастар әлеуметтік қоғамдастық ретінде қос позиция жағдайда: бір жағынан, ол әлеуметтік әлсіз топтардың бірі болып табылса, екінші жағынан, жетекші орындарға иеленеді, өйткені, жастар өзінің табиғаты бойынша жаңаның бәрін қабылдап, дәстүрлі емес инновациялық шешімдер жасауға бейім болып келеді.

Қазіргі таңда елімізде 14-29 жас аралығындағы жастардың 40-тан астам санат құрылымы, яғни оқушы, студент, жұмыс істейтін, жұмыссыз, деструктивті, өзін-өзі жұмыспен қамтыған, ауыл және басқа да жастарды бөліп көрсетуге болады. Бұл санаттардың әрқайсының өзіндік мәселелері, қажеттіліктері мен үміттері болады. Осы орайда іске асырылып жатқан мемлекеттік саясаттың тиімділігі қазақстандық жастардың түрлі санаттарының қажеттіліктерін уақытылы диагностикасына тікелей байланысты болып келетінін түсіну керек.

Мемлекеттік жастар саясатын іске асырудың тиімділігін қамтамасыз ету үшін жастар арасындағы жағдайлар, олардың қажеттіліктері мен күтілетін үміті, елде болып жатқан қоғамдық-саяси үрдістерге деген қатынастары туралы өзекті ақпаратқа иелену керек. Осыған негізделе отырып, қазақстандық жастардың қазіргі жағдайын тексеру және бақылау мақсатында жүйелік негізде әлеуметтік және сараптамалық зерттеулерді жүргізу керек.

1.2 Зерттеулердің мақсаты мен міндеттері

Аталған зерттеудің мақсаты Қазақстан жастарының әлеуметтік көңіл-күйін зерттеу, оның негізгі қажеттіліктерін анықтау, сондай-ақ әлеуметтік тәжірибелерін талдау болып табылады.

Алға қойылған мақсатқа жету үшін келесі түйінді әлеуметтік зерттеулерді шешу қажет:

- Жастар ортасындағы негізгі қажеттіліктерді ашып көрсету;
- Жастар ортасындағы қоғамдық-саяси жағдайды бағалау;
- Өзекті әлеуметтік мәселелердің рейтингісін анықтап шығару;
- Жастардың өз өмір деңгейіне, материалды жағдайына қанағаттану деңгейін анықтау;
- Жастардың наразылық көңіл-күйінің деңгейін анықтау;
- Жастар ісі бойынша Кеңестердің, Жастар ресурстық орталықтарының, Жастар саясаты департаментінің және басқа да жастар ұйымдары қызметінің тиімділігін бағалау;
- Жастар ортасындағы діни жағдайдың деңгейін бағалау;
- Жастардың құндылықтық ұстанымдары мен бағдарларын анықтау;
- Жастар ортасындағы миграциялық көңіл-күйді анықтау;
- Жастардың Астана және Алматы қалалары, облыстардың әкімдіктеріне сену деңгейін анықтау;
- Жастардың Елбасын қолдаудың деңгейіне талдау жасау;

– Аймақтардағы жастар ортасында болып жатқан жағдайларды әлеуметтік-экономикалық тұрғыдан тұрақтандыруды қамтамасыз ету бойынша мүдделі мемлекеттік органдарға ұсыныстар жасау.

Зерттеу объектісі әлеуметтік-демографиялық және территориалды сипаттамаларын көрсететін параметрлер бойынша таңдалған Қазақстан Республикасының 14-29 жас аралығындағы (жастар) халқы болып табылады. Оған қоса, НЕЕТ санатындағы жастар бөлек сұралған болатын (« Лайықты еңбек индикаторлары. Концепциялар және анықтамалар әдіснамасы бойынша НЕЕТ жастары жұмыс істемейтін (жұмыссыздар немесе жұмыспен қамтылған саласына кірмейтіндер) және оқымайтын жастардың тобы ретінде анықталады.

Зерттеу пәні – жас қазақстандықтардың әлеуметтік көңіл-күйі мен қажеттіліктері туралы көзқарастарын зерттеу.

1.3 Зерттеу гипотезасы

Жастардың әлеуметтік көңіл-күйін қазақстан қоғамында жүріп жатқан әлеуметтік және экономикалық өзгерістеріне байланысты болып келеді. Қалалық жастардың түрлі көрсеткіштер бойынша өмірге қанағаттану деңгейі жоғары. Керісінше, ауылда тұратын жастар жұмыспен қамту, жоғары және кәсіптік білім алу, баспанаға қол жеткізу мәселелеріне қатысты көп қиындық көреді.

Жастар осы өмірде өз орындарын тауып, өмір сүрудің жақсы деңгейін қамтамасыз ету мақсатында әрдайым ізденісте болып келеді.

1.4 Негізгі ұғымдардың түсіндірмесі

Жастар – қоғамдағы өзінің жастық шеңберлері және статусымен ерекшелінетін ерекше әлеуметтік-жастық топ болып табылады: балалық пен жасөспірімдіктен әлеуметтік жауапкершілікке өту. Кейбір ғалымдар жастарды жас адамдардың біртұтастығы деп түсініп, қоғамның олардың әлеуметтік қалыптасу әлеуетін іске асыруға мүмкіндік беріп, жеңілдіктер жасап, сонымен қатар әлеуметтің белгілі бір салаларында белсенді қатысу мүмкіндігінде шектей алады деп ойлайды.

Қажеттілік – бір нәрсенің жетіспеушілігін психологиялық немесе функционалдық тұрғыдан сезінудің ішкі қалпы, жағдайға байланысты көрініс табады.

Адамның әлеуметтік көңіл-күйі қоғамдағы әлеуметтік игіліктер, олардың қалыптасуы мен таратылу жүйесінен пайда болатын әлеуметтік қажеттіліктердің қанағаттану деңгейімен анықталады. Ол сонымен қатар қандай да бір адам үшін осы әлеуметтік жағдайлардың қолайлы болу дәрежесі, яғни оның өзіндік тәжірибесінен қалыптасатын қоршаған орта туралы субъективті көзқарасы болып табылады.

Жастардың әлеуметтік тәжірибелері жастардың күнделікті өмірдегі қоғамдық маңызы бар сұрақтарға қатысты шешім қабылдау үрдісіне қатысу,

қабылданған шешімдердің нәтижелері үшін жауапты болу ниеттері мен құқықтарын, сонымен қатар әлеуметтік ортаға демократиялық әдістермен әсер ету құқығын іске асыруға бағытталған әдетті әрекеттердің жиынтығы болып табылады.

Құндылықтық бағдарлар – адамның санасымен стратегиялық маңызды мақсат түрінде қабылданатын құндылықтар мен жалпы дүниетанымдық бағдарлардың көрініс табуы.

1.5 Зерттеудің технологиялық бөлімі

Іріктемелі жиынтықтың көлемі 2 000 респондентті құрайды. Әлеуметтік зерттеуді жүргізу аумағы – Қазақстан Республикасының барлық аймақтары мен республикалық маңызы бар Астана және Алматы қалалары, 14 облыстық орталық, сонымен қатар ауылды мекендерді қамтыды. Зерттеуде стратификацияланған көпсатылы іріктеме қолданылған. Оған қоса, NEET санатындағы 200 респондент бөлек сұралды («Лайықты еңбек индикаторлары. Тұжырымдамалар және анықтамалар әдіснамасы бойынша NEET жастары жұмыс істемейтін (жұмыссыздар немесе жұмыспен қамтылған саласына кірмейтіндер) және оқымайтын жастардың тобы ретінде анықталады). NEET санатындағы респонденттерді іріктеп алу үшін «жентек қар» әдісі қолданылатын болады.

1 кесте. Жоба бойынша іріктемелі жиынтық, адам

	Жалпы адамдар саны			Қала тұрғындары			Ауыл тұрғындары		
	Екі жыныстық топ	Еркектер	Әйелдер	Екі жыныстық топ	Еркектер	Әйелдер	Екі жыныстық топ	Еркектер	Әйелдер
Қазақстан Республикасы	2000	1004	996	1136	567	569	863	441	422
Ақмола облысы	78	40	38	36	19	17	42	22	20
Ақтөбе облысы	101	50	51	63	31	32	38	19	19
Алматы облысы	215	110	105	50	26	24	165	84	81
Атырау облысы	68	34	34	31	16	15	37	19	18
Батыс Қазақстан облысы	72	37	35	35	18	17	37	19	18
Жамбыл облысы	121	61	60	48	25	23	73	38	35
Қарағанды облысы	150	76	74	118	60	58	32	16	16
Қостанай облысы	96	48	48	50	25	25	46	23	23
Қызылорда облысы	89	46	43	37	19	18	52	27	25
Маңғыстау облысы	73	37	36	34	17	17	39	20	19
Оңтүстік Қазақстан облысы	341	173	168	149	76	73	194	98	94
Павлодар облысы	79	40	39	55	28	27	24	12	12
Солтүстік Қазақстан облысы	56	29	27	25	13	12	31	16	15
Шығыс Қазақстан облысы	146	75	71	91	46	44	55	28	17
Астана қ.	104	50	54	104	50	54	-	-	-
Алматы қ.	211	98	113	211	98	113	-	-	-

* ҚР Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің 2015 жылғы мәліметтері бойынша

Бұл зерттеуде бақылаудың бірліктерін іріктеу бірнеше кезеңнен өтті: іріктеудің ықтималды дизайны пайдаланылады. Іріктеудің ықтималды дизайны кез-келген адамның (14-29 жас аралығында) жиынтық шеңберінде талдау үшін таңдалудың барлық теңдей мүмкіндіктеріне иеленеді. Стратификацияланған көпсатылы іріктеу пайдаланылады. Мысалға, негізгі кабаттар ретінде келесілерді қарастыруға болады:

1 саты. Облыс бойынша іріктеу – облыстар мен республикалық маңызы бар қалалардың жасы 14-тен асқан халқының санына қарай елдің 16 аймақтары, Астана және Алматы қалалары, 14 облыс орталықтары бойынша іріктеу көлемдері анықталған.

2 саты. Қала-ауыл қағидасы бойынша іріктеу – әрбір облыста қалалық және ауылдық іріктеудің көлемдері есептеліп шығарылған.

3 саты. Бастапқы нүктені іріктеу – әрбір елді мекеннің шеңберінде бағыттың бастапқы нүктелері мен респонденттер саны кездейсоқ анықталады.

Бастапқы нүктелерді іріктеу

Қаладан бірнеше бастапқы нүктелер таңдалады. Бастапқы нүкте – нақты мекен-жай – көше мен үйдің номері (мысалға, Республика даңғылы, 15 үй. 5

пәтер). Сол жерден бастап үй шаруашылықтарын іріктеу үрдісі басталады. Бастапқы нүкте Бағыт парағында тіркеліп, оған номер тағайындалады. Бастапқы нүктелердің саны учаскілердің санымен бірдей болуы тиіс. Таңдалған учаскілер қаланың түрлі жерлерінде болуы тиіс (мысалы, бір учаскі орталықта, екіншісі базар айналасында, үшіншісі вокзал ауданында). Әрбір бастапқы нүктеден бастап интервьюер ережеге сай бағытпен жүріп отырады. Зерттеуде пайдаланылатын Бағыт парақшаларының саны бастапқы нүктелердің санына тең болуы тиіс.

4 саты. Үй шаруашылығын іріктеу – ережеге сай бағыт бойынша бастапқы нүктеден бастап сол жағындағы үй шаруашылықтары іріктеледі.

Бағытты анықтау

1. Қаладағы немесе ауылдағы Бастапқы нүктенің мекен-жайы анықталады.

2. осы сауалнамаға қатысатын үй шаруашылықтарының іріктемесі құрылады. Әрбір нүктеге сауалнамалардың белгілі бір саны беріледі, мысалға, бір учаскіге 10 сауалнама. Бір учаскіден іріктелген үй шаруашылықтарының саны осы учаскіде таратылуы тиіс сауалнамалардың санына байланысты болып келеді. Бір учаскідегі үй шаруашылықтарының саны сол учаскіге арнайы бөлінген нәтижелі сұхбаттардың санынан 40 пайызға көбірек болу керек. Мысалға, бір учаскіде 10 сауалнама, ал оларды толтыру үшін 14 мекен-жайды пайдалануға болады.

Қадам түрін анықтаймыз: қалалық елді мекендер үшін қадам төртке тең болады (яғни, әрбір төртінші пәтерге кіру керек), ауылды елді мекендер үшін (яғни, әрбір екінші үйге кіру керек).

Қалалық елді мекендер үшін үй шаруашылықтарын тандау ережесі осындай болмақ. Бастапқы нүктеден бастап интервьюер подъезд пәтерлерін 4 кадаммен аралап шығып, әрбір таңдалған пәтерді бағыт парақшасына жазып алады.

Егер сауалнама ауылды жерде жүретін болса, онда үй шаруашылықтарын іріктеу ережесі сақталынады. Бірақ бұл жағдайда пәтерлер емес, ал жер үйлер сұралады. Үй шаруашылығын бағыт парақшасына тіркегеннен кейін біз 1 үй шаруашылығын тастап кетіп отырамыз.

«Сол қол» ережесі. «СОЛ ҚОЛ» ережесі бойынша бағытпен жүре отырып, интервьюер төртбұрыштап жүріп, көшелерді қимай, жолдарды өтпейді.

5 саты. Квота бойынша респонденттерді іріктеу – әрбір үйден респонденттер жыныстық және жастық квота бойынша іріктеледі, респонденттің жасы 14-тен төмен және 29-дан жоғары болмауы тиіс, сонымен қатар жыныс ерекшеліктері репрезентативті болу керек (сұралатын еркек пен әйелдер саны ҚР Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің мәліметтеріне сай облыстар, қала және ауылды мекендер бойынша есептеліп шығарылады).

Іріктеме репрезентативті болып табылады, яғни респонденттердің құрамы алынған параметрлер бойынша жалпы жиынтықтағы тиісті

пропорцияларға жақындайды (Статистика комитетінің 2015 жылғы мәліметтері бойынша). Бұл жағдайда іріктемелі жиынтықтың орташа сипаттамалары жалпы жиынтықтың орташа сипаттамаларынан $\pm 3,5\%$ ғана ауытқуы тиіс.

Ақпаратты жинау әдісі

Зерттеу мақсаты мен міндеттеріне қол жеткізу үшін ақпаратты жинаудың сандық әдісі, яғни респонденттен интервью алу арқылы сауалнаманы қолдана отырып, жаппай сұрау жүргізу қолданылды.

Ақпаратты жинау әдісі ретінде «face to face» әдісін қолдана отырып, жастарға жаппай сауалнама жүргізу болып табылады. Бұл әдіс Қазақстан жастарының арасындағы жағдай туралы неғұрлым объективті ақпарат алуға, сонымен қатар жас қазақстандықтардың негізгі қажеттіліктері мен әлеуметтік практикаларын анықтауға мүмкіндік береді. Жүргізілген жаппай сауалнама нәтижелерінің негізінде белгілі бір нақтылық дәрежесімен бұқаралық әрекет туралы болжам жасалады.

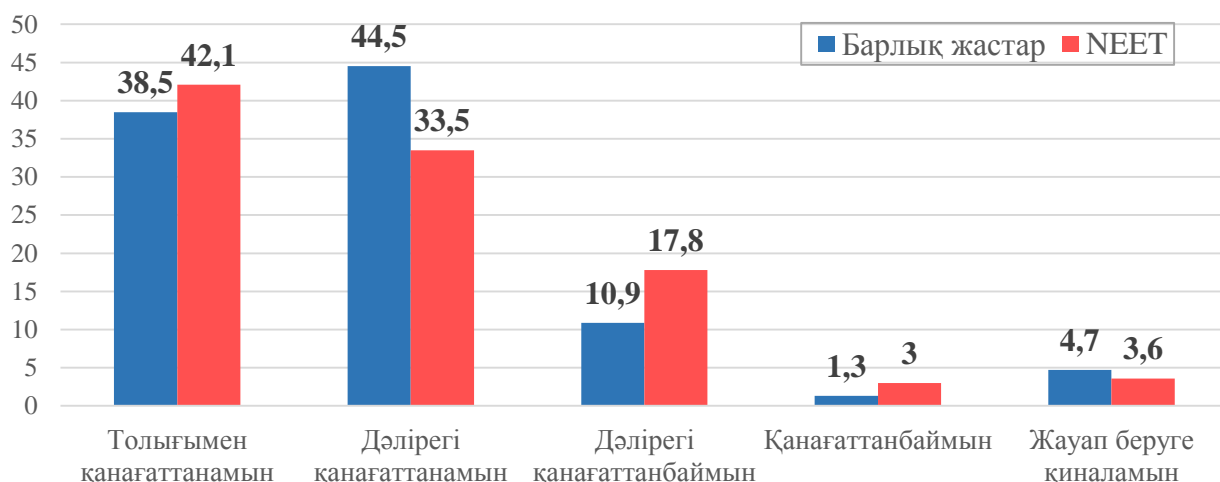
Жаппай сауалнама шеңберінде ақпарат жинау респонденттердің мекен-жайы (пәтерлік сұрақ) немесе оқу/жұмыс орны (жедел іздеу мен мақсаттылы топқа неғұрлым жақын болу үшін) бойынша жүргізіледі. Жаппай сауалнаманың артықшылығы ұзақ интервью жүргізуге және интервьюерлердің жұмысын бақылаудың жеңілдігіне негізделеді. Пәтерлік сұрау әдістің қиыншылықтарына респонденттердің сенімсіздігі мен байланысқа түсуден қашуы жатқызылады. Бұл қиыншылықтардың интервьюерлердің жоғары дәрежедегі біліктілігінен еңсерілетінін атап өтейік. Аталмыш қағида бойынша құралған сауалнама бірнеше кезеңнен тұрады. Интервьюер жоба супервайзерлерінің инструкцияларына сай жүреді. Бұл жағдайда олардың қолындағы бағыт парақшаларына сауалнаманың мерзімі, уақыты, мекен-жайы, интервью саны, сәтті немесе сәтсіз кездесулер, респонденттердің байланыс телефондары жазылуы тиіс.

II. Жастардың әлеуметтік-экономикалық көңіл күйлері

2.1 Өмір сүру деңгейімен қанағаттану

Әлеуметтанулық зерттеудің нәтижелері бойынша жастардың өмірге қанағаттану деңгейі жоғары. Мысалға, сұралған жастар арасындағы өміріне толық қанағаттанғандардың үлесі 38,5% (негізгі топ), ал NEET жастар санатының арасында бұл көрсеткіш 42,1% құрайды. Жастардың негізгі тобы арасындағы қанағаттанған және дәлірегі қанағаттанғандардың үлесі 83%, ал NEET тобында – 75,6% құрайды (диаграмма 1).

Диаграмма 1. «Сіз өмір сүру деңгейіңізге қанағаттанасыз ба?» сұрағы жауаптарының іріктелуі (%)

Сұралған респонденттер неғұрлым жас болған сайын өміріне қанағаттану деңгейі соғұрлым жоғары болып келетінін атап өтейік. Кәмелетке толғанға дейін жастар әдетте ата анасының қамқорында жүреді, ал мұндай жағдайда олардың жауапкершілігі төмен болып келеді. Ал, егде жастағы жастар тобы мәселелерінді өздігінен шешуге мәжбүр болады (кесте 1).

Кесте 1. «Сіз өмір сүру деңгейіңізге қанағаттанасыз ба?» сұрағы жауаптарының іріктелуі (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жастан 18 дейін	19 жастан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Толығымен қанағаттанамын	45,3	37,9	34,6
Дәлірегі қанағаттанамын	42,3	43,6	46,7
Дәлірегі қанағаттанбаймын	6,7	12,0	12,9
Толығымен қанағаттанбаймын	1,4	1,1	1,5
Жауап беруге қиналамын	4,3	5,4	4,4

Қанағаттану деңгейі бойынша түрлі ұлт өкілдерінің арасында ерекшеліктер байқалады. Мәселен, сұралған қазақ жастары және басқа ұлт өкілдері орыс жастарына қарағанда (жалпы көрсеткіш 78,1%) өз өмірлеріне көбірек қанағаттанады (жалпы көрсеткіш 84,3% және 85,7% сәйкесінше) (кесте 2).

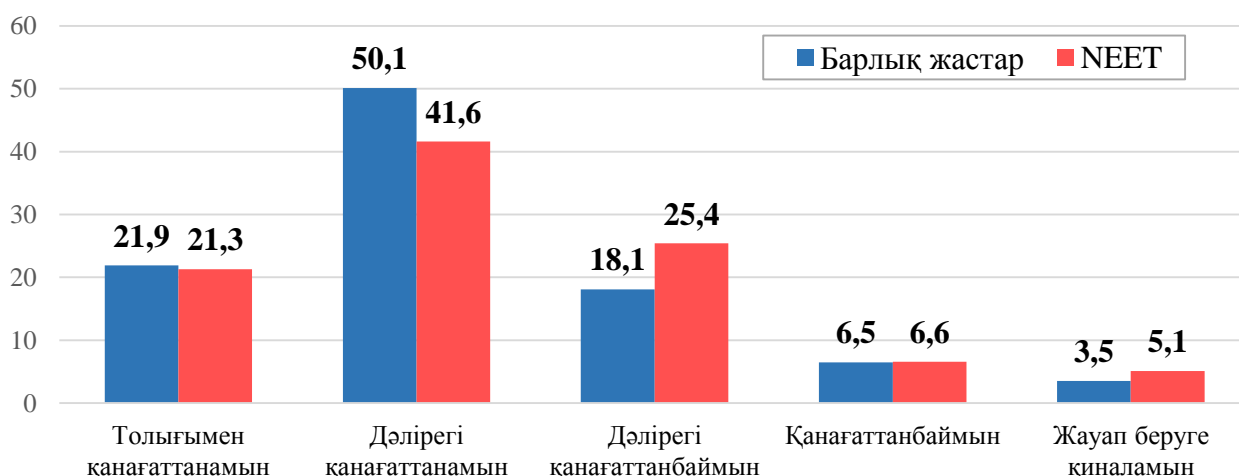
Кесте 2. «Сіз өмір сүру деңгейіңізге қанағаттанасыз ба?» сұрағы жауаптарының іріктелуі (ұлт белгілері бойынша, %)

	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт
Толығымен қанағаттанамын	41,4	29,6	38,1
Дәлірегі қанағаттанамын	42,9	48,5	47,6
Дәлірегі қанағаттанбаймын	9,7	15,6	8,9
Толығымен қанағаттанбаймын	1,2	1,5	1,8
Жауап беруге қиналамын	4,7	4,8	3,6

Жергілікті орындардағы сұралған жастардың негізгі санаты өз өмірлерін жоғары бағалайды, алайда, елді мекеннің дамуына толық қанағаттанғандардың үлесі бірдей (жалпы жастар – 21,9%, NEET санаты – 21,3%).

Қосынды мәліметтерді салыстыратын болсақ (толық қанағаттанған және дәлірегі қанағаттанған), онда жастардың негізгі тобының арасындағы қанағаттанғандардың үлесі (72%) NEET санатына (62,9%) қарағанда жоғары болып келеді (диаграмма 2).

Диаграмма 2. «Өз елді мекеніңіздің жалпы даму деңгейіне қанағаттанасыз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Сонымен, жергілікті орындардағы жағдайға көңілі толмайтындардың үлесі NEET арасында 32% жетеді, яғни әрбір үшінші респондент өзінің тұрып жатқан жерінің жағдайына көңілі толмайды. Жалпы алғанда барлық сұралғандар бойынша бұл көрсеткіш 24,6% құрады.

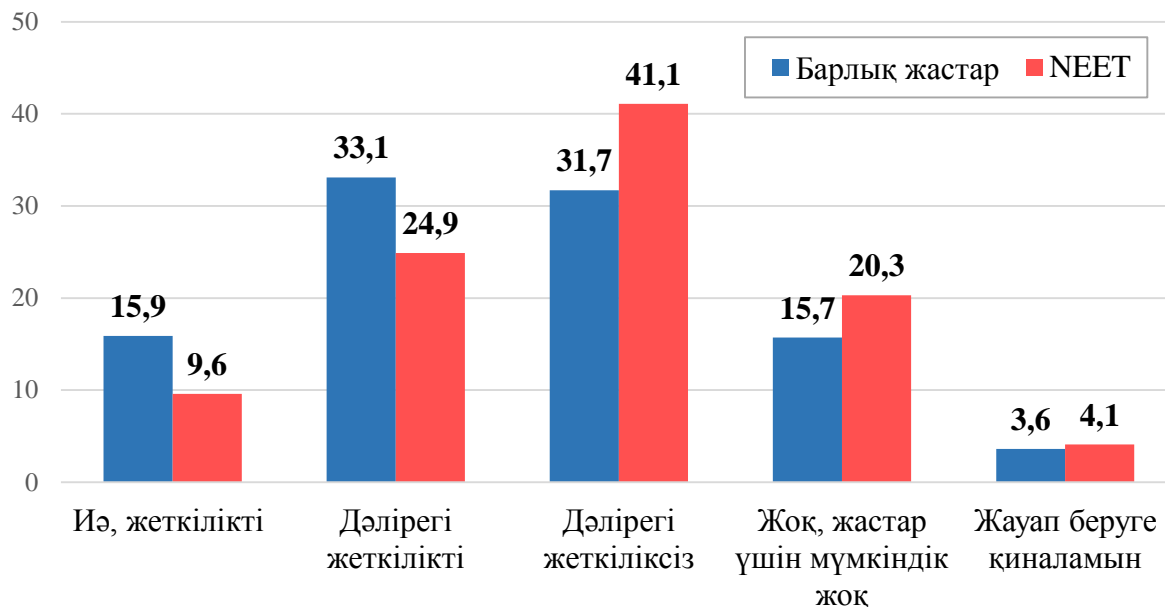
Жергілікті деңгейде жастардың әлеуметтенуі мен толықтай өзін өзі жетілуі үшін жағдай жасалмаған. Сол елді мекендерде жасалған жағдай кәсіби өсу үшін артығымен жеткілікті деп санайтындардың үлесі 15,9% құраса, NEET арасында 9,6% құрайды.

Сол елді мекендерде жасалған жағдай кәсіби өсу мен өмір сүру үшін шамамен жеткілікті деп санайтындардың үлесі 33,1% құраса, NEET арасында 24,9% құрайды.

Сонымен, орташа есеппен алғанда теріс және қалыпты бағалаулардың балансы 47,4% және 49% құраса, онда NEET тобындағы теріс бағалаулар қалыптыға қарағанда екі есе басым болып келеді – 61,4% және 34,5% (диаграмма 3).

NEET – бұл масылдықты жөн көретін ата анасының қарауындағы өз өзін күтіп қалған жасөспірімдердің санаты емес. Ол белгілі бір жағдайлардың негізінде қалыптасқан мәжбүрлеуші рөл болып табылады.

Диаграмма 3. «Сіздің ойыңызша, өзіңіз тұрып жатқан елді мекенде жастардың кәсіби өсуі мен өмір сүруі үшін жағдайлар жеткілікті жасалған ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

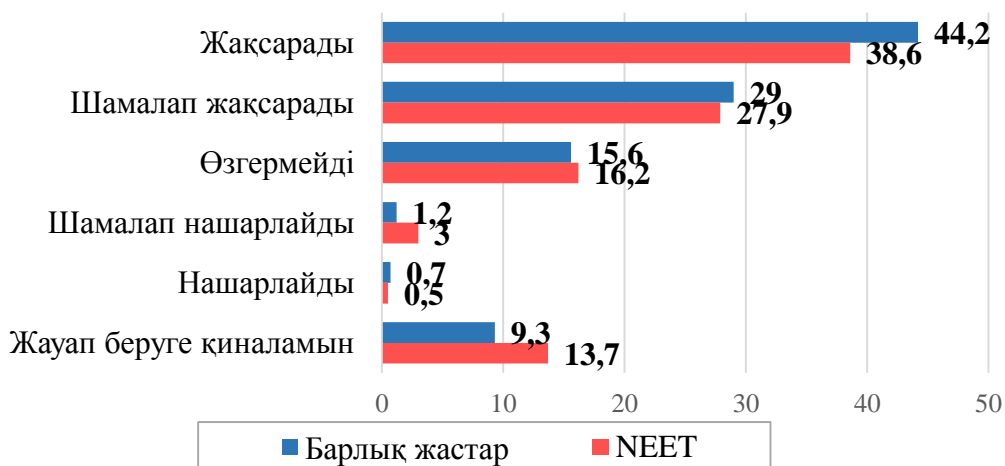

Оған қоса, мұндағы тұрақтандырушы фактор мен прогресс элементі жастардың өз ата анасының өмірімен салыстырғанда өз күшіне сеніп, одан да жақсырақ тұратындарына үміттенуі болып табылады. Негізгі санаттағы сұралған жастар өз ата аналарына қарағанда жақсы тұрамыз деп үміттенеді – 44,2%, NEET тобында бұл көрсеткіш төменірек – 38,6%.

Негізгі топтағы жастардың 73,2% өз өмірлерін жақсартамыз немесе сәл де болсын жақсартамыз деп сенсе, NEET тобында бұл көрсеткіш 66,5% құрайды. Мемлекет басшылығының стратегиялық ойларын іске асыру мен дамытудың бірден бір ресурсы өзінің жарқын болашағына сенетін жастар болып табылады.

Сонымен қатар, ата анасының өмірімен салыстырғанда өз өмірлері жақсы жаққа өзгермейді деп ойлағандардың деңгейі де жоғары. Біріншіден, негізгі жастар санатындағы сұралғандардың 15,6% және NEET санатындағы сұралғандардың 16,2% өз өмірлері жақсармайды деп ойлайды. Екіншіден, ата анасының өмірлерімен салыстырғанда өз өмірлерінде сәтсіздіктер болады деп есептейтін негізгі жастардың үлесі – 1,9%, ал NEET арасында 3,5% құрайды. Оған қоса, жауап беруге қиналғандардың ұйғарымдары да түсініксіз – 9,3% негізгі жастар мен NEET санатындағы сұралғандардың 13,7% (диаграмма 4).

Диаграмма 4. «Қалай ойлайсыз, сіздің келешектегі өмір сүру деңгейіңіз ата анаңыздың өмірлерімен салыстырғанда қандай болмақ?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Жас ерекшелігіне байланысты сауалнамаға қатысқан жастар ұстанымдырақ бола бастайды. Мысалға, зерттеу нәтижелері бойынша өскелең жастағы респонденттердің 48% өмір жақсарады деп үміттенсе, 19 дан 23 дейінгі жастар арасында бұл көрсеткіш 45,2%, ал 24 тен 29 жасқа дейін 41% құрай бастайды (кесте 3).

Кесте 3. «Қалай ойлайсыз, сіздің келешектегі өмір сүру деңгейіңіз ата анаңыздың өмірлерімен салыстырғанда қандай болмақ?» сұрағы жауаптарының орналасуы (жас ерекшеліктері бойынша, в %)

	14 жастан 18 дейін	19 дан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Жақсарады	48,0	45,2	41,0
Шамамен жақсарады	25,0	31,6	29,6
Өзгермейді	16,9	12,2	17,4
Шамамен нашарлайды	0,8	1,3	1,3
Нашарлайды	0,2	0,5	1,2
Жауап беруге қиналамын	9,1	9,2	9,5

Зерттеу нәтижелері бойынша, сауалнамаға қатысушылардың басым бөлігі қазақ жастарының үміттері зор екенін байқауға болады. Қазақ респонденттерінің арасында ата анасының өмірімен салыстырғанда өздерінікі айтарлықтай жақсарады деп сенетіндердің үлесі 45% құрады. Орыстардың арасында бұл көрсеткіш 37% құрайды. Өзге ұлт өкілдерінің арасында да бұл көрсеткіш жоғары болып келеді – 55,4% (кесте 4).

Кесте 4. «Қалай ойлайсыз, сіздің келешектегі өмір сүру деңгейіңіз ата анаңыздың өмірлерімен салыстырғанда қандай болмақ?» сұрағы жауаптарының орналасуы (ұлттық белгілер бойынша, %)

	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілдері
Жақсарады	45,0	37,0	55,4
Шамамен жақсарады	29,9	31,6	15,5
Өзгермейді	14,8	18,4	15,5
Шамамен нашарлайды	0,8	2,0	1,8
Нашарлайды	0,5	1,0	1,8
Жауап беруге киналамын	9,0	9,9	10,1

Сұралған жастардың негізгі 11% және NEET санатындағы жастардың 15,2% тұрақты елді мекендерінен өзге елге көшіп кете алатындарын айтты.

Сонымен, қазақстандық жастардың шамамен бесінші бөлігі алдағы уақытта өз өмірлерінде жақсы өзгерістердің болатынына күмән білдіреді (кесте 5).

Кесте 5. «Сіздің басқа елге көшіп кету мүмкіндігіңіз болған жағдайда өз еліңізде қалар ма едіңіз әлде көшіп кетер ма едіңіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Мен өз елімде қалар едім	54,2	52,3
Мен басқа елге белгілі бір уақытқа көшіп кетер едім, бірақ өз елімде қалғым келеді	30,2	27,9
Мен басқа елге көшіп кетер едім	11,0	15,2
Басқа	0,1	0,5
Жауап беруге киналамын	4,5	4,1

Жастардың шамамен үштен бір бөлігі, яғни жастардың негізгі санатының 30,2%, ал NEET санатындағы 27,9% белгілі бір уақытқа шетелге көшіп кетуге даяр екендерін айты.

Әрбір екінші жас адам мүмкіндік болған жағдайда да ешқайда кетпейтінін айтты.

Сауалнаманың нәтижелері бойынша, респонденттердің жасы жастардың миграциялық көңіл күйлері мен елден кету ниеттеріне әсер тигізетіні анықталды. 14 тен 18 жасқа дейін және 19 дан 23 жасқа дейінгі әрбір жас адам үшін кез келген саяхат – пайда көзі мен ойын сауық. 14 тен 18 жасқа дейінгі жастар арасында басқа елге белгілі бір уақытқа кетіп қалудың көрсеткіші 32,3%, ал 19 дан 23 жасқа дейінгі жастардың арасында бұл көрсеткіш 32,1% құрады. Бұл оқып жүрген жастардың негізгі топтары болып табылады. 24 ден 29 жасқа дейінгі жастардың арасында мысалға, оқу немесе іс тәжірибе үшін баратындардың көрсеткіші 27,5% дейін түскен. Бұл өз кезегінде жастары үлкенірек осы топ жастарының өз білім алу қажеттіліктерін қағанаттандырғанның белгісі болып табылады. Енді олар кәсіби және мансаптық дамумен және отбасы құрумен айналысып келеді. Оған қоса, осы топтағы респонденттердің ішінде басқа елді тұрақты мекен қылу жоспары мен ниеттері пайда болуы мүмкін. Жасы 24 тен 29 дейінгі жастардың ішінде бұл көрсеткіш 12,1%, құраса, жасы кішірек топтардашамамен 10% құрайды (кесте 6).

Кесте 6. «Сіздің басқа елге көшіп кету мүмкіндігіңіз болған жағдайда өз еліңізде қалар ма едіңіз әлде көшіп кетер ма едіңіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 тен 18 жасқа дейін	19 дан 23 жасқа дейін	24 тен 29 жасқа дейін
Мен өз елімде қалар едім	52,4	53,1	56,1
Мен басқа елге белгілі бір уақытқа көшіп кетер едім, бірақ өз елімде қалғым келеді	32,3	32,1	27,5
Мен басқа елге көшіп кетер едім	10,0	10,6	12,1
Басқа	-	0,2	-
Жауап беруге қиналамын	5,3	3,9	4,4

Респонденттердің ұлттық белгісіне қарай миграциялық көңіл күйлер әр түрлі болып келетіні анықталды. Қазақ жастары әдетте елден кетпейтіндерін білдіреді – 61,3%. Сауалнамаға қатысқан орыс ұлт жастарының арасында бұл көрсеткіш екі есе төмен (37,2%), ал, өзге ұлт топтары арасында бір ширекке төмен болып келеді (41,1%).

Орыс ұлт арасынан сұралған әрбір төртінші респондентің өзге елді тұрақты мекен қылуды жөн көретіні анықталды. Оларға өз кезегінде Ресеймен көршілес болу және шетелде білім алу мүмкіндіктері әсер етіп отыр.

Кесте 7. «Сіздің басқа елге көшіп кету мүмкіндігіңіз болған жағдайда өз еліңізде қалар ма едіңіз әлде көшіп кетер ма едіңіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (ұлттық белгі бойынша, %)

	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілдері
Мен өз елімде қалар едім	61,3	37,2	41,1
Мен басқа елге белгілі бір уақытқа көшіп кетер едім, бірақ өз елімде қалғым келеді	29,0	30,1	39,9
Мен басқа елге көшіп кетер едім	6,3	24,7	14,3
Басқа	3,5	7,9	4,8

Елден кеткісі келетін жастардың ең жоғарғы үлесі Ақмола облысында – 34,2%, Қарағанды облысында – 30,6% және Батыс Қазақстанның облыстарында – 22,6% шоғырланған. Олардың қатарына Ресеймен шекаралас – Қостанай (19,8%) және Солтүстік Қазақстан облыстары да кіреді (18,4%)

Керісінше, елде қалғысы келетіндердің көп бөлігі Қызылорда облысы – 95%, Оңтүстік Қазақстан – 71,8%, Шығыс Қазақстан – 70%, Ақтөбе – 64,8%, Атырау облыстарында – 63,1%, сонымен қатар Астана қаласында – 72,2% тұрады. Бұл жерде ерекше патриоттық психологиялық көңіл күйдің факторы ғана шешуші рөл атқарып тұрған жоқ. Оңтүстік аймақтарда кедейліктің жоғары деңгейі мен төмен табыстар тіркелген. Сол себептен шет елде білім алу жергілікті халықтың қолынан келе бермейді. Солтүстік аймақ жастары Ресейдің жоғары оқу орындарына түсудің жоғары мүмкіндіктеріне иеленеді, оған қоса, аймақтық ресейлік жоғары оқу орындары талапкерлерді тарту бойынша белсенді жұмыс жүргізіп отыр (кесте 8).

Алматы қаласы бойынша сауалнамаға қатысқан жастар білім алу мақсатында шетелге уақытша кетіп қалу көңіл күйлері басым болып келеді – 57,1%.

Кесте 8. «Сіздің басқа елге көшіп кету мүмкіндігіңіз болған жағдайда өз еліңізде қалар ма едіңіз әлде көшіп кетер ма едіңіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (облыстар бойынша, %)

Область	Мен өз елімде қалар едім	Мен басқа елге белгілі бір уақытқа көшіп кетер едім, бірақ өз елімде қалғым келеді	Мен басқа елге көшіп кетер едім
Ақмола	13,7	31,5	34,2
Ақтөбе	64,8	22,0	2,2
Алматы	60,8	30,9	6,7
Атырау	63,1	16,9	10,8
Шығыс Қазақстан	70,0	20,8	6,9
Жамбыл	41,5	50,9	5,7
Батыс Қазақстан	43,5	29,0	22,6
Қарағанды	23,9	38,8	30,6
Қостанай	38,4	36,0	19,8
Қызылорда	95,0	3,8	1,3
Маңғыстау	62,1	18,2	13,6
Павлодар	48,6	33,3	11,1
Солтүстік Қазақстан	55,1	22,4	18,4
Оңтүстік Қазақстан	71,8	23,0	4,5
Астана қ.	72,2	20,6	4,1
Алматы қ.	27,0	57,1	10,6

2.2 Жастардың өзекті мәселелерінің рейтингісі

Жалпы алғанда, жүргізілген зерттеудің мәліметтері бойынша жастардың мәселелік қатары халықтың жалпы мәселелерінен қатты айырықшаланбайды – жоғары бағалар, төмен табыстар, жұмыссыздық мәселелері. Бұл таңқаларлық жағдай емес, өйткені, жастар қазақстанды қоғамның басым бөлігі болып табылады.

Зерттеу қорытындысы бойынша, әлеуметтік мәселелер жұмыс істейтін, оқитын немесе уақытша ешнәрсемен айналысып жүрмеген жастарға ортақ болып келеді. NEET санатындағы респонденттердің жалпы қатардағы жастарға қарағанда әлеуметтік мәселелердің өзектілігін жиі атайтынын белгілеп өту керек.

Ешнәрсемен айналыспайтын жастардың басып көпшілігі (NEET) жұмыспен қамтылу және жұмыссыздық мәселесін атап өтті (70,6%). Материалды қиыншылықтар да жастарды толғандырмай қоймайды (54,7% сұралған жастардың негізгі санаты арасында, және 55,8% NEET санаты арасында).

Өзекті мәселелердің тізіміндегі жоғары білім алу мәселесі төртінші және бесінші орындарды алып отыр. Негізгі санаттағы сұралғандардың 45,7%

жоғары білім алудағы қиыншылықтарды атап көтті. Бұл көрсеткіш NEET санаты арасында 43,1% құрады.

NEET санатынан сұраққа жауап берушілер әдетте азық түлік пен бірінші қажеттіліктегі тауарлардың тым қымбат екеніне (54,3%), баспана мәселесіне қатысты қаймығып (49,3%), ертеңгі күндеріне қатысты сенімсіздік білдірді (28,9%, негізгі санаттағы респондентер 19,6% бұл мәселені атап өткен болатын) (9 кесте).

Жастар баспана мәселелеріне көп ауырсына бермейді, алайда қаржылық қиыншылықтар мен жұмыссыздық мәселелері оларға тән болып келеді. Ол сонымен қатар туыстармен жанжалдардың пайда болуына да түрткі бола алады.

Кесте 9. «Өз елді мекеніңіздегі жастардың ең өзекті мәселелерін атап өтіңіз» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Материалды қиыншылықтар (төмен жалақы, стипендия және т.б.)	54,7	55,8
Жұмыспен қамтылу және жұмыссыздық мәселелері	53,2	70,6
Азық түлік пен халық тұтынатын тауарлардың қымбаттығы	46,9	54,3
Жоғары білім алудың қиыншылықтары (қымбаттығы)	45,7	43,1
Баспана мәселесі	43,3	49,7
Демалыс мәселесі, бос уақытты өткізетін жер жоқ	21,0	20,8
Ертеңгі күнге сенімсіздікпен қарау	19,6	28,9
Мәдениеттің төмен деңгейі, жастардың руханилықтан жат болуы	18,2	17,8
Жастар арасындағы қылмыс	16,1	12,2
Нашақорлық, токсикомания және алкогольизм, темекі	15,3	15,7
Денсаулықтың нашар деңгейі	12,5	6,6
Жастар ортасындағы діни экстремизм	11,6	10,7
Жеке өмірдің қалыптаспағандығы	9,8	10,2
Ата аналармен / аға буынмен жанжалдасу, туыстар мен жақындарыңды түсінбеу	9,8	6,6
Жеке қауіпсіздік қатері(көше бойын аралап жүру қорқынышты)	8,5	7,1
Жоғары жылдамдықтағы интернетке, сапалы мобильді байланысқа қол жеткізе алмау	4,9	3,0
Басқа (жеке істің ашылуы, неке қию сарайының болмауы, білім берудің төмен деңгейі)	1,5	1,0
Ешқандай мәселе мазаламайды	2,7	0,5
Жауап беруге киналамын	1,7	0,0

Сауалнамаға қатысушаларды толғандыратын мәселелер туралы айтатын болсақ, онда мәселелер рейтингісінің жалпы құрылымы оның алдындағы құрылым, жастардың елді мекендегі мәселелерін қайталап отыр.

NEET санатындағы сұралған жастардың жартысынан көп бөлігі жұмыспен қамту (57,4%) және қаржылық қиыншылықтар алаңдатады (53,8%)(кесте 10).

Сауалнамаға жауап берген жастардың көп бөлігі ҰБТ 13,5% мен емтихан тапысыруға (11,5%) қиналып жүр.

Кесте 10. «Өзіңді қандай мәселелер толғандыратынын айтыңызшы?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Қаржылық қиыншылықтар, ақшаның жетіспеушілігі	47,7	53,8
Жұмыспен қамтылудың, әсіресе мамандық бойынша жұмыс табудың мәселелері	34,4	57,4
Баспана мәселелері	24,6	23,9
Келешек мамандық таңдаудың қиыншылығы	14,4	10,7
ҰБТ тапсырудан қорқу	13,5	4,6
Жоғары оқу орнын таңдаудағы қиыншылықтар	13,4	12,7
Жоғары оқу орнына түсу емтихандарына дайындалу	11,5	5,1
Денсаулық мәселелері	9,5	9,6
Ата анамен, жақын туысқандармен түсініспеушілік, жанжалдасу	9,5	11,2
Достардың болмауы	7,3	7,6
<i>Басқа (соғыстан қорқамын, балабақшалардың сапасыздығы, университеттерде оқудың қымбаттылығы, өз өзімді жеңу, махаббат мәселелері, оқуды сәтті аяқтау, жұмыс бойынша көтерілу, өз бизнесімді көтеру, мұндай қиын жағдайда күн көру мәселесі, ертеңге күнге сенімсіздікпен қарау, өз балаларымның болашағы)</i>	1,5	-
Мені ешқандай мәселелер толғандырмайды	14,3	9,1
Жауап беруге қиналамын	1,7	2,5

Сауалнаманың нәтижелері бойынша, жастардың көп жағдайда өз мәселелерімен өздері айналысатындары анықталды. Жастардың 86-88% ата-ананың қамқорында жүрген адамдар. Ал жастардың 12% ешкімнің де тарабынан қамқоршылықты көріп отырған жоқ.

Жастардың шамамен 60% өз құрдастарының алды болып, назарына иеленіп жүр – бұл басқаша айтқанда, психологиялық көмектің бір түрі болып табылады.

Байланыс пен әрекеттесудің басқа каналдары тым әлсіз және назарға да іліне алмайды. Тек оқып жүрген жастар болмаса. Оларға неғұрлым көбірек көңіл бөлініп келеді. Осыдан NEET тобындағы жастардың ішінен жоғары оқу орны немесе мектептің қамқорын сезгендердің үлесі екі есе кем, ал өзінің кураторы мен класс жетекшісінің көңілі мен қамқорын сезінгендердің саны үш есе кем екені белгілі болып отыр.

Сонымен, жастарға деген қамқоршылық тек жақын туыстарынан ғана көрсетілетінін, немесе оның тек функционалды сипатқа иеленетінін байқауға болады. Жастардың жартысынан көбі қамқор мен қолдауды өз теңдестері мен құрдастарынан іздейтіні анықталды (кесте 11).

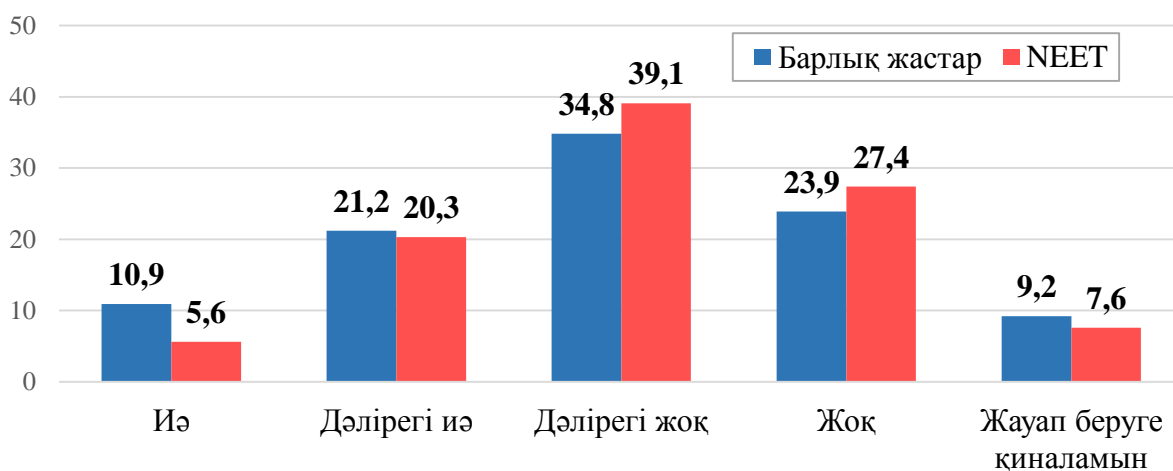
Кесте 11. «Ақырғы жарты жыл ішінде сіздің мәселелеріңізге көңіл бөлгендер бар ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Ата аналар, туыстар, жақындар	86,4	88,3
Достарым, курстастарым, әріптестерім	59,2	60,4
Мектеп директоры, жоо ректоры, ұйым жетекшісі	4,8	2,0
Сынып жетекшісі, топ кураторы	5,3	1,5
Жастар ресурстық орталығының өкілі	0,9	-
Діни ұйымның өкілі	1,4	-
Әкімдік, маслихат өкілі	0,9	2,0
Саяси партия, қоғамдық қозғалыстың өкілі	0,3	-
Үкіметтік емес ұйымның өкілі	0,2	-
Басқа (мәселе жоқ, полиция, военкомат)	0,7	1,5
Ешкім менің мәселелеріме көңіл бөлген жоқ	0,8	2,0
Жауап беруге қиналамын	4,7	3,6

2.3 Жастар арасында әлеуметтік шиеленістің себептері мен деңгейі

NEET санатынан сұралғандар өмірдегі үлкен қиыншылықтар мен әділетсіздіктерге ұрынғанымен, наразылық акциялары туралы көп айта бермейді. Жастардың негізгі санатынан сұралғандар наразылық акцияның болу ықтималдылығына қатысты алаңдаушылық сезімін білдіреді (10,9%) (диаграмма 5).

Диаграмма 5. «Сіздің ойыңызша, қазіргі таңда өзіңіздің елді мекеніңіздегі наразылық акцияның пайда болу ықтималдылығы бар ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Сауалнаманың нәтижелері бойынша көп жағдайда әлеуметтік шиеленіс туралы қазақ жастары айтады – 13,3%. Орыс және өзге ұлт өкілдері арасында бұл көрсеткіш 6% аспайды (кесте 12).

Кесте12. «Сіздің ойыңызша, қазіргі таңда өзіңіздің елді мекеніңіздегі наразылық акцияның пайда болу ықтималдылығы бар ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (ұлттық белгі бойынша, %)

	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілдері
Әрине	13,3	5,9	5,4
Дәлірегі иә	23,6	17,9	11,9
Дәлірегі жоқ	31,6	42,1	41,1
Жоқ	21,7	24,5	38,7
Жауап беруге қиналамын	9,8	9,7	3,0

Наразылық көңіл күй әсірін білдірген Батыс аймақтардан, оның ішінде Атырау (32,3%) және Батыс Қазақстан облыстарынан (11,3%) байқалады. Сонымен қатар Қызылорда (37,5%) және Оңтүстік Қазақстан облыстары (23,6%).

Алматы қаласында (16,9%) жоғарғы наразылық белгіленген.

Зерттеу қорытындысы бойынша, Жамбыл, Павлодар, Солтүстік Қазақстан облыстары салыстырмалы түрде тыныш аймақтар (кесте13).

Кесте 13. «Сіздің ойыңызша, қазіргі таңда өзіңіздің елді мекеніңіздегі наразылық акцияның пайда болу ықтималдылығы бар ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (облыстар бойынша, %)

	Әрине	Дәлірегі иә	Дәлірегі жоқ	Жоқ	Жауап беруге қиналамын
Ақмола	6,8	11,0	38,4	20,5	23,3
Ақтөбе	6,6	30,8	25,3	12,1	25,3
Алматы	3,1	13,4	43,3	31,4	8,8
Атырау	32,3	67,7	-	-	-
Шығыс Қазақстан	1,5	36,2	29,2	22,3	10,8
Жамбыл	3,8	9,4	73,6	10,4	2,8
Батыс Қазақстан	11,3	6,5	24,2	53,2	4,8
Қарағанды	1,5	13,4	60,4	10,4	14,2
Қостанай	2,3	14,0	36,0	44,2	3,5
Қызылорда	37,5	22,5	21,3	12,5	6,3
Маңғыстау	3,0	15,2	43,9	10,6	27,3
Павлодар	1,4	5,6	34,7	50,0	8,3
Солтүстік Қазақстан	2,0	4,1	46,9	44,9	2,0
Оңтүстік Қазақстан	23,6	18,8	22,0	35,0	0,6
Астана қ.	3,1	26,8	38,1	27,8	4,1
Алматы қ.	16,9	36,0	26,5	4,8	15,9

Зерттеудің мәліметтері бойынша негізгі топтағы сауалнамаға қатысқан жастардың пікіріне, ықтималды наразылық акцияларының себептері экономикалық мәселелер болуы мүмкін. Мысалға, жұмыстан шығарылуы мен жұмыстан қысқартылуы – 18,2%, жалақыны уақытында төлемей – 14,5%, негізделмеген айыппұлдар – 6,2%, несие пайызының жоғарылауы – 7,6%.

NEET санатындағы жастардың көбісі саяси тақырыптарға жиірек көңіл бөледі – мысалға, биліктің әрекеттеріне көңіл толмаушылық – 10,2%, қабылданып жатқан реформаларды қолдамау – шамамен 10,7%. Әрине, олар

үшін де айыппұлдар тарифінің өспеуі – 13,2% және азық түлік бағаларының көтерілмеуі маңызды – 13,1%.

Негізгі санаттағы (36,4%), және NEET санатындағы (36%) сұралғандардың үштен бір бөлігі оларды ашық наразылық танытуға ешнәрсе итермелейтінін айтты (кесте 14).

Кесте 14. «Қандай мәселе сізді ашық наразылық акциясына қатысуға мәжбүрлей алады» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Жұмыстан қысқартылу немесе шығарылу	18,2	15,2
Жалақыны, зейнетақыны, стипендиялар мен жәрдемақыларды кешіктіріп төлеу	14,5	12,7
Коммуналды қызмет көрсету тарифтерінің негізсіз өсуі	11,0	13,2
Азық түлік, ГСМ, дәрі дәрмектердің қымбаттауы	11,0	13,7
Экологиялық жағдайдың нашарлауы	9,4	7,6
Билік әрекеттеріне көңіл толмаушылық	8,4	10,2
Ипотека бойынша төлемдердің өсуі	7,6	4,6
Медициналық мекеме қызметкерлерінің елеусіз әрекеттері	7,4	10,2
Мектеп, ЖОО, колледждағы мәселелер	7,2	6,6
Баспана мәселесі	6,9	6,1
Қабылданып жатқан реформаларды қолдамау	6,6	10,7
Негізделмеген айыппұлдар	6,2	4,6
Соттың әділетсіз шешімдері	4,4	5,1
Құқықтардың ұлттық белгі бойынша бұзылуы	2,9	3,0
Білім берудің төмен деңгейі	2,8	4,1
Басқа (<i>қауіпсіздіктің болмауы, жастар арасындағы қылмыс</i>)	0,4	1,0
Ешбір мәселе мені ашық наразылық танытуға мәжбүрлемейді	36,4	36,0
Жауап беруге қиналамын	13,2	10,2

Жастардың негізгі тобынан сұралғандардың көбісі өз мүдделерін қорғау үшін өркениетті бейбіт әдістерді қолданады. Мысалға, сұралғандардың 22,2% сотқа жүгінеді, 13,5% «Нұр Отан» партиясының қабылдауынан көмек сұрайды және 12,7% бұқаралық ақпарат құралдарына шағымданады (кесте 15).

Кесте 15. «Өз мүдделеріңізді қорғау үшін қандай әрекеттерге барар едіңіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Сотқа барам	22,2	16,3
«Нұр Отан» партиясының қабылдауына жүгінем	13,5	17,3
Газет, телевидение, радиоға шағымданамын	12,7	15,3
Мемлекеттік билік өкілдерінің қабылдауына барам	11,6	13,8
Бейбіт демонстрацияға қатысамын	9,4	11,2
Жұмыс пен оқуға бармай қоямын	7,8	4,1
Аштық жариялаймын	3,2	1,0
Наразылық акциясына қатысамын	2,7	2,0
«Нұр Отаннан» басқа кез келген саяси партияға барам	1,6	0,5
Жолдар мен тасжолдарды жабуға қатысамын	1,5	1,5
Парақшалар мен прокламацияларды таратамын	0,6	2,0
Басқа (ата анама жүгінем, өзіміз шешімін табамыз, интернет талқылауға қатысамыз, көпшіліктің күнін көреміз, жоғарыда аталғандардың біреуін де істемеймін, көнемін)	0,7	-
Еш нәрсе жасамаймын	28,5	33,7
Жауап беруге қиналамын	13,2	12,2

2.4 Жемқорлық деңгейін бағалау

Әлеуметтік лифтілердің жұмысында жемқорлық ең күшті тежегіштердің бірі болып табылады. Ал жастар жемқорлықты әртүрлі мағынада түсінуі мүмкін. Және де оны көбісі саяси және құқықтық тұрғыдан емес, ал ұран ретінде түсініп, өмірден тиісті орын алу мақсатында белсенді әрекеттерінің ақтаушы уәждемесі ретінде түсінеді.

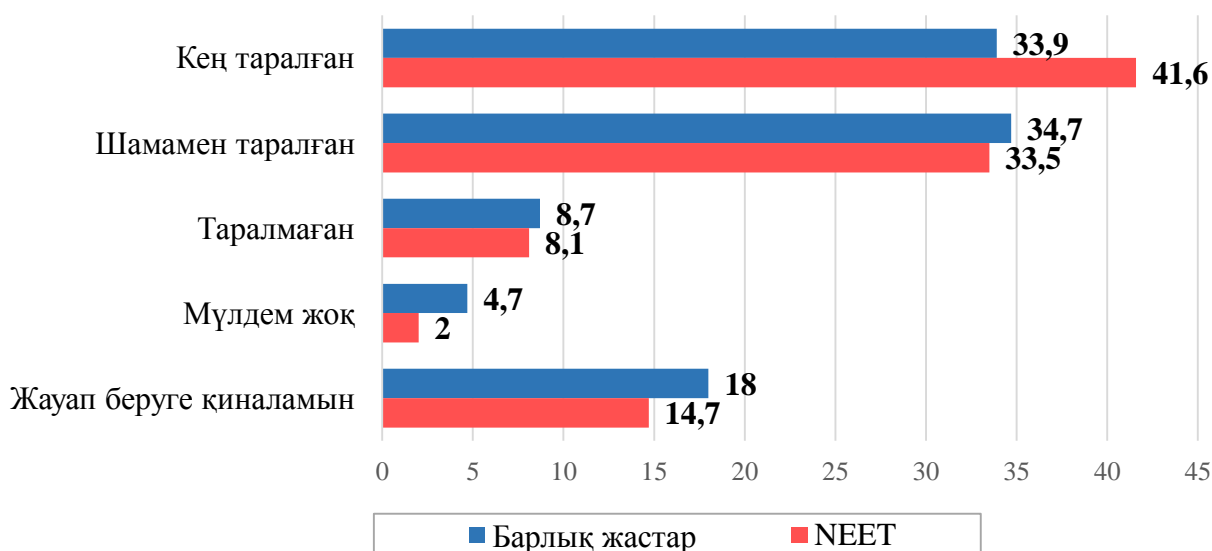
Сұралған жастардың 33,9% жемқорлық олардың елді мекендерінде қарқынды таралған деп ойлайды. Сұралғандардың үштен бір бөлігі (34,7%) жемқорлықтың аз таралғанын айтты (диаграмма 6).

Негізгі санаттағы жастардың 4,7% жемқорлық мүлдем көрініс таппайды деп жауап қайтарды.

Сонымен, сұралғандардың басым көпшілігі (68,6%) аймақтардағы жемқорлықтың бар екенін растады.

NEET санатынан сұралғандардың жауаптарынан дәл осындай жағдайды байқауға болады. Жұмыспен қамтылмаған жастардың 75,1% жемқорлықтың белгілі бір дәрежеде аймақта таралғанын айтты.

Диаграмма 6. «Сіздің ойыңызша, жемқорлық өзіңіз тұрып жатқан жеріңізде қаншалықты кең таралған?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

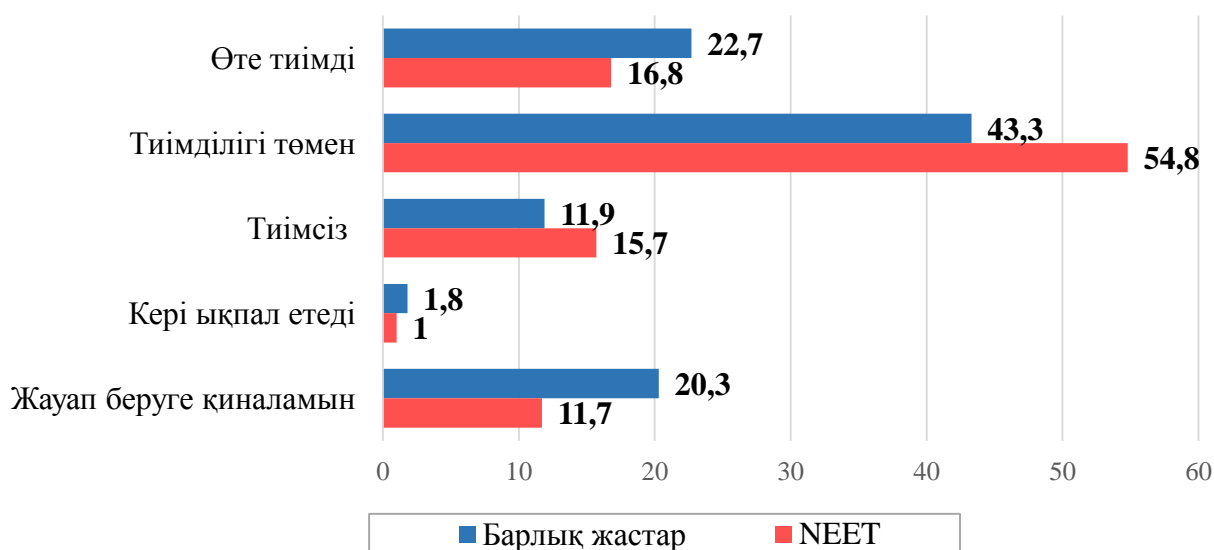
Зерттеудің нәтижелері бойынша, егде жастағы жастар тобы жемқорлық мәселесін жиірек қозғайды. Мәселен, жастары 14 және 18 аралығындағы жастардың 28,5% жемқорлықтың кеңінен таралғанын айтса, онда 19 және 23 жастары арасында бұл көрсеткіш 36,1%, ал 24 және 29 жастардағылардың арасында 35,8% құрады (кесте 16).

Кесте 16. «Сіздің ойыңызша, жемқорлық өзіңіз тұрып жатқан жеріңізде қаншалықты кең таралған?» сұрағы жауаптарының орналасуы (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жасан 18 дейін	19 жасан 23 дейін	24 жасан 29 дейін
Кең таралған	28,5	36,1	35,8
Шамамен таралған	32,9	35,5	35,1
Таралмаған	8,1	8,3	9,4
Мүлдем жоқ	5,3	4,7	4,4
Жауап беруге қиналамын	25,2	15,4	15,3

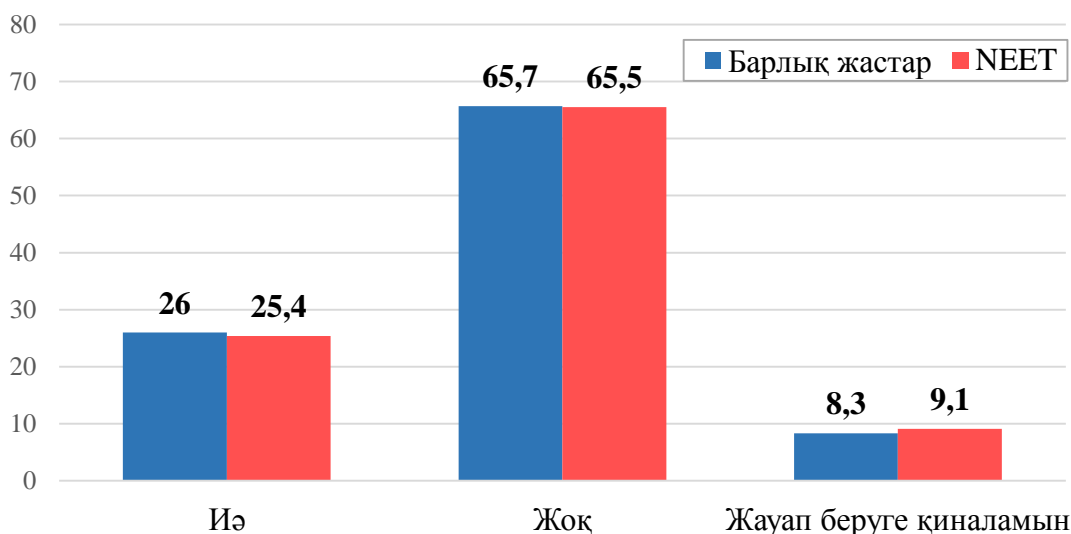
Негізгі топ пен NEET санатындағы жастар жемқорлықпен күресудің мемлекеттік шаралар тиімділігін әртүрлі мағынада бағалайды. Мәселен, негізгі санаттағы жастардың 22,7% мемлекеттің жемқорлықпен күресудің шараларын тиімді деп санайды. NEET санатында бұл көрсеткіш 16,8% құрайды. Негізгі санаттағы жастардың 55,2% және NEET санатындағы сұралғандардың 70,5% жемқорлықпен күресу шараларының тиімсіздігін атап өтті (диаграмма 7).

Диаграмма 7. «Мемлекеттің жемқорлыққа қарсы қолданатын шараларын қалай бағалар едіңіз» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Сұралған жастардың төрттен бір бөлігі ақырғы алты ай ішінде жемқорлыққа тап болғандарын айтты (26%) (диаграмма 8).

Диаграмма 8. «Ақырғы алты ай ішінде жемқорлыққа тап болған жағдайыңыз болды ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

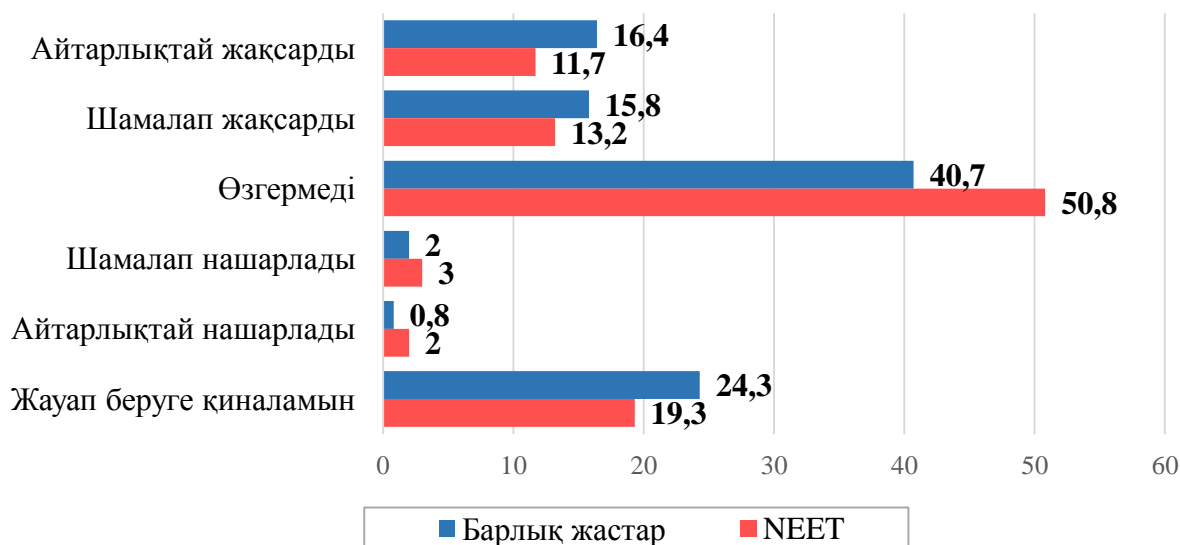
Кесте17. «Ақырғы алты ай ішінде жемқорлыққа тап болған жағдайыңыз болды ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жастан 18 дейін	19 жастан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Иә	22,2	27,6	27,3
Жоқ	68,5	65,7	63,8
Жауап беруге қиналамын	9,3	6,6	8,9

NEET санатындағы респонденттердің шамамен 51% және NEET санатындағы сұралғандардың 41% жемқорлыққа қарсы жағдайдың өзгемергенін айтты. Тек жастардың үштен бір бөлігі мен NEET санатындағы

жастардың төрттен бір бөлігі ғана жемқорлыққа қарсы жүргізілетін жұмыста өзгерістер болып жатқанын айтты (диаграмма 9).

Диаграмма 9. «Сіздің ойыңызша, тұрып жатқан жеріңізде жемқорлық пайда болғалы бері ақырғы жыл ішінде жағдай өзгерді ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Жастардың түсінігіндегі жемқорлық пара алуды төмендетуге бағдарланған техникалық әсер емес. Бұл еркіндік пен бастамаларға шектеу қоятын, белгілі бір идеяларды іске асырудағы тежегіш тетік болып табылады. Жас адамдарға «Алдымен экономика, кейін саясат» деген формуланы түсіну қиынға соғады. Ересектерге бұл қағида түсінікті – экономикалық әлеует пен бизнест өсіре отырып, демократияның өздігінен дамуына мүмкіндік береміз. Жастар үшін экономикалық және іскерлік бәлсенділік таңдау еркіндігінен басталады.

Бөлім бойынша қорытынды

(1) Жастар арасында өмірмен қанағаттану деңгейі жоғары. Негізгі топтан сұралған жастардың ішінен қанағаттанған және дәлірегі қанағаттанғандардың саны – 83%, NEET санатында – 75,6% құрайды.

(2) Жергілікті деңгейде респонденттердің жағдайы ондай жайлы емес, соның есебінен, сұралғандардың арасында тұрғылықты жерлердегі жағдайға қанағаттану деңгейі төмен болып келеді. Оған қоса, респонденттердің жалпы елдегі жағдайды қалай түсінетіні мен тұрғылықты жерлердегі шынайы қалыптасқан жағдайдың арасында белгілі бір айырмашылық бар.

(3) Сұралғандардың тек кішігірім бөлігі – 10 дан 16% дейін өздерінің тұрғылықты жерлерінен алға өрлеу мен мансаптық көтерілу мүмкіндіктерін көріп отыр.

(4) Экономикалық қиыншылықтарға қарамастан, қарқынды дамушы әлеуметтік үлгі сақталып отыр. Бұл жағдайда алдымыздағы ұрпақ, жастар өз ата аналарына қарағанда жақсы өмір сүретініне сенімді болып келеді. Бұл өз кезегінде әлеуметтік оптимизм мен ертеңгі күнге деген сенімділікті

қалыптастырады. Жастардың 73% және NEET санатындағы адамдардың 66,4% өмірлері жақсарады деген ойда.

(5) Жастардың негізгі бөлігі өз өмірлерін ел ішінде сүріп, басқа елген кетпейтіндерін білдірді. Алайда, жастардың миграциялық әлеуеті де жоғары болып келеді. Мысалға, жастардың 11% дан 15% дейінгі үлесі елден кетуге дайын. Әрбір үшінші респондент білім алу немесе басқа мақсаттармен өзге елге белгілі бір уақытқа кетуге дайын екендерін айтты.

(6) Жастар, әсіресе жасы кішіректер, жұмыспен қамтылу мәселелеріне тап болады. Жастардың 70% дейінгі үлесі жұмыссыздық мәселесін бастарынан кешірген. Ал бұл көрсеткіш жас ұлғайған сайын қысқарып, жастардың кәсіпкерлігін өзектендіре түседі.

(7) Қазақстандағы жастар білім беру мәселелерін, жұмыспен қамтылу және белсенді өмір салтының сұрақтарын шешуде жеткілікті түрде белсенді болып келеді. Масылдық деңгей, яғни ата ананың қамқорлығына толықтай тәуелді болу NEET санатындағы сұралғандардың 20% үлесіне тән қасиет болып келеді.

(8) Жастар мемлекет тарапынан айтарлықтай көңіл мен қамқорлықта көріп отырған жоқ. Жастардың мәселелері әдетте оқытушылардың құзырында, олар өз қол астындағы адамдарына жауапты болып табылады. Ата аналар ұзақ уақыт бойы балалар өмірінің басты қозғаушы күші болып табылады.

(9) Жастар наразылыққа бейім топ болып табылады. Оның себептері еңбек нарығындағы әлсіздік, саяси мақсаттар мен реформаларды түсінбеушілік болып табылады. Жастар арасындағы ықтималды наразылықтың деңгейі 11% жетеді. Бұл әлеуетті іске асыру жастардың өздерінің соңынан ерте алатын лидерлерге байланысты болып келеді.

(10) Жемқорлық – ең басты тежегіштердің бірі болып табылады. Жастар бұл ұғымды құзырды асыра пайдалану мен пара алудан гөрі тереңірек түсінеді. Жастар үшін жемқорлық – бұл ұран, күресудің уәждемелік тетігі немесе кер уәждемелегі болып табылады.

(11) Жастар мен халық арасындағы билікке деген жоғары сенім қазақстандықтардың билікке деген ниеттестігінің көрінісі болып табылады.

(12) Бүгінгі таңдағы жастардың мәселесі – бұл «үлкен ағалардың» синдромы болып табылады. Тәуелсіздікке 25 жыл толды, 21 ғасырдың тоғысында туылған жас адамдардың ұрпағы өсіп келеді. Аға ұрпақтың көптеген үміттері іске асырылмаған еді. Жастары кішіректер басқаша жүргісі келеді, сол себептен әлеуметтік стратегиялар мен әрекеттер өзгеріп жатыр.

(14) Әрбір төртінші адам жемқорлық мәселесін басынан кешірді. Осы орайда бұл жағдай респонденттердің көбісі үшін бірдей болып табылады. Бұл өз кезегінде жастардың қалпы мен олардың орны әлсіз болып келетінін білдіреді. Жастар саясаттың объектісі мен құралы болып қана қоймай, мемлекеттік бағдарламалар мен даму басымдықтарын қалыптастырушы субъектісі болғысы келеді.

III. Жастардың білімі мен жұмыспен қамтылуы

3.1 Жастар арасында кәсіби өсу және жұмыспен қамтылу мүмкіндіктерін бағалау

Зерттеу нәтижелері бойынша NEET санатындағы респонденттер жетістікке қол жеткізіп, мансаптық саты бойынша көтерілуге болатын критерийлерді басымырақ бағалайды. Мысалға, осы санаттағы сұралғандардың басым бөлігі өмірде жетістікке жету үшін жақсы білім алу керектігін айтты (73,1%). NEET санатындағы сұралғандардың жартысы (49,7%) мансаптық өсім үшін жоғары квалификация мен кәсіби дайындықты атап өтті.

Негізгі топтағы респонденттердің 28,0% және NEET санатындағы сұралғандардың 28,9% тілдік дайындықтың маңыздылығын бірдей бағалайды. Респонденттердің пікірі бойынша үш тілді білу мамандардың бәсекеге қабілеттілігін айтарлықтай жоғарылатады.

Ата анан әл-ауқатты және заңды жеткілікті білуді NEET санатындағы жастар 23,4% және 28,9% көрсеткішпен бағалайды (кесте 18).

Кесте 18. «Сіздің ойыңызша, жастардың жетістікке жетуі мен мансаптық өсімі үшін не қажет?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Білімді болу	67,8	73,1
Жоғары квалификация мен кәсіби даярлыққа иелену	46,0	49,7
Қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білу	28,0	28,9
Керекті байланыстар мен таныстарға иелену	24,1	26,4
Заңды жақсы деңгейде білу	22,6	28,9
Ата ананың бай болуы	19,6	23,4
Дарындылық пен ерекше қабілеттерге иелену	15,2	12,7
Қазақ тілін білу	7,8	9,1
Жолы болғыш адам болу керек	7,8	7,1
Қазақ және орыс тілдерін білу	7,7	2,0
Тартымды және сүйкімді болу	7,2	4,1
Физиологиялық күшке иелену	3,8	1,0
Сәтті тұрмысқа шығу немесе үйлену	3,2	5,1
Басқа (жетістікке жетуді қалау, еңбекқор болу, баспанаға иелену)	0,6	1,0
Жауап беруге қиналамын	1,1	,5

Дарындылық жастар кәсіби тұрғыдан өскен сайын маңызды құрамдасқа айнала бастайды. Дегенмен, еңбек нарығында сақталынып қалу үшін байланыстар, бастапқы итермелеуші күш болуы тиіс. Ол болмаған жағдайда алғашқы кіру қадамдарына көп энергия кетіру керек болады. Сәйкесінше, көптеген дарынды жас мамандар алғашқы бейімделудің техникалық сұрақтарына қымбат уақыттары мен энергияларын жұмсайды. Мысалға, Сингапурда арнайы «SPRING» бағдарламасы бар, ол өз кезегінде дарынды адамдарды іздеп, өсіріп, оларды ғылым мен жоғары технологиялық бизнестің «киттары» қылуға мүмкіндік береді.

Қазақстандағы жастардың жұмыссыздық деңгейі елдегі орташа жұмыссыздыққа қарағанда төмен болып келеді. Бірақ, өскелең жастағы топ арасында жұмыссыздық деңгейі жоғары болып келді. Ол өз кезегінде қылмыстан бастап әлеуметтік эксклюзияға дейінгі мәселелердің бірқатарын қалыптастыру мүмкін.

Түлектердің басқа мәселесі – бұл жұмыс орындарының жетіспеушілігі. Жоғары білімі бар мамандар тым көп. Жүйе қарқынды жұмыс істеп, жаңа технологиялық бағыттағы мамандарды шығарғанымен, елде техникалық мамандар, яғни электриктер мен сантехниктер жетіспейді. Нәтижесінде Қазақстанда тиісті жұмыс таппаған шетел түлектері шетелге қайта кетіп жатыр. Оған қоса, ауылды елді мекенде жұмыс істейтін мамандар да керек. Ал олар қалаға кетуге тырысады.

Әлеуметтанулық зерттеудің нәтижелері көрсетіп отырғандай, NEET санатындағы сұралғандардың жартысы тұрғылықты елді мекенде жұмыс орындарының жетіспейтінін айтты (46,7%). Жұмыс орындарының шектеулілігі жемқорлықтың өсіміне түрткі болады. Бұны NEET санатындағы сұралғандардың 35% белгілеп өтті (кесте 19).

Аз төленетін жұмыстар ғана қалған. NEET УП сұралғандарының 38,6% жалақы төмен болғандықтан жұмысқа кіргісі келмейтіндерін айтты.

Кесте 19. «Сіздің ойыңызша, өз тұрғылықты жеріңіздегі жастардың жұмыспен қамтылуына не кедергі келтіріп отыр?» (%)

	Барлық жастар	NEET
Жұмыс тәжірибесінің жоқтығы	52,8	54,3
Аз жалақы	38,5	38,6
Тұрғылықты жерде жұмыс орындарының жоқтығы	34,0	46,7
Білім деңгейінің вакансиялық орынның функционалдық талаптарына сай келмеуі	27,3	22,3
Жұмыс берушілердің паракорлығы мен жемқорлығы	26,8	35,0
Низкая конкурентоспособность молодых специалистов на рынке труда	24,2	21,8
Ұлттық белгі бойынша дискриминациялау	6,3	2,0
Денсаулықтың жағдайы	5,3	4,1
Жас мамандардың жоғары мақсаттары	5,3	6,6
Жыныстық белгі бойынша дискриминациялау	4,9	3,0
Кішкентай баланың болуы	3,4	5,1
Ешқандай кедергілер жоқ	4,8	1,0
Басқа (жастардың жұмыс істегісі келмейтіндері, Ақтөбедегі терроризм, жастар құқықтарының қорғалмауы, баспаналық мәселе)	0,3	-
Жауап беруге қиналамын	3,3	3,0

Және осыдан кейін жастардың алған білімі мен еңбек вакансияларының арасында сәйкессіздіктер мәселесі туындап, жұмыс іздеп жүргендердің әлсіз бәсекелестігі қалыптасады.

Қазақстанда жастарға арналған еңбек нарығын жайлы қылу керек. Мәселе білім беруде емес, ал түлектер үшін жеке жұмыс орындарын құрып қана қоймай, ал индустрияларды қалыптасу керектігіне негізделеді. Болашақ

түлектер жоғары оқу орынның бірінші курсына түскен кезде қайда барып жұмыс істейтіндерін білу керек.

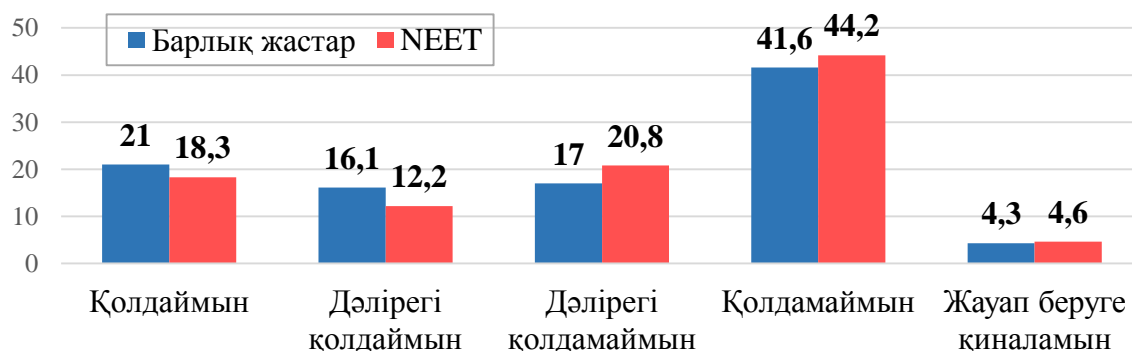
3.2 Білім беру реформаларын қолдаудың деңгейі

Білім берудегі реформалардың халық арасында наразылық тудыратыны бәріне мәлім. Олардың қатарында жастар да бар.

Әлеуметтік зерттеудің нәтижелері көрсетіп отырғандай, сұралған жастардың 21% он екі жылдық оқуға өтуді қолдап отыр. Қолдаудың жалпы көрсеткіші сұралғандардың 37,1% құрап отыр.

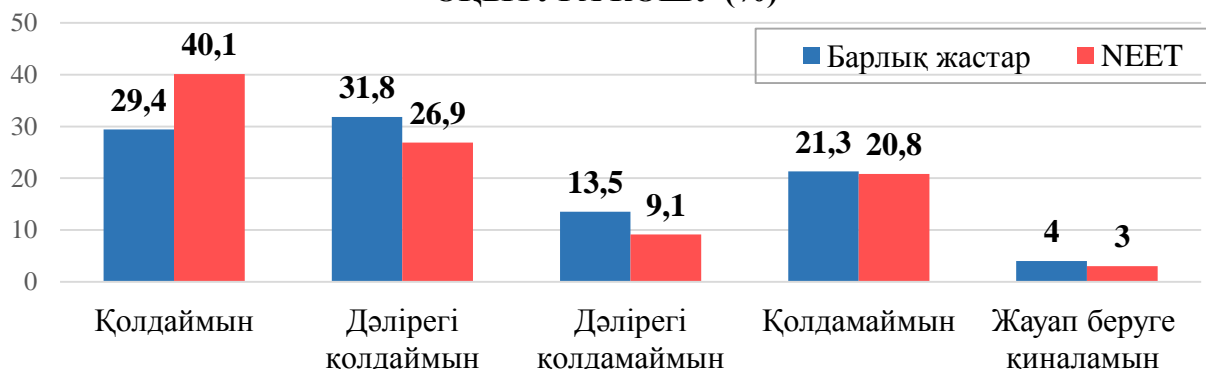
Жастардың негізгі санатынан сұралғандардың 58,6% және NEET санатындағы сұралғандардың 65% он екі жылдыққа өтуді қолдамайды (диаграмма 10).

Диаграмма 10. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: 12-ЖЫЛДЫҚ ОҚУҒА КӨШУ (%)

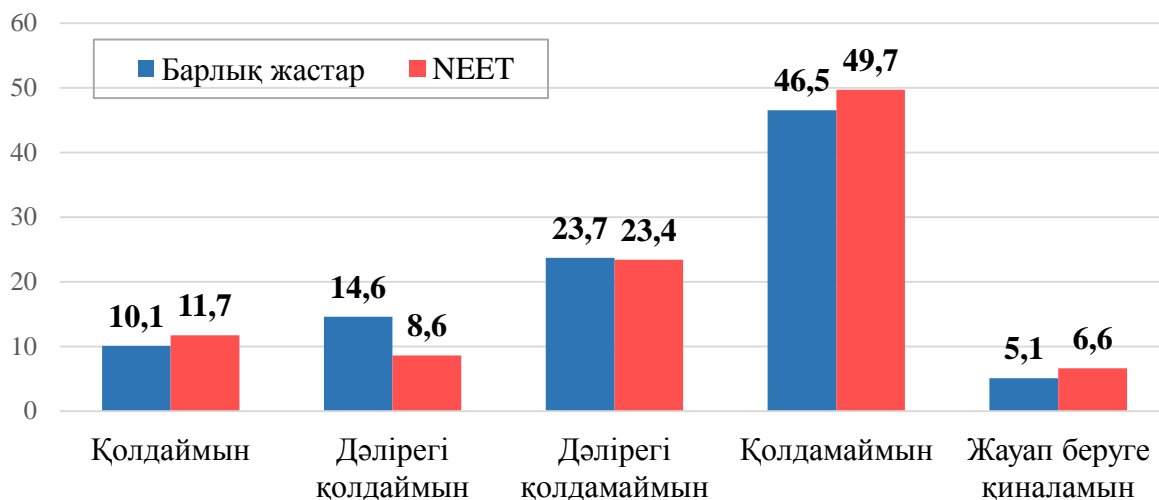
Бес күндік оқу форматына жастар түсіністікпен қарайды. Негізгі санаттағы сауалнамаға қатысушылардың 61,2% және NEET санатындағы 67% бұл реформаны қолдап отыр. Соған қарағанда жастар бес күндікті қолдағанымен, оқу жылының ұзаруы алаңдатады (диаграмма 11).

Диаграмма 11. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: МЕКТЕПТЕРДЕ БЕС КҮНДІК ОҚЫТУҒА КӨШУ (%)

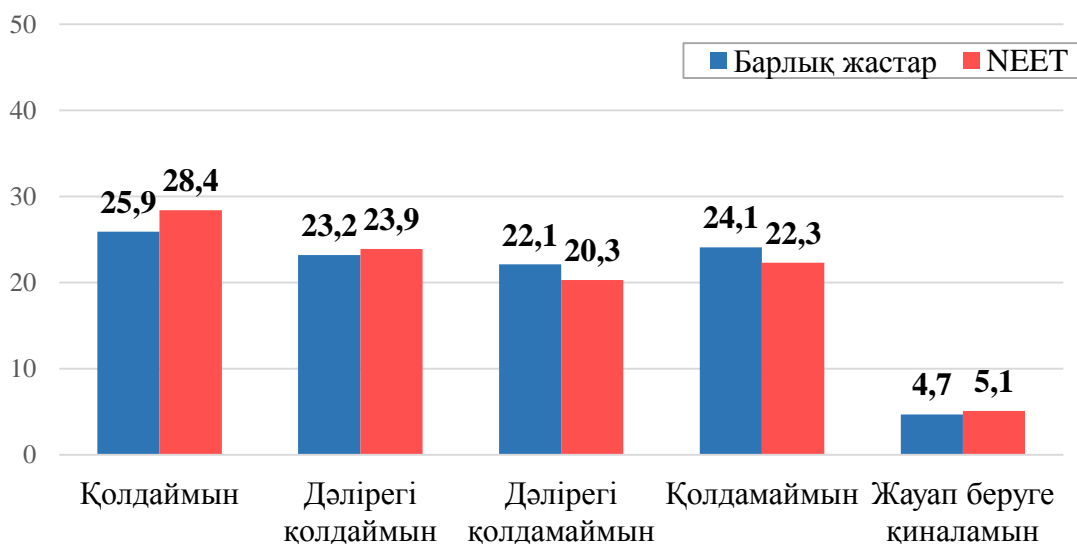
Оқу жылын маусымға дейін созыру реформасын респонденттердің төрттен бір бөлігі мен NEET санатындағы жастардың 20,3% ғана қолдады (диаграмма 12).

Диаграмма 12. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: ОҚУ ЖЫЛЫН МАУСЫМҒА ДЕЙІН ҰЗARTY (%)

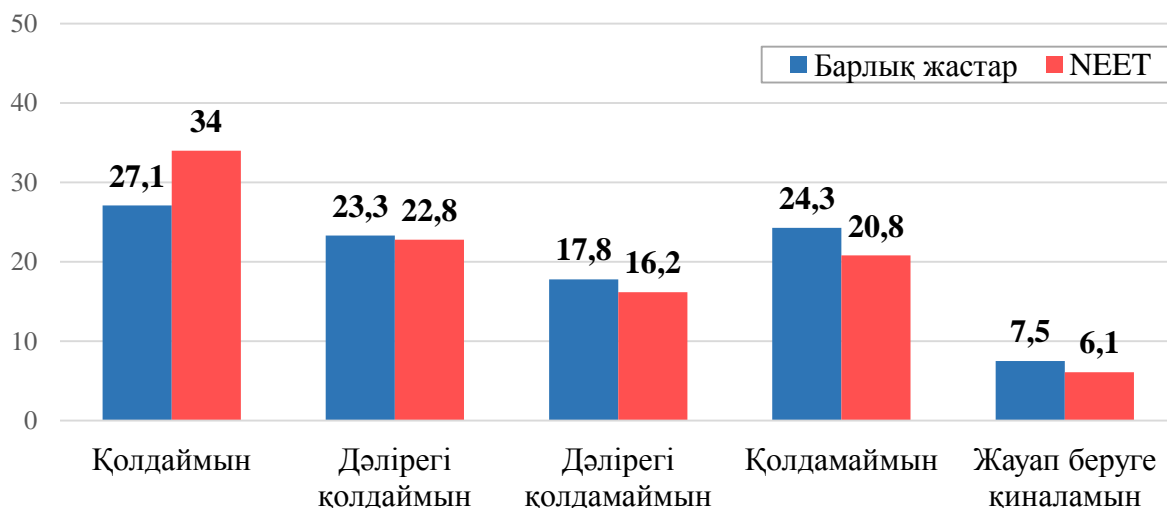
Пәндердің бірқатарын (информатика, химия, физика, биология) үш тілде оқыту мәселесіне қатысты көзқарастар екі тарапқа бөлінді. Негізгі жастардың жартысы (49,1%) бұл жаңа бағдарламаны қолдаса, онда бұл көрсеткіш NEET санатындағы жастардың арасында 52,3% құрады.

Диаграмма 13. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: КЕЙБІР ПӘНДЕРДІ (ИНФОРМАТИКА, ХИМИЯ, ФИЗИКА, БИОЛОГИЯ) ОРТА МЕКТЕПТЕРДЕ ҮШ ТІЛДЕ ОҚЫТУ (%)

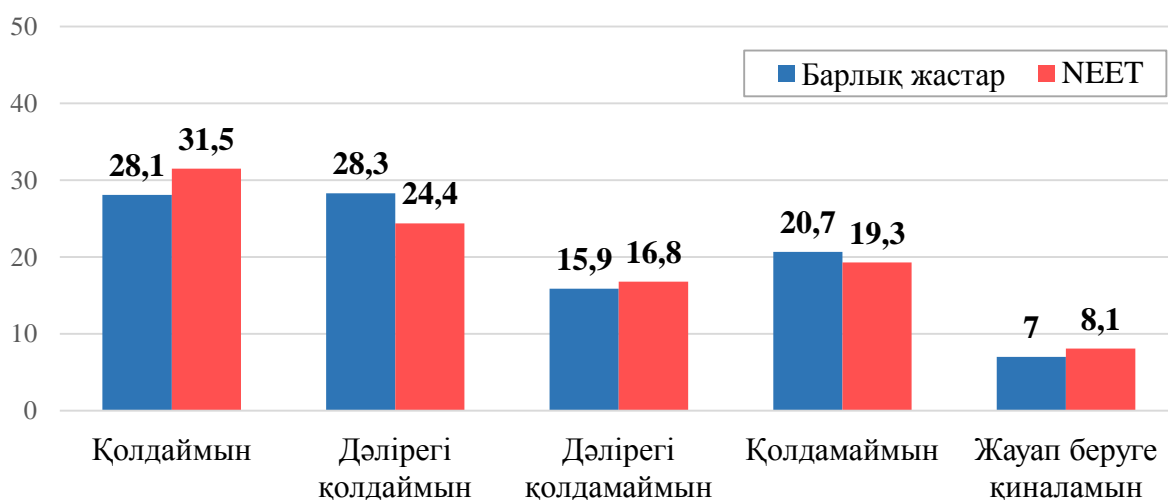
Жастардың 27,1% Қазақстан тарихын қазақ тілде оқытуды толығымен қолдап отыр. NEET санатында бұл көрсеткіш 34% құрайды.

Диаграмма 14. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: 7 СЫНЫПТАН БАСТАП ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫН ҚАЗАҚ ТІЛДЕ ОҚЫТУ (%)

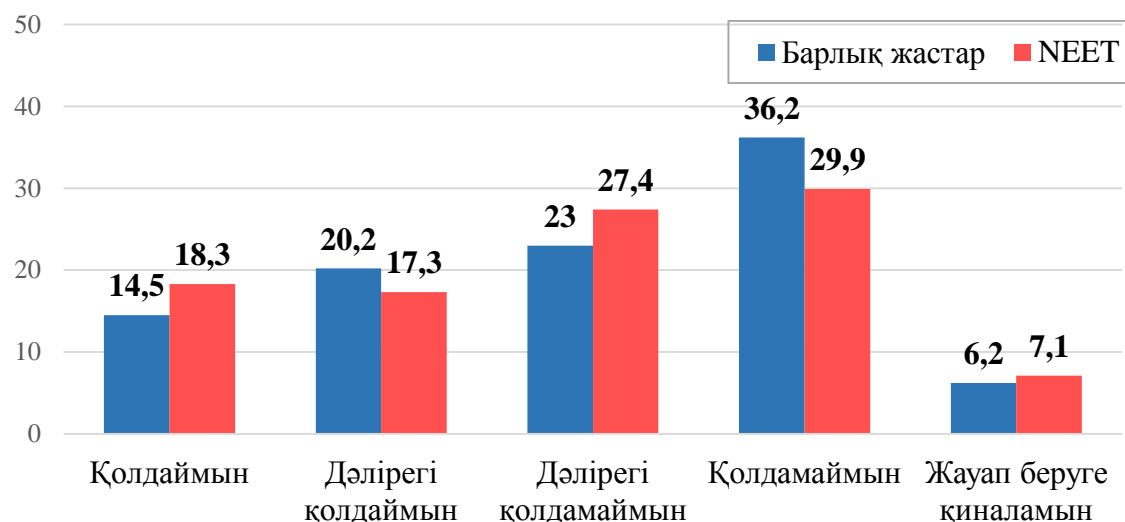
Дүниежүзі тарихын орыс тілінде жүргізу ұсынысын жастардың 56,4% және NEET санатынан сұралғандарының 55,9% қолдайды.

Диаграмма 15. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: ДҮНИЕЖҮЗІ ТАРИХЫН ОРЫС ТІЛІНДЕ ОҚЫТУ (%)

Зерттеу нәтижелері көрсетіп отырғандай, респонденттендің көбісі жоғары сыныптарда пәндердің бірқатарын (информатика, химия, биология және физика) ағылшын тілінде жүргізуін қолдамайды. Мысалға, сұралған жастардың 59,2% білім беру жүйесіндегі бұл өзгерісті қолдамайды немесе дәлірегі қолдамайды. NEET санатының ішінде бұл сұраққа кері жауап бергендердің көрсеткіші 57,3% құрайды.

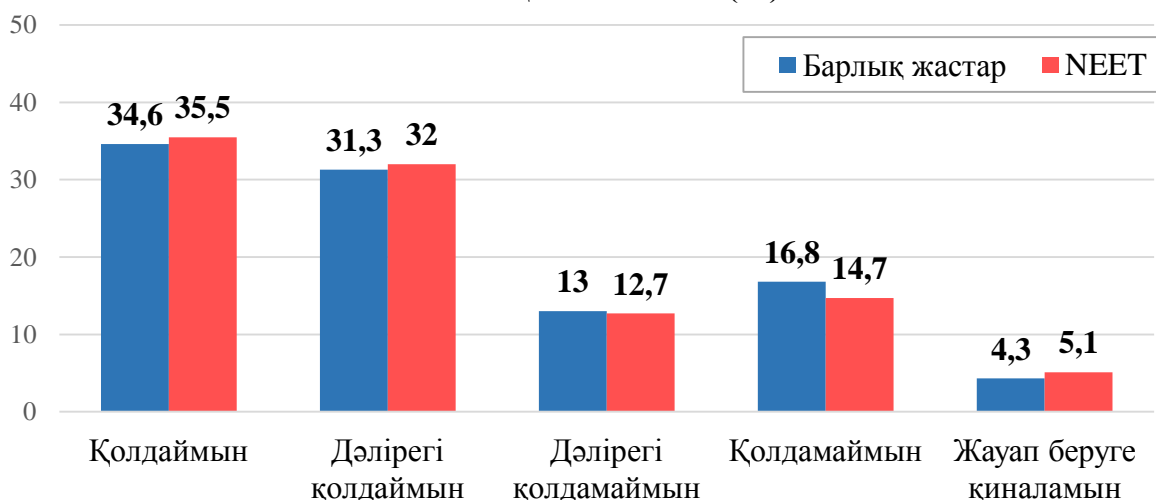
Диаграмма 16. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: ЖОҒАРЫ СЫНЫПТАРДА БІРҚАТАР ПӘНДЕРДІ АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ ЖҮРГІЗУ (%)

Сауалнамаға қатысқан жастардың көбісі сабақтардың көп бөлігінің ағылшын тілінде жүргізілуін қалайды. Жастардың негізгі санатынан сұралғандардың 65,9% аптасына ағылшын тілінің бір сағатқа ұлғаюын қолдаса, бұл көрсеткіш NEET санаты арасында 67,5% құрайды (диаграмма 17).

Білім беру жүйесінде ағылшын тілін дамыта отырып, қазақ тілін ұмытпау керектігін білу керек. Қазақ тілінің өзінен мықты тілдерімен басылып қалу қаупі бар.

Диаграмма 17. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: АҒЫЛШЫН ТІЛІ ПӘНІНІҢ БІР САҒАТҚА ҰЛҒАЮЫ (%)

Сұралған жастардың 32,7% ағылшын тілін ҰБТ ендіруді қолдады. Сұралғандардың жартысы (58,8%) бұл өзгерісті қолдаудан бас тартты (диаграмма 18)

Диаграмма 18. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: ҰБТ ТАПСЫРУДЫҢ ТІЗІМІНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҚОСУ (%)

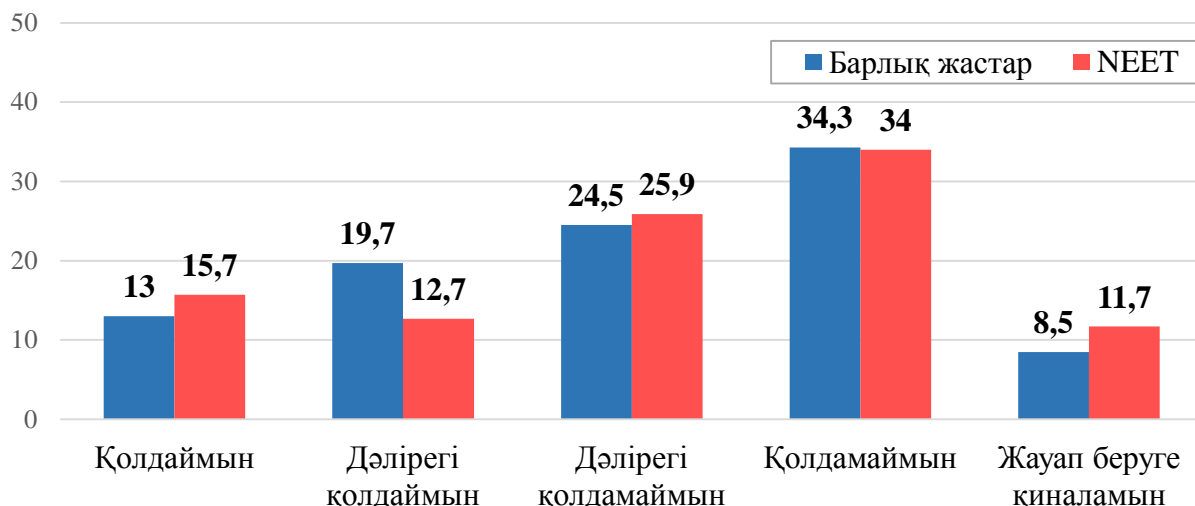

Диаграмма 19. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: ҰБТ ФОРМАТЫНЫҢ ӨЗГЕРУІ (%)

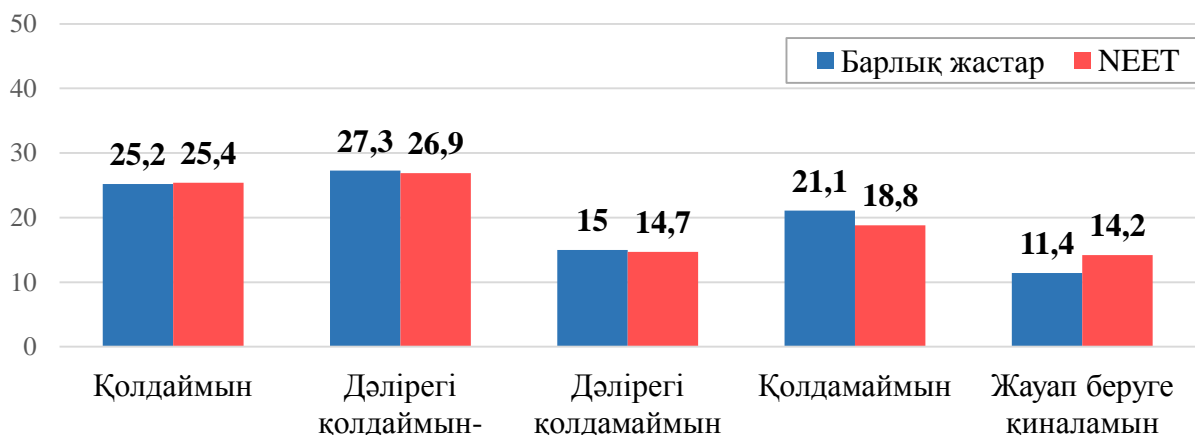
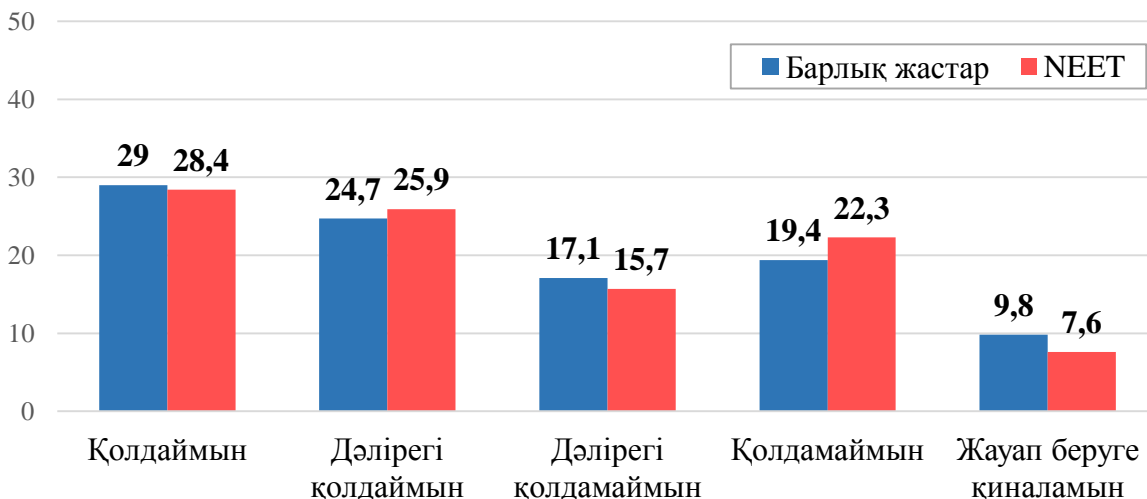

Диаграмма 20. «Білім беру жүйесіндегі қандай өзгерістермен келісесіз және келіспейсіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы: ҰБТ ҚАЙТАЛАП ТАПСЫРУДЫҢ МҮМКІНДІГІ (%)

Сауалнаманың нәтижелеріне қарайтын болсақ, онда жастардың арасында реформаларға тойтарыс берудің әрекеттері байқалады. Реформаларды орындаушыларға сенімсіздік тағы да бір мәселе болып табылады. Білім беру жүйесіндегі реформалар ұқыптылықты және халықтың оларға бейімделе алуын талап етеді. Білім беру – өте сезімтал жүйе, өйткені, оқытушы, оқушы мен ата-аналар сияқты үлкен мақсатты топты қамтып отыр.

3.3 Білім беру сапасымен қанағаттану

Жастар білім беру саласында көрсетіліп жатқан қызметтерге көңілдері толғанымен, бұл дәреже біздің жүйеміздегі білім беру деңгейінің жоғарылауына байланысты кері пропорцияда.

Мысалға, респонденттердің басым көпшілігі мектепалды білім беруге көңілдері толған немесе дәлірегі көңілдері толған – 85,6%.

Жалпы орта білімге қатысты бұл көрсеткіш 83,1% құрап отыр.

Халық, оның ішінде жас ата-аналар үшін балабақшалар мен олардағы бос орындардың болғаны да жақсы. Мәселе, мектептерде. Қазіргі таңда баланы мектепке орналастыру оңай емес. Кейбір мектептерде бірінші сыныптағылар үшін бұрын соңды болмаған тестілер жүргізіледі. Бұл мектептердің сапасы мен контингенттің дербестілігі бойынша дифференциация жүретін объективті шынайылық болып табылады. Осылайша жасырынды сегрегация жүреді (кесте 20).

Мектептен кейінгі білім беру туралы айтатын болсақ, онда мұндағы білім беру қызметтеріне қанағаттану деңгейі едәуір төмендеген. Мысалға, респонденттердің 65,7% техникалық және кәсіби білім берудің қызметтеріне көңілдері толады. Сауалнамаға қатысушылар 54,6% жоғары оқу орындардағы білім берумен қанағаттанған. Оған қоса, жоғары оқу орнының сапасын бағалауда жауап беруге қиналған респонденттердің үлесі көбейген (21,5%).

Кесте 20. «Сіз алған немесе алып жатқан білімнің сапасына қаншалықты көңіліңіз толады?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Толығымен көңілім толады	Ішінара көңілім толады	Көңілім толмайды	Білім беру сапасы туралы ешнәрсе білмеймін	Жауап беруге қиналамын
Мектеп алды					
Негізгі санат	53,9	31,7	4,1	4,7	5,5
NEET	57,9	27,4	5,1	6,6	3,0
Жалпы орта					
Негізгі санат	45,9	43,2	6,5	1,2	3,2
NEET	43,1	43,7	10,2	1,0	2,0
Техникалық және кәсіби					
Негізгі санат	29,9	35,8	7,3	10,6	16,4
NEET	31,0	37,1	7,1	9,1	15,7
Жоғары					
Негізгі санат	27,0	27,6	7,3	16,5	21,5
NEET	20,8	28,9	4,6	22,3	23,4

Бөлім бойынша қорытынды

(1) Сауалнаманың нәтижелері бойынша жастар саясатының білім берумен байланысты деген қате ой пікір қалыптасқанын көруге болады. Жастар саясаты көбінесе жұмыспен қамтылу және кәсіби бағдарлармен байланысты болып келеді. Осы орайда Үкіметтің саясаты жалпықамтушылық сипатқа иелегіп, жастардың жағдайымен байланысты түрлі секторлар мен қабаттарды реттестіріп отыру керек. жастар саясаты мемлекеттің әлеуметтік масылдығының бір бөлігі болуының орнына экономикалық даму үрдістеріне жаңа импульстар беріп отыруы тиіс.

(2) Жастардың үш тілді енгізу, ағылшын тілін ендіру, қазақ тілін нығайту мен орыс тілін сақтау концепцияларын іске асырудың жетекші драйвері болуы тиіс екенін атап өту керек. Жастар үш тілді білу әлеуетінен бәсекеге қабілеттіліктің негізін көріп отыр.

(3) Жастар саясаты жаңа жұмыс орындарын ғана емес, ал жаңа экономиканы құрудың, жаңа технологиялық салтқа өту стратегиясы рөлін атқаруы тиіс. Жоғары деңгейдегі мамандарды даярлап шығару жеткіліксіз, олардың өз орындарын табуына үлес қосу керек. Қазақстандық жас мамандар өзге елдер үшін мамандарды даярлап шығарушылар болмауы тиіс.

(4) Жастар білім беру саласындағы реформаларға ұстанымдылықпен қарайды. Бұдан аға буынды ұрпақтың ықпалы байқалады.

(5) Жастар арасындағы реформаларға кері қатынас келесі позициялармен белгіленген:

12-жылдық білімге көшу – респондентердің 58,6% дәлірегі қолдайды немесе қолдамайды;

Жоғары сыныптарда (информатика, химия, физика, биология) пәндерді ағылшын тілінде оқыту – 59,2%;

ҰБТ ағылшын тілін ендіру – 58,8%;

Оқу жылының ұзартылу – 70,2%.

Жастар бұл реформаларға қарсы, өйткені, оқу жүктемесінің ұлғаюын қаламайды. Білім беру индустриясы шығармашылық бағытта дамып, құзырлар мен бейімделу дағдыларын дамытуға бағдарлануы тиіс. Оқушылар, оқытушылар мен ата- аналар бұны көп жағдайда түсіне қоймайды.

(6) Жалпы, жастар білім беру жүйесіне оптимистік тұрғыдан қарайды. Сыни ойлар мен бағалар білім берудің деңгейімен өсіп келе жатыр. Мектепалды білім «олардың болғаны да дұрыс» көзқарасы тарапынан қабылданады. Өзіндік білім берушілік әлеуетті өсіру қажет.

IV. Мемлекеттік жастар саясатын бағалау

4.1 Мемлекеттік жастар саясаты туралы ақпараттану деңгейі

Зерттеу нәтижелері бойынша теледидардың жастар арасындағы рөлі аға буынды ұрпақтың арасындағы орны сияқты айтарлықтай жоғары емес. Теледидар өз монополиясын жоғалтып отыр. Интернет теледидардың танымалдылығы өсіп келеді. Сұралған жастардың 55,7% Қазақстандағы жаңалықтар мен оқиғаларды республикалық телеарналар арқылы біліп отырады. Сұралған жастардың төрттен бір бөлігі жергілікті қазақстандық телеарналарды көрсе, 12,5% шетелдік телеарналарды көреді.

Респонденттердің үштен бір бөлігі (30,9%) қазақстандық интернет сайттарды пайдаланса, 16,2% шетелдік интернет сайттарды қолданады. Сонымен, сауалнамаға қатысқан жастардың шамамен жартысы (47,1%) Интернет ресурстарды пайдаланады (кесте 21).

Кесте 21. «Қазақстандағы жаңалықтар мен оқиғаларды білу үшін ақпараттың қандай көздерін пайдаланасыз» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Қазақстандық республикалық телеарналар	55,7	57,9
Қазақстандық интернет сайттар (ТВ, радио, жаңалықтың қайнар көздері)	30,9	38,6
Әлеуметтік желілер, блогтар	26,1	23,9
Қазақстандық жергілікті телеарналар	25,0	28,9
Радио	18,1	18,3
Жақын орта (туыстар, жақындар, достар)	17,0	17,3
Шетелдік интернет сайттар	16,2	16,8
Шетелдік телеарналар (оның ішінде ресейлік)	12,5	14,7
Қазақстандық республикалық басылымдар (газет, журналдар)	10,9	3,6
Қазақстандық жергілікті басылымдар (газет, журналдар)	5,9	5,6
Шетелдік басылымдар (газет, журналдар)	2,6	2,0
Танымал мәртебелі адамдармен кездесу	0,6	-
Жастар ресурстық орталықтарының өкілдерімен кездесу	0,7	-
Басқа	0,0	0,5
Жаңалықтарға қызықпаймын	0,7	0,5
Жауап беруге қиналамын	2,9	1,5

Әрбір төртінші респондент жаңалықтарды әлеуметтік желілерден біліп отырады (26,1%).

Дәстүрлі басылымды БАҚ электронды БАҚ пен ысырылып шығуда. Мысалға, респонденттердің 10,9% республикалық басылымдарды оқыса, жергілікті қазақстандық газеттерді 5,9% ғана қолданады.

Жастар арасында радионың танымалдылығы едәуір жоғары екенін атап өтейік – 18,1%.

Тағы да бір ақпараттық канал ретінде туыстарды, таныстар мен достарды айтуға болады – сұралғандардың 17%.

Жас ерекшеліктері бойынша ақпараттық арналар келесідегідей қолданылады. Сұралғандардың жасы неғұрлым кіші болса, соғұрлым олар әлеуметтік желілерге жиі қатысады. Мысалға, 14 және 18 жас аралығындағы респонденттердің 29,3% әлеуметтік желілерді қолданады, 19 және 23 жас аралығында сауалнамаға қатысушылар 27,3% әлеуметтік желілерді пайдаланады, және 24 мен 29 арасындағылардың тек 23,2% пайдаланады.

Сауалнаманың нәтижелері бойынша баспалы басылымдарды көбінесе 14 және 18 жас аралығындағы жастар оқиды, бұны өз кезегінде жаңа ұрпақтың оқу дәстүрін қайта жаңғыртар деген үміттің сигналы ретінде қабылдауға болады.

Теледидарды әдетте жасы үлкенірек топтар қолданады (кесте 22).

Кесте 22. «Қазақстандағы жаңалықтар мен оқиғаларды білу үшін ақпараттың қандай көздерін пайдаланасыз» сұрағы жауаптарының орналасуы (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жастан 18 дейін	19 жастан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Қазақстандық республикалық телеарналар	53,5	55,5	57,4
Қазақстандық интернет сайттар (ТВ, радио, жаңалықтың қайнар көздері)	29,9	30,5	31,8
Әлеуметтік желілер, блогтар	29,3	27,3	23,2
Шетелдік интернет сайттар	16,7	18,0	14,6
Жақын орта (туыстар, жақындар, достар)	16,7	16,0	17,9
Қазақстандық жергілікті телеарналар	21,7	24,6	27,3
Радио	13,0	20,1	20,0
Қазақстандық республикалық басылымдар (газет, журналдар)	12,4	10,8	10,1
Шетелдік телеарналар (оның ішінде ресейлік)	11,6	13,5	12,5
Қазақстандық жергілікті басылымдар (газет, журналдар)	6,3	5,0	6,4
Шетелдік басылымдар (газет, журналдар)	3,5	1,8	2,7
Танымал мәртебелі адамдармен кездесу	0,6	0,7	0,5
Жастар ресурстық орталықтарының өкілдерімен кездесу	0,8	0,4	0,8
Жаңалықтарға қызықпаймын	1,2	0,9	0,3
Жауап беруге қиналамын	3,9	2,5	2,7

Қазақстанда ресейлік әлеуметтік желілер әзірше басым болып келеді. Респонденттердің басым бөлігі ВКонтакте (66,9%) желісінде парақшалары бар, Мой мир@mail.ru (31,5%) және Одноклассники (26%) желілеріне тіркелген.

Instagram (39%) және Facebook (28,9%) сияқты шетелдік желілер ресейліктерден қалыс емес.

Жастардың арасында WhatsApp сияқты мессенджердің пайдалану қарқыны өсіп келе жатқанын айту керек. Соңғы оқиғалар көрсетіп отырғандай, WhatsApp өте тиімді ақпараттық арна болып табылады (кесте 23).

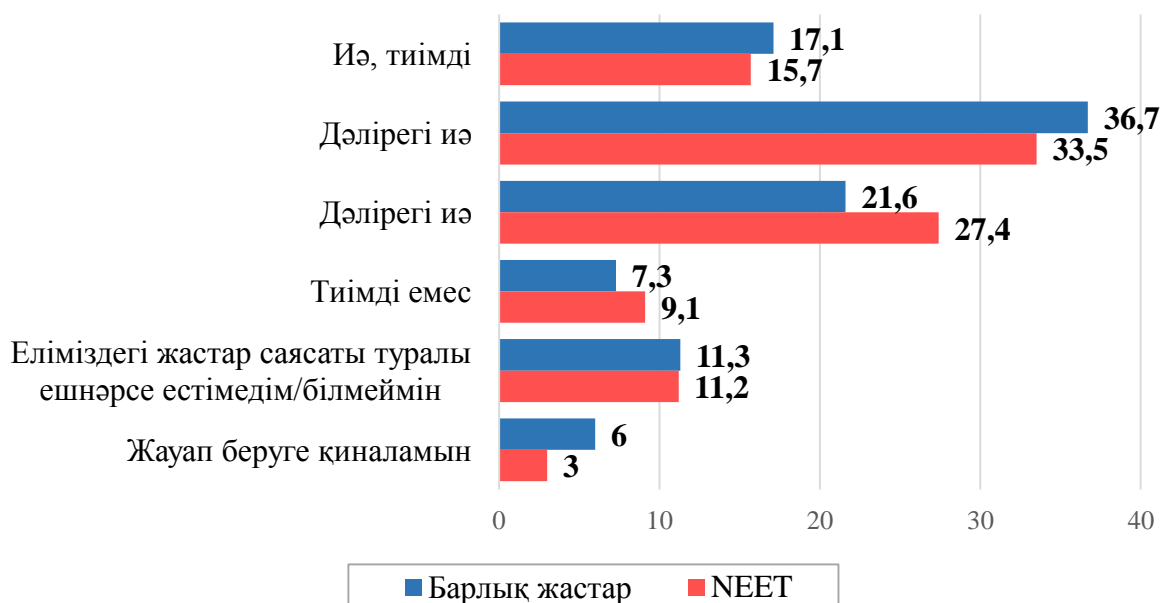
Кесте 23. «Қандай әлеуметтік желілерде өз аккаунттарыңыз бар?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
ВКонтакте	66,9	65,5
Instagram	39,0	32,0
Мой мир@mail.ru	31,5	32,0
Facebook	28,9	23,9
Одноклассники	26,0	29,4
Twitter	7,9	4,1
WhatsApp	3,8	7,6
Мой круг	3,4	6,1
MySpace	1,7	1,0
LinkedIn	0,4	0,5
Басқа (Skype, Youtube)	0,6	0,5
Әлеуметтік желілерде парақшам жоқ	10,7	14,2
Жауап беруге қиналамын	3,4	2,5

Осындай көрсеткіштерден Қазақстан жастарының жеткілікті түрде ақпараттандырылған деп айтуға болады. Сол себептен жастар саясаты туралы пікірлер жеткілікті квалификациялы болуы тиіс. Негізгі санаттағы сұралған жастардың басым көпшілігі мемлекеттік жастар саясатын іске асырудың тиімділігін жоғары бағалайды (53,8%). Респонденттердің 28,9% мемлекеттік жастар саясатын тиімсіз деп есептейді. Сауалнамаға қатысушылар 11,3% елдегі жастар саясаты туралы еш нәрсе естімегенін атап өтейік.

NEET санатындағы сұралған жастардың 49,2% мемлекеттік жастар саясатының тиімділігін төмен бағалайды. NEET санатындағы жастар арасында кері бағалаулардың қосынды көрсеткіші 36,5% құрады (диаграмма 21).

Диаграмма 21. «Елімізде мемлекеттік жастар саясаты тиімді іске асырылып жатыр ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Сауалнама барысында жастарға жастарды қолдау бойынша мемлекеттік шараларды, яғни ең бірінші болып атқарылуы тиіс шараларды белгілеп шығу

ұсынылды (бұл сұрақ аталған шаралардың шынайы іске асырылуын бағалауға қатысты болмады).

Сауалнамаға қатысушы жастар ең бірінші қолжетімді және сапалы біліммен қамтамасыз ету (55,6%) және жастардың жұмыспен қамтылуы үшін жағдайларды қалыптастыруды таңдаған болатын (50,5%).

Респоденттердің 40,5% қолжетімді баспана жүйесін дамытуды белгіледі.

NEET санатындағы жастардың белгілеп өткен шаралары мен ұстанымдарын бөлек қарастырып өтейік. Біріншіден, білім беру, еңбек қамтылу және жұмысы жоқ адамдардың баспанамен қамтылуы маңызды. Екіншіден, NEET санатынан сұралғандар жастардың жеке санаттарын қолдауға бағытталған арнайы бағдарламаларды қабылдауға (25,4%) және құқықтық мәдениетті жоғарылатуға (24,9%) көңіл бөліп отыр. Үшіншіден, осы топтан сұралған жастар нашақорлық, токсикомания және алкогольизм мәселелерін алдын алуды белгілеп өтті (19,3%) (кесте 24).

Кесте 24. «Жастарды қолдау бойынша маңызды мемлекеттік шараларды белгілеп шығыңыз» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Қолжетімді және сапалы білім беруді қамтамасыз ету	55,6	49,2
Жұмыспен қамтылудың жағдайларын қалыптастыру	50,5	52,8
Қолжетімді баспана жүйесін дамыту	40,5	46,7
Салауатты өмір салтын, медициналық қызмет көрсетуді қалыптастыру	36,7	33,5
Жастардың бөлек санаттарын қолдауға бағытталған арнайы бағдарламаларды қабылдау	19,1	25,4
Құқықтық мәдениетті жоғарылату	17,5	24,9
Жастар ортасында діни радикализм мен экстремизмді алдын алудың шаралары	17,2	16,8
Жастардың азаматтық белсенділігін ынталандыру	16,3	13,7
Жастар саясатының институттарын дамыту	16,0	13,2
Жастар ортасында нашақорлық, токсикомания мен алкогольизмді алдын алу	16,0	19,3
Ұлттық мәдени және рухани құндылықтарға ортақтастыру	13,7	12,2
Жастар кәсіпкерлігін дамыту	12,5	13,2
Жастар жобалары мен бағдарламаларын іске асыруға республикалық және жергілікті бюджеттен қаржыландыруды ұлғайту	10,8	11,2
Жастар ортасында қылмысты болдырмаудың жүйелік жұмыстарын жүргізу	9,1	9,1
Волонтерлықты дамыту	8,7	9,6
Туризмді дамыту	7,9	10,7
Әлеуметтік меценаттылықты дамыту, қорлардың жастар жобаларын қолдауы	5,1	5,1
Жауап беруге қиналамын	7,8	5,1

Сонымен, жастар саясаты пәнінің өзгеруі туралы айту қажет. Әдетте жастар саясатын білім беру саласының жалғасы, яғни тәлімгерлік пен

тәрбиелеу түрінде көреді. Жастар өз кезегінде практикалық көмекті көбірек, жеке тұлғалық қатынасты, нақты жобаларды күтеді. Мектептер мен жоғары оқу орындарынан бөлек ресми емес, желілік қауымдастықтар қамтылуы тиіс.

Сауалнамаға қатысушы жастардың жартысынан көбісі үкіметтің жастардың қажеттіліктеріне мән береді деген ұстаныммен келіседі және дәлірегі келіседі (63,7%). NEET санатындағы жастардың арасында бұл көрсеткіш шамамен төмен – 56,9% (диаграмма 22).

Диаграмма 22. «Менің үкіметім менің еріктерім мен қажеттіліктеріме көңіл бөледі?» пікірімен келісесіз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

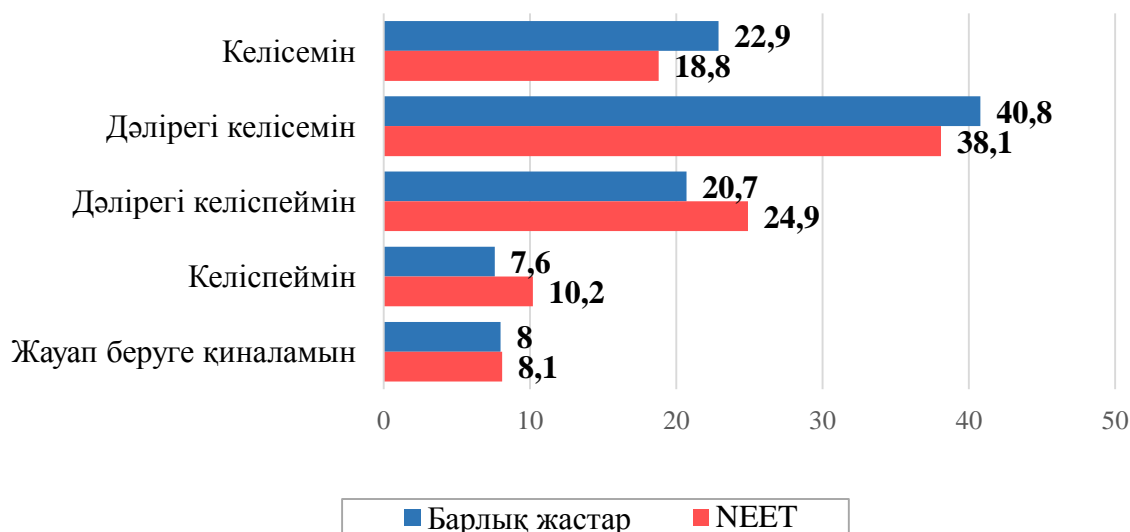
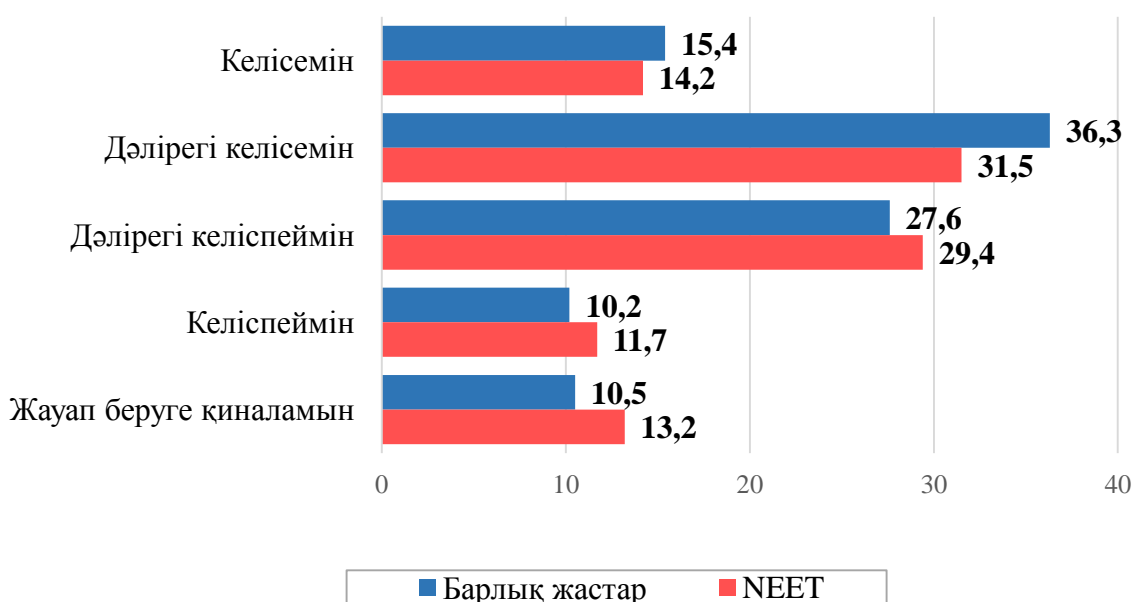

Диаграмма 23. «Мен жастардың осы қоғамда құрметтелетініне сенбеймін» пікірімен келісесіз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Бүгінгі таңда Қазақстанда жалпы және жастарды қолдау бойынша сапалы мемлекеттік салалық бағдарламалар іске асырылып келеді. Бірақ, түрлі жағдайлардың ықпалынан (хабарсыздық, бюрократия, жемқорлық), іске асырудың нәтижелері үміттерді ақтамайды.

Кесте 25. «Елімізде жастарды қолдау бойынша сіз білетін қандай мемлекеттік және салалық бағдарламалар іске асырылып жатыр?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Ең біріншіден		Екіншіден		Карточка бойынша	
	Барлық жастар	NEET	Барлық жастар	NEET	Барлық жастар	NEET
Қазақстан Республикасының 2016-2019 жылдарға арналған білім мен ғылымды дамытудың мемлекеттік бағдарламасы	36,9	32,4	38,6	50,0	30,3	27,6
Қазақстан Республикасының 2016-2019 жылдарға арналған денсаулық сақтау саласын дамытудың мемлекеттік бағдарламасы	21,1	20,3	52,5	61,5	31,2	34,5
Жұмыспен қамтылудың жол картасы-2020 (жастар практикасы)	35,1	35,1	37,2	33,6	43,0	55,2
Аймақтарды 2020 жылға дейінгі дамытудың бағдарламасы	6,9	12,2	35,4	36,1	51,3	57,8

Жастармен жұмыс жасайтын жобалардың ішінен Жасыл Ел ғана жиі айтылады. Жасыл Ел жобасынан кейінгі орында «Дипломмен ауылға!» жобасы.

Мамандарды туған ауылдарына оралтуды қолдаудың жақсы бастамасы жоспарланған ауқымда іске асырылмай жатыр.

Дегенмен, бұл жобалар жастар саясаты ісінде қалай жылжу керектігін көрсетеді. Ресми отырыстар мен конгресттерден нақты жобаларға көшу керек. Жастар нақты практикалық қолдауды күтіп отыр, және де ол білім беру жүйесіне ғана қатысты емес.

Кесте 26. «Еліміздегі жастарды қолдау үшін іске асырылып жатқан қандай жастар жобаларын білесіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

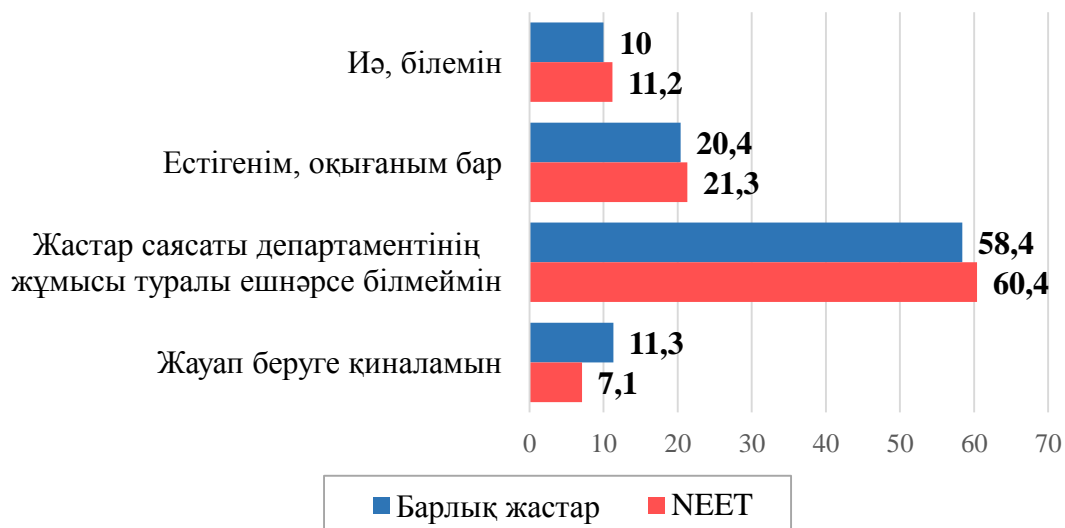
	Ең біріншіден		Екіншіден		Карточка бойынша	
	Барлық жастар	NEET	Барлық жастар	NEET	Барлық жастар	NEET
Жасыл Ел	51,0	45,6	25,0	30,1	31,3	42,1
«Дипломмен ауылға!» жобасы	28,4	29,5	44,9	42,3	29,6	39,1
«Серпін-2050» жобасы	7,1	8,7	37,8	32,5	29,5	37,6
Жастардың кадрлық қоры	5,0	5,4	34,7	38,2	32,3	37,6
«Даму-көмек» жас кәсіпкердің мектебі	6,5	9,4	38,0	43,9	37,3	33,1
Жоғары сынып оқушыларын кәсіпкерлікке оқытатын «SAGE Kazakhstan» бағдарламасы	1,9	1,3	31,7	40,7	35,2	32,3

Білім және ғылым министрлігінде жеті жыл бойы мемлекеттік жастар саясатына жауап беретін құрылымдық бөлім қызмет атқарып келеді. Үкіметтің жанында жастар саясаты бойынша Кеңес қызмет етіп, аймақтарда жастар саясатын басқарудың тиісті заңы да бар.

Сұралған жастардың басым бөлігі Жастар саясаты департаментінің жұмысы туралы ешнәрсе білмейді (58,4%).

Респонденттердің үштен бір бөлігі ҚР БҒМ департаментінің қызметі туралы бір нәрсе естіген, олардың ішінде сұралғандардың 10% білсе, 20,4% бір нәрсе естіген немесе оқыған. NEET санатындағы жастардың Жастар саясаты департаментінің жұмысы туралы ақпараттануы негізгі санаттағы сұралғандардың көрсеткіштеріне сәйкес келеді (диаграмма 24).

Диаграмма 24. «Сіз Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Жастар саясаты департаментінің атқаратын жұмысын білесіз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

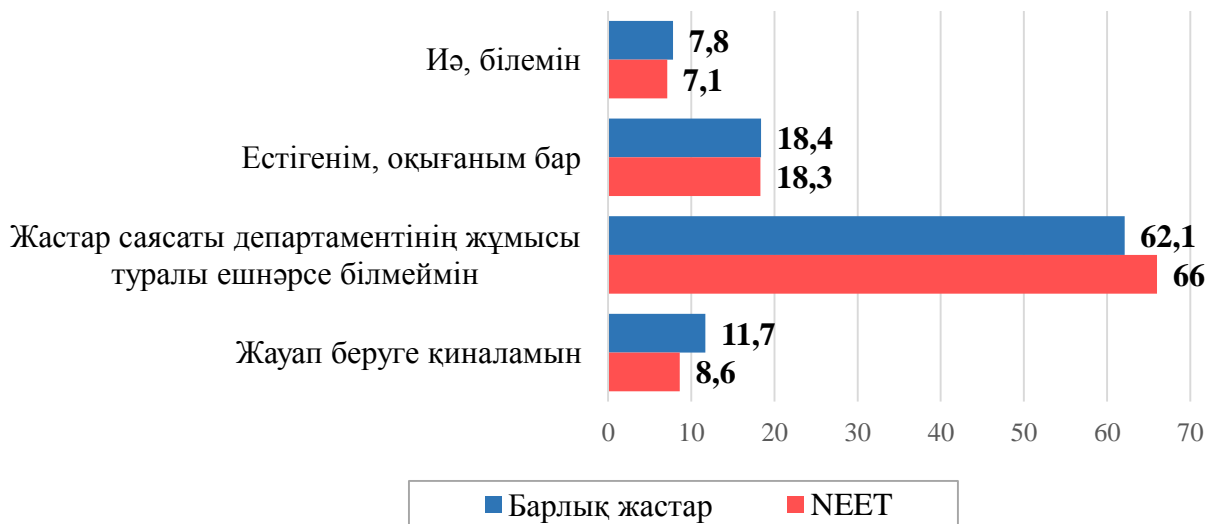
Ақпараттанудың осы деңгейінде сұралғандар департаменттің жұмысы тиімсізге қарағанда дәлірегі тиімді деп бағалады.

Кесте 27. «ҚР БҒМ Жастар саясаты департаменті жұмысының тиімділігін қызметтің келесі түрлері бойынша бағалаңыз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Тиімді	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
Жастар саясатының сұрақтарымен айналысатын облыс және қала басқармаларының жұмысын бақылау және реттестіру			
Негізгі санат	65,1	20,8	14,1
NEET	62,5	20,3	17,2
Жастардың мәселелері және мүдделері бойынша жастар ұйымдарымен өзара әрекеттесуі			
Негізгі санат	62,2	24,1	13,7
NEET	54,7	31,3	14,1
Ғылыми және әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету			
Негізгі санат	56,1	26,9	17,0
NEET	54,7	29,7	15,6
Жастар саясатының сұрақтары бойынша түсіндірмелік жұмыс жүргізу			
Негізгі санат	53,9	28,2	17,9
NEET	51,6	32,8	15,6
Жастардың волонтерлық қызметін дамытуға үлес қосу			
Негізгі санат	58,7	25,4	15,9
NEET	73,4	14,1	12,5
Патриоттық тәрбиелеу жұмыстарын жүргізу			
Негізгі санат	65,3	21,2	13,5
NEET	65,6	21,9	12,5

Сауалнаманың нәтижелері бойынша Жастар саясаты басқармасының жұмысы туралы ақпараттану деңгейі Жастар саясаты департаменті жұмысы туралы ақпараттану деңгейінен төмен болып келеді. ЖСД және ЖСБ түрлі вертикальдар мен билік деңгейлері болып табылады. Олардың арасындағы координация орталықтандырылған сипатқа иеленбейді (диаграмма 25).

Диаграмма 25. «Сіз өзіңіз тұрып жатқан облыс немесе қалаңыздағы Жастар саясатының сұрақтары бойынша басқарманың атқаратын жұмысын білесіз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Сауалнаманың нәтижелері бойынша Жастар саясаты\ішкі саясат сұрақтарымен айналысатын басқарма патриоттық тәрбиелеу мен ресми емес кездесулерді жақсы ұйымдастырғанымен, қызметтің мазмұндық жағын қалыс қалдырып, жастарға өмірлік маңызды сұрақтар бойынша кеңес беруге жеткілікті көңіл бөлмейді.

Кесте 28. «Жастар саясаты\ішкі саясат басқарма жұмысының тиімділігін қызметтің келесі түрлері бойынша бағалаңыз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Тиімді	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
Әдістемелік әдебиетпен қамтамасыз ету (кітаптар мен оқу құралдарыжәне т.б.)			
Негізгі санат	66,1	26,7	7,2
NEET	66,0	26,0	8,0
Ақпараттық түсіндірмеушілік жұмыс (БАҚ да мақала жариялау, жастармен кездесу)			
Негізгі санат	62,1	23,7	14,2
NEET	64,0	24,0	12,0
Ұйымдастырушылық практикалық жұмыс (акциялар, семинарлар, флэшмобтар және т.б.)			
Негізгі санат	62,9	25,4	11,7
NEET	62,0	32,0	6,0
Жастардың топтарымен жұмыс істеу (ауыл, жұмыссыз, студенттік және т.б.)			
Негізгі санат	52,1	33,9	14,0
NEET	64,0	24,0	12,0
Кеңес беру қызметі (баспана, жұмыспен қамтылу сұрақтары бойынша)			
Негізгі санат	51,1	35,0	14,0
NEET	50,0	34,0	16,0
Патриоттық тәрбиелеу жұмыстарын жүргізу			
Негізгі санат	62,5	21,6	15,9
NEET	72,0	20,0	8,0
Жастармен ресми емес кездесулерді ұйымдастыру			
Негізгі санат	45,1	35,4	19,5
NEET	56,0	32,0	12,0

Жастар ресурстық орталықтары жастар саясатының тізбегінде мақсаттылы аудиториялармен жұмыс істейді. Бірақ, билік органдарына қарағанда ресурстық орталықтар туралы білетіндердің саны аз – шамамен 6%. Респонденттердің басым бөлігі Жастар ресурстық орталықтардың қызметі туралы ешнәрсе білмейді (диаграмма 26).

Диаграмма 26. «Өз облысыңыз\қалаңыздағы Жастар ресурстық орталығының жұмысы туралы не білесіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Ресурстық орталықтар маңызды сұрақтар бойынша кеңес беріп отыруы тиіс. Бұл жай ғана кеңес емес, ал ақпараттық қолдау және жастардың даму

бағдарламаларына тартылып, олардың табысты әлеуметтенуіне септігін тигізетін ұсыныстар болып табылады.

Кесте 29. «Жастар ресурстық орталығы жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрлері бойынша бағалаңыз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Тиімді	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
Жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар бойынша ақпараттық жұмыс жүргізу			
Негізгі санат	65,5	22,6	11,9
NEET	69,6	21,7	8,7
Жастар мен жастар ұйымдарына арналған әдістемелік әдебиет, анықтамалық ақпаратты қалыптастырып, қамтамасыз ету			
Негізгі санат	56,4	27,9	15,7
NEET	58,7	32,6	8,7
Кеңес беру қызметтері (күқықтық, білім алу, баспаналық, жұмыспен қамтылу)			
Негізгі санат	55,8	30,5	13,7
NEET	71,7	21,7	6,5
Жастардың мәселелері мен оларды қолдау сұрақтарын талқылау үшін пікірталас алаңдарын ұйымдастыру			
Негізгі санат	52,9	32,5	14,6
NEET	58,7	34,8	6,5
Жастардың демалысы мен мәдени өмірін дамыту бойынша жұмыс жүргізу			
Негізгі санат	56,9	28,3	14,8
NEET	58,7	34,8	6,5
Мақсаттылы топтармен жұмыс істеу (жұмыссыз, ауыл, жұмыс істейтін, студенттік жастар, жас отбасылар)			
Негізгі санат	55,1	31,9	13,1
NEET	58,7	32,6	8,7

Сауалнаманың нәтижелері бойынша, ең бастысы жастар ресурстық орталығының жұмыспен қамту бойынша қызметі маңызды болып келеді – 52,9%. Оның екінші міндеті – бұл қолжетімді баспана алуға үлес қосу – 45,5.

Тізімнің аяғында мәдени-демалыстық шаралар айтылды. Бұдан жастардың прагматикалық қабілеттерге иеленетінін, өзінің және басқалардың да уақыттарын қадірлейтінін көруге болады. Оған кеңестер емес, ал нақты көмек керек.

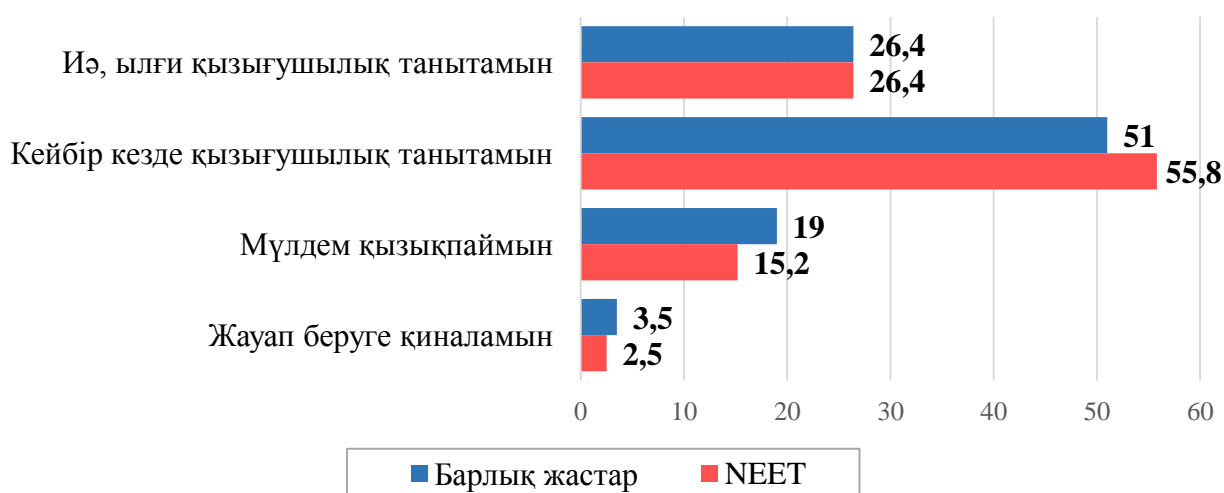
Кесте 30. «Сіз Жастар ресурстық орталығынан қандай көмек алғыңыз келер еді?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Жастардың жұмыспен қамтылуына септігін тигізу	52,9	64,5
Қолжетімді баспана алу бағдарламасына қатысуға септігін тигізу	45,5	49,7
Жоғары білім алуға септігін тигізу	31,0	33,5
Жастар арасында кәсіпкерлік қызметті дамытуға септігін тигізу	24,2	31,0
Заңгер, күқық қорғаушының көмегі	17,2	15,7
Мәдени, демалыстық шараларды дамытуға үлес қосу	16,9	21,8
Техникалық және кәсіби білім алуға септігін тигізу	15,8	18,3
Психолог, әлеуметтік қызметкердің көмегі	13,3	12,2
Басқа	0,1	-
ЖРО қызмет көрсетулеріне қажеттілік танытпаймын	0,5	-
Жауап беруге қиналамын	12,4	9,1

4.2 Жастар арасындағы қоғамдық-саяси белсенділіктің деңгейі

Қазақстандық жастардың жоғары саяси белсенділігін атап өту керек. Респонденттердің төрттен бір бөлігі ылғи саясатқа қызығушылық танытып отырады (26,4%). Бұл барлық жастар санатындағы азаматтардың орташа көрсеткішінен де жоғары болып келеді. Елдегі саяси өмірге қызығушылық танытпайтындардың үлесі сұралғандардың 19% құрайды. Сонымен, қазақстандық жастар саясаттан алшақтаған деген қорытынды жасап керек емес. Жастардың кішілеу және ересек топтары да белсенділікті танытып отыр. Жастардың саясатқа деген қызығушылығы өмірге деген қызығушылықпен бара бар келеді (диаграмма 27).

Диаграмма 27. «Сіз еліміздің саяси өміріне қызығушылық танытасыз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Зерттеу нәтижелері көрсетіп отырғандай, респонденттердің жасы неғұрлым жоғары болған сайын, елдің саяси өміріне деген қызығушылық соғұрлым жоғары болып келеді. Мысалға, 24 және 29 жас аралығындағы жастардың 27,3% саясатқа ылғи қызығушылық танытып отырады, ал 55,2% тек кейбір жағдайларда ғана қызығады (кесте 31).

Кесте 31. «Сіз еліміздің саяси өміріне қызығушылық танытасыз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жастан 18 дейін	19 жастан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Иә, әрдайым қызығушылық танытамын	25,6	25,9	27,3
Кейбір кезде ғана қызығушылық танытамын	44,7	51,0	55,2
Мүлдем қызықпаймын	24,4	20,1	14,7
Жауап беруге қиналамын	5,3	3,1	2,8

Сауалнамаға жауап берген қазақ жастары (17%) мен орыс жастарына (19,4%) қарағанда өзге ұлттық топтардың саяси өмірге деген қызығушылықтары төмен болып келеді (33,3%).

Кесте 32. «Сіз еліміздің саяси өміріне қызығушылық танытасыз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (ұлттық белгілер бойынша, %)

	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт
Иә, әрдайым қызығушылық танытамын	30,0	20,2	14,3
Кейбір кезде ғана қызығушылық танытамын	49,6	55,9	50,6
Мүлдем қызықпаймын	17,0	19,4	33,3
Жауап беруге қиналамын	3,5	4,6	1,8

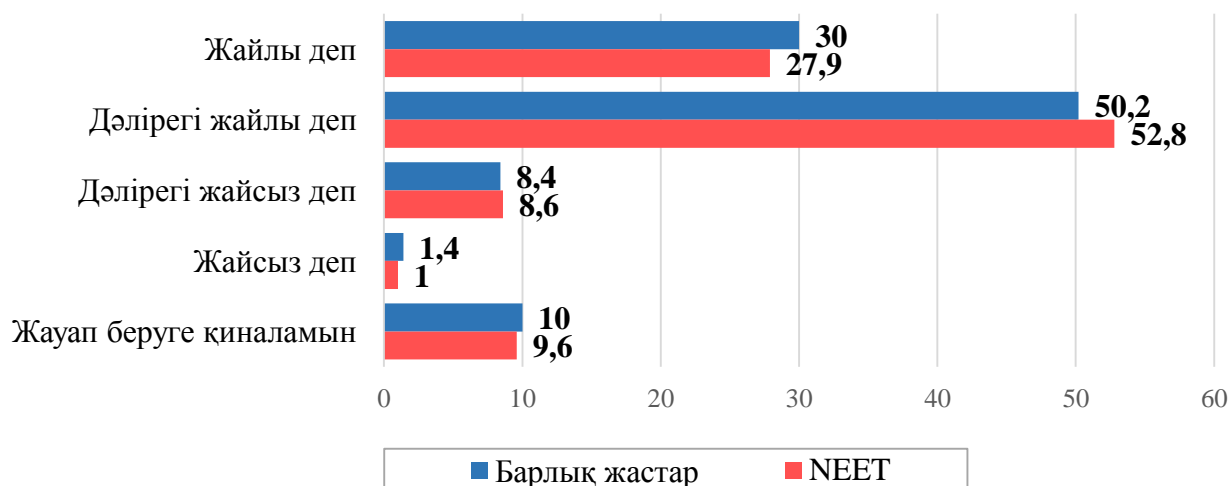
Сонымен қатар, еліміздің саяси өміріне сұралған студент жастар немесе ЖОО түлектері, оған қоса жоғары сынып оқушылары үлкен қызығушылық танытады (кесте 33).

Кесте 33. «Сіз еліміздің саяси өміріне қызығушылық танытасыз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (білім деңгейі бойынша, %)

	Жоғары, дәрежесі бар	Жоғары (бакалавр/маман)	Аяқталмаған жоғары	Орта арнайы білім	Жалпы орта	Аяқталмаған орта
Иә, әрдайым қызығушылық танытамын	20,0	34,5	29,1	21,6	27,6	20,5
Кейбір кезде ғана қызығушылық танытамын	67,5	50,4	57,8	55,8	46,6	39,5
Мүлдем қызықпаймын	7,5	13,6	9,7	17,6	23,2	35,0
Жауап беруге қиналамын	5,0	1,5	3,4	5,1	2,6	5,0

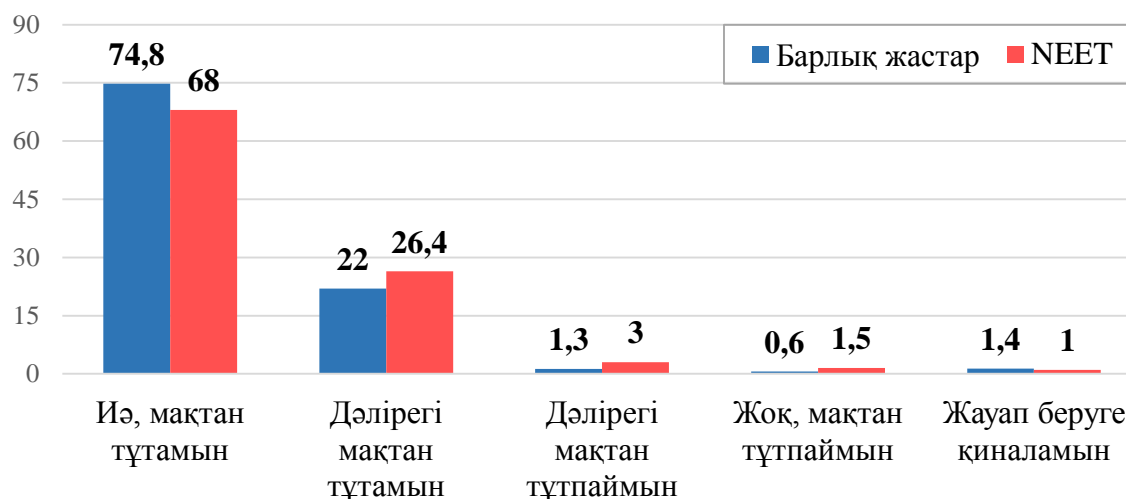
Ақырғы уақытта елімізде болған жағдайлар мен оқиғаларға қарамастан, жастар қоғамдағы саяси жағдайды жайлы деп бағалап отыр. Респонденттердің басым бөлігі қазіргі саяси жағдайды жайлы және дәлірегі жайлы деп есептейді (80,2%). NEET санатындағы жастар да дәл осындай баға беріп отыр (80,7%) (диаграмма 28).

Диаграмма 28. «Сіз елдегі қазіргі саяси жағдайды қалай сипаттар едіңіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Зерттеу нәтижелері көрсетіп отырғандай, сұралған жастардың 74,8% Қазақстанның азаматтары болып табылатындарымен мақтан тұтады. Қалыпты бағалардың қосынды көрсеткіші шамамен 100% құрап, сұралғандардың 96,8% қамтыған. Оған қоса, NEET санатының жастары да қазақстандық азаматтылықпен мақтан тұтатындарын білдірді – 94,4% (диаграмма 29).

Диаграмма 29. «Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізге мақтан тұтасыз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Өскелең жастағы топтар, жасөспірімдер мен жоғары сынып оқушыларын қосқанда, қазақстандық азаматтылықпен мақтан тұту деңгейі ерекше жоғары. Мысалға, 14 және 18 жас аралығындағы жастар арасында Қазақстанның азаматтары екеніне мақтан тұтатындардың көрсеткіші 77,8% жетеді, ал 24 және 29 жасқа дейінгі топта бұл көрсеткіш 72,8% құрады. Айырмашылық қатты байқалмағанымен, жалпы үдеріс көрініс тауып отыр (кесте 34).

Кесте 34. «Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізге мақтан тұтасыз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жастан 18 дейін	19 жастан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Иә, мақтан тұтамын	77,8	74,9	72,8
Дәлірегі мақтан тұтамын	19,5	22,8	22,9
Дәлірегі мақтан тұтпаймын	0,8	0,7	2,0
Жоқ, мақтан тұтпаймын	0,2	0,9	0,5
Жауап беруге қиналамын	1,6	0,7	1,7

Әрине, қазақ жастары басқалармен салыстырғанда патриоттық сезімдерін жоғары білдірген болатын – шамамен 79,7%. Орыс ұлты арасында бұл көрсеткіш 59,4%, және өзге ұлттар өкілдерінің арасында 74,4% құрады (кесте 35).

Кесте 35. «Сіз Қазақстан Республикасының азаматы екеніңізге мақтан тұтасыз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (ұлттық белгілер бойынша, %)

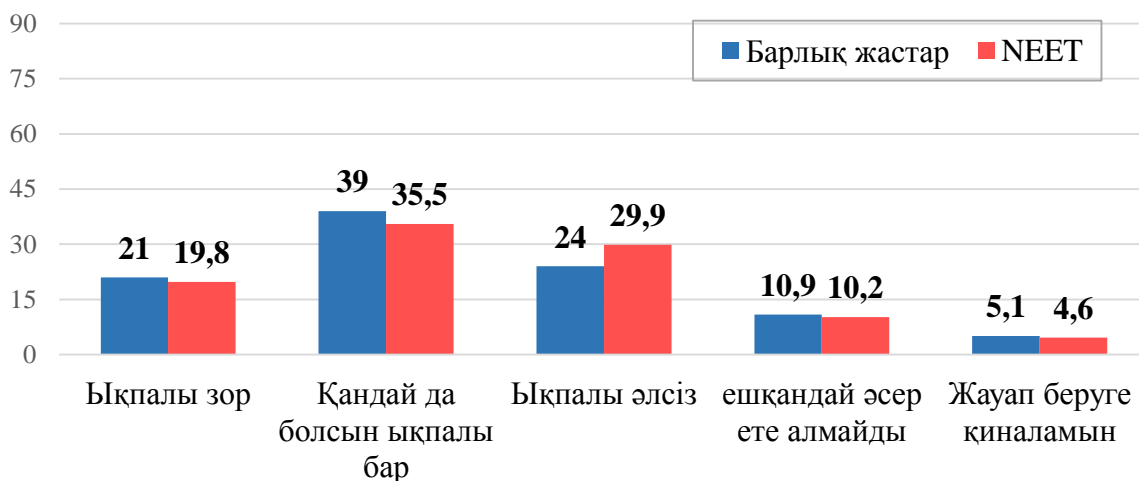
	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілдері
Иә, мақтан тұтамын	79,7	59,4	74,4
Дәлірегі мақтан тұтамын	18,3	33,4	22,0
Дәлірегі мақтан тұтпаймын	0,9	2,8	0,6
Жоқ, мақтан тұтпаймын	0,6	0,3	1,2
Жауап беруге қиналамын	0,5	4,1	1,8

Осы орайда жастардың өздерінің саясатқа әсер етіп, билікті іске асыру үрдісіне қатыса алмау мүмкіндіктеріне көңілі толмайтындарын білдіргенін ескеру маңызды.

Сұралған жастардың 21% өздерінің саясатты қалыптастыруға деген ықпал ету мүмкіндіктерін жоғары деп бағалайды. Респонденттердің 39% кейбір ықпал ету мүмкіндіктерін келтіріп, олардың шектеліп келетіндерін білдірді. Әрбір үшінші респондент ықпалды жеткіліксіз және әлсіз көріп, жастардың Қазақстандағы саясатты қалыптастыруға қатысты ықпалын жоққа шығарады.

NEET санатынан сұралған жастардың өздерінің саясатты қалыптастыруға қатысып, ықпал ете алатындарына сыни көзбен қарайтынын атап өту керек (диаграмма 30).

Диаграмма 30. «Сіз Қазақстандағы саясатты қалыптастыруға қатысу және ықпал ету мүмкіндігіңізді қалай бағалайсыз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Жастардың өздерінің саяси өмірге қатысу деңгейлеріне көңілі толмайтындарын да атап өтуге болады. Біз жастардың саяси белсенділігінің әлеуетін, ұрпақтар алмасу ресурсын нығайту керектігін ұғынып отырмыз.

Сауалнаманың нәтижесі көрсетіп отырғандай, сұралғандардың жасы неғұрлым кіші болса, қазақстандық жастардың Қазақстан саясатын қалыптастырып, оған әсер ете алады деген сенімділік деңгейі соғұрлым жоғары болып табылады. Мысалы, 14 және 18 жас аралығындағы жастардың 23,8% жастардың саясатқа деген ықпалы зор екенін білдірсе, 24 және 29 жас аралығында бұл көрсеткіш 19% құрайды (кесте 36).

Кесте 36. «Жастардың Қазақстандағы саясатты қалыптастырып, оған ықпал ету мүмкіндіктерін қалай бағалайсыз?» сұрағы жауаптарының (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жастан 18 дейін	19 жастан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Ықпалы зор	23,8	21,4	19,0
Қандай да болсын ықпалы бар	42,7	40,2	35,7
Ықпалы әлсіз	18,7	23,7	27,6
Ешқандай әсер ете алмайды	8,3	9,5	13,7
Жауап беруге қиналамын	6,5	5,2	4,1

Кесте 37. «Жастардың Қазақстандағы саясатты қалыптастырып, оған ықпал ету мүмкіндіктерін қалай бағалайсыз?» сұрағы жауаптарының (ұлттық белгілер бойынша, %)

	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт өкілдері
Ықпалы зор	23,5	16,8	12,5
Қандай да болсын ықпалы бар	41,6	34,2	31,0
Ықпалы әлсіз	21,6	27,8	32,1
Ешқандай әсер ете алмайды	8,8	16,6	13,1
Басқа	0,2	-	-
Жауап беруге қиналамын	4,3	4,6	11,3

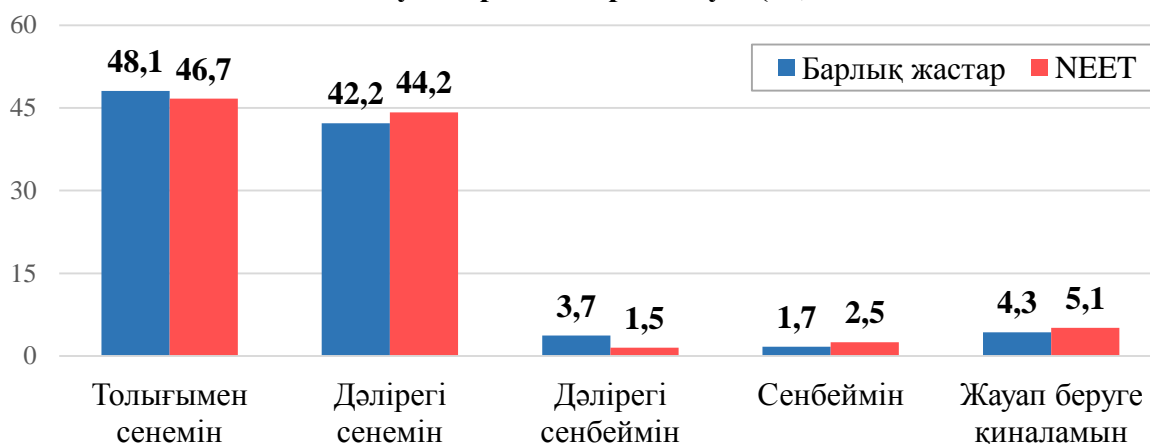
Алибабаның негізін қалаушы Джэк Ма АЭФ-тегі кездесуінде айтқандай, «біз қаласақ та, қаламасақ та жастар саясаттың өмірі мен басымдықтарын өзгертетін болады». Бізге ең керегі солармен қатар дамып, олардың құндылықтары мен бағдарларын игеру, сонда ғана дұрыс даму үрдісі орын алады.

Осы орайда Президент Н.Ә.Назарбаевтың аға ұрпақ жастарды түсініп, олардың дамуына кедергі қылмау керек деп қайтарған даналыққа толы жауабын келтіруге болады.

Президенттің саясаты мен қызметі жастардың негізгі бөлігінің талаптары мен мүдделеріне сай келеді. Респонденттердің 48,1% Елбасына толық сенетіндерін, ал 42,2% дәлірегі сенетіндерін білдірді. Сонымен, Елбасына жастардың 90,3% сенім артып отыр.

NEET санатынан сұралғандардың арасында да бұл көрсеткіш жоғары— 90,9% (диаграмма 31).

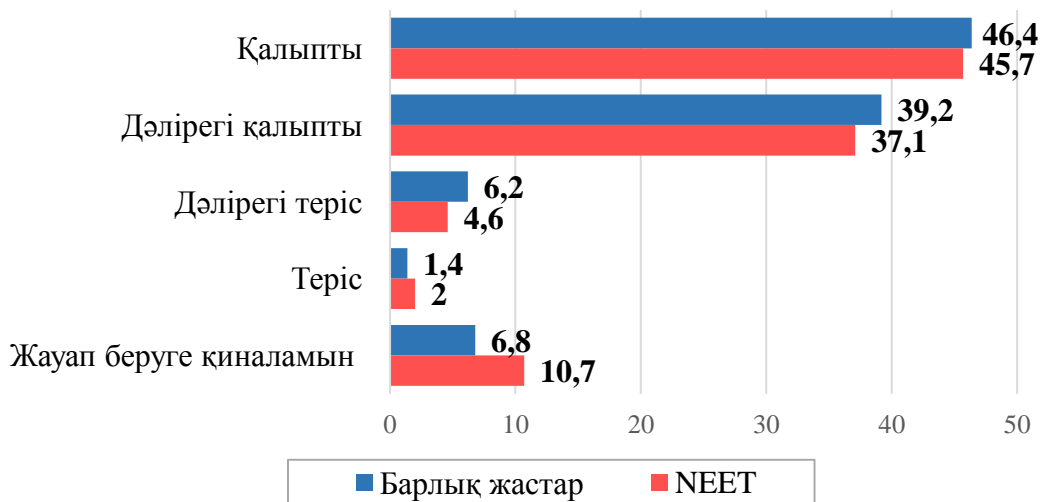
Диаграмма 31. «Сіз Елбасы Н.Ә.Назарбаевқа сенім білдіресіз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Ақырғы бірнеше айлар ішінде Президенттің қызметін толықтай қалыпты деп бағалағандардың үлесі 46,4%, ал дәлірегі қалыпты деп бағалағандардың үлесі 39,2% құрады.

Президенттің қазіргі қызметін бағалаудың көрсеткіштері оған деген сенім білдіру көрсеткіштерінен төмен болып келетіні Ақтөбеде болған жайттар мен жер сұрақтарының салдары болып табылады деген ұйғарым жасауға болады. Барлық жағдайларда жастар басты рөлді атқарған болатын.

Диаграмма 32. «Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың ақырғы айлардағы қызметін қалай бағалар едіңіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Жастардың Елбасының қызметін қолдаудың жоғары деңгейі объективті және негізделген болып келеді. Елбасының қызметін неғұрлым қолдағандардың үлесі Солтүстік Қазақстан облысында (83,7%), Астана қаласында (70%) белгіленген. Президентті қолдаудың жоғары көрсеткіші Ақтөбе облысында тіркелген – шамамен 60,4%. Бұл қалада болған террористік шабуылдардың салдарын жою бойынша шешуші шаралардың жүргізілігінен қарап, алғыс білдірудің белгісі болып табылады. Президентті қолдаудың жоғарғы көрсеткіштері сонымен қатар Оңтүстік Қазақстан (63,4%) және Батыс Қазақстан (64,5%) облыстарында тіркелді (кесте 38).

Яғни, жастардың Президентті қолдауы Қазақстанның барлық аймақтарынан байқалады. Дегенмен, оның қызметін теріс бағалаудың жоғары көрсеткіштеріне де мән беру керек. Бұл Қостанай облысы (20,9%), Алматы қаласы (14,8%) және Қарағанды облысы (11,9%).

Кесте 38. «Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың ақырғы айлардағы қызметін қалай бағалар едіңіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (облыстар бойынша, %)

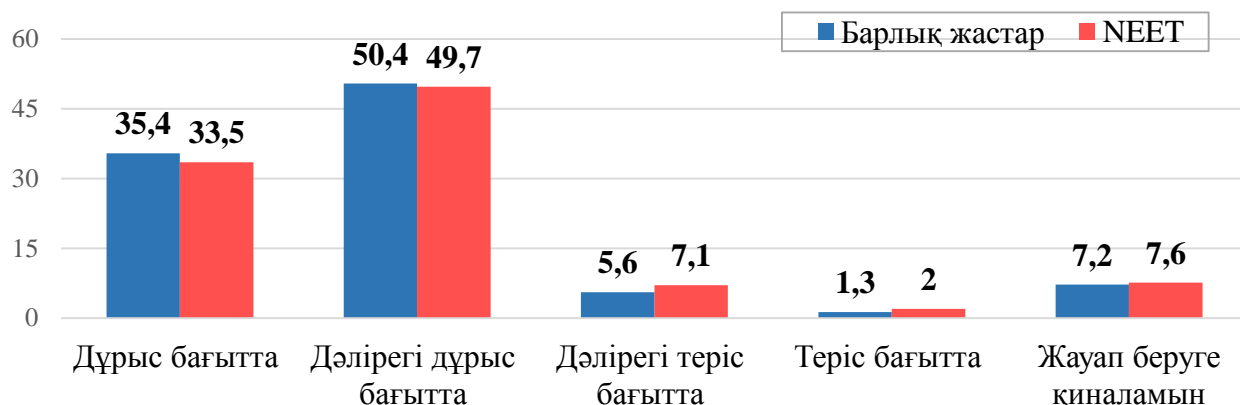
	Қалыпты	Дәлірегі қалыпты	Дәлірегі теріс	Теріс	Жауап беруге қиналамын
Ақмола облысы	15,1	63,0	9,6	-	12,3
Ақтөбе облысы	60,4	25,3	-	3,3	11,0
Алматы облысы	37,6	40,7	9,3	2,6	9,8
Атырау облысы	58,5	40,0	-	-	1,5
Батыс Қазақстан облысы	46,9	37,7	7,7	0,8	6,9
Жамбыл облысы	5,7	83,0	4,7	-	6,6
Қарағанды облысы	64,5	24,2	-	1,6	9,7
Қостанай облысы	26,9	50,0	9,7	2,2	11,2
Қызылорда облысы	41,9	30,2	17,4	3,5	7,0
Маңғыстау облысы	55,0	35,0	1,3	-	8,8
Оңтүстік Қазақстан облысы	53,0	34,8	-	-	12,1
Павлодар облысы	55,6	26,4	6,9	-	11,1
Солтүстік Қазақстан облысы	83,7	14,3	2,0	-	-
Шығыс Қазақстан облысы	63,4	28,8	3,9	1,3	2,6
Астана қ.	70,1	26,8	3,1	-	-
Алматы қ.	29,6	50,8	11,6	3,2	4,8

Еліміздегі барлық келеңсіздіктер мен ақырғы оқиғаларға қарамастан, жастар Қазақстанның даму бағытын бұрынғыдай қолдап отыр. Бұған әлеуметтік зерттеудің мәліметтері дәлел. Сұралған жастардың басым көпшілігі Қазақстан дұрыс және дәлірегі дұрыс бағытта дамып келеді деп ойлайды– 85,8%.

Даму бағытына қарсы адамдардың үлесі 6,9% құрайды.

NEET санатынан сұралғандардың ішінде 9,1% теріс баға берді.

Диаграмма 33. «Қалай ойлайсыз Қазақстан қазіргі таңда дұрыс бағытта дамып келе жатыр ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Жастар саясатын іске асыратын мемлекеттік институттардың арасында Үкіметтің қызметі ең тиімді деп бағаланады: 79,6% «тиімді» және дәлірегі «тиімді» деп белгіледі (кесте 39).

Кесте 39. Жастарға қолдау көрсететін мемлекеттік құрылымдардың қызметін бағалаңыз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Тиімді	Дәлірегі тиімді	Дәлірегі тиімсіз	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
ҚР Үкіметі					
Барлық жастар	35,8	43,8	11,5	1,8	7,0
NEET	33,0	43,1	13,2	2,5	8,1
ҚР Парламентінің депутаттары					
Барлық жастар	18,4	46,5	18,5	5,0	11,5
NEET	16,8	38,6	24,9	6,6	13,2
Түрлі деңгейлердегі маслихат депутаттары					
Барлық жастар	14,7	43,3	22,8	5,9	13,3
NEET	13,2	38,1	25,9	7,1	15,7
Облыс әкімі					
Барлық жастар	16,3	45,7	20,0	6,7	11,4
NEET	14,2	41,6	21,8	8,6	13,7
Тұрғылықты жеріңіздің әкімі					
Барлық жастар	17,0	43,6	21,1	6,4	11,8
NEET	17,8	37,1	21,3	9,6	14,2
Жастар саясаты сұрақтары бойынша басқарма					
Барлық жастар	17,4	41,9	17,1	5,9	17,7
NEET	12,7	35,0	23,4	9,1	19,8

Жастарға ықпалы зор республикалық ұйымдардың саны екеу. Бұл Жас Отан (сұралғандардың 74,2% олардың жұмысы туралы біліп отыр) және Республикалық «Жасыл ел» штабы (жастар арасындағы ақпараттану деңгейі 49,4%) болып табылады.

Негізгі санаттағы жастармен салыстырғанда NEET санатынан сұралғандардың арасында ұйымның қызметі туралы ақпараттану деңгейі жоғары болып келеді (кесте 40).

Кесте 40. «Қандай жастар ұйымдарын білесіз? Және қандай жастар ұйымдарымен жұмыс істедіңіз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Біледі		Өзара жұмыс істеді	
	Барлық жастар	NEET	Барлық жастар	NEET
«Нұр Отан» партиясының «Жас Отан» жастар қанаты	74,2	79,1	36,4	40,7
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық стипендиясы стипендианттарының қауымдастығы	55,0	64,4	13,1	5,6
«Жасыл ел» жастар еңбек отрядтарының республикалық штабы	49,4	58,6	26,3	37,0
«Жас Ұлан» балалар мен жасөспірімдер ұйымы	37,6	47,1	21,0	13,0
Қазақстан студенттерінің альянсы	30,0	32,5	8,2	18,5
«Жас Қыран» әскери-патриоттық бірлестіктер дамуының орталығы	24,0	28,3	7,5	9,3
Қазақстанның жас кәсіпкерлерінің қауымдастығы	19,5	20,9	5,6	7,4
Ұлттық волонтерлық желі	18,4	25,1	12,7	16,7
Қазақстанның жас депутаттарының қауымдастығы	15,8	18,3	4,1	9,3
Қазақстан жастарының конгресі	15,5	18,3	5,0	1,9
Басқа (ЖҚБ «Голос молодежи», «Алтын Сапар» ЖҚБ, «Жайық жастары» КБ, «Кіші ҚХА», ҚБ «Жәрдем-Содействие», ЖҚБ «Жастар бастамаларын дамыту» және т.б.)	1,1	1,0	2,0	-

Жастардың мәселелеріне көңіл бөлетін партиялар туралы айтатын болсақ, онда сауалнаманың нәтижелері бойынша, «Нұр Отан» партиясы жоғары позицияларға иеленеді (66,2%).

Жастардың ойынша, екінші орынға Нұр Отаннан әлдеқайда артта қалған «Ақ жол» демократиялық партиясы 12,8% орныққан (кесте 41).

Қазақстанның басқа саяси партиялары 10% төмен көрсеткіштерге иеленеді.

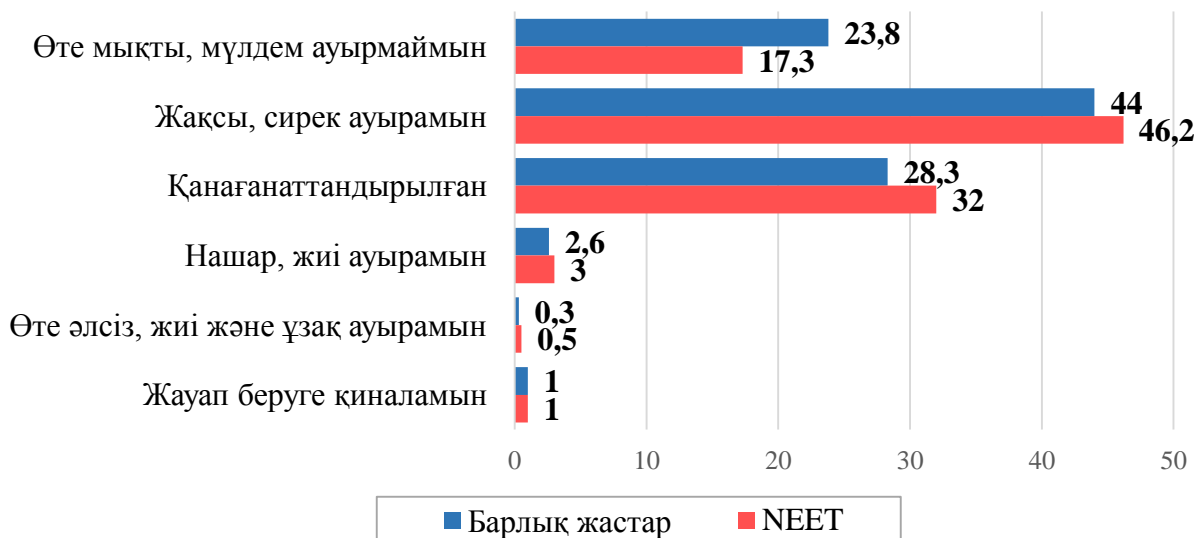
Кесте 41. «Қандай саяси партиялар жастардың мәселесіне көбірек көңіл бөліп, жастардың қажеттіліктеріне бағдарланған?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
«Нұр Отан» партиясы (Н.Назарбаев)	66,2	67,0
«Ақ жол» демократиялық партиясы (А.Перуашев)	12,8	15,7
«Бірлік» партиясы (С.Султанғали)	6,6	4,1
«Ауыл» Халықтық-демократиялық партиясы (А.Бектаев)	4,5	4,1
Жалпыұлттық социал-демократиялық партия	2,9	0,0
Қазақстанның коммунистік халықтық партиясы	2,6	3,6
«Алға, ДВК!» қоғамдық бірлестігі (В.Козлов, М.Жанұзақов)	1,8	1,5
Басқа	1,2	-
Жауап беруге қиналамын	26,5	31,0

4.3 Жастар арасында салауатты өмір салтын қалыптастыру

Денсаулық – жастардың негізгі ресурсы мен артықшылығы. Жалпы, сұралғандардың көбісі денсаулық жағдайын жақсы немесе қанағаттандырылған деп бағалайды (диаграмма 34).

Диаграмма 34. «Өз денсаулығыңыздың жағдайын қалай бағалайсыз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

Кесте 42. «Ақырғы аптаның ішінде қанша рет қарқынды дене шынықтыру жаттығуларын жасадыңыз? (мысалға, жүгіру, футбол және т.б.)» (%)

	Барлық жастар (%)	NEET (%)
Бір рет	23,1	20,8
Екі және үш рет	32,8	34,5
Күнде	18,2	18,3
Мүлдем жасамадым	22,7	22,3
Жауап беруге қиналамын	3,2	4,1

Жасырақ топтардағы жастардың денсаулығы мықты болып келеді (14 және 18 жас аралығында). Бұның себебі жастардың есейген сайын дене шынықтыру және спортпен айналыспайтынына негізделеді (кесте 43).

Кесте 43. «Өз денсаулығыңыздың жағдайын қалай бағалайсыз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жастан 18 дейін	19 жастан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Өте мықты, мүлдем ауырмаймын	31,1	22,4	20,0
Жақсы, сирек ауырамын	41,1	48,1	42,8
Қанағаттандырылған	23,8	26,6	32,6
Нашар, жиі ауырамын	2,8	1,6	3,1
Өте әлсіз, жиі және ұзақ ауырамын	-	0,5	0,4
Жауап беруге қиналамын	1,2	0,7	1,1

Аптаның ішінде қарқынды дене шынықтырумен айналыспағандардың үлесі 14 жастан 18 дейінгі аралықта 15% құраса, бұл көрсеткіш 24 және 29 жас аралығындағы адамдарда 29% құрады.

Сәйкесінше, 24 және 29 жас аралығындағы денсаулықтары мықты болып келетін жастардың көрсеткіші 14 және 18 жас арасындағы жастар тобының көрсеткішінен үштен бір бөлікке төмен болып келеді. Сонымен, мәселе азаматтардың жасында емес, өйткені, барлық сұралғандар жастардың қатарына кіреді, ал физикалық белсенділіктің қысқарылуына негізделеді (кесте 44).

Кесте 44. «Ақырғы аптаның ішінде қанша рет қарқынды дене шынықтыру жаттығуларын жасадыңыз? (мысалға, жүгіру, футбол және т.б.)» (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жастан 18 дейін	19 жастан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Бір рет	22,4	24,1	22,8
Екі және үш рет	33,7	36,6	29,4
Күнде	26,4	15,1	15,1
Мүлдем жасамадым	15,0	20,8	29,0
Жауап беруге қиналамын	2,4	3,4	3,6

Қазақстандық тәрбиелеу жүйесінде жастардың бойында салауатты өмір салтын қалыптастырып, жастардың физикалық белсенділігін жоғарылатып, спортқа деген қызығушылықты көтеру керек.

Бұлай болмаған жағдайда медициналық қызмет көрсетулерді дамыту керек болады. Зерттеу қорытындысы бойынша, жастардың тек төрттен бөлігі ғана дәрігерлерге көңілдері толады (25,5%).

Респонденттердің 19,4% дәрігерлердің біліктілігіне көңілдері толмайды.

Кесте 45. «Өзіңіз тұрып жатқан жеріңізде көрсетілетін медициналық қызмет көрсетулерге қаншалықты көңілдеріңіз толады?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)»

	Барлық жастар	NEET
Толығымен қанағаттанамын, мен дәрігерлерге сенемін	25,5	20,8
Ішінара көңілім толады, білікті дәрігерлер мен мамандар ылғи кездесе бермейді	51,1	53,8
Мүлдем көңілім толмайды, өз ісінің маманын табу қиын	19,4	22,8
Басқа	0,3	-
Жауап беруге қиналамын	3,7	2,5

Өз-өзіне қол жұмсаған адамдарға қалай қарайсыз деген сұраққа көбісі сынға алатындарын айтты - 39,3%.

Сұралғандардың төрттен бір бөлігі «бейтараптылық» танытты (24,3%) (кесте 46).

Кесте 46. «Өз-өзіне қол жұмсаған адамдарға қалай қарайсыз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Оларды түсінуге болады	17,1	17,3
Бейтараптылық қатынас танытасыз	24,3	22,8
Сынға аласыз	39,3	43,7
Басқа (мұндай жағдайға кезікпедім, аянышты, оларды түсінбеймін, өзгелерді сынамаймын)	1,8	1,5
Жауап беруге қиналамын	17,6	14,7

Бөлім бойынша қорытынды

(1) Біз ақпараттық парадигма өзгеріп жатқан шынайылықта өмір сүріп жатырмыз. Өміршеңдігі зор болған теледидардың орнына ақпарат алып қана қоймай, сонымен қатар онымен алмасуға мүмкіндік беретін мобильді әлеуметтік желілер келді. Интернет пен әлеуметтік желілер ақпарат таратуда бәсекелес теледидармен үйлесімді көрсеткіштерге иеленіп келеді. Теледидар мен интернет арасындағы қашықтықтар қысқара бастады. Бұл жағдайда жастардың арасында баспалы басылымдар тиімсіз бола бастады.

(2) Әлеуметтік желілерге тіркелуіне байланысты жастарды жаңадан құрылымдай бастады. Ресейлік және батыстық желілік ресурстардың танымалдылығы өсіп келеді. Сұралған жастардың 2/3 ВКонтакте и Одноклассники ресейлік желілерді қолданып, олардың арасында Facebook және WhatsApp қатты таралған. Сондай ақ біз электрондық коммерция, интернет-банкингтің күнделікті практикаларын басымыздан кешіріп жатырмыз. Жастар әлеуметтік желілердің жаңа заңдарына сай өмір сүріп келеді.

(3) Мемлекеттік жастар саясатында да жағдай осы іспетті. Мемлекеттік басқару жүйесі жастарды білім беру саясатының призмасы арқылы қабылдайды, алайда бұл мәселе басқа да маңызды сұрақтарды қамтиды. Білім үрдісіне қатысы жоқ жастардың жастар саясатымен қамтылмайтыны анықталды. Жастар саясаты білім беру және жұмыспен қамтылу бағытында жүрген жастарға қатысты тиімді шаралар атқарып келеді. Әлеуметтік жобаларға тартылмаған аулалық жастар, желілік жастар жастар саясаты назарынан тыс қалуда.

(4) Мемлекет пен жастарда жастар саясатын қалайша жүзеге асыру керектігіне байланысты түрлі ой пікір қалыптасқан. Жастар саясатымен әдетте ересек немесе жастар санатынан шығып қойған адамдар айналысады. Былай қарағанда жастар осы саясатты қалыптастыру үрдісінен тыс қалып отыр. Нәтижесінде басқарушылардың аға буынды ұрпағы жастар саясатын білім беру және әлеуметтік тұрғыдан қарастырса, жастар оны жастар кәсіпкерлігін, бизнес пен жаңа бастамаларды қолдаудың жүйесі деп түсінеді.

(5) Жастар саясаты мен жобалардың әдістері өзгеруі тиіс. Өткен жылдары іске асырылған, орындалған бастамалардың ішінен жастардың жұмыспен қамтылу мобилизациясына септігін тигізген Жасыл ел бағдарламасын ғана белгілеуге болады. Жасыл ел бағдарламасының

тиімділігін әрбір екінші респондент атап өтті. «Дипломмен ауылға» жобасы салмақты әлеуетке иеленген болатын.

(6) Мәселе жастардың Білім және ғылым министрлігінің негізгі бағдарламаларын өздерінің мүдделеріне бағытталған бағдарламалар ретінде көрмейтініне негізделеді. Мұндағы жастардың көзқарастары ескерілмеген, ол өз кезегінде тек білім беруді ғана емес, сонымен қатар басқа да саясаттарды әлсіретеді.

(7) Жастар саясатын басқару мен координациялаудың қазіргі құрылымы негізінде тиімсіз болып келеді. Ең алдымен орталық және аймақтар арасында байланыс жоқ. Қазіргі жастар инфрақұрылымы үгіт-насихаттық және мобилизациялық мақсаттарды іске асырғанымен, инновациялық даму және жастардың бизнес әлеуметтену сияқты маңыздырақ мәселелерді шеше алмай отыр.

(8) Жастардың елдің саяси өміріне деген қызығушылықтары және саяси белсенділігі жоғары болып келеді. Әрбір төртінші жас адам саясатқа қызығушылық білдірсе, қазақтардың арасында әрбір үшінші адам саясатпен қызығады. Жастардың саясаттан алшақтығы – дәлелденбеген миф. Сәйкесінше, жастардың үлкен саяси энергиясын дұрыс қолданудың қажеттілігі туындап отыр. Тек жастарды жастық кезеңнен шығып қойған басқарушылардың ұрпақтарымен алмастырып керек емес. Жастар – бұл бұрын кіші түркілер ұрпағы деп аталған бизнес-элита, корпоративті сектордың топ-менеджментінен билікке тартылған болашақ түлектерінің бірінші ағымынан ерекшелінетін жаңа ұрпақ. Жастар тез өзгеріп отырады, және осы орайда оларды елімізде алғашқы рет жастар саясатын қалыптастырған ұрпақтарға теңдестіріп керек емес.

(9) Жастардың ортасында патриоттық көңіл-күйлердің өскенін ерекше атауға болады. Сұралған жастардың басым көпшілігі қазақстандық азамат болғандарына мақтан тұтады.

(10) Президенттің жастардың рөлін нығайтудағы даналығын атап өту керек. Дұрыс жастар саясатының айнасы ретінде кадрлық жүйені, жас басқарушылардың жетекші орындарға тағайындалуын қарастыруға болады. Дегенмен бұл де жеткіліксіз. Мемлекеттік саясаттың жастардың көзқарасы тарапынан қайта оқылып, оның тірілуі және инновациялық ұғынуы қажет. Жастар білім беруде ғана емес, сонымен қатар барлық саясаттарда да басты орындарға иеленуі тиіс.

(11) Жастар саясатын басқару құрылымының тиімділігі бәр мәнді емес. Президенттің саясатын жастар саясатының күшті инфрақұрылымы қолдау керек. Үкімет және жергілікті органдар, биліктің өкілетті тармақтарындағы депутаттар саясаты тиімділігінің арасында айтарлықтай айырмашылықтарды байқауға болады. Жастар саясаты – ұжымдық жауапкершіліктің пәні.

(12) Жастар арасында іске асырылуы тиіс жаңа армандар мен жаңа лидерлер қалыптасқан. Мысалға, қазіргі таңда Геннадий Головкин, Илья Ильин, Қайрат Нұртас сенім білдіру және көңіл бөлу көрсеткіштері бойынша мемлекеттік қызметкерлерден асып түсті. Қоғамдық сектор, ҰЕҰ үлкен маңыздылыққа иеленіп келеді. Биліктің саясаттары қоғамдық институттармен келісіп қана қоймай, сонымен қатар солар арқылы жүргізілуі тиіс. Бетпе бет күресудің уақыты өтті, ендігі керегі сұхбат, ақпараттандыру, қоғамдық

институттармен келісім орнату. Онсыз институционалды реформалар іске асырылмайды.

(13) Жаңа ұрпақтың денсаулығы маңызды сұрақ болып табылады. Жастардың аз бөлігі күнделікті дене шынықтырумен айналысатыны, ал әрбір бесінші респондент тіпті дене шынықтырумен айналыспайтыны анықталды. Жастар спортта үлкен жетістіктерге жетпесе болашақтың ұлты концепциясы іске асырылмауы да мүмкін. Үлкен жетістіктермен жолдамаланған спорт – бұл қалыптасқан мемлекеттің презентациясы. Спортта үлкен жетістіктерге қол жеткізу үшін бұқаралық спортты, дене шынықтыруын дамыту керек. Жастардың шамамен жартысы спортпен айналысып, секцияларға барып, ал әрбір үшінші адам қарқынды және кәсіби спортпен айналысуы тиіс.

(14) Қазіргі жастар саясатының әлсіздігі жасөспірімдердің суицидтік синдромы, ерте жаста некеге тұру мен бала көтеру, сонымен қатар салауатты өмір салтымен байланысты көптеген мәселелерден көрініс табады. Біз жастардың 17 пайызы өз-өзіне қол жұмсауға түсіністікпен қарайтын және әрбір төртінші адам оған бейтараптылық танытатын қиын жағдайда қалып отырмыз.

V. Жастар ортасындағы діни жағдайды бағалау

Ақтөбеде болған жайттар көрсетіп отырғандай, діни үрдістер бұрыңғысына қарағанда үлкен маңыздылық пен тереңдікке иеленеді. Қазақстан бұл іспетті жағдайды 2011 жылы басынан кешірген болатын.

Сауалнаманың нәтижелері бойынша жастардың арасында белсенді діндарлардың үлесі 15,5% құрайды. Жастар арасындағы жалпы Құдайға сенетіндердің саны шамамен 80% жетеді (кесте 47).

Кесте 47. «Сіз өзіңізді діндар адам деп есептейсіз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Мен діндармын, діни қауымдастықтың өміріне қатысып, діни нормаларды орындаймын	15,5	17,8
Мен діндармын, бірақ мешіт пен ғибадатханаларға сирек, мейрамдар кезінде ғана барамын, діни нормаларды сирек орындаймын	29,6	28,9
Мен діндармын, бірақ мешіт пен ғибадатханаларға тым сирек барып, діни нормаларды сирек орындаймын	32,9	36,0
Мен діндар емеспін, бірақ кейбір кезде мешіт пен ғибадатханаларға барып, діни нормаларды орындаймын	3,3	3,0
Мен діндар емеспін, бірақ діндарларды сыйлаймын	8,4	6,6
Мен дінге бейтараппын	4,4	4,1
Мен дін мойындамайтын атеистпін	0,9	1,0
Басқа	0,1	1,0
Жауап беруге қиналамын	4,9	1,5

14 және 18 жас аралығындағы жастардың 18,3 пайызы белсенді діни өмір салтын ұстанып келеді.

Кесте 48. «Сіз өзіңізді діндар адам деп есептейсіз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (жас ерекшеліктері бойынша, %)

	14 жастан 18 дейін	19 жастан 23 дейін	24 жастан 29 дейін
Мен діндармын, діни қауымдастықтың өміріне қатысып, діни нормаларды орындаймын	18,3	15,3	13,9
Мен діндармын, бірақ мешіт пен ғибадатханаларға сирек, мейрамдар кезінде ғана барамын, діни нормаларды сирек орындаймын	27,0	30,5	30,5
Мен діндармын, бірақ мешіт пен ғибадатханаларға тым сирек барып, діни нормаларды сирек орындаймын	32,3	31,2	34,5
Мен діндар емеспін, бірақ кейбір кезде мешіт пен ғибадатханаларға барып, діни нормаларды орындаймын	2,8	3,8	3,3
Мен діндар емеспін, бірақ діндарларды сыйлаймын	9,3	8,1	8,0
Мен дінге бейтараппын	4,7	4,7	4,0
Мен дін мойындамайтын атеистпін	0,6	1,3	0,8
Басқа	0,2	-	0,1
Жауап беруге қиналамын	4,7	5,2	4,9

Сауалнама нәтижелері көрсетіп отырғандай, қазақтардағы белсенді діндарлардың үлесі орыстардан үш есе артық болып келеді – 18,1% және 6,6% сәйкесінше (кесте 49).

Кесте 49. «Сіз өзіңізді діндар адам деп есептейсіз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (ұлт белгілері бойынша, %)

	Қазақ	Орыс	Өзге ұлт
Мен діндармын, діни қауымдастықтың өміріне қатысып, діни нормаларды орындаймын	18,1	6,6	17,3
Мен діндармын, бірақ мешіт пен ғибадатханаларға сирек, мейрамдар кезінде ғана барамын, діни нормаларды сирек орындаймын	31,8	26,8	19,6
Мен діндармын, бірақ мешіт пен ғибадатханаларға тым сирек барып, діни нормаларды сирек орындаймын	30,2	39,0	38,7
Мен діндар емеспін, бірақ кейбір кезде мешіт пен ғибадатханаларға барып, діни нормаларды орындаймын	3,0	4,8	2,4
Мен діндар емеспін, бірақ діндарларды сыйлаймын	6,5	12,5	12,5
Мен дінге бейтараппын	4,3	4,8	4,2
Мен дін мойындамайтын атеистпін	0,6	1,3	1,8
Басқа	0,2	-	-
Жауап беруге қиналамын	5,4	4,1	3,6

Белсенді діндарлардың көп бөлігі Атырау (53,8%), Қызылорда (42,5%) және Оңтүстік Қазақстан облыстарында (31,1%) тіркелген. Қазақстанның оңтүстік-батыстық аймағын белсенді діни практикалардың белдігі деп есептеуге болады. Бұл аймақта Исламды белсенді ұстанатын халық шоғырланған.

Кесте 50. «Сіз өзіңізді діндар адам деп есептейсіз ба?» сұрағы жауаптарының орналасуы (облыстар бойынша, %)

	Мен діндармын, діни қауымдастықтың өміріне қатысып, діни нормаларды орындаймын	Мен діндармын, бірақ мешіт пен ғибадатханаларға сирек, мейрамдар кезінде ғана барамын, діни нормаларды сирек орындаймын	Мен діндармын, бірақ мешіт пен ғибадатханаларға тым сирек барып, діни нормаларды сирек орындаймын	Мен діндар емеспін, бірақ кейбір кезде мешіт пен ғибадатханаларға барып, діни нормаларды орындаймын	Мен діндар емеспін, бірақ діндарларды сыйлаймын	Мен дінге бейтарапмын	Мен дін мойындамаймын атеистпін
Ақмола облысы	8,2	31,5	45,2	5,5	1,4	1,4	1,4
Ақтөбе облысы	14,3	6,6	25,3	-	5,5	24,2	4,4
Алматы облысы	13,4	36,6	32,5	5,2	8,2	1,0	-
Атырау облысы	53,8	35,4	4,6	1,5	-	-	-
Батыс Қазақстан облысы	13,1	36,9	35,4	-	7,7	0,8	0,8
Жамбыл облысы	4,7	8,5	50,9	4,7	25,5	3,8	-
Қарағанды облысы	6,5	25,8	41,9	1,6	12,9	8,1	-
Қостанай облысы	7,5	19,4	34,3	6,0	17,2	11,2	1,5
Қызылорда облысы	3,5	25,6	55,8	5,8	5,8	2,3	1,2
Маңғыстау облысы	42,5	30,0	5,0	3,8	2,5	-	-
Оңтүстік Қазақстан облысы	3,0	28,8	42,4	3,0	1,5	1,5	1,5
Павлодар облысы	2,8	26,4	38,9	4,2	15,3	2,8	5,6
Солтүстік Қазақстан облысы	-	42,9	40,8	2,0	4,1	8,2	2,0
Шығыс Қазақстан облысы	31,1	30,7	28,2	1,6	6,8	1,3	-
Астана қ.	8,2	22,7	32,0	11,3	12,4	12,4	12,4
Алматы қ.	10,1	47,1	28,0	0,5	3,7	2,1	-

Діндарлардың негізгі бөлігі – дәстүрлі Исламды ұстанушылар (76,1%). Сұралғандардың 21,6% өздерін православие дініне жатқызды (кесте51).

Кесте 51. «Өзіңізді қандай дінге жатқызасыз?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Дәстүрлі ислам	76,1	72,1
Православие	21,6	25,6
Католицизм	0,6	-
Протестантизм	0,4	1,2
Иудаизм	-	-
Жаңа діни бағыттар	0,5	-
Түрлі конфессиялардың тәжірибелерін үйлестіріп ұстаймыз	0,3	0,6
Ешқандай дін тұтпаймын	0,5	0,6
Басқа	0,1	-

Дін елдің қоғамдық дамуының маңызды факторына айналды. сұралған адамдардың 48% діннің қоғамдық-саяси жағдайға әсер ететінін жоққа шығарады. Дегенмен, 34% діннің белгілі бір дәрежеде әсер ететінін, ал 8,5% діни жағдай ықпалының жоғары болғаны соншалықты, ол қоғамдық шиеленіс жағдайын да тудыра алады деген ойларымен бөлісті.

Кесте 52. «Діни жағдай тұрғылықты жеріңіздегі қоғамдық-саяси жағдайға әсер етеді ма?» сұрағы жауаптарының орналасуы (%)

	Барлық жастар	NEET
Иә, ол қоғамдық шиеленісті тудырып отыр	8,5	9,1
Иә, дінді ұстанатын адамдар басқаларға өз еріктерін мәжбүрлеп, өз тәртіптерін орнатқысы келеді	12,6	11,7
Иә, дінді ұстанатындар қоғамда үйлесімділік орнатады	12,9	11,2
Жоқ, діни жағдай қоғамдық-саяси жағдайға ешқандай әсер тигізбейді	48,1	51,3
Жауап беруге қиналамын	17,9	16,8

Бөлім бойынша қорытынды

(1) Жастар белсенді діндарлық пен рухани практикалар дамуының негізгі факторына айналды. Жастардың арасында белсенді діндарлардың үлесі 15,5% құрайды. Ең белсенділердің қатарында білім беру мен жұмыспен қамтылу бойынша әлсіз әлеуметтендірілген жас топтары кіреді. Дін мемлекеттік идеологияны алмастырушы, қоғамның әлеуметтік поляризациясы мен табыстар дифференциациясының өсуінен болған әлеуметтік стресстерді шешуші тетік болып қабылданады.

(2) Қазақстан екі конфессияның жарасып өмір сүретін мекені ретінде қабылдана бастады. Бірінші орында Ислам, екінші орынға православие діні орналасқан. Елде тұрақты діни консенсус орын алған. Ислам бұл дінді бұрыннан беріп дәстүрлі түрде ұстанып келе жатқан этностардың өкілдерін ғана емес, сонымен қатар басқа да этностарды тартып жатқан қарқынды дамушы конфессия болып табылады. Сол себептен конфессионалдық құрылым көп дінділіктен бір дінділікке ығысып жатыр. Бұл объективті үрдіс. Бүгінгі таңда діни компонент назардан тыс қалып, Мәдениет және спорт министрлігінің құрылымдары деңгейінде реттестіріледі. Бұл жағдайда жастар және конфессионалды саясат бойынша мықты кооперация жүргізу керек.

(3) Діни саясат – бұл сонымен қатар аймақтық саясат. Сұралғандардың әрбір бесіншісі діни ұйымдардың өз қызметтері мен үгіт насихаттарында қарқындылық танытатындарын айтты. Діни ренессанс толықтай өркендеудің жаңа кезеңіне қадам басты. Жастар аға ұрпақпен салыстырғанда өздерін діни практикадан тыс елестете алмайды.

Қорытынды

Сонымен, негізгі бес қорытынды шығаруға болады.

Біріншіден, жастар саясаты әлеуметтік деңгейден инновациялық деңгейге өту тарапынан концептуалды жаңартылуды талап етеді. Жастар саясаты экономикалық дамудың жаңа қайнар көзі ретінде дами алады.

Екіншіден, жастар саясатында әдістерді өзгертіп, спектр бойынша стратегиялық және бағдарламалық құжаттарға өзгерістер енгізіп, жаңа жобаларды құру керек. Оларды сонымен қатар Жұмыспен қамтылудың жол картасына ғана емес, сонымен қатар Бизнесінің жол картасына енгізу керек. Мемлекеттік бағдарламаларды жастардың мәселелері жағына қарай бұру керек.

Үшіншіден, бұқаралық спорт, отбасылық-демографиялық саясат, индустрияландыру, бизнес, электрондық коммерция жастар саясатының жаңа басымдықтары болып табылады.

Төртіншіден, жастар саясатын басқару жүйесін ауыстырып, оның координациясын Үкімет пен аймақтар арасындағы деңгейде күшейту керек. Бұл сұрақ діни, білім беру, жұмыспен қамту және ақпараттық саясаттарды да қамтиды.

Бесіншіден, білім беру жүйесіндегі реформалар ешбір жеделдетусіз ұқыпты және жүйелі дамуды талап етеді. Сарапшылардың ойынша, жер дауы Үкіметтің жұмысына қатысты наразылық көңіл күйлердің атылуының себебі болды. Ұлттық сана мен ұлттық бірегейлікті қабылдау деңгейі өсе бастады. Жастар аға ұрпаққа қарағанда үш тілдікке түсіністікпен қарайды, дегенмен, бұл жағдайда ағылшын тіліне жедел көшудің шикілігін білдіретін мәселелердің бірқатары көрініс табады. Бұл осал оқытушылық базамен байланысты болып келеді. Ол үшін әдістемеліктер де, оқу әдебиеті де, сөздіктер де бар. Бірақ, жүйенің жаңа үрдістерге бейімделуі үшін уақыт қажет.

Сауалнама нөмірі _____	Сұхбат уақыты _____
Облыс _____	Аудан _____
Қала/ауыл _____	Елді мекен түрі 1. Қала 2. Ауыл _____

Құрметті респондент! Менің атым _____. Мен «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығының (Астана қ.) сұхбаткерімін. Сізді қазақстандық жастардың өзекті мәселелеріне арналған әлеуметтік сауалнамаға қатысуыңызды өтінеміз. Сіздің назарыңызға сұрақтардың және олардың жауап нұсқаларының бірқатары ұсынылған. Бұл сұрақтар мен оларға ұсынылған жауап нұсқаларын соңына дейін мұқият тыңдап, Сізді қанағаттандыратын жауапты таңдаңыз. Егер Сізге ұсынылған жауап нұсқаларының бірде біреуі қанағаттандырмаса, «басқа» деген жауап нұсқасының жанына өзіңіздің жауабыңызды жазыңыз.

Алынған мәліметтер тек жалпыланған түрде ғана қолданылады. Сіздің пікіріңіздің жасырындығына және құпиялығына кепіл береміз.

1. Сіз Қазақстан азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?

1. Иә, мақтан тұтамын
2. Иә, деп ойлаймын
3. Жоқ, деп ойлаймын
4. Жоқ, мақтан тұтпаймын
- (9) Жауап беруге қиналамын

2. Жас адамдардың Қазақстан саясатының қалыптасуына қатысу мен әсер ету мүмкіндігін Сіз қалайша бағалайсыз?

1. Зор әсері бар
2. Біршама әсері бар
3. Болмашы әсері бар
4. Ешқандай да әсері жоқ
5. Басқа (жазып өтіңіз) _____
- (9) Жауап беруге қиналамын

3. Сіздің қалаңыздағы/ауылыңыздағы жастардың ең өзекті деген мәселелерін атаңыз (бес жауаптан артық жауап нұсқасын БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)

1. Жоғары білімді алуға қатысты қиыншылықтар (жоғары құны және т.б.)
2. Материалдық қиыншылықтар (төмен жалақы, шәкіртақы және т.б.)
3. Азық-түлікке, халық тұтынатын тауарларға деген бағаның жоғары болуы
4. Жұмысқа орналасу қиыншылықтары, жұмыссыздық
5. Тұрғын-үй мәселелері
6. Нашар денсаулық, денсаулықтың нашарлауы
7. Жеке өмірдің ретке келтірілмегендігі
8. Ата-анамен/аға ұрпақпен шиеленістер, туыстардың және жақындардың түсінбеушілігі
9. Ертенгі күнде сенімділіктің жоқтығы
10. Мәдениет деңгейінің төмендігі, жастардың руханиятсыздығы
11. Жеке қауіпсіздіктің қауіп-қатері (көшеде жүруге қорқынышты және т.б.)
12. Жастар арасындағы қылмыстық
13. Жастар арасындағы діни экстремизм
14. Нашақорлық, токсикомания және маскүнемдік
15. Жастар арасында шылым шегудің таралуы
16. Бос уақытты өткізетін жердің жоқтығы
17. Жылдамдығы жоғары Интернетке, сапалы мобильдік байланысқа қолжетімсіздігі.
18. Басқа (жазып өтіңіз) _____
19. Ешқандай мәселе жоқ
- (99) Жауап беруге қиналамын

4. Жеке Сізді қандай мәселелер мазалайды? (үш жауаптан артық жауап нұсқасын БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)

1. ҰБТ тапсыру алдындағы қорқыныш
2. Оқуға түсу емтихандарына дайындық
3. Ата-ана, жақындар тарапынан түсініспеушілік, жақындар арасындағы шиеленіс
4. Жоғары оқу орын таңдауындағы тұрлаусыздық
5. Болашақ кәсіпті, мамандықты таңдаудағы тұрлаусыздық
6. Достардың, жолдастардың, ниеттес адамдардың жоқтығы
7. Жұмысқа тұрудағы, сонымен қатар мамандығы бойынша жұмысқа тұрудағы қиыншылықтар
8. Қаржылық қиыншылықтар, ақшаның жетіспеушілігі
9. Денсаулық мәселелері
10. Тұрғын үй мәселелері
11. Басқа (жазып өтіңіз) _____
12. Ешқандай мәселе жоқ

(99) Жауап беруге қиналамын

5. Сіздің пікіріңізше, елде мемлекеттік жастар саясаты (жастарды қолдау және дамыту) нәтижелі түрде іске асырылуда ма?

1. Иә, нәтижелі іске асырылуда
2. Иә, деп ойлаймын
3. Жоқ, деп ойлаймын
4. Жоқ, нәтижелі іске асырылмауда
5. Елдегі мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін, естуім жоқ

(9) Жауап беруге қиналамын

6. Жастарды қолдаудағы ең маңызды, бірінші кезектегі мемлекеттік шараларды белгілеп өтіңіз(бес жауаптан артық жауап нұсқасын БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)

1. Қолжетімді және сапалы біліммен қамтамасыз ету
2. Салауатты өмір салтын, медициналық қызмет көрсетуді қалыптастыру.
3. Құқықтық мәдениетті көтеру
4. Жұмысқа орналасуға жағдай жасау
5. Қолжетімді тұрғын үйлер жүйесін дамыту
6. Ұлттық мәдени және рухани құндылықтарға тарту
7. Жастардың азаматтық белсенділігін ынталандыру
8. Жастар саясаты институттарын дамыту
9. Жастардың жеке категорияларына (ауылдық, маргиналды, студенттік, шектеулі мүмкіндікті)
10. Жастар ортасындағы діни радикализм мен экстремизмді болдырмау шаралары
11. Жастар ортасында нашақорлық, токсикомания, араққұмарлықтың алдын алу
12. Жастар ортасында қылмыстылықты болдырмаудағы жұмыстың жүйелігін ұйымдастыру
13. Жастар жобалары мен бағдарламаларды жүзеге асыруға бағытталған қаржыландыруды, республикалық және жергілікті бюджет есебінен ұлғайту
14. Волонтерлықты дамыту
15. Әлеуметтік шүленгерлікті дамыту (фондтардың жастар жобаларын қолдауы)
16. Жастар кәсіпкершілігін дамыту
17. Туризмды дамыту
18. Басқа (жазып өтіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

7. Келесі тұжырымдармен Сіз келісесіз бе? (әрбір жолда бір жауап нұсқасын белгілеп өтіңіз)

	Келісе мін	Келісем деп ойлаймын	Келіспеймін деп ойлаймын	Келіспей мін	Жауап беруге қиналамын
Менің үкіметім менің мүдделерім мен қажеттіліктерімнің қамын ойлайды	1	2	3	4	9
Жастар біздің қоғамда құрметтелуде дегенге мен сенбеймін	1	2	3	4	9

8. Еліміздегі жастарды қолдауға және дамытуға бағытталған қандай мемлекеттік және салалық бағдарламаларды білесіз? (А) бағанасында, респондент өз бетінше берген бірінші жауап нұсқасын белгілеңіз(тек бір жауап нұсқасы).

(В) бағанасында респондент атап өткен басқа жауап нұсқаларын белгілеңіз (респондент өздігінен атап өткен жауап нұсқалардың барлығын белгілеңіз).

9. Карточканы алыңыз да, тағы да қандай мемлекеттік бағдарламаны білетіндіңізді айтыңыз Респондентке №9 карточканы беріңіз, карточка бойынша атап өткен жауап нұсқаларын « 9-ншы сұрақ» бағанасына жазыңыз.

Бағдарламаның атауы	8-нші сұрақ		9- ншы сұрақ Карточкамен
	(А) Бірінші кезекте білемін	(В) Соңғы кезекте білемін	
Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 - 2019 жылдарға мемлекеттік бағдарламасы	1	1	1
Қазақстан Республикасында денсаулық қорғауды дамытудың 2016 - 2019 жылдарға «Денсаулық» мемлекеттік бағдарламасы	2	2	2
Жұмыспен қамту жол картасы 2020 (Жастар тәжірибесі)	3	3	3
Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасы	4	4	4

10. Еліміздегі жастарды қолдауда және дамытуда жүзеге асырылып жатырған, қандай жастар жобаларын білесіз? (А) бағанасында, респондент өз бетінше берген бірінші жауап нұсқасын белгілеңіз (тек бір жауап нұсқасы).

(В) бағанасында респондент атап өткен басқа жауап нұсқаларын белгілеңіз (респондент өздігінен атап өткен жауап нұсқалардың барлығын белгілеңіз).

11. Карточканы алыңыз да, тағы да қандай мемлекеттік бағдарламаны білетіндіңізді айтыңыз Респондентке №11 карточканы беріңіз, карточка бойынша атап өткен жауап нұсқаларын « 11-нші сұрақ» бағанасына жазыңыз.

Жоба атауы	10-ншы сұрақ		11-нші сұрақ Карточкамен
	(А) Бірінші кезекте білемін	(В) Соңғы кезекте білемін	
Жасыл Ел	1	1	1
Дипломмен ауылға! жобасы	2	2	2
«Серпін-2050» жобасы	3	3	3
Жастар кадрлық қоры	4	4	4
«Даму-көмек» жас кәсіпкер мектебі	5	5	5
Жоғары сынып оқушыларын кәсіпкерлікке үйрету бағдарламасы «SAGE Kazakhstan»	6	6	6

12. Жастарға қолдау көрсететін келесі мемлекеттік құрылымдардың қызметін бағалаңыз (әрбір бағанаға бір жауап нұсқасынан белгілеңіз)

	Нәтижелі	Нәтижелі деп ойлаймын	Нәтижелі емес деп ойлаймын	Нәтижелі емес	Ж/Б/Қ
1) ҚР Үкіметі	1	2	3	4	9
2) ҚР Парламентінің депутаттары	1	2	3	4	9
3) Түрлі дәрежелердегі Маслихат депутаттары	1	2	3	4	9
4) Облыс әкімі	1	2	3	4	9
5) Сіздің елді мекеніңіздің әкімі	1	2	3	4	9
6) Жастар саясаты/облыстың немесе қаланың ішкі саясаты мәселелері жөніндегі басқарма	1	2	3	4	9

13. Сіз еліміздің Президенті Н.А.Назарбаевқа сенесіз бе?

1. Толығымен сенемін
 2. Сенемін деп ойлаймын
 3. Сенбеймін деп ойлаймын
 4. Сенбеймін
- (9) Жауап беруге қиналамын

14. Жастарға көмектесетін және дамуын қолдайтын, Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігінің жастар саясаты департаменті жұмысы туралы не білесіз?

1. Иә, білемін -----→№15-нші СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ
 2. Естуімін бар, оқығанмын -----→№15-нші СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ
 3. Жастар саясаты Кеңесінің жұмысы туралы ешнәрсе білмеймін -----→№16-ншы СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ
- (9) Жауап беруге қиналамын -----→№16-ншы СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ

15. Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігінің жастар саясаты департаменті жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрінен бағалаңыз ... (әр бағанаға жауап беріңіз)

	Тиімді	Тиімсіз	Ж/К/Б
1) Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша облыстық/қалалық басқармалар жұмысын бақылау және координациялау	1	2	9
2) Жастар мәселелері мен мүдделері бойынша жастар ұйымдарымен әрекеттесу	1	2	9
3) Ғылыми және әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (брошюралар, кітаптар, оқулықтар және т.б.)	1	2	9
4) Жастар саясаты бойынша түсіндіру жұмысын жүргізу	1	2	9
5) Жастардың волонтерлық қызметін дамытуда жәрдемдесу	1	2	9
6) Патриоттық тәрбиелеу бойынша жұмыс	1	2	9
7) Басқа (көрсетіңіз) _____	1	2	

16. Жастарды қолдауға және дамытуға бағытталған Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы басқармалардың жұмысы туралы не білесіз?

1. Иә, білемін -----→№17-нші СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ
2. Естуімін бар, оқығанмын -----→№17-нші СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ
3. Жастар саясаты Кеңесінің жұмысы туралы ешнәрсе білмеймін -----→№18-нші СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ
- (9) Жауап беруге қиналамын -----→№18-нші СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ

17. Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы басқармалардың жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрінен бағалаңыз ... (әр бағанаға жауап беріңіз)

	Тиімді	Тиімсіз	Ж/К/Б
1) Ғылыми және әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (брошюралар, кітаптар, оқулықтар және т.б.)	1	2	9
2) Ақпараттық-түсіндіру жұмысы (БАҚ басылымдары, жастармен кездесу, ақпараттық кампаниялар)	1	2	9
3) Ұйымдастырушылық-тәжірибелік жұмыс (акциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер, флэшмобтар және т.б. жүргізу)	1	2	9
4) Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс (ауылдық, жұмыссыз, маргиналды, жұмысшы, студенттік және т.б. жастар)	1	2	9
5) Консультациялық көмек (тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға көмек және т.б. мәселелері бойынша)	1	2	9
6) Патриоттық тәрбиелеу бойынша жұмыс	1	2	9
7) Жастармен ресми емес кездесулер (базарда, жатақханаларда, құрылыс орындарында және т.б. әңгімелесу)	1	2	9
8) Басқа (көрсетіңіз) _____	1	2	

18. Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы жастар ресурстық орталықтардың жұмысы туралы не білесіз?

1. Иә, білемін -----→№19-ншы СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ
2. Естуімін бар, оқығанмын -----→№19-ншы СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ
3. Жастар саясаты Кеңесінің жұмысы туралы ешнәрсе білмеймін -----→№20-ншы СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ
- (9) Жауап беруге қиналамын -----→№20-ншы СҰРАҚҚА КӨШІҢІЗ

19. Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы жастар ресурстық орталықтар жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрінен бағалаңыз ... (әр бағанаға жауап беріңіз)

	Тиімді	Тиімсіз	Ж/К/Б
1) Жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар бойынша ақпараттық жұмыс	1	2	9
2) Жастар мен жастар ұйымдастықтарына арналған әдістемелік әдебиеттер, анықтамалық ақпаратты қалыптастыру және қамтамасыз ету.	1	2	9
3) Консультациялық көмек (тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға көмек және т.б. мәселелері бойынша)	1	2	9
4) Жастарды қолдау және жастардың мәселелеріне қатысты сұрақтарды талқылауда диалогтық аландарды ұйымдастыру	1	2	9
5) Жастардың бос уақытын өткізу және мәдени өмірін дамыту бойынша жұмыстар жүргізу	1	2	9
6) Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс (ауылдық, жұмыссыз, маргиналды, жұмысшы, студенттік және т.б. жастар)	1	2	9
7) Басқа (көрсетіңіз) _____	1	2	

20. Соңғы жарты жыл ішінде Сіздің мәселелеріңізге кім де біреу қызығушылық танытты ма? (Екі жауап нұсқасынан артық БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)

1. Ата-ана, туысқандар, жақындар
2. Достар, курстастар, әріптестер
3. Мектеп директоры, ЖОО ректоры, кәсіп орын/ұйым жетекшісі
4. Сынып жетекшісі, группа кураторы
5. Жастар ресурстық орталықтың өкілі
6. Діни ұйым өкілі
7. Әкімшілік, маслихат өкілі
8. Саяси партия, қоғамдық бірлестік өкілі
9. Үкіметтік емес жастар ұйымының өкілі
10. Басқа (жазып өтіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

21. Әрбір облыстық орталықта және ауданда Жастар ресурстық орталықтары бар екені баршылыққа мәлім. Сәл ойланып, осы Жастар ресурстық орталықтардан қандай көмек немесе қызмет алғыңыз келетіндігін атап өтіңіз (кез келген жауап нұсқасын белгілеңіз)

1. Қол жетімді тұрғын үй алу бағдарламасына қатысуда көмек көрсету
2. Жастарды жұмысқа орналастыруда көмек көрсету
3. Жастар арасындағы кәсіпкершіліктің дамуына жәрдемдесу
4. Жоғары білім алуда көмек көрсету
5. Техникалық және кәсіптік білім алуда көмек көрсету
6. Психолог, әлеуметтік қызметкер көмегі
7. Заңгер, құқық қорғаушы көмегі
8. Мәдени, бос уақыт өткізу шараларын дамытуда көмек көрсету
9. Басқа (жазып өтіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

22. Қандай жастар ұйымдарын білесіз?

23. Төмендегілердің қайсысымен Сіз жұмыс жасадыңыз, бірге қызмет істедіңіз, байланыстыңыз? (әрбір бағанаға жауап нұсқадан беріңіз)

	22-нші сұрақ Білемін	23-нші сұрақ Бірге қызмет істедім
Қазақстан студенттерінің Альянсы	1	1
Қазақстанның жас депутаттар Ассоциациясы	2	2
Қазақстанның жас кәсіпкерлер Ассоциациясы	3	3
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық шәкіртақысы иегерлері Ассоциациясы	4	4
«Жасыл ел» Жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы	5	5
«Нұр Отан» партиясының жас қанаты «Жас Отан»	6	6
«Жас Ұлан» бірінғай балалар-жасөспірім ұйымдастығы	7	7
«Жас Қыран» әскери-патриоттық бірлестіктердің даму орталығы	8	8
Қазақстан жастары Конгрессі	9	9
Ұлттық волонтерлық желісі	10	10
Басқа (жазып өтіңіз) _____	11	11
Басқа (жазып өтіңіз) _____	12	12
Басқа (жазып өтіңіз) _____	13	13

24. Сіз өз өміріңізге қанағатсыз ба, әлде қанағат емессіз бе?

1. Толығымен қанағатпын
2. Қанағаттымын деп ойлаймын
3. Қанағат емеспін деп ойлаймын
4. Толығымен қанағат емеспін

(9) Жауап беруге қиналамын

25. Сіздің елді мекеніңіздің жалпы дамуымен қанағатсыз ба, әлде қанағат емессіз бе?

1. Толығымен қанағатпын
2. Қанағаттымын деп ойлаймын
3. Қанағат емеспін деп ойлаймын
4. Толығымен қанағат емеспін

(9) Жауап беруге қиналамын

26. Сіздің пікіріңізше, елді мекеніңізде жастарға, олардың кәсіби дамуына, өмірін жақсартуға мүмкіндіктер жеткілікті ме?

1. Иә, әбден жеткілікті
2. Жеткілікті деп ойлаймын
3. Жеткіліксіз деп ойлаймын
4. Жоқ, жастарға деген мүмкіндіктер жоқ
5. Басқа (жазып өтіңіз) _____

(9) Жауап беруге қиналамын

27. Сіздің пікіріңізше, ересек бола отырып, ата-анаңыздың өмір деңгейімен салыстырғанда Сіздікі қандай болады?

1. Жақсарады
2. Болмашы жақсарады
3. Өзгермейді
4. Болмашы нашарлайды
5. Нашарлайды

(9) Жауап беруге қиналамын

28. Сіздің пікіріңізше, жастардың табысқа жетуіне және маңсаптық өсіміне не қажет?
(үш жауап нұсқасынанақтық БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)

1. Жақсы білімі болу
2. Жоғары квалификацияға ие болу, кәсіби дайындық
3. Бай ата-ананың болуы
4. Заң туралы білімі бар адам болу керек
5. Тартымды келбеті болу керек
6. Қазақ тілін білу
7. Қазақ және орыс тілін білу
8. Қазақ, орыс және шетел тілін білу
9. Дарынды, ерекше қабілеттілігі болу керек
10. Дене күші, епті болу керек
11. Жәй жолы болғыш адам болу керек
12. Қажет байланыстар мен таныстар болу керек
13. Сәтті үйлену керек/күйеуге шығу керек
14. Басқа (жазып өтіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

29. Алған немесе алып жатырған білім сапасымен Сіз қаншалықты қанағаттысыз (мектепке дейінгі, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, жоғары)? (әрбір бағанаға жауап нұсқасын белгілеңіз)

	Толығымен қанағатпын	Жартылай қанағатпын	Қанағат емеспін	Білім сапасы туралы ешнәрсе білмеймін	Жауап беруге қиналамын
1) Мектепке дейінгі	1	2	3	4	9
2) Жалпы орта	1	2	3	4	9
3) Техникалық және кәсіптік	1	2	3	4	9
4) Жоғары	1	2	3	4	9

30. Сіздің пікіріңізше, елді мекеніңізде жастардың жұмысқа орналасуына не бөгет болып тұр? (үш жауап нұсқасынан артық БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)

1. Еңбек нарығындағы жас мамандардың төмен бәсекелесу қабілеті
 2. Алынған білім мен бос қызмет орнының функционалды талаптардың сәйкес болмауы
 3. Жұмыс тәжірибесінің жоқтығы
 4. Парақорлық, жұмыс берушілердің сыбайлас жемқорлығы
 5. Этникалық (ұлттық) белгілері бойынша кемсітушілік
 6. Еркек немесе әйел жынысына қатынасуы бойынша кемсітушілік
 7. Денсаулық күйі
 8. Төмен жалақы
 9. Кішкентай баланың болуы
 10. Жас мамандардың жоғары талаптары
 11. Тұрғылықты жерде қызмет орындарының жоқтығы
 12. Ешқандай бөгет жоқ
 13. Басқа (жазып өтіңіз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

31. Сіздің ойыңызша, қазіргі уақытта Сіздің тұрғын орныңызда (елді мекен) қандай да бір себептермен жаппай наразылық акциялары өтуі мүмкін бе?

1. Иә, болуы мүмкін
 2. Мүмкін деп ойлаймын
 3. Мүмкін емес деп ойлаймын
 4. Жоқ, мүмкін емес
- (9) Жауап беруге қиналамын

32. Қандай мәселелер Сізді көпшіліктік наразылық акциясына қатысуға мәжбүрлейді? (үш жауап нұсқасынан артық БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)

1. Институттағы/университеттегі/колледждегі мәселелер
 2. Жұмыстан қысқартылу немесе шығарылу
 3. Тұрмыстық қызмет тарифінің жөнсіз көтерілуі
 4. Жалақы, зейнетақы, шәкіртақы, жәрдемақы төлемін кешіктіру
 5. Медициналық мекемелер қызметкерлері немқұрайлығы және кәсіби еместігі
 6. Кредит және ипотека бойынша төлемақының көтерілуі
 7. Жөнсіз берілген айыппұлдар
 8. Экологиялық жағдайдың нашарлауы
 9. Биліктің әрекеттерімен қанағаттанбаушылық
 10. Әділетсіз сот шешімі
 11. Қабылданып жатқан реформалармен келіспеушілік
 12. Этникалық тұрғыда құқықтың бұзылуы
 13. Тұрғын үй мәселелері
 14. Білім беру сапасының төмендігі
 15. Азық түлік, ЖЖМ, дәрілер бағасының өсімі
 16. Басқа (жазып өтіңіз) _____
 17. Ашық наразылық көтеруге мені ештеңе мәжбүрлей алмайды
- (99) Жауап беруге қиналамын

33. Өткен бірнеше айдың ішіндегі, ел Президенті, Нұрсұлтан Назарбаевтің әрекеттерін қалай бағалайсыз?

1. Болымды
2. Болымсыздан гөрі болымды
3. Болымдыдан гөрі болымсыз
4. Болымсыз

(9) Жауап беруге қиналамын

34. Сіздің пікіріңізше, қазіргі таңда Қазақстан дұрыс бағытта дамып келе жатыр, әлде бұрыс бағытта?

1. Дұрыс бағытта
2. Дұрыс бағытта деп ойлаймын
3. Бұрыс бағытта деп ойлаймын
4. Бұрыс бағытта

(9) Жауап беруге қиналамын

35. Еліміздің саяси өміріне қызығушылық танытасыз ба?

1. Иә, әрдайым қызығушылық танытамын
2. Тек анда-санда
3. Мүлдем қызықпаймын

(9) Жауап беруге қиналамын

36. Сіздің пікіріңізше, қандай саяси партия жастардың мәселесіне жоғары дәрежеде көңіл бөліп, жастар мұқтаждықтарына бағытталған? *(екі жауап нұсқасынан артық БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)*

1. «Бірлік» партиясы (С.Сұлтанғали)
2. «Нур Отан» партиясы (Н.Назарбаев)
3. «Ақ жол» демократиялық партиясы (А.Перуашев)
4. Жалпы ұлттық социал-демократиялық партия (Ж.Тұяқбай)
5. «Ауыл» Халықтық демократиялық партиялық партиясы (А.Бектаев)
6. Қазақстан коммунисттік ұлттық партиясы (В.Косарев)
7. «Алға, ДВК!» қоғамдық бірлестігі (В.Козлов, М.Жанұзақов)
8. Басқа *(жазып өтіңіз)* _____

(9) Жауап беруге қиналамын

37. Қазіргі таңдағы еліміздегі саяси жағдайды Сіз қалай сипаттар едіңіз?

1. Жақсы
2. Нашардан гөрі жақсы
3. Жақсыдан гөрі нашар
4. Нашар

(9) Жауап беруге қиналамын

38. Өз мүдделеріңізді қорғауға қандай әрекет жасайтыныңызды таңдаңыз? *(екі жауап нұсқасынан артық БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)*

1. Жұмысқа/оқуға бармаймын
2. Аштық жариялаймын
3. Сотқа жүгінемін
4. Бейбіт наразылық білдіруге қатысамын
5. Жолдарды/автомобильдік трассаларды жабуға қатысамын
6. Наразылық митингіне қатысамын
7. Газеттерге/радиоға/телевизияға жүгінемін
8. Шенеуліктерге қабылдауға барамын
9. «Нұр Отан» қабылдау бөлмесіне барамын
10. «Нұр Отан» партиясынан басқа партияларға барамын
11. Үндеухаттар мен үгіт қағаздарын таратамын
12. Басқа *(жазып өтіңіз)* _____
13. Ешқандай әрекет жасамаймын

(99) Жауап беруге қиналамын

39. Сіз білім беру жүйесінде қандай өзгерістерге келісесіз, яғни қолдайсыз және қайсысын дұрыс емес деп ойлайсыз, яғни қолдамайсыз? (әрбір бағанаға бір жауап нұсқасынан)

	Қолдаймын	Қолдаймын деп ойлаймын	Қолдамаймын деп ойлаймын	Қолдамаймын	Жауап беруге қиналамын
1) 12-жылдық білім беруге көшу	1	2	3	4	9
2) Мектепте оқушыларға түсетін салмақты азайту үшін бес күндік оқу аптасына көшу	1	2	3	4	9
3) Орта мектептерде сабақтарды үш тілде беруді енгізу (қазақ, орыс және ағылшын)	1	2	3	4	9
4) 7-нші сыныптан бастап, Қазақстан тарихын қазақ тілінде оқу(2018-2019 оқу жылынан бастап)	1	2	3	4	9
5) Дүниежүзі тарихын орыс тілінде оқу	1	2	3	4	9
6) Жоғары сыныптарда информатика, химия, биология және физика пәндерін ағылшын тілінде оқыту(с 2019-2020 оқу жылынан бастап)	1	2	3	4	9
7) Бірінші сыныптан бастап, ағылшын тілін оқытуды 1 сағатқа ұлғайту (2016-2017 жылдан бастап)	1	2	3	4	9
8) Ағылшын тілін міндетті түрде емтихан тапсыратын пәндердің тізіміне қосу (ҰБТ)	1	2	3	4	9
9) Бірінші сынып оқу жылын 1 маусымға дейін, ал жоғарғы сыныптың оқу жылын маусымның ортасына дейін созу	1	2	3	4	9
10) ҰБТ форматын өзгерту – бітіруші емтихандар мен ЖОО түсу алдында тапсыратын ҰБТ	1	2	3	4	9
11) ҰБТ ақылы түрде қайта тапсыру мүмкіндігі	1	2	3	4	9
12) Басқа (жазып өтіңіз) _____	1	2	3	4	
13) Басқа (жазып өтіңіз) _____	1	2	3	4	

40. Сіздің пікіріңізше, ауданыңызда сыбайлас жемқорлық қаншалықты тараған?

1. Кеңінен тараған
2. Аз тараған
3. Тарамаған дерлік
4. Толығымен жоқ

(9) Жауап беруге қиналамын

41. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мемлекет тарапынан қолданылатын шараларды қалай бағалар едіңіз?

1. Өте тиімді
2. Онша тиімді емес
3. Ешқандай әсері жоқ
4. Кері әсері бар

(9) Жауап беруге қиналамын

42. Соңғы жарты жылда, сыбайлас жемқорлық көріністерін кездестірдіңіз бе?

1. Иә
2. Жоқ

(9) Жауап беруге қиналамын

43. Соңғы жылда, Сіздің елді мекеніңізде сыбайлас жемқорлық көрініс табу жағдайы өзгерді ме?

1. Айтарлықтай жақсарды
 2. Шамалы жақсарды
 3. Өзгерген жоқ
 4. Шамалы нашарлады
 5. Айтарлықтай нашарлады
- (9) Жауап беруге қиналамын

44. Өз денсаулығыңызды қалай бағалар едіңіз?

1. Өте мықты, мүлдем ауырмаймын
 2. Жақсы, сирек ауырамын
 3. Қанағаттанарлық
 4. Нашар, жиі ауырамын
 5. Өте нашар, жиі және ұзақ ауырамын
- (9) Жауап беруге қиналамын

45. Соңғы аптада, Сіз қандай да бір қарқынды физикалық белсенділікпен шұғылдандыңыз ба (мысалы жүгіру, футбол, аэробика, велосипедті айдау)?

1. Бір рет
 2. Екі-үш рет
 3. Күнделікті
 4. Бір де бір рет шұғылданған жоқпын
- (9) Жауап беруге қиналамын

46. Сіздің елді мекеніңізде көрсетілетін медициналық қызметтің сапасымен Сіз қаншалықты қанағатсыз?

1. Толығымен қанағатпын, мен біздің дәрігерлерге сенемін
 2. Жартылай қанағатпын, білікті дәрігерлер мен медицина қызметкерлерін кездестіре бермейсін
 3. Қанағат емеспін, өз ісінің маманын табу қиын
 4. Басқа (жазып өтіңіз) _____
- (9) Жауап беруге қиналамын

47. Өз өзіне қол жұмсаған адамдарға Сіз қалай қарайсыз?

1. Түсіне аласыз
 2. Немқұрайлы қарайсыз
 3. Кінәраттайсыз
 4. Басқа (жазып өтіңіз) _____
- (9) Жауап беруге қиналамын

48. Сіз өзіңізді діншіл адам санайсыз ба?

1. Діншіл адаммын, діни қоғамның өміріне қатысамын, діни нормаларға бағынамын
 2. Діншіл адаммын, бірақ тек мейрамдарда ғибадатханаға барамын, сирек діни нормаларды ұстанамын
 3. Діншіл адаммын, бірақ діни өмірге қатыспаймын
 4. Мен дінге сенбеймін, бірақ кейде ғибадатханаға барамын, діни нормаларды ұстанамын
 5. Мен дінге сенбеймін, бірақ діншіл адамдарды құрметтеймін
 6. Мен дінге енжармын
 7. Мен дінге қарсымын, атеист
 8. Басқа (жазып өтіңіз) _____
- (9) Жауап беруге қиналамын

№50-нші СУРАҚҚА
КӨШІҢІЗ

49. Өзіңізді қандай дінге жатқызасыз?

1. Дәстүрлі ислам
2. Православие
3. Католицизм
4. Протестантизм
5. Иудаизм
6. Жаңа діни бағыттар
7. Түрлі конфессиялардың діни дәстүрлерін қосамын
8. Ешқандай дінге жатпаймын
9. Басқа (жазып өтіңіз) _____

50. Сіздің ауданыңызда, діни жағдай қоғамдық-саяси жағдайға әсер ете ме?

1. Иә, және ол қоғамдық шиеленісті тудырады
 2. Иә, дінді ұстанатын адамдар өз еркін басқаларға таңып, өз тәртібін орнатқысы келеді
 3. Иә, дінді ұстанатын адамдар қоғамға тыныштық алып келеді
 4. Жоқ, діни жағдай қоғамдық-саяси жағдайға әсер етпейді
 5. Басқа (жазып өтіңіз) _____
- (9) Жауап беруге қиналамын

51. Сізде қандай әлеуметтік желіде аккаунт, парақша бар? (жауап нұсқасы саны шектеусіз)

1. ВКонтакте
 2. Facebook
 3. Instagram
 4. Twitter
 5. MySpace
 6. LinkedIn
 7. Мойкруг
 8. Одноклассники
 9. Мой мир@mail.ru
 10. Басқа (жазып өтіңіз) _____
 11. Менде әлеуметтік желіде аккаунт, парақша жоқ
- (99) Жауап беруге қиналамын

52. Қазақстан жаңалықтары мен болып жатқан оқиғалар туралы мәлімет алу үшін, қандай ақпарат көздерімен жиірек қолданасыз? (үш жауап нұсқасынан артық БЕЛГІЛЕМЕҢІЗ)

1. Қазақстандық республикалық телеарналары
 2. Қазақстандық жергілікті (аймақтық) телеарналары
 3. Шетел телеарналары (сонымен қатар, ресейлік)
 4. Радио
 5. Қазақстандық республикалық басылымдар (газеттер, журналдар)
 6. Қазақстандық жергілікті (аймақтық) басылымдар (газеттер, журналдар)
 7. Шетелдік басылымдар (газеттер, журналдар)
 8. Қазақстандық Интернет-сайттар (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)
 9. Шетелдік Интернет-сайттар (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)
 10. Әлеуметтік желілер, блогтар
 11. Белгілі және беделді тұлғалармен кездесу
 12. Жастар ресурстық орталықтар өкілдерімен кездесу
 13. Жақын орта (туысқандар, таныстар, достар)
 14. Басқа (жазып өтіңіз) _____
- (99) Жауап беруге қиналамын

53. Егер Сізде басқа елге көшіп кету немесе өз еліңізде қалуға мүмкіндік болса, Сіз қайсысын таңдар едіңіз?

1. Өз елімде қалар едім
 2. Мен басқа елге уақытша барар едім, бірақ өз елімде тұруды қалаймын
 3. Мен басқа елде тұрақты түрде тұруды қалар едім
 4. Басқа (жазып өтіңіз) _____
- (9) Жауап беруге қиналамын

ҚОРЫТЫНДЫЛАЙ КЕЛЕ, ӨЗІҢІЗ ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТТЕР БЕРІҢІЗДІ ӨТІНЕМІЗ

D1. Сіздің жынысыңыз: 1. Ер адам 2. Әйел адам

D2. Өзіңіздің толық жасыңызды көрсетіңіз _____

D3. Сіздің ұлтыңыз?

1. Қазақ
2. Орыс
3. Басқа ұлт(көрсетіңіз)_____

D4. Сіздің біліміңіз:

1. Жоғары, дәрежемен (магистр, кандидат /ғылым докторы, PhD докторы)
2. Жоғары (бакалавр/маман)
3. Аяқталмаған жоғары
4. Техникалық және кәсіпқойлық білім (колледж)
5. Жалпы орта
6. Толық емес орта
7. Білімі жоқ

D5. Сіз қай жерде тұрасыз?

1. Ата-анамен/туыскандармен бірге тұрамын
2. Өз пәтерімде/үйімде тұрамын
3. Жалдамалы пәтерде/бөлмеде, жатақханада, қызметтік тұрғын үйде тұрамын
4. Басқа (жазып өтіңіз) _____
(9) Жауап беруге қиналамын

D6. Келесі тілдерді қаншалықты меңгергеніңізді көрсетіңіз(әрбір жолда бір жауап нұсқасынан)

	Мүлдем білмеймін	Бірнеше сөздер мен сөздер тізбегін білемін	Түсінемін және де күрделі емес әңгімеге қатыса аламын	Еркін сөйлеп, түсініп, жаза аламын
1. Қазақ тілі	1	2	3	4
2. Орыс тілі	1	2	3	4
3. Ағылшын тілі	1	2	3	4
4. Басқа тіл	1	2	3	4

D7. Сіздің отбасылық жағдайыңыз қандай:

1. Үйленген/тұрмысқа шыққан
 2. Азаматтық некеде
 3. Бойдақ
 4. Тұл ер адам/Жесір әйел
 5. Ажырасқан
- (9) Жауап беруге қиналамын

D8. Қанша балаңыз бар екендігін атап өтіңіз

1. Балаларым жоқ
2. Бір бала
3. Екі бала
4. Үш бала
5. Төрт немесе одан да көп бала

D9. Өз жанұяңыздың материалдық жағдайын қалай бағалар едіңіз?

1. Ақша азық-түлік алуға да ЖЕТПЕЙДІ
2. Ақша тек ең қажетті азық-түлік пен тауарларды сатып алуға жетеді (азық, коммуналды қызметтер төлемі, дәрі-дәрмек)
3. Ақша азыққа және басқа да қажетті заттарға, киімге және шағын тұрмыс техникасына жетеді, бірақ тоңазытқыш немесе кір жуатын машинаны алу қиынға соғады.
4. Ақша азыққа және басқа да қажетті заттарға, киімге және ірі тұрмыс техникасына жетеді, бірақ жаңа көлік алуға мүмкіндік жоқ
5. Ақша барлығына жетеді, тек жылжымайтын мүлік ала алмаймыз (дача немесе пәтер)
6. Материалдық қиыншылықты көрмейміз. Қажет болған жағдайда дача, пәтер сатып ала аламыз

(9) Жауап беруге қиналамын

D10. Қазіргі таманда Сіз жұмыс жасайсыз ба?

1. Жоқ, енді білім алудамын – **САУАЛНАМАНЫ ТОТЫРУДЫ БІТІРІҢІЗ**
2. Бір мезгілде білім алып, жұмыс жасаймын (қомысша жұмыс жасаймын)
3. Иә, жұмыс жасаймын
4. Мен білім алмаймын, жұмыс жасамаймын және жұмысты ІЗДЕМЕЙМІН — **САУАЛНАМАНЫ ТОТЫРУДЫ БІТІРІҢІЗ**
5. Мен білім алмаймын, жұмыс жасамаймын, жұмыс іздеудеудемін -- **САУАЛНАМАНЫ ТОТЫРУДЫ БІТІРІҢІЗ**

(9) Жауап беруге қиналамын

D11. Өзіңіздің негізгі қызмет түрін атап көрсетіңіз

1. Ұйым жетекшісі
2. Бөлім, бөлімше, қызметтік жетекшісі
3. Біліктілігі жоғары деңгейдегі маман
4. Біліктілігі орта деңгейдегі маман
5. Ақпарат дайындау, құжаттарды рәсімдеу, есепке алу және қызмет көрсетумен шұғылданатын қызметкер
6. Қызмет көрсету, коммуналды қызмет көрсету, сауда және туыс әрекеттер түрі саласы қызметкері
7. Ауылдық, орман, балық аулаушылық шаруашылығының білікті маманы
8. Ірі және шағын өнеркәсіп ұйымдары, көркем кәсіпшілік, құрылыс, көлік және байланыс саласының білікті маманы
9. Оператор, аппаратчик, қондырғылар мен машиналар машинисті және темір шеберлері
10. Біліктілігі жоқ қызметкер
11. Лицензиясы бар жеке кәсіпкер
12. Өзін-өзі жұмыспен қамтушы
13. Басқа (жазып өтіңіз) _____

(99) Жауап беруге қиналамын

САУАЛНАМАҒА ҚАТЫСҚАНЫҢЫЗ ҮШІН АЛҒЫСЫМЫЗДЫ АЙТАМЫЗ!

Астана қаласындағы телефон (7172) 79 25 44. Осы нөмірге телефон шалып, Өзіңіздің сұрақтарыңызды қоюыңызға болады.

СҰХБАТКЕРДІҢ ЖҰМЫСЫН БАҚЫЛАУ МАҚСАТЫНДА, САУАЛНАМАНЫ ТОЛТЫРЫП БОЛҒАН СОҢ, СІЗГЕ САУАЛНАМАНЫ ӨТКІЗІЛУІН РАСТАУ ТУРАЛЫ ТЕЛЕФОН ШАЛУЫ МҮМКІН. ОЛ ҮШІН СҰХБАТКЕР СІЗДІҢ ТЕЛЕФОН НӨМІРІҢІЗДІ СҰРАУЫ МҮМКІН

Сұхбаткердің аты-жөні	Сұхбаткердің №
Сауалнама уақыты	Сұхбаткердің қолы

КОД _____ ЕҢГІЗУ _____

ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІ БОЙЫНША СЫЗЫҚТЫҚ ҮЛЕСТІРІМ**Сіз Қазақстан азаматы екеніңізді мақтан тұтасыз ба?**

	Басты категория	NEET
Иә, мақтан тұтамын	74,8	68,0
Иә, деп ойлаймын	22,0	26,4
Жоқ, деп ойлаймын	1,3	3,0
Жоқ, мақтан тұтпаймын	0,6	1,5
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	1,4	1,0

Жас адамдардың Қазақстан саясатының қалыптасуына қатысу мен әсер ету мүмкіндігін Сіз қалайша бағалайсыз?

	Басты категория	NEET
Зор әсері бар	21,0	19,8
Біршама әсері бар	39,0	35,5
Болмашы әсері бар	24,0	29,9
Ешқандай да әсері жоқ	10,9	10,2
Басқа	0,1	0,0
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	5,0	4,6

Сіздің қалаңыздағы/ауылыңыздағы жастардың ең өзекті деген мәселелерін атаңыз

	Басты категория	NEET
Жоғары білімді алуға қатысты қиыншылықтар (жоғары құны және т.б.)	45,7	43,1
Материалдық қиыншылықтар (төмен жалақы, шәкіртақы және т.б.)	54,7	55,38
Азық-түлікке, халық тұтынатын тауарларға деген бағаның жоғары болуы	46,9	54,3
Жұмысқа орналасу қиыншылықтары, жұмыссыздық	53,2	70,6
Тұрғын-үй мәселелері	43,3	49,7
Нашар денсаулық, денсаулықтың нашарлауы	12,5	6,6
Жеке өмірдің ретке келтірілмегендігі	9,8	10,2
Ата-анамен/аға ұрпақпен шиеленістер, туыстардың және жақындардың түсінбеушілігі	9,8	6,6
Ертенгі күнде сенімділіктің жоқтығы	19,6	28,9
Мәдениет деңгейінің төмендігі, жастардың руханиятсыздығы	18,2	17,8
Жеке қауіпсіздіктің қауіп-қатері (көшеде жүруге қорқынышты және т.б.)	8,5	7,1
Жастар арасындағы қылмыстық	16,1	12,2
Жастар арасындағы діни экстремизм	11,6	10,7
Нашақорлық, токсикомания және маскүнемдік	15,3	15,7
Бос уақытты өткізетін жердің жоқтығы	21,0	20,8
Жылдамдығы жоғары Интернетке, сапалы мобильдік байланысқа қолжетімсіздігі.	4,9	3,0
Басқа	1,5	1
Ешқандай мәселе жоқ	2,7	0,5
<i>Жауап беруге қиналамын</i>	1,7	0,0

Жеке Сізді қандай мәселелер мазалайды?

	Басты категория	NEET
ҰБТ тапсыру алдындағы қорқыныш	13,5	4,6
Оқуға түсу емтихандарына дайындық	11,5	5,1
Ата-ана, жақындар тарапынан түсініспеушілік, жақындар арасындағы шиеленіс	9,5	11,2
Жоғары оқу орын таңдауындағы тұрлаусыздық	13,4	12,7
Болашақ кәсіпті, мамандықты таңдаудағы тұрлаусыздық	14,4	10,7
Достардың, жолдастардың, ниеттес адамдардың жоқтығы	7,3	7,6
Жұмысқа тұрудағы, сонымен қатар мамандығы бойынша жұмысқа тұрудағы қиыншылықтар	34,4	57,4
Қаржылық қиыншылықтар, ақшаның жетіспеушілігі	47,7	53,8
Денсаулық мәселелері	9,5	9,6
Тұрғын үй мәселелері	24,6	23,9
Басқа	1,5	0,0
Ешқандай мәселе жоқ	14,3	9,1
Жауап беруге қиналамын	1,7	2,5

Сіздің пікіріңізше, елде мемлекеттік жастар саясаты (жастарды қолдау және дамыту) нәтижелі түрде іске асырылуда ма?

	Басты категория	NEET
Иә, нәтижелі іске асырылуда	17,1	15,7
Иә, деп ойлаймын	36,7	33,5
Жоқ, деп ойлаймын	21,6	27,4
Жоқ, нәтижелі іске асырылмауда	7,3	9,1
Елдегі мемлекеттік жастар саясаты туралы ештеңе білмеймін, естуім жоқ	11,3	11,2
Жауап беруге қиналамын	6,0	3,0

Жастарды қолдаудағы ең маңызды, бірінші кезектегі мемлекеттік шараларды белгілеп өтіңіз

	Басты категория	NEET
Қолжетімді және сапалы біліммен қамтамасыз ету	55,6	49,2
Салауатты өмір салтын, медициналық қызмет көрсетуді қалыптастыру.	36,7	33,5
Құқықтық мәдениетті көтеру	17,5	24,9
Жұмысқа орналасуға жағдай жасау	50,5	52,8
Қолжетімді тұрғын үйлер жүйесін дамыту	40,5	46,7
Ұлттық мәдени және рухани құндылықтарға тарту	13,7	12,2
Жастардың азаматтық белсенділігін ынталандыру	16,3	13,7
Жастар саясаты институттарын дамыту	16,0	13,2
Жастардың жеке категорияларына (ауылдық, маргиналды, студенттік, шектеулі мүмкіндікті)	19,1	25,4
Жастар ортасындағы діни радикализм мен экстремизмді болдырмау шаралары	17,2	16,8
Жастар ортасында нашақорлық, токсикомания, аракқұмарлықтың алдын алу	16,0	19,3
Жастар ортасында қылмыстылықты болдырмаудағы жұмыстың жүйелігін ұйымдастыру	9,1	9,1

Жастар жобалары мен бағдарламаларды жүзеге асыруға бағытталған қаржыландыруды, республикалық және жергілікті бюджет есебінен ұлғайту	10,8	11,2
Волонтерлықты дамыту	8,7	9,6
Әлеуметтік шүленгерлікті дамыту (фондтардың жастар жобаларын қолдауы)	5,1	5,1
Жастар кәсіпкершілігін дамыту	12,5	13,2
Туризмды дамыту	7,9	10,7
Басқа	0,1	0,0
Жауап беруге қиналамын	7,7	5,1

Келесі тұжырымдармен Сіз келісесіз бе? (басты категория)

	Келісемін	Келісем деп ойлаймын	Келіспеймін деп ойлаймын	Келіспеймін	Жауап беруге қиналамын
Менің үкіметім менің мүдделерім мен қажеттіліктерімнің қамын ойлайды	22,9	40,8	20,7	7,6	8,0
Жастар біздің қоғамда құрметтелуде дегенге мен сенбеймін	15,4	36,3	27,6	10,2	10,5

Келесі тұжырымдармен Сіз келісесіз бе? (NEET)

	Келісемін	Келісем деп ойлаймын	Келіспеймін деп ойлаймын	Келіспеймін	Жауап беруге қиналамын
Менің үкіметім менің мүдделерім мен қажеттіліктерімнің қамын ойлайды	18,8	38,1	24,9	10,2	8,1
Жастар біздің қоғамда құрметтелуде дегенге мен сенбеймін	14,2	31,5	29,4	11,7	13,2

Еліміздегі жастарды қолдауға және дамытуға бағытталған қандай мемлекеттік және салалық бағдарламаларды білесіз? Бірінші кезекте

	Басты категория	NEET
Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 - 2019 жылдарға мемлекеттік бағдарламасы	36,9	32,4
Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 - 2019 жылдарға мемлекеттік бағдарламасы	21,1	20,3
Жұмыспен қамту жол картасы 2020 (Жастар тәжірибесі)	35,1	35,1
Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасы	6,9	12,2

Еліміздегі жастарды қолдауға және дамытуға бағытталған қандай мемлекеттік және салалық бағдарламаларды білесіз? Соңғы кезекте

	Басты категория	NEET
Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 - 2019 жылдарға мемлекеттік бағдарламасы	38,4	50,0
Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 - 2019 жылдарға мемлекеттік бағдарламасы	52,5	61,5
Жұмыспен қамту жол картасы 2020 (Жастар тәжірибесі)	37,2	33,6
Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасы	35,4	36,1

Еліміздегі жастарды қолдауға және дамытуға бағытталған қандай мемлекеттік және салалық бағдарламаларды білесіз? Карточкамен сұрақ

	Басты категория	NEET
Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 - 2019 жылдарға мемлекеттік бағдарламасы	30,3	27,6
Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 - 2019 жылдарға мемлекеттік бағдарламасы	31,2	34,5
Жұмыспен қамту жол картасы 2020 (Жастар тәжірибесі)	43,0	55,2
Өңірлерді дамытудың 2020 жылға дейінгі бағдарламасы	51,3	57,8

Еліміздегі жастарды қолдауда және дамытуда жүзеге асырылып жатырған, қандай жастар жобаларын білесіз? Бірінші кезекте

	Басты категория	NEET
Жасыл Ел	51,0	45,6
Дипломмен ауылға! жобасы	28,4	29,5
«Серпін-2050» жобасы	7,1	8,7
Жастар кадрлық қоры	5,0	5,4
«Даму-көмек» жас кәсіпкер мектебі	6,5	9,4
Жоғары сынып оқушыларын кәсіпкерлікке үйрету бағдарламасы «SAGE Kazakhstan»	1,9	1,3

Еліміздегі жастарды қолдауда және дамытуда жүзеге асырылып жатырған, қандай жастар жобаларын білесіз? Екінші кезекте

	Басты категория	NEET
Жасыл Ел	25,0	30,1
Дипломмен ауылға! жобасы	44,9	42,3
«Серпін-2050» жобасы	37,8	32,5
Жастар кадрлық қоры	34,7	38,2
«Даму-көмек» жас кәсіпкер мектебі	38,0	43,9
Жоғары сынып оқушыларын кәсіпкерлікке үйрету бағдарламасы «SAGE Kazakhstan»	31,7	40,7

Еліміздегі жастарды қолдауда және дамытуда жүзеге асырылып жатырған, қандай жастар жобаларын білесіз? Карточкамен сұрақ

	Басты категория	NEET
Жасыыл Ел	31,3	42,1
Дипломмен ауылға! жобасы	29,6	39,1
«Серпін-2050» жобасы	29,5	37,6
Жастар кадрлық қоры	32,3	37,6
«Даму-көмек» жас кәсіпкер мектебі	37,3	33,1
Жоғары сынып оқушыларын кәсіпкерлікке үйрету бағдарламасы «SAGE Kazakhstan»	35,2	32,3

Жастарға қолдау көрсететін келесі мемлекеттік құрылымдардың қызметін бағалаңыз (басты категория)

	Нәтижелі	Нәтижелі деп ойлаймын	Нәтижелі емес деп ойлаймын	Нәтижелі емес	Жауап беруге қиналамын
ҚР Үкіметі	35,8	43,8	11,5	1,8	7,0
ҚР Парламентінің депутаттары	18,4	46,5	18,5	5,0	11,5
Түрлі дәрежелердегі Маслихат депутаттары	1	43,3	22,8	5,9	13,3
Облыс әкімі	16,3	45,7	20,0	6,7	11,4
Сіздің елді мекеніңіздің әкімі	17,0	43,6	21,1	6,4	11,8
Жастар саясаты/облыстың немесе қаланың ішкі саясаты мәселелері жөніндегі басқарма	17,4	41,9	17,1	5,9	17,7

Жастарға қолдау көрсететін келесі мемлекеттік құрылымдардың қызметін бағалаңыз (NEET)

	Нәтижелі	Нәтижелі деп ойлаймын	Нәтижелі емес деп ойлаймын	Нәтижелі емес	Жауап беруге қиналамын
ҚР Үкіметі	33,0	43,1	13,2	2,5	8,1
ҚР Парламентінің депутаттары	16,8	38,6	24,9	6,6	13,2
Түрлі дәрежелердегі Маслихат депутаттары	13,2	38,1	25,9	7,1	15,7
Облыс әкімі	14,2	41,6	21,8	8,6	13,7
Сіздің елді мекеніңіздің әкімі	17,8	37,1	21,3	9,6	14,2
Жастар саясаты/облыстың немесе қаланың ішкі саясаты мәселелері жөніндегі басқарма	12,7	35,0	23,4	9,1	19,8

Сіз еліміздің Президенті Н.А.Назарбаевқа сенесіз бе?

	Басты категория	NEET
Толығымен сенемін	48,1	46,7
Сенемін деп ойлаймын	42,2	44,2
Сенбеймін деп ойлаймын	3,7	1,5
Сенбеймін	1,7	2,5
Жауап беруге қиналамын	4,3	5,1

Жастарға көмектесетін және дамуын қолдайтын, Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігінің жастар саясаты департаменті жұмысы туралы не білесіз?

	Басты категория	NEET
Иә, білемін	10,0	11,2
Естуімін бар, оқығанмын	20,4	21,3
Жастар саясаты Кеңесінің жұмысы туралы ешнәрсе білмеймін	58,4	60,4
Жауап беруге қиналамын	11,3	7,1

Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігінің жастар саясаты департаменті жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрінен бағалаңыз (басты категория)

	Тиімді	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша облыстық/қалалық басқармалар жұмысын бақылау және координациялау	65,1	20,8	14,1
Жастар мәселелері мен мүдделері бойынша жастар ұйымдарымен әрекеттесу	62,2	24,1	13,7
Ғылыми және әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (брошюралар, кітаптар, оқулықтар және т.б.)	56,1	26,9	17,0
Жастар саясаты бойынша түсіндіру жұмысын жүргізу	53,9	28,2	17,9
Жастардың волонтерлық қызметін дамытуда жәрдемдесу	58,7	25,4	15,9
Патриоттық тәрбиелеу бойынша жұмыс	65,3	21,2	13,5

Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігінің жастар саясаты департаменті жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрінен бағалаңыз (NEET)

	Тиімді	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша облыстық/қалалық басқармалар жұмысын бақылау және координациялау	62,5	20,3	17,2
Жастар мәселелері мен мүдделері бойынша жастар ұйымдарымен әрекеттесу	54,7	31,3	14,1
Ғылыми және әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (брошюралар, кітаптар, оқулықтар және т.б.)	54,7	29,7	15,6
Жастар саясаты бойынша түсіндіру жұмысын жүргізу	51,6	32,8	15,6
Жастардың волонтерлық қызметін дамытуда жәрдемдесу	73,4	14,1	12,5
Патриоттық тәрбиелеу бойынша жұмыс	65,6	21,9	12,5

Жастарды қолдауға және дамытуға бағытталған Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы басқармалардың жұмысы туралы не білесіз?

	Басты категория	NEET
Иә, білемін	7,8	7,1
Естуімін бар, оқығанмын	18,4	18,3
Жастар саясаты Кеңесінің жұмысы туралы ешнәрсе білмеймін	62,1	66,0
Жауап беруге қиналамын	11,7	8,6

Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы басқармалардың жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрінен бағалаңыз (басты категория)

	Тиімді	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
Ғылыми және әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (брошюралар, кітаптар, оқулықтар және т.б.)	66,1	26,7	7,2
Ақпараттық-түсіндіру жұмысы (БАҚ басылымдары, жастармен кездесу, ақпараттық кампаниялар)	62,1	23,7	14,2
Ұйымдастырушылық-тәжірибелік жұмыс (акциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер, флэшмобтар және т.б. жүргізу)	62,9	25,4	11,7
Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс (ауылдық, жұмыссыз, маргиналды, жұмысшы, студенттік және т.б. жастар)	52,1	33,9	14,0
Консультациялық көмек (тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға көмек және т.б. мәселелері бойынша)	51,1	35,0	14,0
Патриоттық тәрбиелеу бойынша жұмыс	62,5	21,6	15,9
Жастармен ресми емес кездесулер (базарда, жатақханаларда, құрылыс орындарында және т.б. әңгімелесу)	45,1	35,4	19,5

Жастар саясаты/ішкі саясат мәселелері бойынша Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы басқармалардың жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрінен бағалаңыз (NEET)

	Тиімді	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
Ғылыми және әдістемелік әдебиеттермен қамтамасыз ету (брошюралар, кітаптар, оқулықтар және т.б.)	66,0	26,0	8,0
Ақпараттық-түсіндіру жұмысы (БАҚ басылымдары, жастармен кездесу, ақпараттық кампаниялар)	64,0	24,0	12,0
Ұйымдастырушылық-тәжірибелік жұмыс (акциялар, семинарлар, дөңгелек үстелдер, флэшмобтар және т.б. жүргізу)	62,0	32,0	6,0
Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс (ауылдық, жұмыссыз, маргиналды, жұмысшы, студенттік және т.б. жастар)	64,0	24,0	12,0
Консультациялық көмек (тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға көмек және т.б. мәселелері бойынша)	50,0	34,0	16,0
Патриоттық тәрбиелеу бойынша жұмыс	72,0	20,0	8,0
Жастармен ресми емес кездесулер (базарда, жатақханаларда, құрылыс орындарында және т.б. әңгімелесу)	56,0	32,0	12,0

Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы жастар ресурстық орталықтардың жұмысы туралы не білесіз?

	Басты категория	NEET
Иә, білемін	6,4	5,6
Естуімін бар, оқығанмын	18,6	17,8
Жастар саясаты Кеңесінің жұмысы туралы ешнәрсе білмеймін	63,9	68,0
Жауап беруге қиналамын	11,0	8,6

Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы жастар ресурстық орталықтар жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрінен бағалаңыз (басты категория)

	Тиімді	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
Жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар бойынша ақпараттық жұмыс	65,5	22,6	11,9
Жастар мен жастар ұйымдастықтарына арналған әдістемелік әдебиеттер, анықтамалық ақпаратты қалыптастыру және қамтамасыз ету.	56,4	27,9	15,7
Консультациялық көмек (тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға көмек және т.б. мәселелері бойынша)	55,8	30,5	13,7
Жастарды қолдау және жастардың мәселелеріне қатысты сұрақтарды талқылауда	52,9	32,5	14,6

диалогтық алаңдарды ұйымдастыру			
Жастардың бос уақытын өткізу және мәдени өмірін дамыту бойынша жұмыстар жүргізу	56,9	28,3	14,8
Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс (ауылдық, жұмыссыз, маргиналды, жұмысшы, студенттік және т.б. жастар)	55,1	31,9	13,1

Сіздің облысыңыздағы/қалаңыздағы жастар ресурстық орталықтар жұмысының тиімділігін келесі қызмет түрінен бағалаңыз (NEET)

	Тиімді	Тиімсіз	Жауап беруге қиналамын
Жастарға арналған мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалар бойынша ақпараттық жұмыс	69,6	21,7	8,7
Жастар мен жастар ұйымдастықтарына арналған әдістемелік әдебиеттер, анықтамалық ақпаратты қалыптастыру және қамтамасыз ету.	58,7	32,6	8,7
Консультациялық көмек (тұрғын үй, жұмысқа орналасу, жас отбасыларға көмек және т.б. мәселелері бойынша)	71,7	21,7	6,5
Жастарды қолдау және жастардың мәселелеріне қатысты сұрақтарды талқылауда диалогтық алаңдарды ұйымдастыру	58,7	34,8	6,5
Жастардың бос уақытын өткізу және мәдени өмірін дамыту бойынша жұмыстар жүргізу	58,7	34,8	6,5
Жастардың мақсатты топтарымен жұмыс (ауылдық, жұмыссыз, маргиналды, жұмысшы, студенттік және т.б. жастар)	58,7	32,6	8,7

Соңғы жарты жыл ішінде Сіздің мәселелеріңізге кім де біреу қызығушылық танытты ма?

	Басты категория	NEET
Ата-ана, туысқандар, жақындар	86,4	88,3
Достар, курстастар, әріптестер	59,2	60,4
Мектеп директоры, ЖОО ректоры, кәсіп орын/ұйым жетекшісі	4,8	2,0
Сынып жетекшісі, группа кураторы	5,3	1,5
Жастар ресурстық орталықтың өкілі	0,9	0,0
Діни ұйым өкілі	1,4	0,0
Әкімшілік, маслихат өкілі	0,9	2,0
Саяси партия, қоғамдық бірлестік өкілі	0,3	0,0
Үкіметтік емес жастар ұйымының өкілі	0,2	0,0
Басқа	1,5	3,5
Жауап беруге қиналамын	4,7	3,6

Әрбір облыстық орталықта және ауданда Жастар ресурстық орталықтары бар екені баршылыққа мәлім. Сәл ойланып, осы Жастар ресурстық орталықтардан қандай көмек немесе қызмет алғыңыз келетіндігін атап өтіңіз

	Басты категория	NEET
Қол жетімді тұрғын үй алу бағдарламасына қатысуда көмек көрсету	45,5	49,7
Жастарды жұмысқа орналастыруда көмек көрсету	52,9	64,5
Жастар арасындағы кәсіпкершіліктің дамуына жәрдемдесу	24,2	31,0
Жоғары білім алуда көмек көрсету	31,0	33,5
Техникалық және кәсіптік білім алуда көмек көрсету	15,8	18,3
Психолог, әлеуметтік қызметкер көмегі	13,3	12,2
Заңгер, құқық қорғаушы көмегі	17,2	15,7
Мәдени, бос уақыт өткізу шараларын дамытуда көмек көрсету	16,9	21,8
Басқа	0,6	0,0
Жауап беруге қиналамын	12,4	9,1

Қандай жастар ұйымдарын білесіз? (басты категория)

	Білемін
Қазақстан студенттерінің Альянсы	30,0
Қазақстанның жас депутаттар Ассоциациясы	15,8
Қазақстанның жас кәсіпкерлер Ассоциациясы	19,5
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық шәкіртақысы иегерлері Ассоциациясы	55,0
«Жасыл ел» Жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы	49,4
«Нұр Отан» партиясының жас қанаты «Жас Отан»	74,2
«Жас Ұлан» бірінғай балалар-жасөспірім ұйымдастығы	37,6
«Жас Қыран» әскери-патриоттық бірлестіктердің даму орталығы	24,0
Қазақстан жастары Конгрессі	15,5
Ұлттық волонтерлық желісі	18,4
Басқа	0,9

Қандай жастар ұйымдарын білесіз? (NEET)

	Білемін
Қазақстан студенттерінің Альянсы	32,5
Қазақстанның жас депутаттар Ассоциациясы	18,3
Қазақстанның жас кәсіпкерлер Ассоциациясы	20,9
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық шәкіртақысы иегерлері Ассоциациясы	64,4
«Жасыл ел» Жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы	58,6
«Нұр Отан» партиясының жас қанаты «Жас Отан»	79,1
«Жас Ұлан» бірінғай балалар-жасөспірім ұйымдастығы	47,1
«Жас Қыран» әскери-патриоттық бірлестіктердің даму орталығы	28,3
Қазақстан жастары Конгрессі	18,3
Ұлттық волонтерлық желісі	25,1
Басқа	1

Төмендегілердің қайсысымен Сіз жұмыс жасадыңыз, бірге қызмет істедіңіз, байланыстыңыз? (басты категория)

	Бірге қызмет істедім
Қазақстан студенттерінің Альянсы	8,2
Қазақстанның жас депутаттар Ассоциациясы	4,1
Қазақстанның жас кәсіпкерлер Ассоциациясы	5,6
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық шәкіртақысы иегерлері Ассоциациясы	13,1
«Жасыл ел» Жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы	26,3
«Нұр Отан» партиясының жас қанаты «Жас Отан»	36,4
«Жас Ұлан» бірінғай балалар-жасөспірім ұйымдастығы	21,0
«Жас Қыран» әскери-патриоттық бірлестіктердің даму орталығы	7,5
Қазақстан жастары Конгрессі	5,0
Ұлттық волонтерлық желісі	12,7
Басқа	2

Төмендегілердің қайсысымен Сіз жұмыс жасадыңыз, бірге қызмет істедіңіз, байланыстыңыз? (NEET)

	Бірге қызмет істедім
Қазақстан студенттерінің Альянсы	18,5
Қазақстанның жас депутаттар Ассоциациясы	9,3
Қазақстанның жас кәсіпкерлер Ассоциациясы	7,4
ҚР Президентінің «Болашақ» халықаралық шәкіртақысы иегерлері Ассоциациясы	5,6
«Жасыл ел» Жастар еңбек жасақтарының республикалық штабы	37,0
«Нұр Отан» партиясының жас қанаты «Жас Отан»	40,7
«Жас Ұлан» бірінғай балалар-жасөспірім ұйымдастығы	13,0
«Жас Қыран» әскери-патриоттық бірлестіктердің даму орталығы	9,3
Қазақстан жастары Конгрессі	1,9
Ұлттық волонтерлық желісі	16,7
Басқа	0,0

Сіз өз өміріңізге қанағатсыз ба, әлде қанағат емессіз бе?

	Басты категория	NEET
Толығымен қанағатпын	38,5	42,1
Қанағаттымын деп ойлаймын	44,5	33,5
Қанағат емеспін деп ойлаймын	10,9	17,8
Қанағат емеспін деп ойлаймын	1,3	3,0
Жауап беруге қиналамын	4,7	3,6

Сіздің елді мекеніңіздің жалпы дамуымен қанағатсыз ба, әлде қанағат емессіз бе?

	Басты категория	NEET
Толығымен қанағатпын	21,9	21,3
Қанағаттымын деп ойлаймын	50,1	41,6
Қанағат емеспін деп ойлаймын	18,1	25,4
Қанағат емеспін деп ойлаймын	6,5	6,6
Жауап беруге қиналамын	3,5	5,1

Сіздің пікіріңізше, елді мекеніңізде жастарға, олардың кәсіби дамуына, өмірін жақсартуға мүмкіндіктер жеткілікті ме?

	Басты категория	NEET
Иә, әбден жеткілікті	15,9	9,6
Жеткілікті деп ойлаймын	33,1	24,9
Жеткіліксіз деп ойлаймын	31,7	41,1
Жоқ, жастарға деген мүмкіндіктер жоқ	15,7	20,3
Басқа	0,1	0,0
Жауап беруге қиналамын	3,5	4,1

Сіздің пікіріңізше, ересек бола отырып, ата-анаңыздың өмір деңгейімен салыстырғанда Сіздікі қандай болады?

	Басты категория	NEET
Жақсарады	44,2	38,6
Болмашы жақсарады	29,0	27,9
Өзгермейді	15,6	16,2
Болмашы нашарлайды	1,2	3,0
Нашарлайды	0,7	0,5
Жауап беруге қиналамын	9,3	13,7

Сіздің пікіріңізше, жастардың табысқа жетуіне және маңсаптық өсіміне не қажет?

	Басты категория	NEET
Жақсы білімі болу	67,8	73,1
Жоғары квалификацияға ие болу, кәсіби дайындық	46,0	49,7
Бай ата-ананың болуы	19,6	23,4
Заң туралы білімі бар адам болу керек	22,6	28,9
Тартымды келбеті болу керек	7,2	4,1
Қазақ тілін білу	7,8	9,1
Қазақ және орыс тілін білу	7,7	2,0
Қазақ, орыс және шетел тілін білу	28,0	28,9
Дарынды, ерекше қабілеттілігі болу керек	15,2	12,7
Дене күші, епті болу керек	3,8	1,0
Жәй жолы болғыш адам болу керек	7,8	7,1
Қажет байланыстар мен таныстар болу керек	24,1	26,4
Сәтті үйлену керек/күйеуге шығу керек	3,2	5,1
Басқа	0,5	0,5
Жауап беруге қиналамын	1,1	0,5

Алған немесе алып жатырған білім сапасымен Сіз қаншалықты қанағаттысыз (мектепке дейінгі, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, жоғары)? (басты категория)

	Толығымен қанағатпын	Жартылай қанағатпын	Қанағат емеспін	Білім сапасы туралы ешнәрсе білмеймін	Жауап беруге қиналамын
Мектепке дейінгі	53,9	31,7	4,1	4,7	5,5
Жалпы орта	45,9	43,2	6,5	1,2	3,2
Техникалық және кәсіптік	29,9	35,8	7,3	10,6	16,4
Жоғарғы	27,0	27,6	7,3	16,5	21,5

Алған немесе алып жатырған білім сапасымен Сіз қаншалықты қанағаттысыз (мектепке дейінгі, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, жоғары)? (NEET)

	Толығымен қанағатпын	Жартылай қанағатпын	Қанағат емеспін	Білім сапасы туралы ешнәрсе білмеймін	Жауап беруге қиналамын
Мектепке дейінгі	57,9	27,4	5,1	6,6	3,0
Жалпы орта	43,1	43,7	10,2	1,0	2,0
Техникалық және кәсіптік	31,0	37,1	7,1	9,1	15,7
Жоғарғы	20,8	28,9	4,6	22,3	23,4

Сіздің пікіріңізше, елді мекеніңізде жастардың жұмысқа орналасуына не бөгет болып тұр?

	Басты категория	NEET
Еңбек нарығындағы жас мамандардың төмен бәсекелесу қабілеті	0,3	21,8
Алынған білім мен бос қызмет орнының функционалды талаптардың сәйкес болмауы	27,3	22,3
Жұмыс тәжірибесінің жоқтығы	52,8	54,3
Парақорлық, жұмыс берушілердің сыбайлас жемқорлығы	26,8	35,0
Этникалық (ұлттық) белгілері бойынша кемсітушілік	6,3	2,0
Еркек немесе әйел жынысына қатынасуы бойынша кемсітушілік	4,9	3,0
Денсаулық күйі	5,3	4,1
Төмен жалақы	38,5	38,6
Кішкентай баланың болуы	3,4	5,1
Жас мамандардың жоғары талаптары	5,3	6,6
Тұрғылықты жерде қызмет орындарының жоқтығы	34,0	46,7
Ешқандай бөгет жоқ	4,8	1,0
Басқа	0,3	0,0
Жауап беруге қиналамын	3,3	3,0

Сіздің ойыңызша, қазіргі уақытта Сіздің тұрғын орныңызда (елді мекен) қандай да бір себептермен жаппай наразылық акциялары өтуі мүмкін бе?

	Басты категория	NEET
Иә, болуы мүмкін	10,9	5,6
Мүмкін деп ойлаймын	21,2	20,3
Мүмкін емес деп ойлаймын	34,8	39,1
Жоқ, мүмкін емес	23,9	27,4
Жауап беруге қиналамын	9,2	7,6

Қандай мәселелер Сізді көпшіліктік наразылық акциясына қатысуға мәжбүрлейді?

	Басты категория	NEET
Институттағы/университеттегі/колледждегі мәселелер	7,2	6,6
Жұмыстан қысқартылу немесе шығарылу	18,2	15,2

Тұрмыстық қызмет тарифінің жөнсіз көтерілуі	11,0	13,2
Жалақы, зейнетақы, шәкіртақы, жәрдемақы төлемін кешіктіру	14,5	12,7
Медициналық мекемелер қызметкерлері немқұрайлығы және кәсіби еместігі	7,4	10,2
Кредит және ипотека бойынша төлемақының көтерілуі	7,6	4,6
Жөнсіз берілген айыппұлдар	6,2	4,6
Экологиялық жағдайдың нашарлауы	9,4	7,6
Биліктің әрекеттерімен қанағаттанбаушылық	8,4	10,2
Әділетсіз сот шешімі	4,4	5,1
Қабылданып жатқан реформалармен келіспеушілік	6,6	10,7
Этникалық тұрғыда құқықтың бұзылуы	2,9	3,0
Тұрғын үй мәселелері	6,9	6,1
Білім беру сапасының төмендігі	2,8	4,1
Азық түлік, ЖЖМ, дәрілер бағасының өсімі	11,0	13,7
Басқа	0,4	1
Ашық наразылық көтеруге мені ештеңе мәжбүрлей алмайды	36,4	36,0
Жауап беруге қиналамын	13,2	10,2

Өткен бірнеше айдың ішіндегі, ел Президенті, Нұрсұлтан Назарбаевтің әрекеттерін қалай бағалайсыз?

	Басты категория	NEET
Болымды	46,4	45,7
Болымсыздан гөрі болымды	39,2	37,1
Болымдыдан гөрі болымсыз	6,2	4,6
Болымсыз	1,4	2,0
Жауап беруге қиналамын	6,8	10,7

Сіздің пікіріңізше, қазіргі таңда Қазақстан дұрыс бағытта дамып келе жатыр, әлде бұрыс бағытта?

	Басты категория	NEET
Дұрыс бағытта	35,4	33,5
Дұрыс бағытта деп ойлаймын	50,4	49,7
Бұрыс бағытта деп ойлаймын	5,6	7,1
Бұрыс бағытта	1,3	2,0
Жауап беруге қиналамын	7,2	7,6

Еліміздің саяси өміріне қызығушылық танытасыз ба?

	Басты категория	NEET
Иә, әрдайым қызығушылық танытамын	26,4	26,4
Тек анда-санда	51,0	55,8
Мүлдем қызықпаймын	19,0	15,2
Жауап беруге қиналамын	3,5	2,5

Сіздің пікіріңізше, қандай саяси партия жастардың мәселесіне жоғары дәрежеде көңіл бөліп, жастар мұқтаждықтарына бағытталған?

	Басты категория	NEET
«Бірлік» партиясы (С.Сұлтанғали)	6,6	4,1
«Нур Отан» партиясы (Н.Назарбаев)	66,2	67,0
«Ақ жол» демократиялық партиясы	12,8	15,7

(А.Перуашев)		
Жалпы ұлттық социал-демократиялық партия (Ж.Тұяқбай)	2,9	0,0
«Ауыл» Халықтық демократиялық партиялық партиясы (А.Бектаев)	4,5	4,1
Қазақстан коммунистік ұлттық партиясы (В.Косарев)	2,6	3,6
«Алға, ДВК!» қоғамдық бірлестігі (В.Козлов, М.Жанұзақов)	1,8	1,5
Басқа	1,1	0,0
Жауап беруге қиналамын	26,5	31,0

Қазіргі таңдағы еліміздегі саяси жағдайды Сіз қалай сипаттар едіңіз?

	Басты категория	NEET
Жақсы	30,0	27,9
Нашардан гөрі жақсы	50,2	52,8
Жақсыдан гөрі нашар	8,4	8,6
Нашар	1,4	1,0
Жауап беруге қиналамын	10,0	9,6

Өз мүдделеріңізді қорғауға қандай әрекет жасайтыныңызды таңдаңыз

	Басты категория	NEET
Жұмысқа/оқуға бармаймын	7,8	4,1
Аштық жариялаймын	3,2	1,0
Сотқа жүгінемін	22,2	16,3
Бейбіт наразылық білдіруге қатысамын	9,4	11,2
Жолдарды/автомобильдік трассаларды жабуға қатысамын	1,5	1,5
Наразылық митингіне қатысамын	2,7	2,0
Газеттерге/радиоға/телевизияға жүгінемін	12,7	15,3
Шенеуліктерге қабылдауға барамын	11,6	13,8
«Нұр Отан» қабылдау бөлмесіне барамын	13,5	17,3
«Нұр Отан» партиясынан басқа партияларға барамын	1,6	0,5
Үндеухаттар мен үгіт қағаздарын таратамын	0,6	2,0
Басқа	0,7	0,0
Ешқандай әрекет жасамаймын	28,5	33,7
Жауап беруге қиналамын	13,2	12,2

Сіз білім беру жүйесінде қандай өзгерістерге келісесіз, яғни қолдайсыз және қайсысын дұрыс емес деп ойлайсыз, яғни қолдамайсыз? (басты категория)

	Қолдаймын	Қолдаймын деп ойлаймын	Қолдамаймын деп ойлаймын	Қолдамаймын	Жауап беруге қиналамын
12-жылдық білім беруге көшу	21,0	16,1	17,0	41,6	4,3
Мектепте оқушыларға түсетін салмақты азайту үшін бес күндік оқу аптасына көшу	29,4	31,8	13,5	21,3	4,0
Орта мектептерде сабақтарды үш тілде беруді еңгізу (қазақ, орыс және ағылшын)	25,9	23,2	22,1	24,1	4,7
7-нші сыныптан бастап, Қазақстан тарихын қазақ	27,1	23,3	17,8	24,3	7,5

тілінде оқу (2018-2019 оқу жылынан бастап)					
Дүниежүзі тарихын орыс тілінде оқу	28,1	28,3	15,9	20,7	7,0
Жоғары сыныптарда информатика, химия, биология және физика пәндерін ағылшын тілінде оқыту (с 2019-2020 оқу жылынан бастап)	14,5	20,2	23,0	36,2	6,2
Бірінші сыныптан бастап, ағылшын тілін оқытуды 1 сағатқа ұлғайту (2016-2017 жылдан бастап)	34,6	31,3	13,0	16,8	4,3
Ағылшын тілін міндетті түрде емтихан тапсыратын пәндердің тізіміне қосу (ҰБТ)	13,0	19,7	24,5	34,3	8,5
Бірінші сынып оқу жылын 1 маусымға дейін, ал жоғарғы сыныптың оқу жылын маусымның ортасына дейін созу	10,1	14,6	23,7	46,5	5,1
ҰБТ форматын өзгерту – бітіруші емтихандар мен ЖОО түсу алдында тапсыратын ҰБТ	25,2	27,3	15,0	21,1	11,4
ҰБТ ақылы түрде қайта тапсыру мүмкіндігі	29,0	24,7	17,1	19,4	9,8

Сіз білім беру жүйесінде қандай өзгерістерге келісесіз, яғни қолдайсыз және қайсысын дұрыс емес деп ойлайсыз, яғни қолдамайсыз? (NEET)

	Қолдаймын	Қолдаймын деп ойлаймын	Қолдамаймын деп ойлаймын	Қолдамаймын	Жауап беруге қиналамын
12-жылдық білім беруге көшу	18,3	12,2	20,8	44,2	4,6
Мектепте оқушыларға түсетін салмақты азайту үшін бес күндік оқу аптасына көшу	40,1	26,9	9,1	20,8	3,0
Орта мектептерде сабақтарды үш тілде беруді еңгізу (қазақ, орыс және ағылшын)	28,4	23,9	20,3	22,3	5,1
7-нші сыныптан бастап, Қазақстан тарихын қазақ тілінде оқу (2018-2019 оқу жылынан бастап)	34,0	22,8	16,2	20,8	6,1
Дүниежүзі тарихын орыс тілінде оқу	31,5	24,4	16,8	19,3	8,1
Жоғары сыныптарда информатика, химия, биология және физика пәндерін ағылшын тілінде оқыту (с 2019-2020 оқу жылынан бастап)	18,3	17,3	27,4	29,9	7,1
Бірінші сыныптан бастап, ағылшын тілін оқытуды 1 сағатқа ұлғайту (2016-2017 жылдан бастап)	35,5	32,0	12,7	14,7	5,1
Ағылшын тілін міндетті түрде емтихан тапсыратын пәндердің тізіміне қосу (ҰБТ)	15,7	12,7	25,9	34,0	11,7
Бірінші сынып оқу жылын 1 маусымға дейін, ал жоғарғы сыныптың оқу жылын маусымның ортасына дейін созу	11,7	8,6	23,4	49,7	6,6
ҰБТ форматын өзгерту – бітіруші емтихандар мен ЖОО түсу алдында тапсыратын ҰБТ	25,4	26,9	14,7	18,8	14,2
ҰБТ ақылы түрде қайта тапсыру мүмкіндігі	28,4	25,9	15,7	22,3	7,6

Сіздің пікіріңізше, ауданыңызда сыбайлас жемқорлық қаншалықты тараған?

	Басты категория	NEET
Кеңінен тараған	33,9	41,6
Аз тараған	34,7	33,5
Тарамаған дерлік	8,7	8,1
Толығымен жоқ	4,7	2,0
Жауап беруге қиналамын	18,0	14,7

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мемлекет тарапынан қолданылатын шараларды қалай бағалар едіңіз?

	Басты категория	NEET
Өте тиімді	22,7	16,8
Онша тиімді емес	43,3	54,8
Ешқандай әсері жоқ	11,9	15,7
Кері әсері бар	1,8	1,0
Жауап беруге киналамын	20,3	11,7

Соңғы жарты жылда, сыбайлас жемқорлық көріністерін кездестірдіңіз бе?

	Басты категория	NEET
Иә	26,0	25,4
Жоқ	65,7	65,5
Жауап беруге киналамын	8,3	9,1

Соңғы жылда, Сіздің елді мекеніңізде сыбайлас жемқорлық көрініс табу жағдайы өзгерді ме?

	Басты категория	NEET
Айтарлықтай жақсарды	16,4	11,7
Шамалы жақсарды	15,8	13,2
Өзгерген жоқ	40,7	50,8
Шамалы нашарлады	2,0	3,0
Айтарлықтай нашарлады	0,8	2,0
Жауап беруге киналамын	24,8	19,3

Өз денсаулығыңызды қалай бағалар едіңіз?

	Басты категория	NEET
Өте мықты, мүлдем ауырмаймын	23,8	17,3
Жақсы, сирек ауырамын	44,0	46,2
Қанағаттанарлық Нашар, жиі ауырамын	28,3	32,0
Өте нашар, жиі және ұзақ ауырамын	2,6	3,0
Жауап беруге киналамын	0,3	0,5

Соңғы аптада, Сіз қандай да бір қарқынды физикалық белсенділікпен шұғылдандыңыз ба (мысалы жүгіру, футбол, аэробика, велосипедті айдау)?

	Басты категория	NEET
Бір рет	23,1	20,8
Екі-үш рет	32,8	34,5
Күнделікті	18,2	18,3
Бір де бір рет шұғылданған жоқпын	22,7	22,3
Жауап беруге киналамын	3,2	4,1

Сіздің елді мекеніңізде көрсетілетін медициналық қызметтің сапасымен Сіз қаншалықты қанағатсыз?

	Басты категория	NEET
Толығымен қанағатпын, мен біздің дәрігерлерге сенемін	25,5	20,8
Жартылай қанағатпын, білікті дәрігерлер мен медицина қызметкерлерін кездестіре бермейсін	51,1	53,8
Қанағат емеспін, өз ісінің маманын табу қиын	19,4	22,8
Басқа	0,3	0,0

Жауап беруге қиналамын	3,7	2,5
------------------------	-----	-----

Өз өзіне қол жұмсаған адамдарға Сіз қалай қарайсыз?

	Басты категория	NEET
Түсіне аласыз	17,1	17,3
Немқұрайлы қарайсыз	24,3	22,8
Кінәраттайсыз	39,3	43,7
Басқа	1,8	1,5
Жауап беруге қиналамын	17,6	14,7

Сіз өзіңізді діншіл адам санайсыз ба?

	Басты категория	NEET
Діншіл адаммын, діни қоғамның өміріне қатысамын, діни нормаларға бағынамын	15,5	17,8
Діншіл адаммын, бірақ тек мейрамдарда ғибадатханаға барамын, сирек діни нормаларды ұстанамын	29,6	28,9
Діншіл адаммын, бірақ діни өмірге қатыспаймын	32,9	36,0
Мен дінге сенбеймін, бірақ кейде ғибадатханаға барамын, діни нормаларды ұстанамын	3,3	3,0
Мен дінге сенбеймін, бірақ діншіл адамдарды құрметтеймін	8,4	6,6
Мен дінге енжармын	4,4	4,1
Мен дінге қарсымын, атеист	0,9	1,0
Басқа	0,1	1,0
Жауап беруге қиналамын	4,9	1,5

Өзіңізді қандай дінге жатқызасыз?

	Басты категория	NEET
Дәстүрлі ислам	76,1	72,1
Православие	21,6	25,6
Католицизм	0,6	0,0
Протестантизм	0,4	1,2
Иудаизм	0,0	0,0
Жаңа діни бағыттар	0,5	0,0
Түрлі конфессиялардың діни дәстүрлерін қосамын	0,3	0,6
Ешқандай дінге жатпаймын	0,5	0,6
Басқа	0,1	0,0

Сіздің ауданыңызда, діни жағдай қоғамдық-саяси жағдайға әсер ете ме?

	Басты категория	NEET
Иә, және ол қоғамдық шиеленісті тудырады	8,5	9,1
Иә, дінді ұстанатын адамдар өз еркін басқаларға таңып, өз тәртібін орнатқысы келеді	12,6	11,7
Иә, дінді ұстанатын адамдар қоғамға тыныштық алып келеді	12,9	11,2
Жоқ, діни жағдай қоғамдық-саяси жағдайға әсер етпейді	48,1	51,3
Басқа	0,1	0,0
Жауап беруге қиналамын	17,8	16,8

Сізде қандай әлеуметтік желіде аккаунт, парақша бар?

	Басты категория	NEET
ВКонтакте	66,9	65,5
Facebook	28,9	23,9
Instagram	39,0	32,0
Twitter	7,9	4,1
MySpace	1,7	1,0
LinkedIn	0,4	0,5
Мой круг	3,4	6,1
Одноклассники	26,0	29,4
Мой мир @mail.ru	31,5	32,0
Басқа	0,4	0,5
Жоқ, діни жағдай қоғамдық-саяси жағдайға әсер етпейді	10,7	14,2
WhatsApp	3,8	7,6
Skype	0,1	0,0
Youtube	0,1	0,0
Жауап беруге қиналамын	3,4	2,5

Қазақстан жаңалықтары мен болып жатқан оқиғалар туралы мәлімет алу үшін, қандай ақпарат көздерімен жиірек қолданасыз?

	Басты категория	NEET
Қазақстандық республикалық телеарналары	55,7	57,9
Қазақстандық жергілікті (аймақтық) телеарналары	25,0	28,9
Шетел телеарналары (сонымен қатар, ресейлік)	12,5	14,7
Радио	18,1	18,3
Қазақстандық республикалық басылымдар	10,9	3,6
Қазақстандық жергілікті (аймақтық) басылымдар (газеттер, журналдар)	5,9	5,6
Шетелдік басылымдар (газеттер, журналдар)	2,6	2,0
Қазақстандық Интернет-сайттар (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)	30,9	38,6
Шетелдік Интернет-сайттар (ТВ, радио, жаңалық ресурстары)	16,2	16,8
Әлеуметтік желілер, блогтар	26,1	23,9
Белгілі және беделді тұлғалармен кездесу	0,6	0,0
Жастар ресурстық орталықтар өкілдерімен кездесу	0,7	0,0
Жақын орта (туысқандар, таныстар, достар)	17,0	17,3
Басқа	0,7	1,0
Жауап беруге қиналамын	2,9	1,5

Егер Сізде басқа елге көшіп кету немесе өз еліңізде қалуға мүмкіндік болса, Сіз қайсысын таңдар едіңіз?

	Басты категория	NEET
Өз елімде қалар едім	54,2	52,3
Мен басқа елге уақытша барар едім, бірақ өз елімде тұруды қалаймын	30,2	27,9
Мен басқа елде тұрақты түрде тұруды қалар едім	11,0	15,2
Басқа	0,1	0,5
Жауап беруге қиналамын	4,5	4,1

«Изучение общественно-политической ситуации в молодежной среде»

2 квартал 2016 года

**Аналитический отчет по результатам
социологического исследования**

Астана, 2016

Содержание

1. Программа исследования	101
1.1 Актуальность и обоснование исследования	101
1.2 Цели и задачи исследования	101
1.3 Гипотезы исследования	102
1.4 Интерпретация основных понятий	102
1.5 Технологическая часть исследования	103
2. Социально-экономические настроения молодежи	107
2.1 Удовлетворенность уровнем жизни	107
2.2 Рейтинг актуальных проблем молодежи	113
2.3 Уровень и причины социальной напряженности среди молодежи	116
2.4 Оценка уровня коррупции	119
Выводы по главе	122
3. Образование и занятость молодежи	124
3.1 Оценка возможностей профессионального роста и трудоустройства среди молодежи	124
3.2 Уровень поддержки реформ образования	126
3.3 Удовлетворенность качеством образования	131
Выводы по главе	132
4. Оценка государственной молодежной политики	134
4.1 Информированность о государственной молодежной политике	134
4.2 Уровень общественно-политической активности среди молодежи	145
4.3 Формирование здорового образа жизни среди молодежи.....	155
Выводы по главе	157
5. Оценка религиозной ситуации в молодежной среде	160
Выводы по главе	163
Заключение	164
Приложение	165

I. Программа исследования

1.1 Актуальность и обоснование исследования

Молодежь как социальная общность занимает двойственное положение: с одной стороны, это одна из наиболее социально уязвимых групп населения, с другой – лидирующая, поскольку молодой человек по природе своей открыт новому, способен к нетрадиционным, инновационным решениям.

Сегодня в структуре населения страны в возрасте от 14 до 29 лет можно выделить более 40 категорий молодых людей – школьную, студенческую, рабочую, безработную, деструктивную, самозанятую, сельскую и другую молодежь. У каждой из этих категорий молодежи имеются свои проблемы, потребности и ожидания. В этой связи важно понимание того, что эффективность реализуемой государственной молодежной политики напрямую зависит от своевременной диагностики нужд и потребностей различных категорий казахстанской молодежи.

Для обеспечения эффективности реализации государственной молодежной политики стратегически важно владеть актуальной информацией о ситуации в молодежной среде, потребностях и ожиданиях молодежи, ее отношении к общественно-политическим процессам, происходящим в стране. Исходя из этого, весьма актуально проводить на системной основе социологические и аналитические исследования с целью диагностики и мониторинга современного состояния казахстанской молодежи.

1.2 Цель и задачи исследования

Целью данного исследования является изучение социального самочувствия молодежи Казахстана, выявления ее основных потребностей, а также анализ социальных практик.

Для достижения поставленной цели предполагается решение следующих ключевых исследовательских задач:

- раскрыть основные потребности, существующие в молодежной среде;
- оценка общественно-политической ситуации в молодежной среде;
- вычислить рейтинг актуальных социальных проблем молодёжи;
- выявить уровень удовлетворенности молодежи уровнем жизни, собственным материальным положением;
- определить уровень протестного потенциала молодежи;
- оценка эффективности деятельности Советов по делам молодежи, Молодежных ресурсных центров, Департамента молодежной политики и других молодежных организаций;
- оценка уровня религиозной ситуации в молодежной среде;
- определить ценностные установки и ориентации молодежи;
- выявить миграционный настрой в молодежной среде;
- раскрыть уровень доверия молодежи акиматам областей, гг. Астана и Алматы;

- проанализировать уровень поддержки Главы государства молодежью;
- выработать рекомендации для заинтересованных государственных органов по обеспечению социально-экономической стабилизации ситуации в молодежной среде в регионах страны.

Объектом исследования является население Республики Казахстан в возрасте от 14 до 29 лет (молодежь), выбранная по параметрам, репрезентирующим ее социально-демографические и территориальные характеристики. В том числе отдельно выделена и опрошена молодежь категории NEET (согласно методологии МОТ «Индикаторы достойного труда. Концепции и определения» молодежь-NEET определяется как доля молодежи, которая не работает (безработные или не в сфере занятости) и не учится в % к общей численности молодежи).

Предмет исследования – изучение мнений молодых казахстанцев о социальном самочувствии, настроениях и потребностях.

1.3 Гипотеза исследования

Социальное самочувствие молодежи зависит от происходящих социальных и экономических изменений в казахстанском обществе. Городская молодежь имеет более высокий уровень удовлетворенности по различным показателям жизни. Наоборот, молодежь, проживающая в селах постоянно испытывает трудности с трудоустройством, получением высшего и профессионального образования, получением жилья.

Молодежь находится в постоянном поиске себя в этой жизни и хороших условий для жизни.

1.4 Интерпретация основных понятий

Молодёжь – это особая социально-возрастная группа, отличающаяся возрастными рамками и своим статусом в обществе: переход от детства и юности к социальной ответственности. Некоторыми учёными молодёжь понимается как совокупность молодых людей, которым общество предоставляет возможность социального становления, обеспечивая их льготами, но ограничивая в возможности активного участия в определённых сферах жизни социума.

Потребность – внутреннее состояние психологического или функционального ощущения недостаточности чего-либо, проявляется в зависимости от ситуационных факторов:

Социальное самочувствие человека определяется степенью удовлетворения его социальных потребностей, которые, в свою очередь, являются производными от существующей в обществе системы социальных благ, их производства и распределения. Это также степень комфортности данных социальных условий для конкретного человека, то есть его субъективное мнение об окружающем его мире, которое складывается, исходя из собственного опыта.

Социальные практики молодежи представляют собой совокупность действий и привычных способов поведения, направленных на реализацию интереса и права молодых людей быть включенными в принятие общественно значимых решений в повседневной жизни, быть ответственными за результаты принятых решений, а также права демократичными методами влиять на социальное окружение.

Ценностные ориентации – отражение в сознании человека ценностей, признаваемых им в качестве стратегических жизненных целей и общих мировоззренческих ориентиров.

1.5 Технологическая часть исследования

Объем выборочной совокупности составляет 2 000 респондентов. Территория проведения социологического исследования – все регионы Республики Казахстан – города республиканского значения Астана и Алматы, 14 областных центров, а также сельские населенные пункты. В исследовании использована стратифицированная многоступенчатая выборка. В том числе, отдельно опрошена молодежь категории NEET в количестве 200 респондентов (согласно методологии МОТ «Индикаторы достойного труда. Концепции и определения» молодежь-NEET определяется как доля молодежи, которая не работает (безработные или не в сфере занятости) и не учится в % к общей численности молодежи). Для отбора респондентов категории NEET будет использован «метод снежного кома».

Таблица 1. Выборочная совокупность по проекту, человек

	Все население			Городское население			Сельское население		
	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины	Оба пола	Мужчины	Женщины
Республика Казахстан	2000	1004	996	1136	567	569	863	441	422
Акмолинская область	78	40	38	36	19	17	42	22	20
Актюбинская область	101	50	51	63	31	32	38	19	19
Алматинская область	215	110	105	50	26	24	165	84	81
Атырауская область	68	34	34	31	16	15	37	19	18
Западно-Казахстанская область	72	37	35	35	18	17	37	19	18
Жамбылская область	121	61	60	48	25	23	73	38	35
Карагандинская область	150	76	74	118	60	58	32	16	16
Костанайская область	96	48	48	50	25	25	46	23	23
Кызылординская область	89	46	43	37	19	18	52	27	25
Мангистауская область	73	37	36	34	17	17	39	20	19
Южно-Казахстанская область	341	173	168	149	76	73	194	98	94
Павлодарская область	79	40	39	55	28	27	24	12	12
Северно-Казахстанская область	56	29	27	25	13	12	31	16	15
Восточно-Казахстанская область	146	75	71	91	46	44	55	28	17
г. Астана	104	50	54	104	50	54	-	-	-
г. Алматы	211	98	113	211	98	113	-	-	-

* По данным Комитета статистики Министерства национальной экономики РК за 2015 год

В настоящем исследовании отбор единиц наблюдения проходил в несколько этапов: используется *вероятностный дизайн выборки*. Вероятностный дизайн выборки построен таким образом, что любой человек (в возрасте от 14 до 29 лет) в пределах совокупности имеет равные возможности быть отобранным для анализа. Использована *стратифицированная многоступенчатая выборка*. Так, основными стратами выступают:

Ступень 1. Отбор по областям – исходя из численности населения по областям и городам республиканского значения старше 14 лет, определены объемы выборки по 16 регионам страны – города Астана и Алматы, 14 областных центров.

Ступень 2. Отбор по принципу город-село – в каждой области высчитаны объемы городской и сельской выборки.

Ступень 3. Отбор стартовой точки – в пределах каждого населённого пункта случайным образом определяются стартовые точки маршрута и количества респондентов.

Отбор стартовых точек

В городе выбираются несколько стартовых точек. Стартовая точка – это конкретный адрес – улица и номер дома (*например, проспект Республика, дом 15, кв. 5*), от которой нужно начинать процесс отбора домохозяйств. Стартовая точка фиксируется в Маршрутном листе и ей присваивается номер. Количество стартовых точек, равно количеству участков. Выбранные участки должны находиться в разных частях города (например, один участок в центре, другой в районе рынка, третий в районе вокзала и т.д.). Начиная с каждой Стартовой точки, интервьюер следует определенным маршрутом в соответствии с правилом. Количество Маршрутных листов, используемых в исследовании, равно количеству Стартовых точек.

Ступень 4. Отбор домохозяйства – следуя по маршруту от стартовой точки по правилу «левой руки» отбирается домохозяйство.

Определение маршрута

1. Сначала определяется адрес Стартовой точки в городе/селе.

2. Создание выборки домохозяйств, которые будут участвовать в данном опросе. На каждую точку дается соответствующее количество анкет, например, 10 анкет на один участок. Количество домохозяйств, отобранных на одном участке, будут зависеть от количества анкет, которые необходимо сделать на конкретном участке, чтобы количество домохозяйств на одном участке было на 40% больше от количества результативных интервью, выделенных на этот участок. Например, на одном участке 10 анкет для их заполнения можно использовать 14 адресов.

Задаем шаг: для населенных пунктов городского типа шаг будет равен 4 (т.е. необходимо заходить в каждую четвертую квартиру), для сельских населенных пунктов – 2 (т.е. необходимо заходить в каждый второй дом).

Для городских населенных пунктов правило отбора домохозяйств будет таким. Начиная со Стартовой точки, интервьюер обходит квартиры подъезда с шагом 4 и записывает каждую выбранную квартиру в Маршрутный лист.

Если опрос проводится в деревне, то правило отбора домохозяйства сохраняется, но при этом речь идет не о квартирах, а о частных домах и после внесения домохозяйства в маршрутный лист мы пропускаем 1 домохозяйство.

Правило «левой руки». Следуя по маршруту по правилу «ЛЕВОЙ РУКИ» в результате интервьюер ходит по квадрату, не пересекая улицы и не переходя дороги.

Ступень 5. Отбор респондентов согласно квоте – в каждом отдельно взятом домохозяйстве респонденты отбираются по половозрастной квоте – возраст респондента не должен быть ниже 14 и не выше 29 лет, а также репрезентативная представленность по полу (количество опрашиваемых мужчин и женщин рассчитано согласно данным Комитета статистики Министерства национальной экономики РК в разрезе области, городского и сельского населения).

Выборка является репрезентативной, т.е. по выделенным параметрам состав респондентов будет приближаться к соответствующим пропорциям в

генеральной совокупности (согласно данным Комитета статистики за 2015 год). При этом отклонение средних характеристик выборочной совокупности от средних характеристик генеральной совокупности не превысил $\pm 3,5\%$.

Метод сбора информации

Для решения поставленной цели и задач настоящего исследования применялся количественный метод сбора информации – массовый опрос с применением анкеты посредством личного интервью с респондентом.

Методом сбора информации выступает массовый опрос молодежи «face to face». Данный метод позволяет получить наиболее объективную информацию о ситуации в молодежной среде Казахстана, а также выявить основные потребности и социальные практики молодых казахстанцев. На основании результатов проведенного массового опроса той или иной степенью точности строится прогноз о массовом поведении.

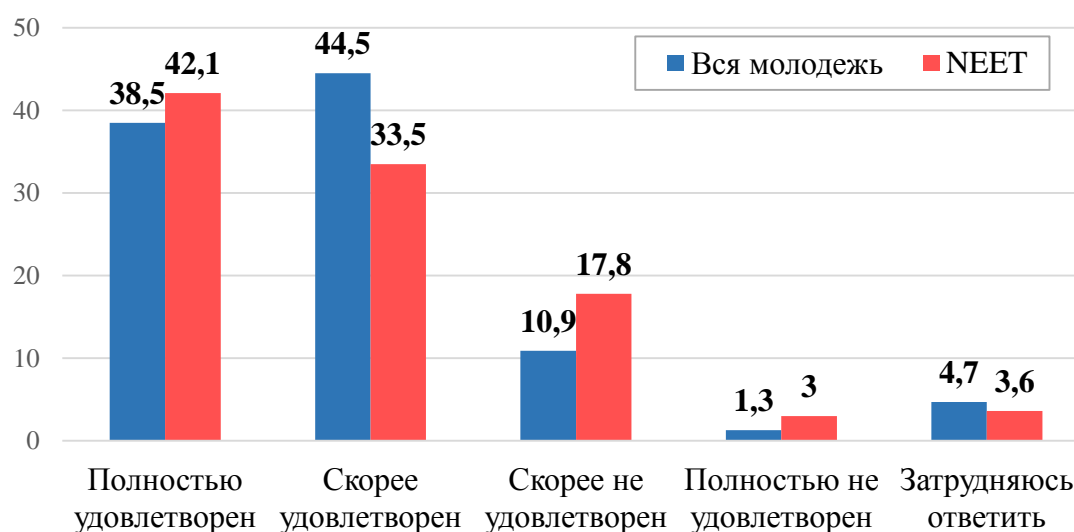
Сбор информации в рамках массового опроса производится по месту жительства респондентов (квартирный опрос), либо по месту учебы / работы / центру занятости (для более оперативного поиска и доступа с целевой группой). К достоинству массового опроса относится возможность проведения продолжительных интервью и простота проведения контроля работы интервьюеров. К сложностям квартирного опроса стоит отнести возможное подозрительное отношение со стороны респондентов, нежелание идти на контакт. Отметим, что эти трудности отчасти преодолеваются при условии хорошей квалификации интервьюеров. Опрос, построенный на данному принципу, включает в себя несколько этапов. Интервьюер движется в соответствии с инструкциями, полученными от супервайзеров проекта, при этом обязательно наличие маршрутного листа, в котором фиксируется дата, время и адрес, где был произведен опрос, количество интервью, удачные и неудачные визиты, контактные номера телефонов респондентов.

II. Социально-экономические настроения молодежи

2.1 Удовлетворенность уровнем жизни

Согласно результатам социологического исследования, среди молодежи достаточно высокий уровень удовлетворенности жизнью. Так, полностью удовлетворены жизнью 38,5% опрошенных молодых людей (основной категории) и 42,1% среди опрошенной молодежи категории NEET. Однако занятая молодежь более довольна жизнью. Сумма довольных и скорее довольных жизнью среди всей молодежи 83%, в группе NEET – 75,6% (диаграмма 1).

Диаграмма 1. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете? (в %)

Отметим, что чем младше возраст опрашиваемых, тем выше уровень удовлетворенности жизнью. До совершеннолетия молодые люди чаще находятся под защитой и опекой родителей, ответственность минимизирована. Более старшей молодежной группе приходится сталкиваться с проблемами и решать их самостоятельно (таблица 1).

Таблица 1. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Полностью удовлетворен	45,3	37,9	34,6
Скорее удовлетворен	42,3	43,6	46,7
Скорее не удовлетворен	6,7	12,0	12,9
Полностью не удовлетворен	1,4	1,1	1,5
Затрудняюсь ответить	4,3	5,4	4,4

Есть различия в уровне удовлетворенности жизнью между представителями различных этнических групп. Так, опрошенная молодежь-

казахи и представители других этнических групп более удовлетворены своей жизнью (суммарный показатель 84,3% и 85,7% соответственно), чем опрошенная молодежь русской этнической группы (суммарный показатель 78,1%) (таблица 2).

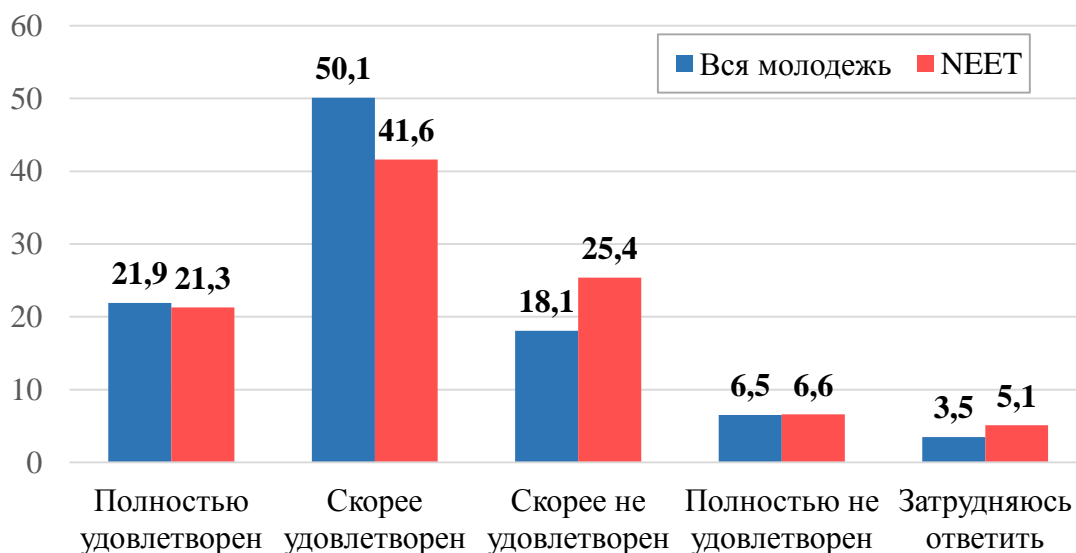
Таблица 2. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете? (в разрезе этнических групп, в %)

	Казах/казашка	Русский/русская	Другой национальности
Полностью удовлетворен	41,4	29,6	38,1
Скорее удовлетворен	42,9	48,5	47,6
Скорее не удовлетворен	9,7	15,6	8,9
Полностью не удовлетворен	1,2	1,5	1,8
Затрудняюсь ответить	4,7	4,8	3,6

Положение дел на местном уровне выше оценивает опрошенная молодежь основной категории, хотя доля тех, кто полностью удовлетворен развитием населенного пункта одинакова (вся молодежь – 21,9%, категории NEET – 21,3%).

Если сравнивать суммарные данные (полностью удовлетворен и скорее удовлетворен), то доля довольных выше среди основной группы молодежи (72%), чем среди молодежи категории NEET – 62,9% (диаграмма 2).

Диаграмма 2. Распределение ответов на вопрос: Удовлетворены ли Вы или не удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт? (в %)

Таким образом, доля недовольных ситуаций на местном уровне (суммарный показатель) среди NEET достигает 32%, то есть каждый третий недоволен развитием ситуации в населенном пункте проживания. В целом по всему массиву опрошенных данный показатель составил 24,6%.

На местном уровне, недостаточно условий для социализации и полной самореализации молодежи. Вполне достаточными условия для

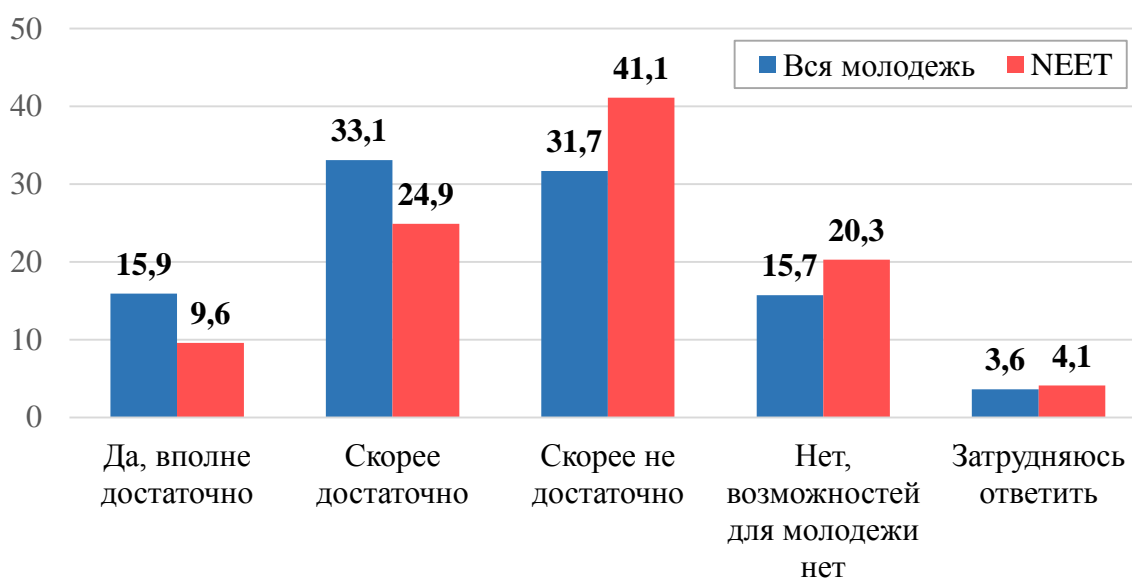
профессионального роста считают 15,9% опрошенных молодых людей, в группе NEET это 9,6% опрошенных.

Скорее достаточными условия для профессионального роста и жизни назвали 33,1% в целом по молодежному массиву, и 24,9% в категории NEET.

Таким образом, если в среднем по массиву баланс отрицательных и положительных оценок составляет 47,4% и 49% соответственно, то в группе NEET заметно преобладают отрицательные оценки – 61,4% против 34,5%, то есть практически вдвое (диаграмма 3).

NEET – это не категория самодовольных подростков, сидящих на шее родителей и для которых иждивенчество – норма жизни. Это вынужденная роль, созданная в силу сложившихся обстоятельств.

Диаграмма 3. Распределение ответов на вопрос: Как Вы считаете, в Вашем населенном пункте достаточно возможностей для молодежи, для их профессионального роста, для жизни? (в %)

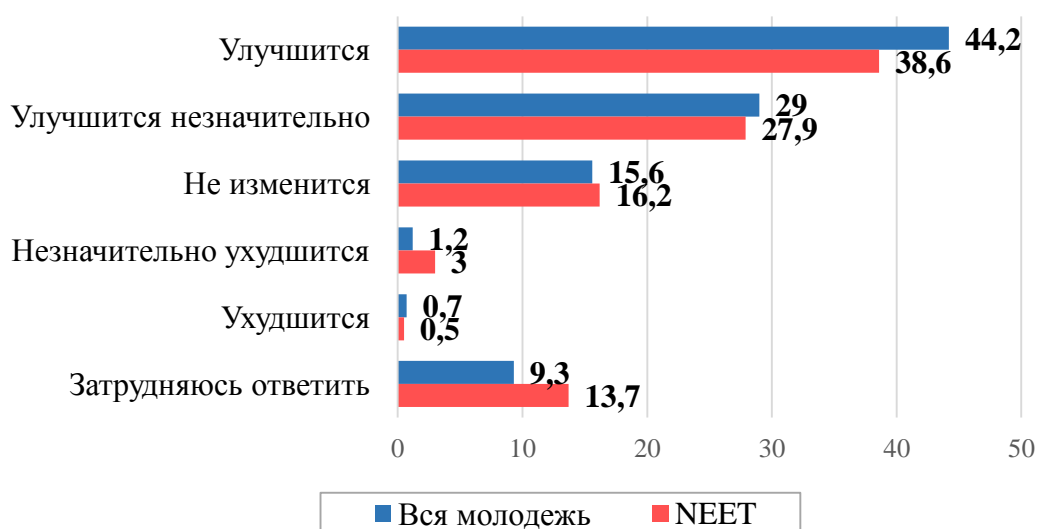
Вместе с тем, стабилизирующим фактором, элементом прогресса является то, что молодежь верит в то, что ей удастся улучшить свою жизнь по сравнению с жизнью их родителей. Опрошенные основной категории молодежи, уверены в том, что они будут жить лучше относительно своих родителей – 44,2%, в группе NEET этот показатель ниже, но не критично – 38,6%.

В сумме надеются улучшить или хотя бы немного улучшить свой уровень жизни 73,2% молодых людей, в группе NEET – 66,5%. Превосходным ресурсом для развития и реализации стратегических замыслов руководства страны является молодежь, которая верит в благоприятное будущее.

Вместе с тем, достаточно высокий процент опрошенной молодежи, которая не уверена в том, что жизнь улучшится по сравнению с «родительской». Во-первых, 15,6% опрошенных основной категории молодежи и 16,2% опрошенных в категории NEET считают, что их жизнь не улучшится. Во-вторых, опасаются ухудшений в своей жизни, по сравнению с жизнью родителей – 1,9% среди основной категории опрошенных и 3,5% среди категории NEET. Кроме того, неизвестны предположения тех

опрошенных, которые затруднились дать ответ на вопрос – 9,3% в основной категории и 13,7% опрошенных в категории NEET (диаграмма 4).

Диаграмма 4. Распределение ответов на вопрос: Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями? (в %)

С возрастом молодые участники опроса становятся более сдержанными. Так, согласно результатам исследования, опрошенные более молодого возраста (до 18 лет) чаще уверены, что жизнь улучшится – 48%, чем опрошенные в возрасте от 19 до 23 лет (45,2%) и в возрасте от 24 до 29 лет (41%) (таблица 3).

Таблица 3. Распределение ответов на вопрос: Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Улучшится	48,0	45,2	41,0
Улучшится незначительно	25,0	31,6	29,6
Не изменится	16,9	12,2	17,4
Незначительно ухудшится	0,8	1,3	1,3
Ухудшится	0,2	0,5	1,2
Затрудняюсь ответить	9,1	9,2	9,5

Как показывают результаты опроса, опрошенные молодые казахи более оптимистичны в своих ожиданиях. Среди респондентов казахской национальности уверены в том, что жизнь улучшится по сравнению с жизнью родителей 45% опрошенных. У русских этот показатель составляет 37%. Самый высокий показатель ожиданий на улучшения отмечен у опрошенных представителей других национальностей – 55,4% (таблица 4).

Таблица 4. Распределение ответов на вопрос: Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями? (в разрезе этнических групп, в %)

	Казах/казашка	Русский/русская	Другой национальности
Улучшится	45,0	37,0	55,4
Улучшится незначительно	29,9	31,6	15,5
Не изменится	14,8	18,4	15,5
Незначительно ухудшится	0,8	2,0	1,8
Ухудшится	0,5	1,0	1,8
Затрудняюсь ответить	9,0	9,9	10,1

Свою готовность переехать в другую страну на постоянное место жительства отмечают 11% опрошенных среди основной категории молодежи и 15,2% опрошенных категории NEET.

Таким образом, примерно пятая часть казахстанской молодежи не уверена по поводу улучшений в своей жизни в перспективе (таблица 5).

Таблица 5. Распределение ответов на вопрос: Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Я остался бы в своей стране	54,2	52,3
Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране	30,2	27,9
Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну	11,0	15,2
Другое	0,1	0,5
Затрудняюсь ответить	4,5	4,1

Примерно треть молодых людей хотели бы уехать за границу только на некоторое время – 30,2% основная категория молодежи и 27,9% категория NEET.

Наконец, каждый второй молодой человек вообще не хотел бы куда-либо уезжать, даже если бы были для этого возможности.

Согласно результатам опроса, возраст респондентов оказывает влияние на миграционные настроения и желание молодежи выехать за границу. Для опрошенных в возрасте от 14 до 18 лет и от 19 до 23 лет любое путешествие – это польза и развлечение. Среди респондентов в возрасте от 14 до 18 лет доля желающих поехать в другую страну на время составляет 32,3%, также, как и в группе от 19 до 23 лет (32,1%). Это группы активного образовательного возраста. Среди опрошенных в возрасте от 24 до 29 лет доля желающих поехать в другую страну на время, например, для обучения или стажировки, падает до 27,5%. Это отчасти связано с тем, что опрошенные старших возрастных групп уже удовлетворили свои образовательные потребности. Теперь они заняты профессиональным, карьерным ростом и созданием семьи. Тем не менее, у опрошенных данной возрастной группы, уже могут назреть планы на переезд в другую страну на ПМЖ. Среди опрошенных в возрасте от

24 до 29 лет этот показатель достиг 12,1%, тогда как в младших группах это значение около 10% (таблица 6).

Таблица 6. Распределение ответов на вопрос: Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Я остался бы в своей стране	52,4	53,1	56,1
Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране	32,3	32,1	27,5
Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну	10,0	10,6	12,1
Другое	-	0,2	-
Затрудняюсь ответить	5,3	3,9	4,4

Значимы различия в миграционных настроениях молодежи в зависимости от национальности респондентов. Опрошенная молодежь казахской национальности гораздо чаще отмечает свое желание остаться в своей стране – 61,3%. Среди опрошенных представителей русской национальности этот показатель почти вдвое меньше (37,2%), среди других этнических групп – на четверть меньше (41,1%).

На постоянное место жительства чаще готовы уехать молодые представители русской национальности – каждый четвертый, и на это сказываются как возможности для получения образования, так и соседство с Россией.

Таблица 7. Распределение ответов на вопрос: Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали? (в разрезе этнических групп, в %)

	Казах/ казашка	Русский/ русская	Другой национальности
Я остался бы в своей стране	61,3	37,2	41,1
Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране	29,0	30,1	39,9
Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну	6,3	24,7	14,3
Затрудняюсь ответить	3,5	7,9	4,8

Наиболее высокая доля молодых людей, желающих уехать из страны, отмечена в Акмолинской области – 34,2%, Карагандинской – 30,6% и Западно-Казахстанской областях – 22,6%. А также в приграничных областях с Россией – Кустанайской (19,8%) и Северо-Казахстанской (18,4%)

Чаще всего о желании остаться в своей стране говорили в Кызылординской – 95%, Южно-Казахстанской – 71,8%, Восточно-Казахстанской – 70%, Актюбинской – 64,8%, Атырауской – 63,1% областях, а также в городе Астана – 72,2%. Здесь срабатывает не только фактор особого патриотического психологического настроения. В южных регионах самый

высокий уровень бедности и низкие доходы. Поэтому образование за рубежом просто малодоступно для местного населения. Молодежь из северных регионов имеет больше возможностей поступить в вузы России, тем более региональные российские вузы сами активно ведут агитаторскую работу по привлечению абитуриентов (таблица 8).

Среди опрошенной молодежи г.Алматы преобладают настроения временного выезда за границу, в том числе для того, чтобы получить образование – 57,1%.

Таблица 8. Распределение ответов на вопрос: Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали? (в разрезе областей, в %)

Область	Я остался бы в своей стране	Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране	Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну
Акмолинская	13,7	31,5	34,2
Актюбинская	64,8	22,0	2,2
Алматинская	60,8	30,9	6,7
Атырауская	63,1	16,9	10,8
Восточно-Казахстанская	70,0	20,8	6,9
Жамбылская	41,5	50,9	5,7
Западно-Казахстанская	43,5	29,0	22,6
Карагандинская	23,9	38,8	30,6
Костанайская	38,4	36,0	19,8
Кызылординская	95,0	3,8	1,3
Мангистауская	62,1	18,2	13,6
Павлодарская	48,6	33,3	11,1
Северо-Казахстанская	55,1	22,4	18,4
Южно-Казахстанская	71,8	23,0	4,5
г.Астана	72,2	20,6	4,1
г.Алматы	27,0	57,1	10,6

2.2 Рейтинг актуальных проблем молодежи

В целом, как показывают данные полученного исследования, проблемный ряд молодежи не значительно отличается от того, с чем живет все население – высокие цены, низкие доходы, проблемы безработицы, что не является удивительным, т.к. молодежь является внушительной частью казахстанского общества.

Как показывают результаты исследования, социальные проблемы беспокоят опрошенную молодежь, независимо от того, работают они, учатся или нигде и ничем не заняты в настоящее время. Отметим, что опрошенные категории NEET чуть чаще отмечают актуальность социальных проблем, чем опрошенная молодежь по всему массиву.

Абсолютное большинство молодежи, которая нигде и ничем не занята (NEET) отметили проблему трудоустройства и безработицу (70,6%). В равной степени беспокоят молодежь материальные трудности (54,7% среди основной категории опрошенной молодежи, 55,8% среди категории NEET).

Проблемы доступности высшего образования в списке актуальных проблем занимают четвертую-пятую позиции. 45,7% опрошенных основной категории отмечают трудности с получением высшего образования и среди опрошенных категории NEET эту проблему назвали 43,1%.

Опрошенные категории NEET чаще обеспокоены проблемами высоких цен на продукты питания и товары первой необходимости (54,3%), проблемами жилья (49,3%), а также отмечают свою неуверенность относительно завтрашнего дня (28,9%, тогда как среди опрошенных основной категории данную проблему отметили 19,6%) (таблица 9).

Молодое поколение реже обеспокоены жилищными проблемами, однако с финансовыми трудностями и трудоустройством у них значительные трудности. Это также может отражаться на возникновении конфликтов с родственниками.

Таблица 9. Распределение ответов на вопрос: Назовите пожалуйста наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	54,7	55,8
Проблемы трудоустройства, безработица	53,2	70,6
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	46,9	54,3
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	45,7	43,1
Проблема с жильем	43,3	49,7
Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	21,0	20,8
Нет уверенности в завтрашнем дне	19,6	28,9
Низкий уровень культуры, без духовность молодежи	18,2	17,8
Преступность среди молодых	16,1	12,2
Наркомания, токсикомания и алкоголизм, курение	15,3	15,7
Плохое здоровье, ухудшение здоровья	12,5	6,6
Религиозный экстремизм в молодежной среде	11,6	10,7
Неустроенность личной жизни	9,8	10,2
Конфликты с родителями / старшим поколением, непонимание родных и близких	9,8	6,6
Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	8,5	7,1
Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи	4,9	3,0
Другое (открытие собственного дела, нет Дворца бракосочетания, низкое качество образования)	1,5	1,0
Нет никаких проблем	2,7	0,5
Затрудняюсь ответить	1,7	0,0

Если говорить о проблемах, которые беспокоят лично опрошенных, то, в целом структура рейтинга проблем повторяет предыдущую структуру – проблемы молодежи в населенном пункте.

Более половины опрошенной молодежи категории NEET обеспокоены своим трудоустройством (57,4%) и финансовыми трудностями (53,8%) (таблица 10).

Опрошенная молодежь основной категории чаще обеспокоены сдачей ЕНТ (13,5%) и подготовкой к вступительным экзаменам (11,5%).

Таблица 10. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, какие проблемы беспокоят лично Вас? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Финансовые трудности, нехватка денег	47,7	53,8
Сложность с трудоустройством, в том числе по специальности	34,4	57,4
Проблемы с жильем	24,6	23,9
Неопределенность с выбором будущей профессии, специальности	14,4	10,7
Страх перед сдачей ЕНТ	13,5	4,6
Неопределенность с выбором высшего учебного заведения	13,4	12,7
Подготовка к вступительным экзаменам	11,5	5,1
Проблемы со здоровьем	9,5	9,6
Непонимание со стороны родителей, близких, конфликты с близкими	9,5	11,2
Отсутствие друзей, товарищей, единомышленников	7,3	7,6
Другое (<i>боюсь войны, качество детских садов, качество детских садов, завышенные цены для обучения в университетах, победить себя, любовные проблемы, успешно закончить учебу, повышение по службе, поднять свой бизнес, выживание в такое сложное время, отсутствие веры в завтрашний день, будущее моих детей</i>)	1,5	-
У меня нет проблем	14,3	9,1
Затрудняюсь ответить	1,7	2,5

Согласно результатам опроса, молодежь в большинстве своем предоставлена сама себе. Безусловно, для 86-88% молодых людей существует опека родителей. Однако, до 12% молодежи находится вне какого-нибудь внимания.

Есть еще около 60% молодых людей, которые пользуются вниманием сверстников – это так называемая солидарная психологическая и иная помощь.

Собственно, другие каналы связи и содействия очень слабы и практически не могут быть взяты во внимание. Относительно большее внимание уделяется разве только учащейся молодежи. Здесь можно увидеть, что в группе NEET вдвое реже тех, кто ощутил на себе заботу или внимание руководства вуза или школы и в 3 раза меньше – непосредственного куратора или классного руководителя.

Таким образом, можно заключать, что внимание молодежи идет либо со стороны близких родственников, либо носит функциональный характер. Больше половины молодых людей ищет поддержки среди равных себе (таблица 11).

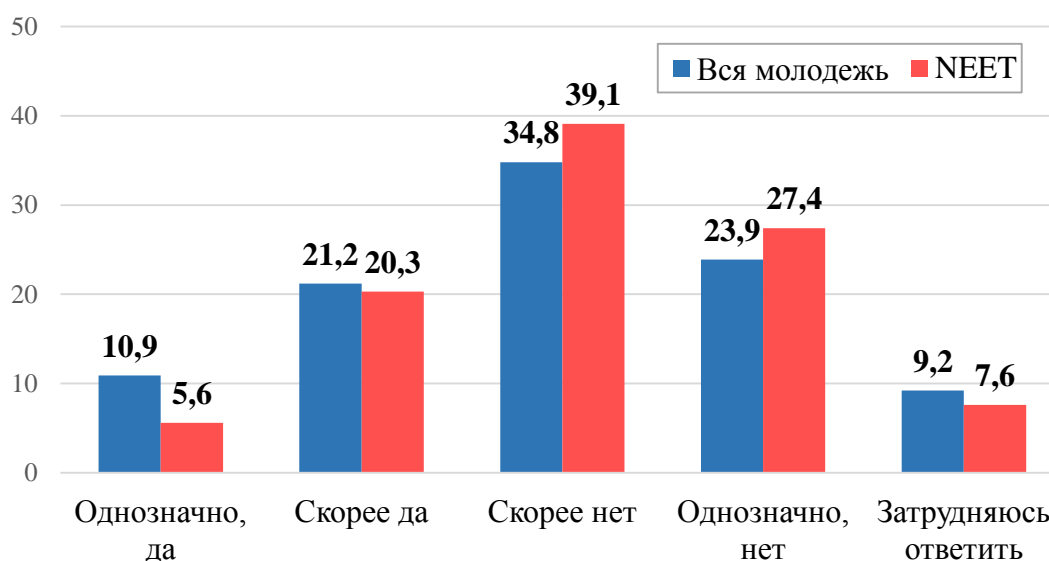
Таблица 11. Распределение ответов на вопрос: За последние полгода кто-нибудь интересовался Вашими проблемами? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Родители, родственники, близкие	86,4	88,3
Друзья, однокурсники, коллеги	59,2	60,4
Директор школы, ректор вуза, руководитель предприятия/организации	4,8	2,0
Классный руководитель, куратор группы	5,3	1,5
Представитель Молодежного ресурсного центра	0,9	-
Представитель религиозной организации	1,4	-
Представитель акимата, маслихата	0,9	2,0
Представитель политической партии, общественного объединения	0,3	-
Представитель неправительственной молодежной организации	0,2	-
Другое (нет проблем, полиция, военкомат)	0,7	1,5
Никто не интересовался моими проблемами	0,8	2,0
Затрудняюсь ответить	4,7	3,6

2.3 Уровень и причины социальной напряженности среди молодежи

Характерно, что опрошенные NEET реже говорят о возможных акциях протеста, хотя и сталкиваются с большими проблемами и контрастами в жизни. Обеспокоенность по поводу вероятности акций протеста высказывают чаще опрошенные основной категории молодежи (10,9%) (диаграмма 5)

Диаграмма 5. Распределение ответов на вопрос: Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете? (в %)

Согласно результатам опроса, о потенциальной социальной напряженности чаще говорит опрошенная молодежь казахской

национальности – 13,3%. Среди представителей русской и других национальностей данный показатель составляет не более 6% (таблица 12).

Таблица 12. Распределение ответов на вопрос: Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете? (в разрезе этнических групп, в %)

	Казах/казашка	Русский/русская	Другой национальности
Однозначно, да	13,3	5,9	5,4
Скорее да	23,6	17,9	11,9
Скорее нет	31,6	42,1	41,1
Однозначно, нет	21,7	24,5	38,7
Затрудняюсь ответить	9,8	9,7	3,0

Наиболее выражен протестный потенциал в западных регионах, в том числе в Атырауской (32,3%) и Западно-Казахстанской (11,3%) областях. А также в Кызылординской (37,5%) и Южно-Казахстанской (23,6%) областях.

Высокий потенциал протестности отмечен и в г.Алматы (16,9%).

Относительно спокойными регионами, как показывают результаты исследования, являются Жамбылская, Павлодарская, Северо-Казахстанская области (таблица 13).

Таблица 13. Распределение ответов на вопрос: Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете? (в разрезе областей, в %)

	Однозначно, да	Скорее да	Скорее нет	Однозначно, нет	Затрудняюсь ответить
Акмолинская	6,8	11,0	38,4	20,5	23,3
Актюбинская	6,6	30,8	25,3	12,1	25,3
Алматинская	3,1	13,4	43,3	31,4	8,8
Атырауская	32,3	67,7	-	-	-
Восточно-Казахстанская	1,5	36,2	29,2	22,3	10,8
Жамбылская	3,8	9,4	73,6	10,4	2,8
Западно-Казахстанская	11,3	6,5	24,2	53,2	4,8
Карагандинская	1,5	13,4	60,4	10,4	14,2
Костанайская	2,3	14,0	36,0	44,2	3,5
Кызылординская	37,5	22,5	21,3	12,5	6,3
Мангистауская	3,0	15,2	43,9	10,6	27,3
Павлодарская	1,4	5,6	34,7	50,0	8,3
Северо-Казахстанская	2,0	4,1	46,9	44,9	2,0
Южно-Казахстанская	23,6	18,8	22,0	35,0	0,6
г.Астана	3,1	26,8	38,1	27,8	4,1
г.Алматы	16,9	36,0	26,5	4,8	15,9

Согласно данным исследования, основными причинами потенциальных протестных акций, по мнению опрошенной молодежи основной группы, могут стать экономические проблемы. Например, сокращение или увольнение с

работы – 18,2%, задержки с выплатой зарплаты – 14,5%, необоснованные штрафы – 6,2%, повышение выплат по кредитам – 7,6%.

Опрошенные категории NEET чаще реагирует на политические темы – например, неудовлетворенность действиями властей – 10,2%, несогласие с принимаемыми реформами – около 10,7%. Конечно, для них важно, чтобы не повышались тарифы – 13,2% и цены на продукты питания – 13,1%.

Отметим, что чуть более трети опрошенных, как в основной категории опрошенных (36,4%), так и в категории NEET (36%), ответили, что ничто не может заставить их открыто протестовать (таблица 14).

Таблица 14. Распределение ответов на вопрос: Какая проблема может вынудить Вас пойти на публичную протестную акцию? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Сокращение или увольнение с работы	18,2	15,2
Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий	14,5	12,7
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	11,0	13,2
Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства	11,0	13,7
Ухудшение экологической ситуации	9,4	7,6
Неудовлетворенность действиями властей	8,4	10,2
Повышение выплат по кредитам или ипотеке	7,6	4,6
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	7,4	10,2
Проблемы в школе, ВУЗе, колледже	7,2	6,6
Проблемы с жильем	6,9	6,1
Несогласие с принимаемыми реформами	6,6	10,7
Необоснованные штрафы	6,2	4,6
Несправедливые судебные решения	4,4	5,1
Нарушение прав на этнической почве	2,9	3,0
Низкое качество услуг в образовании	2,8	4,1
Другое (<i>отсутствие безопасности, если затронут мою семью, преступность среди молодежи</i>)	0,4	1,0
Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	36,4	36,0
Затрудняюсь ответить	13,2	10,2

Большинство опрошенных основной группы молодежи для защиты своих интересов будут использовать т.н. цивилизованные мирные способы. Так, 22,2% опрошенных обратятся в суд, в приемную партии «Нур Отан» обратятся 13,5%, еще 12,7% обратятся в средства массовой информации (таблица 15).

Таблица 15. Распределение ответов на вопрос: Что Вы готовы предпринять в защиту своих интересов? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Обращусь в суд	22,2	16,3
Обращусь в приемную партии «Нур Отан»	13,5	17,3
Обращусь в газету, телевидение, радио	12,7	15,3
Приду на прием к представителям государственной власти	11,6	13,8
Буду участвовать в мирной демонстрации	9,4	11,2
Не выйду на работу, на учебу	7,8	4,1
Объявлю голодовку	3,2	1,0
Приму участие в митинге протеста	2,7	2,0
Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»	1,6	0,5
Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс	1,5	1,5
Буду распространять листовки и прокламации	0,6	2,0
Другое (<i>обращусь к родителям, сами будем разбираться, приму участие в интернет-обсуждении, как все, так и я буду, что-либо делать из перечисленного бесполезно, буду смиряться</i>)	0,7	-
Ничего не буду предпринимать	28,5	33,7
Затрудняюсь ответить	13,2	12,2

2.4 Оценка уровня коррупции

Коррупция является одним из сильных раздражителей и стопоров в работе социальных лифтов. Другое дело то, что для молодежи коррупция может представляться в разных пониманиях. Не столько в политико-правовом, сколько как лозунг, оправдательный мотив того, почему они не ведут себя более активно, чтобы пробиться в жизни.

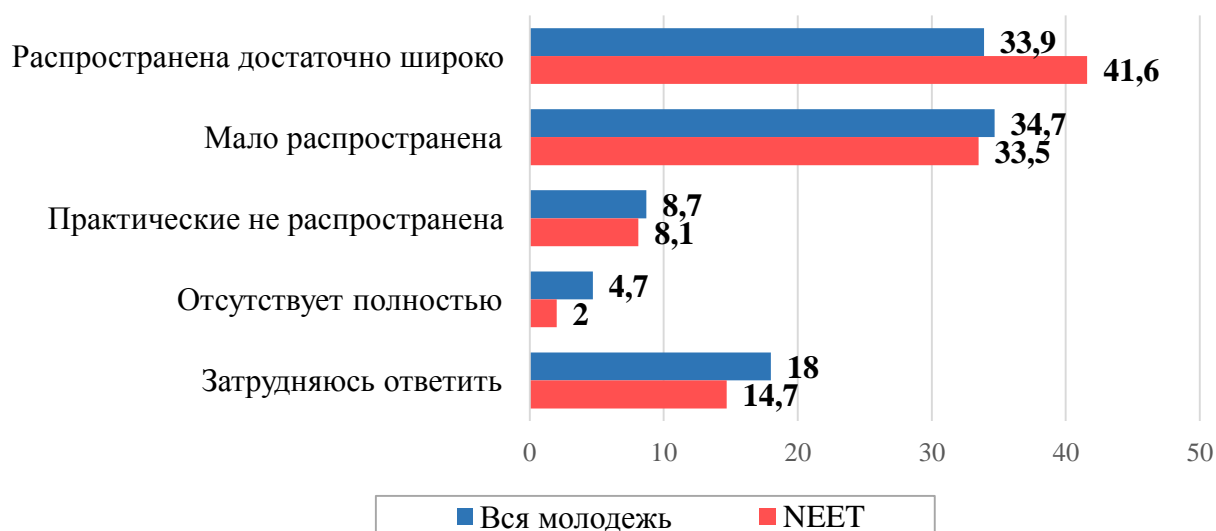
33,9% опрошенной молодежи считают, что коррупция широко распространена в регионе их проживания. Еще чуть более трети опрошенных (34,7%) ответили, что коррупция мало распространена (диаграмма 6).

Отрицательно ответили на вопрос, т.е. коррупция отсутствует полностью 4,7% опрошенной молодежи основной категории.

Таким образом, абсолютное большинство (68,6%) опрошенных так или иначе подтверждают присутствие коррупции в регионах.

Среди опрошенных категории NEET наблюдается аналогичная ситуация. 75,1% опрошенной незанятой молодежи считают, что коррупция широко или мало распространена в регионе.

Диаграмма 6. Распределение ответов на вопрос: Насколько широко, по Вашему мнению, в Вашем регионе распространена коррупция? (в %)

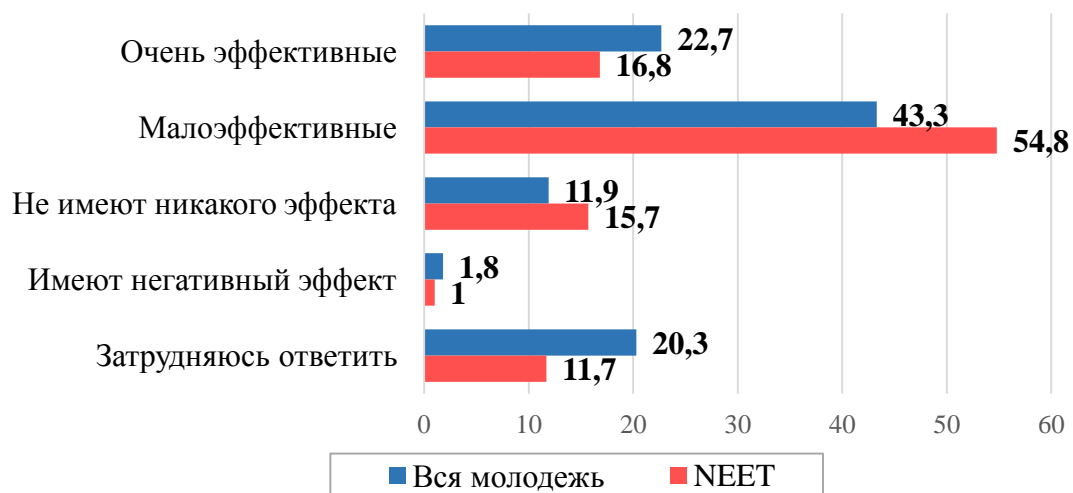
По данным исследования, о коррупции чаще говорит опрошенная молодежь старших возрастных групп. Так, если в группе опрошенных в возрасте от 14 до 18 лет о том, что коррупция распространена достаточно широко, сказали 28,5% участников опроса, то в последующих группах этот показатель достиг 36,1% среди тех, кому от 19 до 23 лет и 35,8% среди опрошенных в возрасте от 24 до 29 лет (таблица 16).

Таблица 16. Распределение ответов на вопрос: Насколько широко, по Вашему мнению, в Вашем регионе распространена коррупция? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Распространена достаточно широко	28,5	36,1	35,8
Мало распространена	32,9	35,5	35,1
Практически не распространена	8,1	8,3	9,4
Отсутствует полностью	5,3	4,7	4,4
Затрудняюсь ответить	25,2	15,4	15,3

Оценка эффективности государственных мер по борьбе с коррупцией отличается в основной группе опрошенных и категории опрошенных NEET. Так, 22,7% опрошенных в основной категории молодежи считают меры, предпринимаемые государством в борьбе с коррупцией очень эффективными. Среди категории NEET данный показатель составляет 16,8%. Малоэффективность и неэффективность мер по борьбе с коррупцией отметили 55,2% опрошенных среди основной категории молодежи и 70,5% опрошенных среди категории NEET (диаграмма 7).

Диаграмма 7. Распределение ответов на вопрос: Как бы Вы оценили меры, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией? (в %)

Чуть более четверти опрошенной молодежи за последние шесть месяцев сталкивались с проявлением коррупции (26%) (диаграмма 8).

Диаграмма 8. Распределение ответов на вопрос: За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции? (в %)

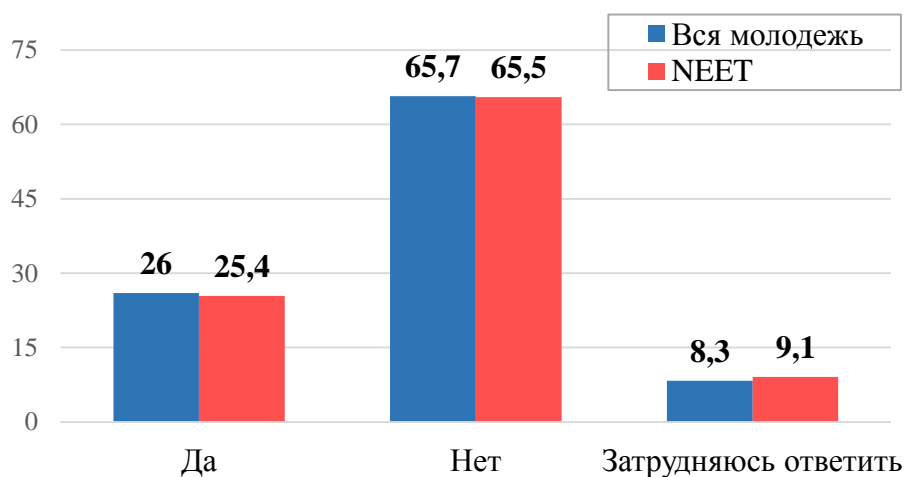
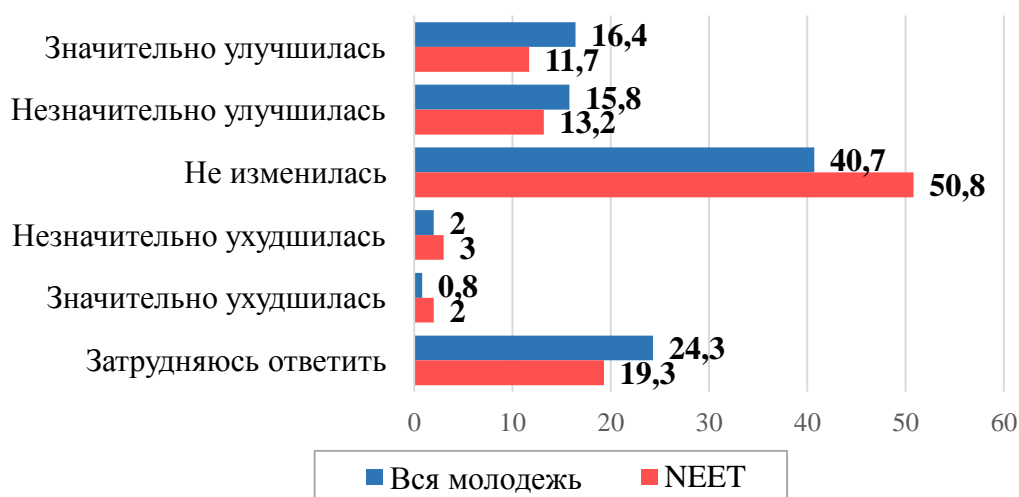

Таблица 17. Распределение ответов на вопрос: За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Да	22,2	27,6	27,3
Нет	68,5	65,7	63,8
Затрудняюсь ответить	9,3	6,6	8,9

Порядка 51% респондентов в группе NEET и 41% основной категории молодежи считают, что положение дела в части коррупции практически не изменилось. Об улучшениях говорит менее трети молодых людей и всего четверть в категории NEET (диаграмма 9).

Диаграмма 9. Распределение ответов на вопрос: Как, на Ваш взгляд, изменилась ситуация с проявлением коррупции в Вашем населенном пункте за последний год? (в %)

Коррупция для молодежи, это не только техническое воздействие на снижение взяточничества. Это скорее проблема, ограничивающая свободы, инициативы, реализацию определенных идей. Молодым людям сложно понимать формулу «Сначала экономика – затем политика». Для взрослых это понятно – наращиваем экономический потенциал и бизнес, чтобы демократия давала ростки самостоятельности. Для молодежи экономическая и деловая активность начинается со свободы выбора.

Выводы по главе

(1) Среди молодежи высокий уровень удовлетворенности жизнью. Сумма довольных и скорее довольных жизнью среди опрошенной молодежи основной группы – 83%, в категории NEET – 75,6%.

(2) На местном уровне ситуация с респондентами оценивается менее благоприятно и вследствие этого, меньший уровень удовлетворенности среди опрошенных по поводу того, как развивается ситуация по месту их проживания. То есть, присутствует определенная разница между тем, как респонденты представляют ситуацию в целом в стране и тем, что происходит на местах.

(3) Лишь малая часть опрошенных – от 10 до 16% видит по месту своего проживания необходимые условия для продвижения и карьерного роста.

(4) Несмотря на экономические сложности, сохраняется прогрессивная социальная модель, когда последующее поколение, молодежь уверена, что будет жить лучше своих предшественников. Это создает социальный оптимизм, уверенность в завтрашнем дне. Надеются улучшить или хотя бы немного улучшить жизнь 73% молодых людей, в группе NEET – 66,4%.

(5) Основная часть молодежи готова и намерена строить свою жизнь внутри страны и не собирается уезжать. Однако миграционный потенциал молодежи довольно существенный. Так, от 11% до 15% молодых людей желали бы покинуть страну. Каждый третий готов временно уехать, чтобы

получить образование или для других целей, но с последующим возвращением.

(6) Молодежь, в особенности младшего возраста, сталкивается с проблемами трудоустройства. До 70% молодых людей имеют дело с вопросами безработицы – показатель, который сокращается по мере взросления и актуализирующий молодежное предпринимательство.

(7) Молодежь в Казахстане достаточно активная, чтобы решать вопросы образования, занятости и активного образа жизни. Иждивенческий уровень, то есть хроническая зависимость от родительской опеки или поддержки родственников сохраняется на уровне 20% среди опрошенных категории НЕЕТ.

(8) Молодежь не ощущает большого внимания со стороны государства. Вопросами молодых интересуются преимущественно учителя, преподаватели, несущие ответственность за своих подопечных. Родители остаются главным двигателем молодежи на протяжении длительного времени, не только на период обучения, но и далеко за его пределами.

(9) Молодежь – наиболее податливая группа к протесту. Причинами являются ее уязвимость на рынке труда, непонимание политических целей, реформ. Уровень потенциальной протестности среди молодежи достигает 11%. Реализация данного потенциала зависит от лидеров, кто поведет молодежь за собой.

(10) Коррупция – один из самых сильных раздражителей. Причем молодежь вкладывает в это понятие значительно больше, чем просто злоупотребление и взяточничество. Коррупция для молодежи – это лозунг, мотиватор борьбы или, наоборот, демотиватор.

(11) Высокое доверие к власти среди молодежи, как и среди всего населения, в большей степени проявление лояльности казахстанцев.

(12) Проблема молодежи сегодня – это синдром «старших братьев». Независимости 25 лет, вырастает поколение молодых людей, которые родились на рубеже 21 века. Многие чаяния и надежды не реализовались у старшей молодежи. Младшие желают идти по-другому и потому меняются социальные стратегии и поведение.

(14) Каждый четвертый молодой человек сталкивается с проявлениями коррупции. Причем ситуация не меняется для большинства из опрошенных. Это означает, что положение и голос молодежи довольно слабый. Молодые люди хотели быть услышанными, чтобы не быть только инструментом, объектом политики, но и субъектом, фактором формирования государственных программ и приоритетов развития.

III. Образование и занятость молодежи

3.1 Оценка возможностей профессионального роста и трудоустройства среди молодежи

Согласно результатам исследования, опрошенные категории NEET острее оценивают критерии, по которым можно достигать успеха и продвигаться по карьерной лестнице. Так, абсолютное большинство опрошенных данной категории считают, что для достижения успеха в жизни необходимо иметь хорошее образование (73,1%). Почти половина опрошенных категории NEET (49,7%) отметили высокую квалификацию и профессиональную подготовку для карьерного роста.

Значимость языковой подготовки в равной степени отмечают опрошенные и основной категории молодежи, и категории NEET – 28,0% и 28,9% соответственно. Важно отметить, что, по мнению опрошенных, знание именно трех языков – казахский, русский и английский, значительно повышает конкурентоспособность специалистов, чем, если бы опрошенные владели только одним или двумя языками.

Иметь богатых родителей и быть юридически грамотным человеком считают относительно важным опрошенные категории NEET – 23,4% и 28,9% соответственно (таблица 18).

Таблица 18. Распределение ответов на вопрос: Как Вы считаете, что необходимо для достижения успеха и карьерного роста молодежи? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Иметь хорошее образование	67,8	73,1
Иметь высокую квалификацию, профессиональную подготовку	46,0	49,7
Знать казахский, русский и иностранный язык	28,0	28,9
Иметь нужные связи и знакомства	24,1	26,4
Быть юридически грамотным человеком	22,6	28,9
Иметь богатых родителей	19,6	23,4
Иметь талант, исключительные способности	15,2	12,7
Знать казахский язык	7,8	9,1
Просто быть везучим человеком	7,8	7,1
Знать казахский и русский язык	7,7	2,0
Иметь привлекательную внешность	7,2	4,1
Иметь физическую силу, сноровку	3,8	1,0
Нужно удачно жениться / выйти замуж	3,2	5,1
Другое (желание достичь успеха, быть трудолюбивым, настырным, усердным, иметь квартиру, жилье)	0,6	1,0
Затрудняюсь ответить	1,1	,5

Талант становится более важной составляющей по мере профессионального становления и роста молодых людей. Однако, чтобы «зацепиться» на рынке труда необходимы связи, первоначальный толчок, которого может не быть и приходится тратить много энергии на первый этап вхождения. Соответственно, многие талантливые молодые специалисты теряют драгоценное время и энергию на технические вопросы первоначальной

адаптации. В Сингапуре, например, существует специальная программа «SPRING», которая позволяет находить и выращивать таланты, делая их «китами» науки и высокотехнологического бизнеса.

Казахстан отличает низкий уровень молодежной безработицы, ниже, чем средняя безработица по стране. Но, проблема в том, что безработица значительно выше именно среди ранней молодежи. Это провоцирует возникновение массы проблем от преступности до социальной эксклюзии.

Другая проблема для выпускников – это нехватка рабочих мест. Есть перебор специалистов с дипломами о высшем образовании. В то время, как наша система активно работает, создавая специалистов для новых технологических укладов, в стране не хватает технических специалистов – электриков и сантехников. В результате выпускники зарубежных вузов, не найдя себя в Казахстане, уезжают за рубеж. Кроме того, нужны специалисты в сельской местности, которые, наоборот, стремятся уехать в город.

Как показывают результаты социологического исследования. Почти половина опрошенных категории NEET говорят о недостаточности рабочих мест в районе проживания (46,7%). Ограниченность рабочих мест способствует росту коррупции. Данную проблему отметили 35% опрошенных категории NEET (таблица 19).

Остаются низкооплачиваемые рабочие места. 38,6% опрошенных NEET сказали, что не хотят трудоустроиваться из-за низкой заработной платы.

Таблица 19. Распределение ответов на вопрос: По Вашему мнению, что препятствует трудоустройству молодежи в Вашем населенном пункте? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Отсутствие опыта работы	52,8	54,3
Низкая заработная плата	38,5	38,6
Отсутствие рабочих мест в районе проживания	34,0	46,7
Несоответствие полученного образования и функциональных требований вакантного места	27,3	22,3
Взяточничество, коррумпированность работодателей	26,8	35,0
Низкая конкурентоспособность молодых специалистов на рынке труда	24,2	21,8
Дискриминация по этническому (национальному) признаку	6,3	2,0
Состояние здоровья	5,3	4,1
Высокие амбиции молодых специалистов	5,3	6,6
Дискриминация по принадлежности к женскому или мужскому полу	4,9	3,0
Наличие малолетнего ребенка	3,4	5,1
Никаких препятствий нет	4,8	1,0
Другое (<i>нежелание молодежи работать, терроризм в Актобе, незащищенность прав молодежи, жилищный вопрос</i>)	0,3	-
Затрудняюсь ответить	3,3	3,0

И только, после всего этого, идут проблемы несоответствия образования, полученного молодыми людьми и трудовым вакансиям, а также слабая конкурентоспособность соискателей рабочего места.

В Казахстане еще предстоит сделать для молодежи рынок труда дружественным. Но проблема не только в образовании, но и в том, чтобы для выпускников создавались не просто разрозненные рабочие места, а индустрии. Необходимо, чтобы будущие выпускники поступая на первый курс ВУЗа знали, куда они придут, откуда стартует их карьера.

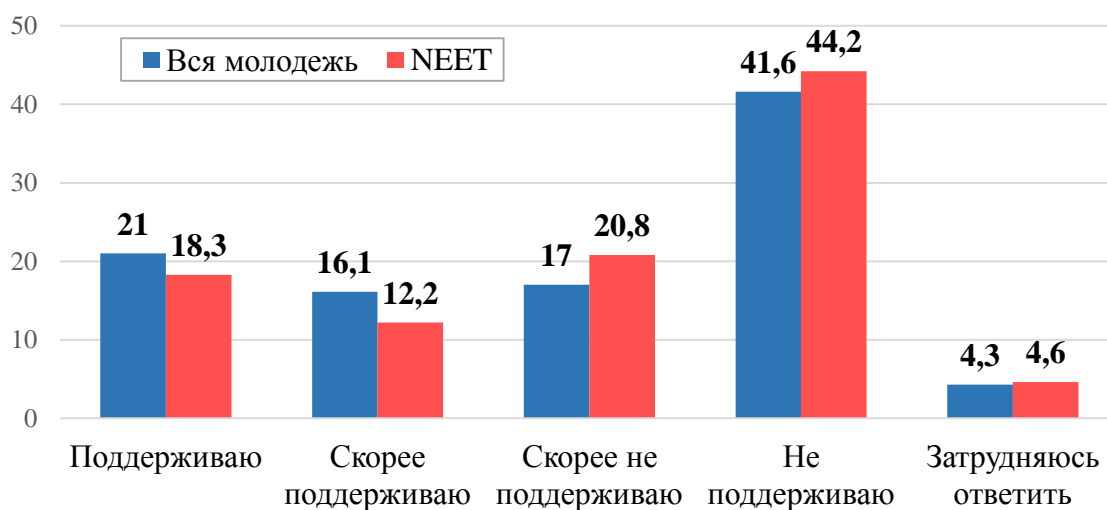
3.2 Уровень поддержки реформ образования

Общеизвестно, что реформы в образовании сегодня вызывают в основном раздражение и отторжение среди населения. Молодежь также не является исключением.

Как показывают результаты социологического исследования, переход на 12-летнее образование поддерживает 21% опрошенной молодежи. Суммарный показатель поддержки составляет 37,1% опрошенных.

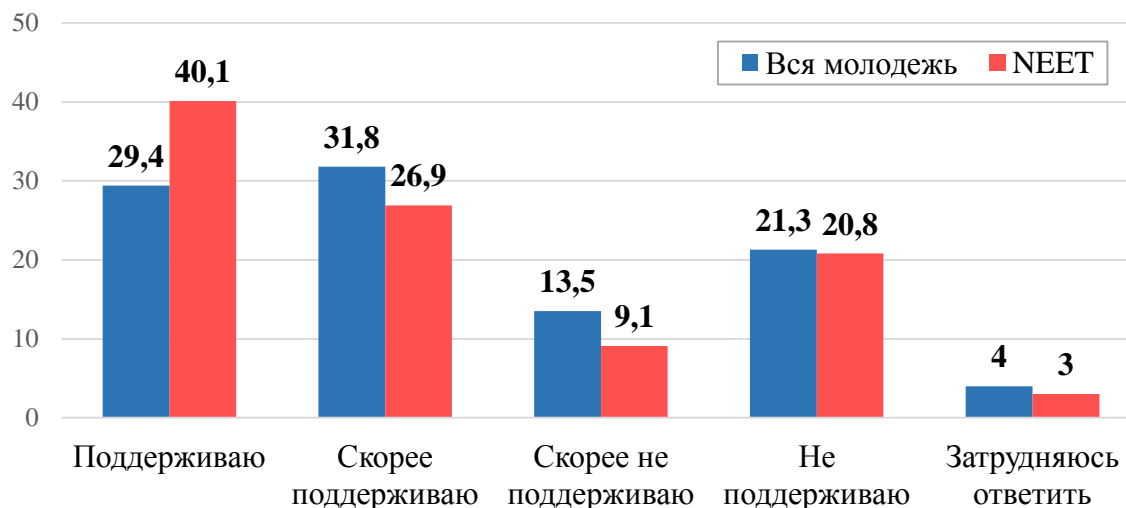
Не поддерживают переход на 12-летнее образование 58,6% опрошенных основной категории молодежи и 65% опрошенных категории NEET (диаграмма 10).

Диаграмма 10. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ПЕРЕХОД НА 12-ЛЕТНЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ (в %)

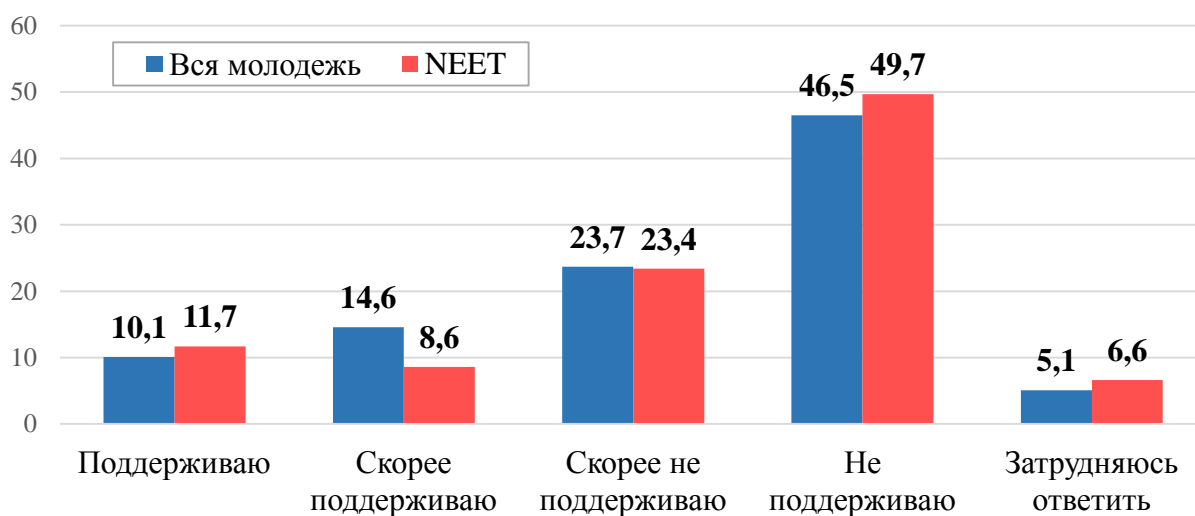
К 5-дневной учебной неделе молодежь относится более лояльно. Суммарный показатель поддержке 61,2% опрошенных основной категории и 67% - среди опрошенных категории NEET. Тем не менее каждый третий не поддерживает новое изменение в системе образования. Скорее всего, молодежь поддерживает 5-дневку, но опасается удлинения учебного года (диаграмма 11).

Диаграмма 11. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ПЕРЕХОД К ПЯТИДНЕВНОЙ УЧЕБНОЙ НЕДЕЛЕ В ШКОЛАХ (в %)

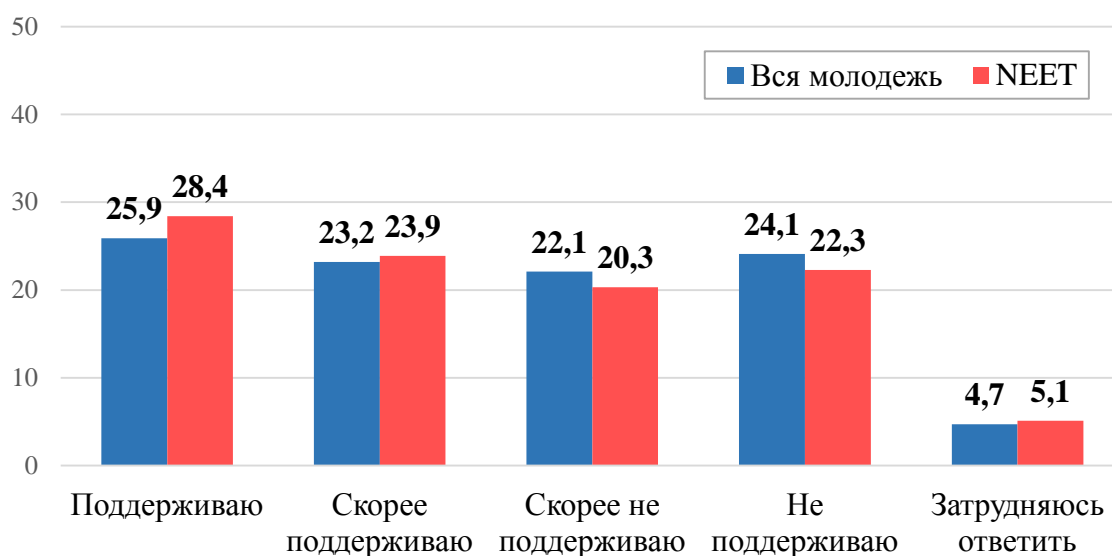
Продление учебного года до июня поддержали не более четверти опрошенных молодых людей и всего 20,3% опрошенных категории NEET (диаграмма 12).

Диаграмма 12. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ПРОДЛЕНИЕ УЧЕБНОГО ГОДА ДО ИЮНЯ (в %)

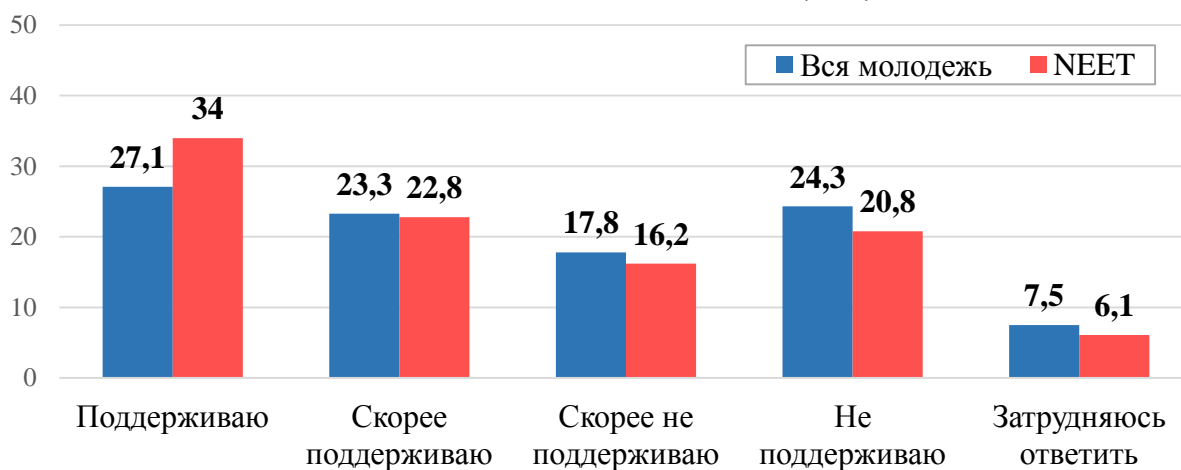
По поводу внедрения изучения ряда предметов (информатика, химия, физика, биология) на трех языках, мнения разделились. Половина опрошенных основной категории молодежи (49,1%) поддерживают данное нововведение и среди опрошенных категории NEET поддержку проявили 52,3% опрошенных.

Диаграмма 13. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ВНЕДРЕНИЕ ИЗУЧЕНИЯ ПРЕДМЕТОВ (ИНФОРМАТИКА, ХИМИЯ, ФИЗИКА, БИОЛОГИЯ) В СРЕДНИХ ШКОЛАХ НА ТРЕХ ЯЗЫКАХ (в %)

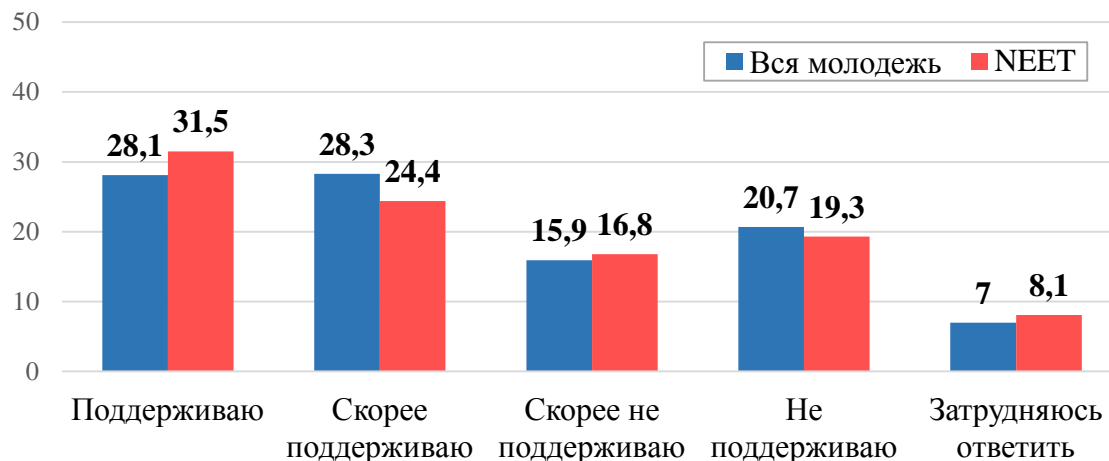
Предложение изучать историю Казахстана на казахском языке с 7 класса полностью поддерживают 27,1% молодежи. В категории NEET – 34% опрошенных.

Диаграмма 14. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ИЗУЧЕНИЕ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА НА КАЗАХСКОМ С 7 КЛАССА (в %)

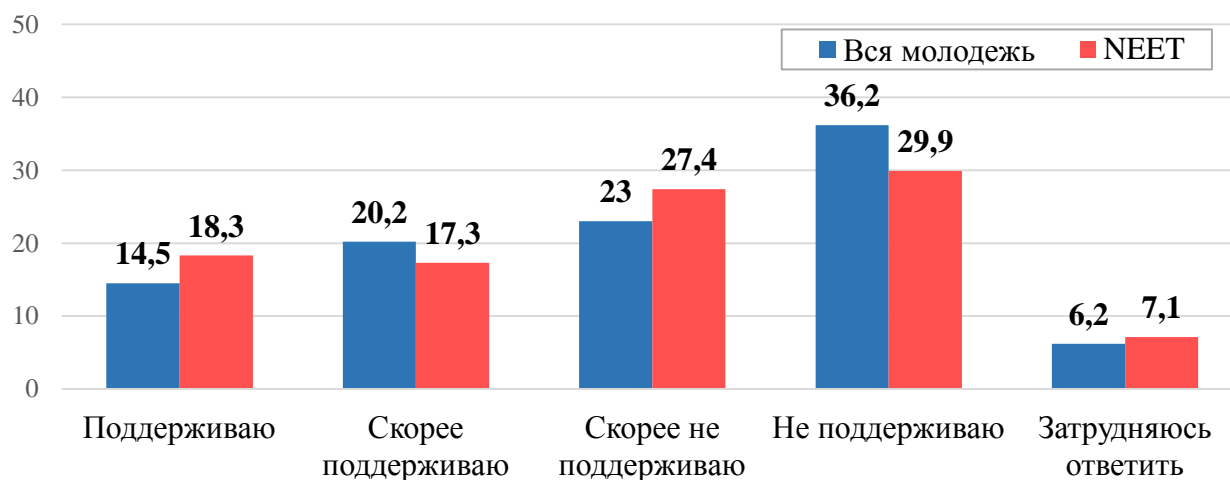
Изучение всемирной истории на русском языке одобряют 56,4% опрошенной молодежи и 55,9% опрошенных категории NEET.

Диаграмма 15. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ИЗУЧЕНИЕ ВСЕМИРНОЙ ИСТОРИИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ (в %)

Как показывают результаты исследования, большинство опрошенных не поддерживают введение изучения ряда предметов (информатика, химия, биология и физика) на английском языке в старших классах. Так, 59,2% опрошенных молодых людей основной категории не поддерживают или скорее не поддерживают данное изменение в системе образования. Среди опрошенных категории NEET тех, кто отрицательно ответил на вопрос, составляют 57,3% опрошенных.

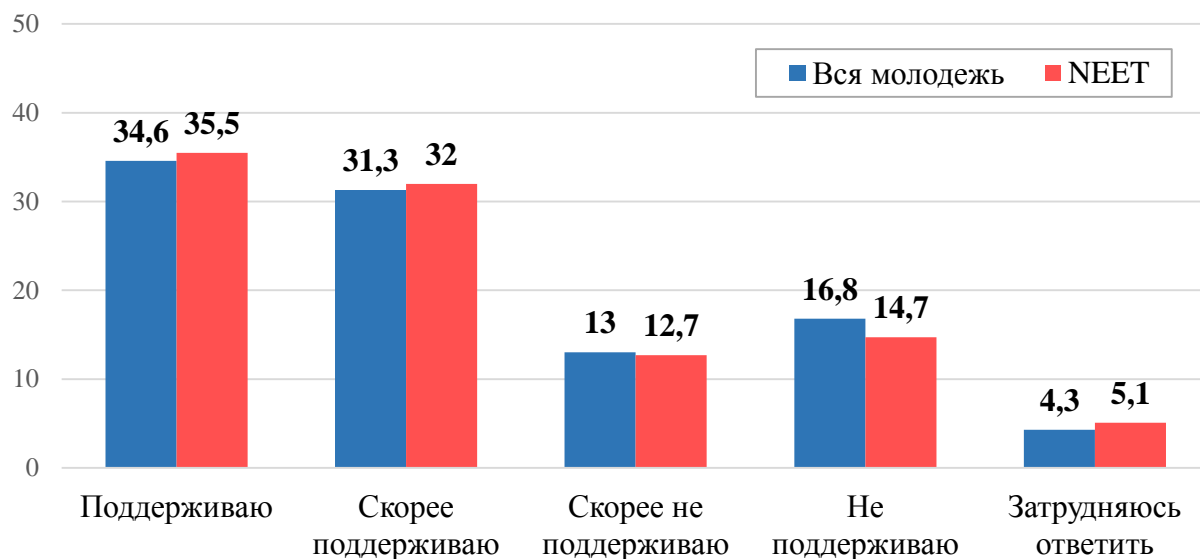
Диаграмма 16. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ИЗУЧЕНИЯ РЯДА ПРЕДМЕТОВ НА АНГЛИЙСКОМ В СТАРШИХ КЛАССАХ (в %)

Опрошенная молодежь, в большинстве своем, поддерживает увеличение учебной нагрузки по английскому языку. Увеличение изучения языка на 1 час в неделю одобрили 65,9% опрошенных основной категории молодежи и 67,5% опрошенных категории NEET (диаграмма 17).

Надо отметить, что английский язык необходимо увеличивать в системе образования, не забывая казахского языка. Есть объективные опасения поглощения казахского языка более сильными языками.

Диаграмма 17. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? УВЕЛИЧЕНИЕ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА 1 ЧАС (в %)

Включение английского языка в ЕНТ одобрили всего 32,7% опрошенной молодежи. Более половины опрошенных (58,8%) отказались поддерживать данное изменение (диаграмма 18)

Диаграмма 18. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ВКЛЮЧИТЬ В СПИСОК СДАЧИ ЕНТ АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК (в %)

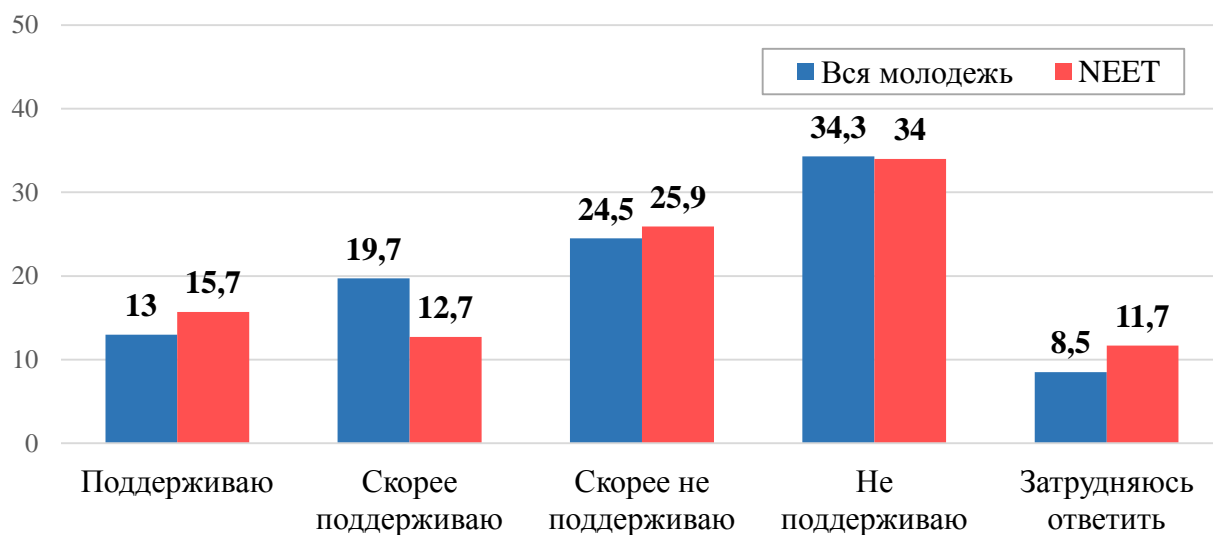

Диаграмма 19. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ИЗМЕНЕНИЕ ФОРМАТА ЕНТ (в %)

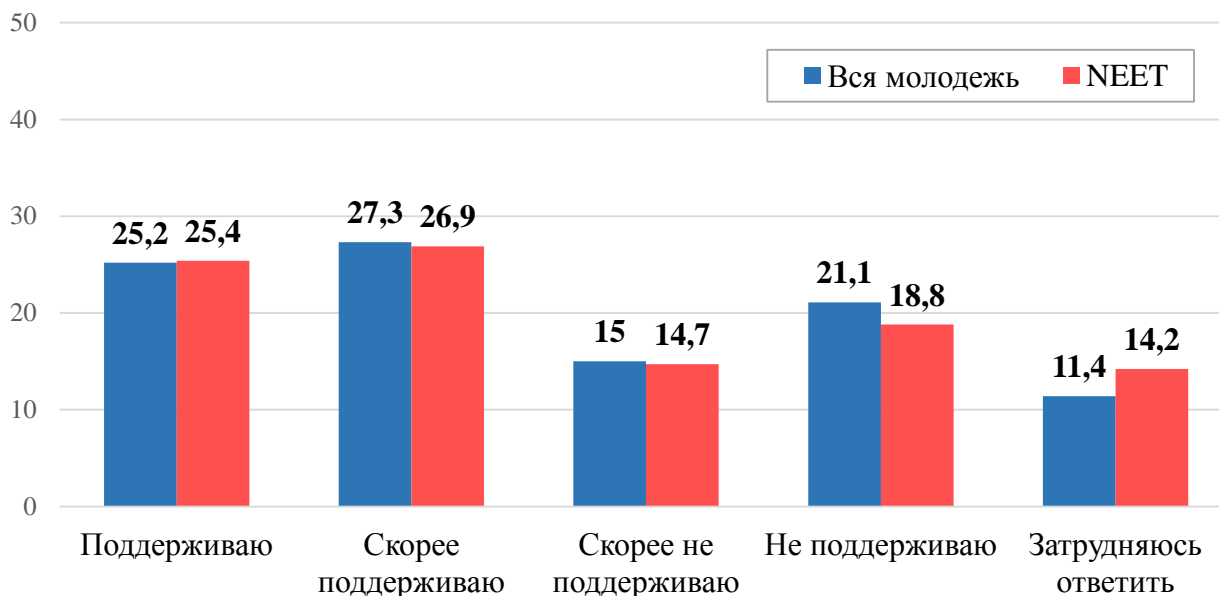
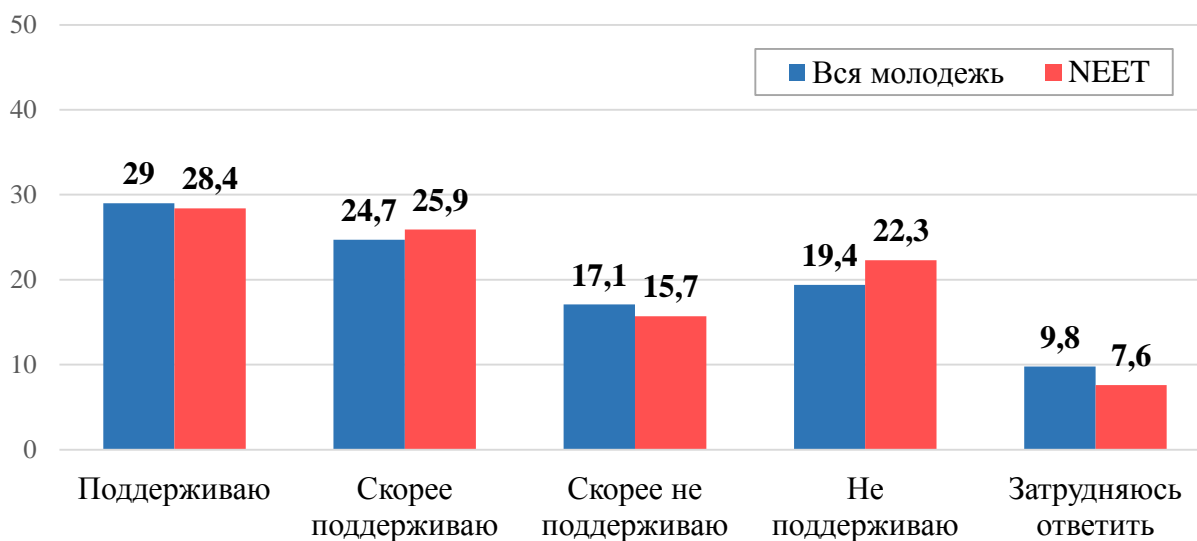

Диаграмма 20. Распределение ответов на вопрос: С какими изменениями в системе образования Вы согласны или не согласны? ВОЗМОЖНОСТЬ ПОВТОРНОЙ СДАЧИ ЕНТ (в %)

Согласно результатам опроса, среди молодежи отмечено достаточно существенное сопротивление реформам. Еще одной проблемой является низкое доверие к исполнителям реформ. Реформы в системе образования требуют очень аккуратного подхода, чтобы дать населению адаптироваться к ним. Образование – система чувствительная, поскольку охватывает значительную целевую группу – это учителя, ученики и родители.

3.3 Удовлетворенность качеством образования

Молодежь выражает удовлетворенность оказываемыми услугами в сфере образования, однако этот уровень снижается в обратной пропорции в зависимости от повышения уровня образования, которое дается в нашей системе.

Так, абсолютное большинство опрошенных довольны и скорее довольным дошкольным образованием – 85,6% опрошенных.

Общим средним образованием довольны 83,1% опрошенной молодежи.

Для населения, в особенности для молодых родителей, уже хорошо то, что есть детские сады и свободные места в них. Другое дело школы. Сегодня устройство ребенка в школу требует больших хлопот. В некоторых школах даже практикуются тесты для первоклассников, что является нонсенсом. Однако, это объективная реальность, в условиях, когда происходит дифференциация школ по качеству и состоятельности контингента, таким образом происходит скрытая сегрегация (таблица 20).

Если говорить о послешкольном образовании, то удовлетворенность качеством услуг здесь падает еще более существенно. Так, довольны техническим и профессиональным образованием 65,7% опрошенных. Удовлетворенность высшим образованием отметили 54,6% опрошенных. Кроме того, в оценках качества высшего образования выросла доля опрошенных которые затруднились дать ответ (21,5%).

Таблица 20. Распределение ответов на вопрос: Насколько Вы удовлетворены качеством полученного или получаемого образования? (в %)

	Полностью удовлетворен	Частично удовлетворен	Не удовлетворен	Ничего не знаю о качестве образования	Затрудняюсь ответить
Дошкольное					
Основная категория	53,9	31,7	4,1	4,7	5,5
NEET	57,9	27,4	5,1	6,6	3,0
Общее среднее					
Основная категория	45,9	43,2	6,5	1,2	3,2
NEET	43,1	43,7	10,2	1,0	2,0
Техническое и профессиональное					
Основная категория	29,9	35,8	7,3	10,6	16,4
NEET	31,0	37,1	7,1	9,1	15,7
Высшее					
Основная категория	27,0	27,6	7,3	16,5	21,5
NEET	20,8	28,9	4,6	22,3	23,4

Выводы по главе

(1) Согласно результатам опроса, в молодежной политике прослеживается ошибочное представление, что она связана с образованием. Гораздо больше молодежная политика связана с вопросами занятости и профессиональной ориентации. В этой связи, политика Правительства должна носить более всеохватывающий характер, чтобы координировать разные пласты и сектора, связанные с положением молодежи. Молодежная политика способна придать новые импульсы экономическому развитию, вместо того, чтобы быть частью социального бремени государства.

(2) Надо отметить, что молодежь способна выступить ведущим драйвером реализации концепции введения трех языков, внедрение английского языка, укрепления казахского языка и сохранение русского языка. В знании трех языков молодежь видит оплот конкурентоспособности в отличие от того, если бы мы ориентировались на знание только одного из языков.

(3) Молодежная политика должна выполнять роль стратегии создания не просто новых рабочих мест, а новой экономики, перехода к новому технологическому укладу. Мало готовить специалистов высокого уровня, важно, чтобы они находили себе применение. Чтобы казахстанские молодые специалисты не становились поставщиками кадров для других стран.

(4) Молодежь достаточно сдержанно относится к реформам в системе образования. В этом ощущается влияние старшего поколения.

(5) Отрицательное отношение к реформам отмечено среди молодежи по следующим позициям:

переход на 12-летнее обучение – 58,6% опрошенных скорее не поддерживают и не поддерживают;

изучение предметов (информатика, химия, физика, биология) на английском языке в старших классах – 59,2%;

включение в ЕНТ английского языка – 58,8%;

продление учебного года – 70,2% опрошенных.

Молодежь отрицательно реагирует на реформы, потому что не желает увеличения нагрузки. Индустрия образования должна становиться более творческой и ориентирована на развитие компетенций и навыков адаптации. Но присутствует непонимание этого в целевых аудиториях, как учащихся, преподавателей, так и родителей.

(6) В целом, следует сказать, что молодежь относится к системе образования значительно лучше и с оптимизмом, чем это принято считать. Критические оценки растут вместе с уровнем образования. Дошкольное образование (детские сады) воспринимаются с упрощенной точки зрения – «хорошо, что они хотя бы есть». Необходимо возвращать собственный образовательный потенциал.

IV. Оценка государственной молодежной политики

4.1 Информированность о государственной молодежной политике

Как показывают результаты исследования, среди молодежи, роль телевидения не столь существенна, как среди старшего поколения. Телевидение теряет свою монополию. Растет популярность интернет-телевидения. 55,7% опрошенной молодежи узнают о новостях и событиях в Казахстане с помощью республиканских телеканалов. Четверть опрошенных смотрят местные казахстанские телеканалы, 12,5% опрошенных – зарубежные телеканалы.

Треть опрошенных (30,9%) используют казахстанские интернет-сайты, и еще 16,2% опрошенных отметили иностранные интернет-сайты. Таким образом, почти половина опрошенных молодых людей (47,1%) используют Интернет-ресурсы (таблица 21).

Таблица 21. Распределение ответов на вопрос: Какими источниками информации Вы пользуетесь, чтобы узнать о новостях и событиях в Казахстане? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Казахстанские республиканские телеканалы	55,7	57,9
Интернет-сайты казахстанские (ТВ, радио, новостные ресурсы)	30,9	38,6
Социальные сети, блоги	26,1	23,9
Казахстанские местные (региональные) телеканалы	25,0	28,9
Радио	18,1	18,3
Ближнее окружение (родственники, знакомые, друзья)	17,0	17,3
Интернет-сайты зарубежные (ТВ, радио, новостные ресурсы)	16,2	16,8
Зарубежные телеканалы (в том числе российские)	12,5	14,7
Казахстанские республиканские печатные издания (газеты, журналы)	10,9	3,6
Казахстанские местные (региональные) печатные издания (газеты, журналы)	5,9	5,6
Зарубежные печатные издания (газеты, журналы)	2,6	2,0
Встречи с известными авторитетными лицами	0,6	-
Встречи с представителями Молодежных ресурсных центров	0,7	-
Другое	0,0	0,5
Не интересуюсь событиями, новостями	0,7	0,5
Затрудняюсь ответить	2,9	1,5

Каждый четвертый опрошенный молодой человек узнает новости из социальных сетей (26,1%).

Традиционные печатные СМИ значительно уступают электронным. Так, республиканские печатные издания читают 10,9% опрошенных, местные казахстанские газеты используют 5,9%.

Отметим, что популярность радио среди молодежи достаточно высокая – 18,1%.

Еще одним информационным каналом являются родственники, знакомые и друзья – 17% опрошенной молодежи.

В разрезе возрастных групп, пользователи информационными каналами выглядят следующим образом. Чем моложе возраст опрашиваемых, тем чаще они участвуют в социальных сетях. Например, 29,3% опрошенных в возрасте от 14 до 18 лет пользуются социальными сетями, в возрасте от 19 до 23 лет социальными сетями пользуются 27,3% опрошенных, и в возрасте от 24 до 29 лет – 23,2%.

Согласно результатам опроса, печатные издания чаще использует молодежь в возрасте от 14 до 18 лет, что можно воспринимать как сигнал к тому, что новое поколение возобновит традиции чтения.

Телевидение чаще предпочитают старшие возрастные группы (таблица 22).

Таблица 22. Распределение ответов на вопрос: Какими источниками информации Вы пользуетесь, чтобы узнать о новостях и событиях в Казахстане? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Казахстанские республиканские телеканалы	53,5	55,5	57,4
Интернет-сайты казахстанские (ТВ, радио, новостные ресурсы)	29,9	30,5	31,8
Социальные сети, блоги	29,3	27,3	23,2
Интернет-сайты зарубежные (ТВ, радио, новостные ресурсы)	16,7	18,0	14,6
Ближнее окружение (родственники, знакомые, друзья)	16,7	16,0	17,9
Казахстанские местные (региональные) телеканалы	21,7	24,6	27,3
Радио	13,0	20,1	20,0
Казахстанские республиканские печатные издания (газеты, журналы)	12,4	10,8	10,1
Зарубежные телеканалы (в том числе российские)	11,6	13,5	12,5
Казахстанские местные (региональные) печатные издания (газеты, журналы)	6,3	5,0	6,4
Зарубежные печатные издания (газеты, журналы)	3,5	1,8	2,7
Встречи с известными авторитетными лицами	0,6	0,7	0,5
Встречи с представителями Молодежных ресурсных центров	0,8	0,4	0,8
Не интересуюсь событиями, новостями	1,2	0,9	0,3
Затрудняюсь ответить	3,9	2,5	2,7

Доминирующими в Казахстане пока являются российские социальные сети.

Абсолютное большинство имеет страницу в ВКонтакте (66,9%), Мой мир@mail.ru (31,5%) и Одноклассники (26%).

Не уступают российским сетям и иностранные, такие как Instagram (39%) и Facebook (28,9%).

Отметим, что среди молодежи растет популярность использования такого мессенджера как WhatsApp. Как показывают последние события, WhatsApp является очень эффективным информационным каналом (таблица 23).

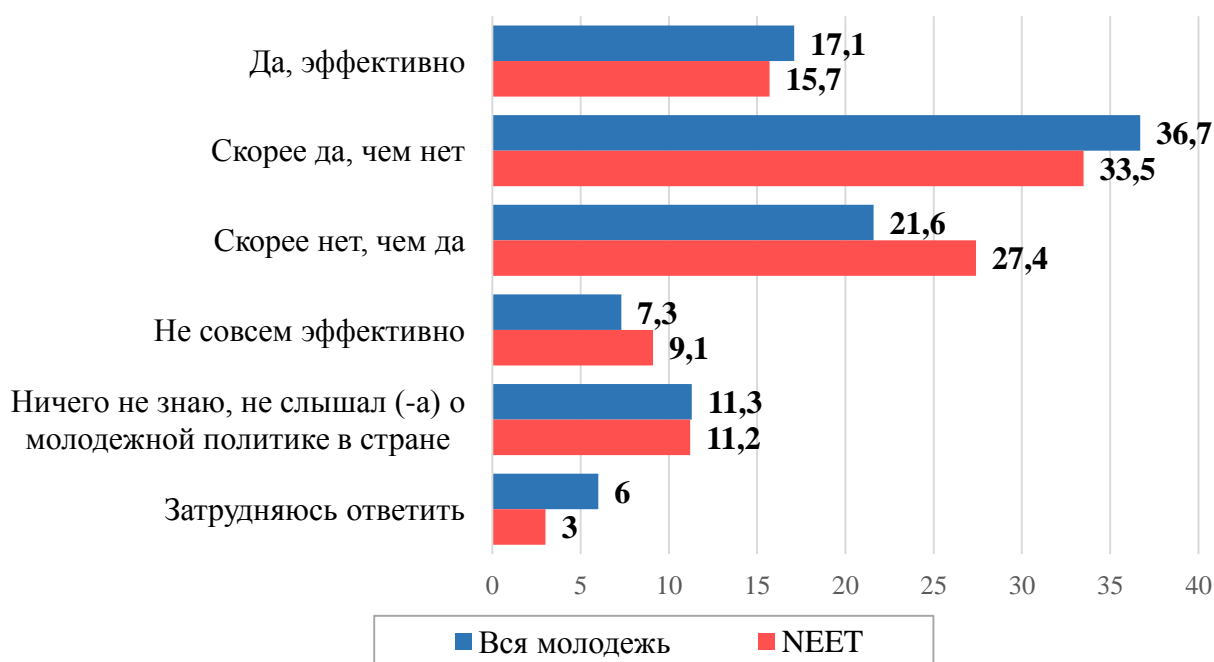
Таблица 23. Распределение ответов на вопрос: В каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница? (в %)

	Вся молодежь	NEET
ВКонтакте	66,9	65,5
Instagram	39,0	32,0
Мой мир@mail.ru	31,5	32,0
Facebook	28,9	23,9
Одноклассники	26,0	29,4
Twitter	7,9	4,1
WhatsApp	3,8	7,6
Мой круг	3,4	6,1
MySpace	1,7	1,0
LinkedIn	0,4	0,5
Другое (Skype, Youtube)	0,6	0,5
У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях	10,7	14,2
Затрудняюсь ответить	3,4	2,5

С учетом такого расклада молодежь в Казахстане достаточно информирована. Поэтому суждения о молодежной политике должны быть достаточно квалифицированными. Большинство опрошенной молодежи в основной категории высоко оценивают эффективность реализации государственной молодежной политики (53,8%). Не эффективной считают государственную молодежную политику 28,9% опрошенных. Отметим, что ничего не знают или не слышали о молодежной политике в стране 11,3% опрошенных.

Чуть ниже оценивают эффективность реализации государственной молодежной политики опрошенная молодежь категории NEET – 49,2%. Суммарный показатель отрицательных оценок среди молодежи категории NEET составил 36,5% (диаграмма 21).

Диаграмма 21. Распределение ответов на вопрос: По Вашему мнению, эффективно ли реализуется государственная молодежная политика (поддержка и развитие молодежи) у нас в стране? (в %)

В ходе опроса, молодежи было предложено отметить значимые государственные меры по поддержке молодежи, т.е. те меры, которые необходимо принимать, реализовывать в первую очередь (вопрос не касался оценки реальной реализации перечисленных мер в настоящее время).

В первую очередь, опрошенная молодежь обращает внимание на обеспечение доступным и качественным образованием (55,6%) и создание условий для трудоустройства молодежи (50,5%).

40,5% опрошенных отметили развитие системы доступного жилья.

Отдельно отметим позиции, меры, на которые делают акценты опрошенные молодые люди категории NEET. Во-первых, также, как и для основной категории молодежи, важным являются образование, трудоустройство и жилье для незанятых молодых людей. Во-вторых, опрошенные категории NEET чаще обращают внимание на принятие специальных программ, направленных на поддержку отдельных категорий молодёжи (25,4%) и повышение правовой культуры (24,9%). В-третьих, опрошенная молодежь категории NEET отмечает профилактику наркомании, токсикомании и алкоголизма в молодежной среде (19,3%) (таблица 24).

Таблица 24. Распределение ответов на вопрос: Отметьте значимые государственные меры по поддержке молодежи? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Обеспечение доступного и качественного образования	55,6	49,2
Создание условий для трудоустройства	50,5	52,8
Развитие системы доступного жилья	40,5	46,7
Формирование здорового образа жизни, медицинского обслуживания	36,7	33,5
Принятие специальных программ, направленных на поддержку отдельных категорий молодежи	19,1	25,4
Повышение правовой культуры	17,5	24,9
Меры по предотвращению религиозного радикализма и экстремизма в молодежной среде	17,2	16,8
Стимулирование гражданской активности молодежи	16,3	13,7
Развитие институтов молодежной политики	16,0	13,2
Профилактика наркомании, токсикомании, алкоголизма в молодежной среде	16,0	19,3
Приобщение к национальным культурным и духовным ценностям	13,7	12,2
Развитие молодежного предпринимательства	12,5	13,2
Увеличение финансирования из республиканского и местного бюджетов на реализацию молодежных проектов и программ	10,8	11,2
Организация системной работы по недопущению преступности в молодежной среде	9,1	9,1
Развитие волонтерства	8,7	9,6
Развитие туризма	7,9	10,7
Развитие социального меценатства (поддержка фондами молодежных проектов)	5,1	5,1
Затрудняюсь ответить	7,8	5,1

Таким образом, необходимо говорить об изменении самого предмета молодежной политики. Очень часто молодежную политику видят продолжением образовательной сферы, то есть в форме наставничества и воспитания. Между тем, молодежь ждет больше практической помощи, больше индивидуального подхода, бизнес-проектов, точечных проектов. Кроме школ и ВУЗов должны быть охвачены и неформальные, сетевые сообщества.

Более половины опрошенной молодежи согласны и скорее согласны с тем, что правительство заботится о желаниях и нуждах молодых людей (63,7%). Среди опрошенной молодежи категории NEET таких чуть меньше – 56,9% (диаграмма 22).

Диаграмма 22. Распределение ответов на вопрос: Согласны с высказываниями или нет – Мое правительство заботится о моих желаниях и нуждах? (в %)

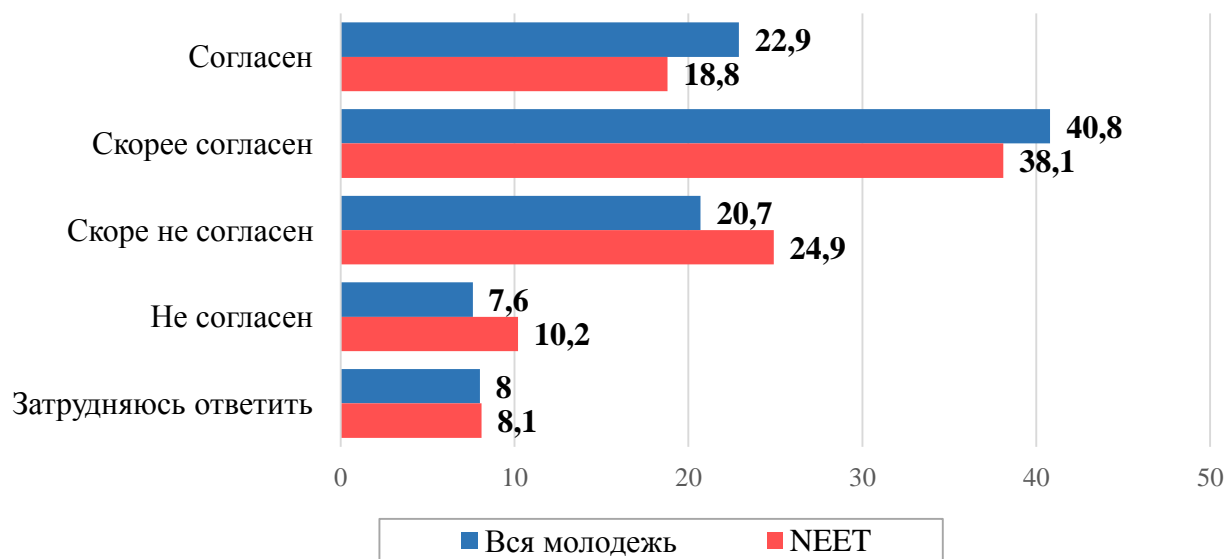
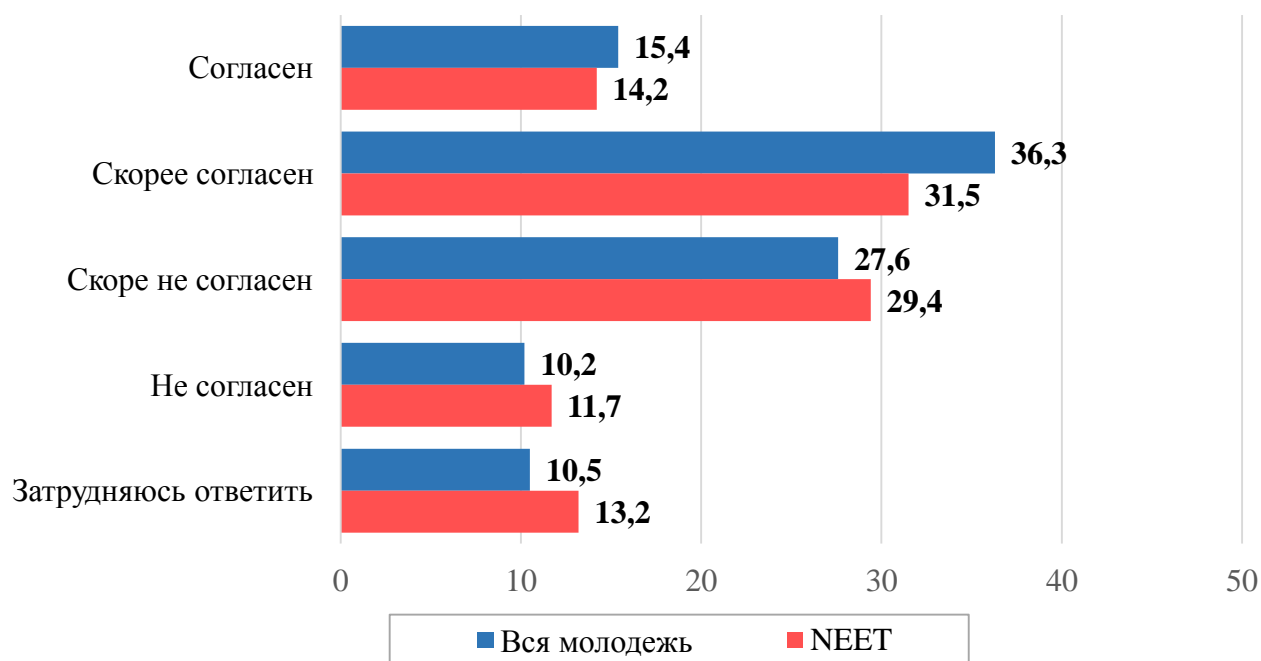

Диаграмма 23. Распределение ответов на вопрос: Согласны с высказываниями или нет – Я не верю, что молодые люди достаточно уважаемы в нашем обществе? (в %)

Сегодня в Казахстане реализуются качественные государственные отраслевые программы, в том числе для поддержки молодежи. Но в силу разных обстоятельств (неинформированность, бюрократия, коррупция), результаты реализации не всегда впечатляют и оправдывают ожидания.

Таблица 25. Распределение ответов на вопрос: Какие Вы знаете государственные и отраслевые программы, которые реализуются для поддержки и развития молодежи в стране...? (в %)

	В первую очередь		Во вторую очередь		По карточке	
	Вся молодежь	NEET	Вся молодежь	NEET	Вся молодежь	NEET
Государственная программа развития образования и науки РК на 2016-2019 гг.	36,9	32,4	38,6	50,0	30,3	27,6
Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан «Денсаулық» на 2016-2019 годы	21,1	20,3	52,5	61,5	31,2	34,5
Дорожная карта занятости-2020 (Молодежная практика)	35,1	35,1	37,2	33,6	43,0	55,2
Программа развития регионов до 2020 года	6,9	12,2	35,4	36,1	51,3	57,8

Из проектов, которые привлекают молодежь, называется чаще только Жасыл Ел. Значительно проекту Жасыл Ел уступает проект «С дипломом – в село!».

Хорошее начинание поддерживать возвращение специалистов после окончания вуза в родное село, но это не срабатывает в тех масштабах, которые планировались.

Однако эти проекты показывают, как нужно двигаться в части молодежной политики. Из залов и конгрессов нужно идти к конкретным проектам. Молодежь ждет практической поддержки и не только в системе образования и науки.

Таблица 26. Распределение ответов на вопрос: Какие Вы знаете молодежные проекты, которые реализуются для поддержки и развития молодежи в стране...? (в %)

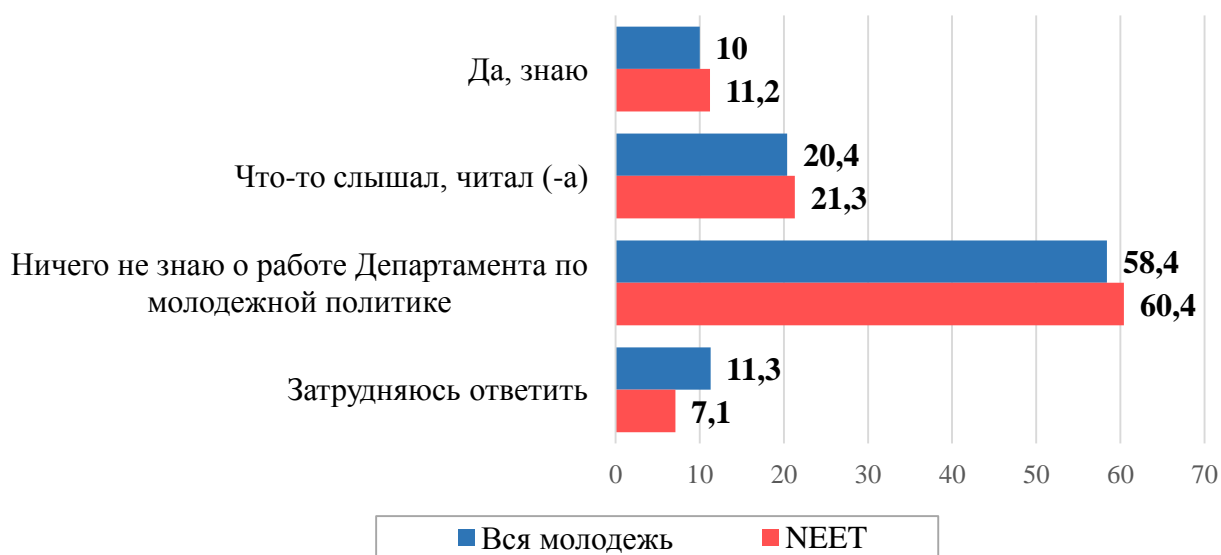
	В первую очередь		Во вторую очередь		По карточке	
	Вся молодежь	NEET	Вся молодежь	NEET	Вся молодежь	NEET
Жасыл Ел	51,0	45,6	25,0	30,1	31,3	42,1
Проект «С дипломом – в село!»	28,4	29,5	44,9	42,3	29,6	39,1
Проект «Серпін-2050»	7,1	8,7	37,8	32,5	29,5	37,6
Молодёжный кадровый резерв	5,0	5,4	34,7	38,2	32,3	37,6
Школа молодого предпринимателя «Даму-комек»	6,5	9,4	38,0	43,9	37,3	33,1
Программа «SAGE Kazakhstan» для обучения старшеклассников предпринимательству	1,9	1,3	31,7	40,7	35,2	32,3

Около семи лет существует в Министерстве образования и науки структурное подразделение, отвечающее за молодежную политику. Имеется Совет по молодежной политике при Правительстве, соответствующий Закон, наконец, управления молодежной политики в регионах.

Тем не менее, большинство опрошенной молодежи ничего не знают о работе Департамента молодежной политики (58,4%).

Треть опрошенных знают или что-то слышали о деятельности Департамента МОН РК, в том числе 10% опрошенных знают и 20,4% что-то слышали или читали. Информированность о работе Департамента молодежной политики среди опрошенных категории NEET в целом совпадает с показателями основной категории опрошенных (диаграмма 24).

Диаграмма 24. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства образования и науки Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи? (в %)

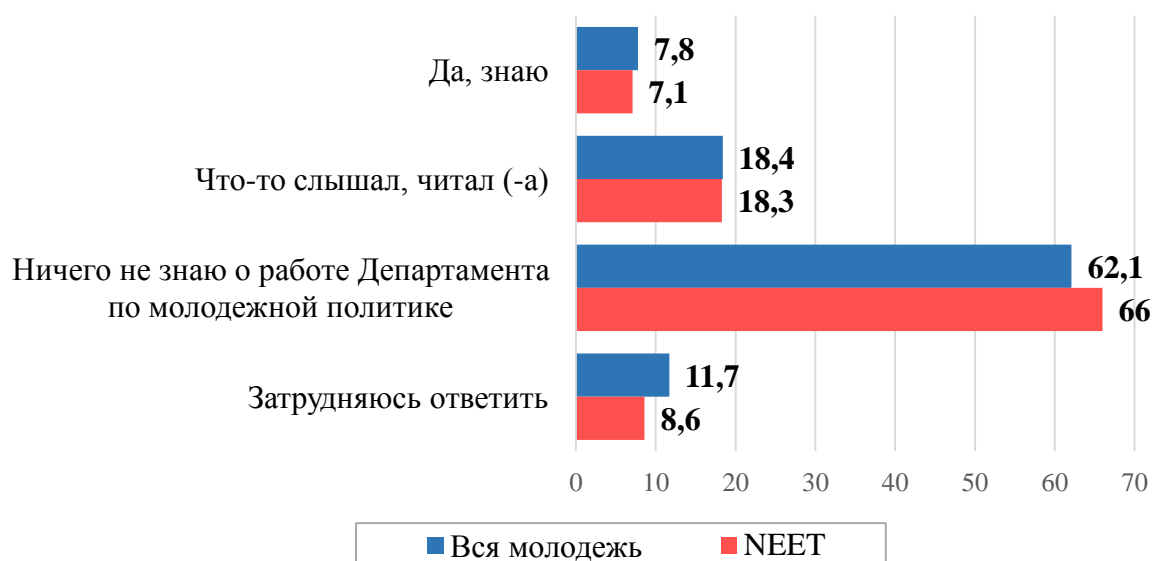
На таком уровне информированности, опрошенные в целом отметили, что деятельность департамента скорее эффективна, чем неэффективна.

Таблица 27. Распределение ответов на вопрос: Оцените эффективность работы Департамента молодежной политики МОН РК по следующим видам деятельности? (в %)

	Эффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Контроль и координация работы областных/городских управлений по вопросам молодежной			
Основная категория	65,1	20,8	14,1
NEET	62,5	20,3	17,2
Взаимодействие с молодежными организациями по проблемам и интересам молодежи			
Основная категория	62,2	24,1	13,7
NEET	54,7	31,3	14,1
Обеспечение научной и методической литературой (брошюры, книги, пособия)			
Основная категория	56,1	26,9	17,0
NEET	54,7	29,7	15,6
Проведение разъяснительной работы по вопросам молодежной политики			
Основная категория	53,9	28,2	17,9
NEET	51,6	32,8	15,6
Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи			
Основная категория	58,7	25,4	15,9
NEET	73,4	14,1	12,5
Работа по патриотическому воспитанию			
Основная категория	65,3	21,2	13,5
NEET	65,6	21,9	12,5

Согласно результатам опроса, информированность о работе Управлений молодежной политики/внутренней политики еще ниже, чем информированность о Департаменте молодежной политики. ДМП и УМП это разные вертикали и уровни власти. Координация между ними не носит централизованного характера (диаграмма 25).

Диаграмма 25. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи? (в %)

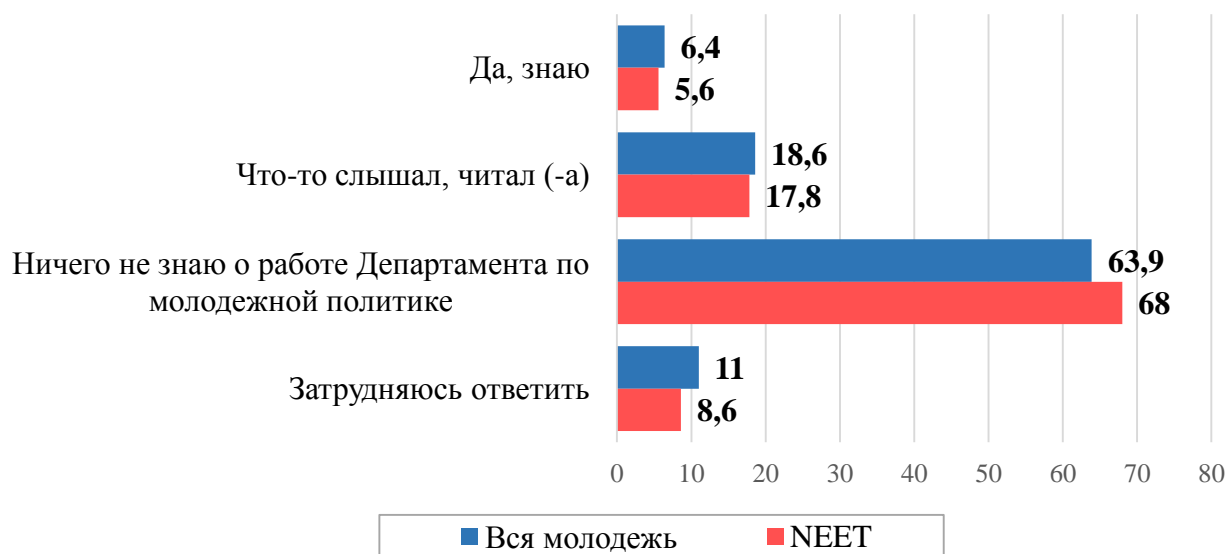
Согласно результатам опроса, у Управлений по вопросам молодежной политики/внутренней политики лучше получается работа по патриотическому воспитанию, неформальным встречам, однако хуже дела с содержательной стороной, недостаточно внимания консультированию молодежи по жизненно важным вопросам.

Таблица 28. Распределение ответов на вопрос: Оцените эффективность работы Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики по следующим видам деятельности? (в %)

	Эффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Обеспечение методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)			
Основная категория	66,1	26,7	7,2
NEET	66,0	26,0	8,0
Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодёжью)			
Основная категория	62,1	23,7	14,2
NEET	64,0	24,0	12,0
Организационно-практическая работа (акции, семинаров, флэшмобов и др.)			
Основная категория	62,9	25,4	11,7
NEET	62,0	32,0	6,0
Работа с группами молодёжи (сельская, безработная, студенческая, и др.)			
Основная категория	52,1	33,9	14,0
NEET	64,0	24,0	12,0
Консультационные услуги (по вопросам жилья, трудоустройства и др.)			
Основная категория	51,1	35,0	14,0
NEET	50,0	34,0	16,0
Работа по патриотическому воспитанию			
Основная категория	62,5	21,6	15,9
NEET	72,0	20,0	8,0
Неформальные встречи с молодёжью (беседы на рынках, общежитиях, и др.)			
Основная категория	45,1	35,4	19,5
NEET	56,0	32,0	12,0

Молодежные ресурсные центры в «цепочке» молодежной политики стоят непосредственно в точках целевых аудиторий. Однако о ресурсных центрах знают меньше, чем об органах власти – около 6%. Большинству опрошенных ничего не известно о работе Молодежных ресурсных центров (диаграмма 26).

Диаграмма 26. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города? (в %)

Ресурсные центры как раз и должны оказывать консультационную поддержку по важным вопросам. Это не просто советы, это информационная поддержка, это рекомендации, все то, что будет способствовать лучшему вкладу молодежи в программы развития, их социализации.

Таблица 29. Распределение ответов на вопрос: Оцените эффективность работы Молодежных ресурсных центров по следующим видам деятельности? (в %)

	Эффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Информационная работа по государственным социальным программам для молодежи			
Основная категория	65,5	22,6	11,9
NEET	69,6	21,7	8,7
Формирование и обеспечение методической литературой, справочной информацией для молодежи и молодежных организаций			
Основная категория	56,4	27,9	15,7
NEET	58,7	32,6	8,7
Консультационные услуги (правовые, получение образования, жилья, трудоустройства)			
Основная категория	55,8	30,5	13,7
NEET	71,7	21,7	6,5
Организация диалоговых площадок для обсуждения вопросов по проблемам и поддержке молодежи			
Основная категория	52,9	32,5	14,6
NEET	58,7	34,8	6,5
Проведение работы по развитию досуга и культурной жизни молодежи			
Основная категория	56,9	28,3	14,8
NEET	58,7	34,8	6,5
Работа с целевыми группами (безработная, сельская, рабочая, студенческая молодежь, молодые семьи и т.д.)			
Основная категория	55,1	31,9	13,1
NEET	58,7	32,6	8,7

Согласно результатам опроса, от молодежных ресурсных центров в первую очередь ждут содействия в трудоустройстве – 52,9%. Вторая задача – это содействие в получении доступного жилья – 45,5.

В конце всего перечня идут культурно-досуговые мероприятия. Из этого следует, что молодежь сейчас прагматичная, ценит свое время и чужое. Ей нужна конкретная помощь, а не только советы.

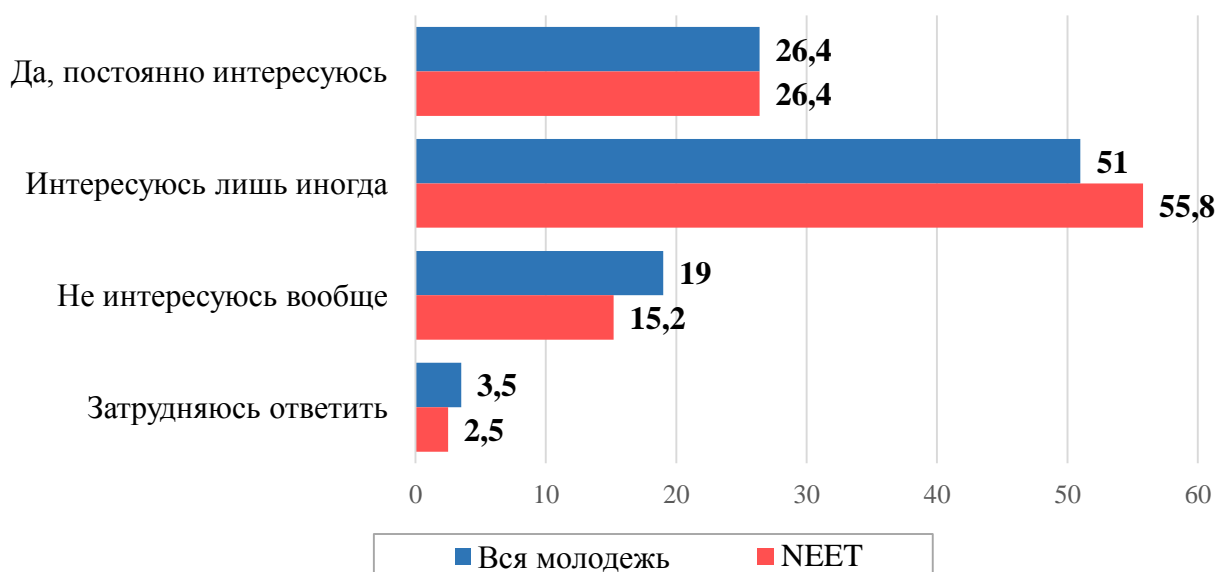
Таблица 30. Распределение ответов на вопрос: Какую помощь или услуги Вы хотели бы получать от Молодежных ресурсных центров? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Содействие в трудоустройстве и занятости молодежи	52,9	64,5
Содействие участию в программе по получению доступного жилья	45,5	49,7
Содействие в получении высшего образования	31,0	33,5
Содействие развитию предпринимательской деятельности среди молодежи	24,2	31,0
Помощь юриста, правозащитника	17,2	15,7
Содействие развитию культурных, досуговых мероприятий	16,9	21,8
Содействие в получении технического и профессионального образования	15,8	18,3
Помощь психолога, социального работника	13,3	12,2
Другое	0,1	-
Не нуждаюсь в помощи, услуге от МРЦ	0,5	-
Затрудняюсь ответить	12,4	9,1

4.2 Уровень общественно-политической активности среди молодежи

Надо учитывать высокую политическую активность казахстанской молодежи. Более четверти опрошенных постоянно интересуются политикой (26,4%). Это даже выше значения в среднем по стране по всем возрастам. Доля тех, кто не интересуется политической жизнью в стране составляет 19% опрошенных. Таким образом, не следует говорить об аполитичности казахстанской молодежи, а скорее наоборот. При этом активность демонстрирует как старшая, так и ранняя молодежь. Интерес к политике у молодежи сравним с интересом к жизни (диаграмма 27).

Диаграмма 27. Распределение ответов на вопрос: Интересуетесь ли Вы политической жизнью в нашей стране? (в %)

Как показывают результаты исследования, чем старше возраст опрошиваемых тем, выше уровень интереса к политической жизни в стране. Так, 27,3% опрошенных в возрасте от 24 до 29 лет постоянно интересуются политикой, еще 55,2% интересуются лишь иногда (таблица 31).

Таблица 31. Распределение ответов на вопрос: Интересуетесь ли Вы политической жизнью в нашей стране? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Да, постоянно интересуюсь	25,6	25,9	27,3
Интересуюсь лишь иногда	44,7	51,0	55,2
Не интересуюсь вообще	24,4	20,1	14,7
Затрудняюсь ответить	5,3	3,1	2,8

Гораздо реже интересуются политической жизнью в стране представители других этнических групп (33,3%), чем опрошенная молодежь-казахи (17%) или русские (19,4%).

Таблица 32. Распределение ответов на вопрос: Интересуетесь ли Вы политической жизнью в нашей стране? (в разрезе этнических групп, в %)

	Казах/казашка	Русский/русская	Другой национальности
Да, постоянно интересуюсь	30,0	20,2	14,3
Интересуюсь лишь иногда	49,6	55,9	50,6
Не интересуюсь вообще	17,0	19,4	33,3
Затрудняюсь ответить	3,5	4,6	1,8

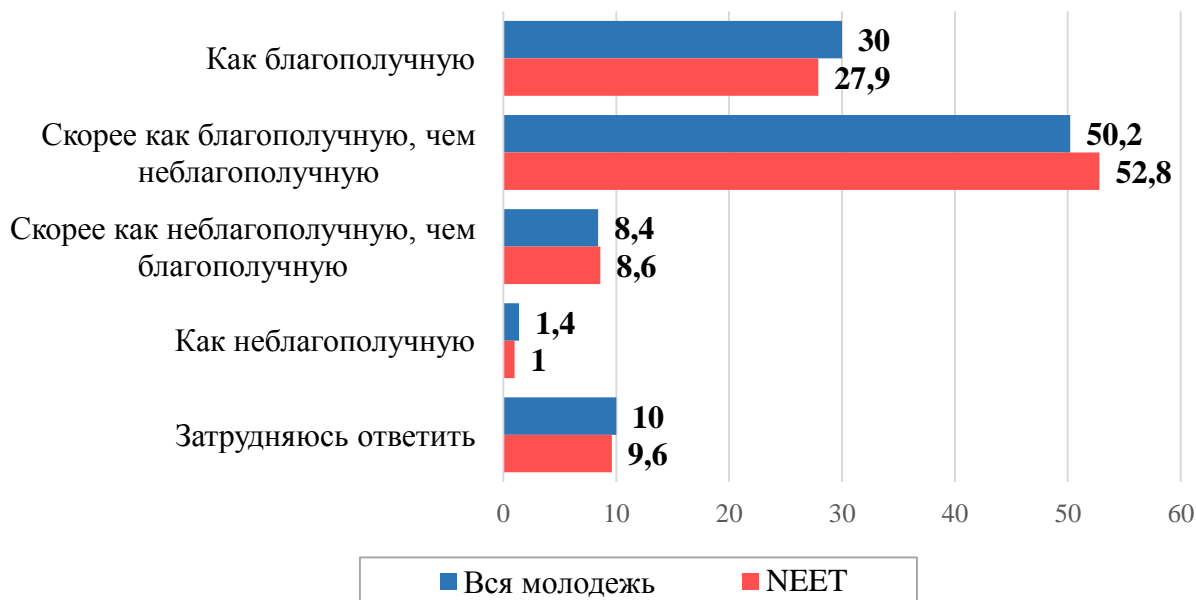
Следует отметить, что больший интерес к политической жизни в стране проявляет опрошенная студенческая молодежь или выпускники вузов, а также старшие школьники (таблица 33).

Таблица 33. Распределение ответов на вопрос: Интересуетесь ли Вы политической жизнью в нашей стране? (в разрезе уровня образования, в %)

	Высшее, со степенью	Высшее (бакалавр/специалист)	Незаконченное высшее	Среднее специальное образование	Общее среднее	Неполное среднее
Да, постоянно интересуюсь	20,0	34,5	29,1	21,6	27,6	20,5
Интересуюсь лишь иногда	67,5	50,4	57,8	55,8	46,6	39,5
Не интересуюсь вообще	7,5	13,6	9,7	17,6	23,2	35,0
Затрудняюсь ответить	5,0	1,5	3,4	5,1	2,6	5,0

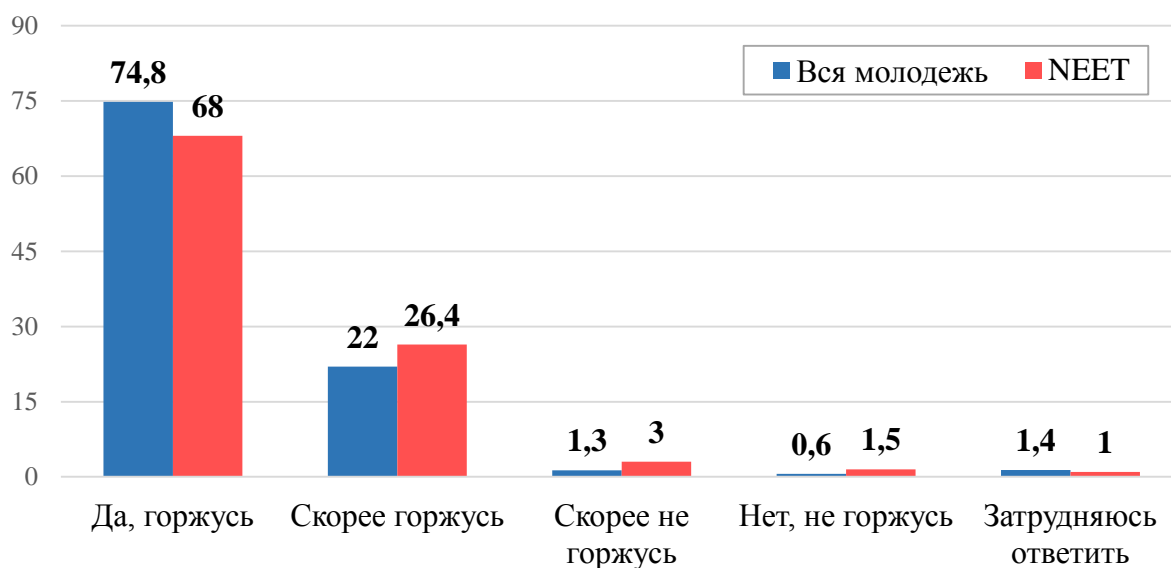
Несмотря на события, которые происходили в стране последнее время, молодежь в целом благоприятно оценивает политическую ситуацию в стране. Абсолютное большинство опрошенных считают сегодняшнюю политическую ситуацию в стране благополучной и скорее благополучной (80,2%). Такой же высокий показатель отмечен у опрошенной молодежи категории NEET (80,7%) (диаграмма 28).

Диаграмма 28. Распределение ответов на вопрос: Как бы Вы охарактеризовали сегодняшнюю политическую ситуацию в стране? (в %)

Как показывают результаты исследования, 74,8% опрошенной молодежи гордятся тем, что являются гражданами Казахстана. Отметим, что суммарный показатель положительных ответов близок к 100% и составляет 96,8% опрошенных. Кроме того, высокий показатель гордости казахстанским гражданством также демонстрируют и опрошенные категории NEET – 94,4% (диаграмма 29).

Диаграмма 29. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан? (в %)

Необходимо отметить, что в младших возрастных группах молодежь, включая подростков и старших школьников, более выражен уровень гордости казахстанским гражданством. Так, среди респондентов от 14 до 18 лет доля тех, кто гордится тем, что они граждане Казахстана достигает 77,8%, в группе от 24 до 29 лет этот показатель составил – 72,8%. Возможно разница не критична, но общая тенденция на лицо (таблица 34).

Таблица 34. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Да, горжусь	77,8	74,9	72,8
Скорее горжусь	19,5	22,8	22,9
Скорее не горжусь	0,8	0,7	2,0
Нет, не горжусь	0,2	0,9	0,5
Затрудняюсь ответить	1,6	0,7	1,7

Естественно, что наиболее мощный патриотический заряд демонстрируют молодые люди, принадлежащие к казахской этнической группе – около 79,7%. Среди русских этот показатель составляет 59,4%, и, среди представителей других национальностей – 74,4% (таблица 35).

Таблица 35. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан? (в разрезе этнических групп, в %)

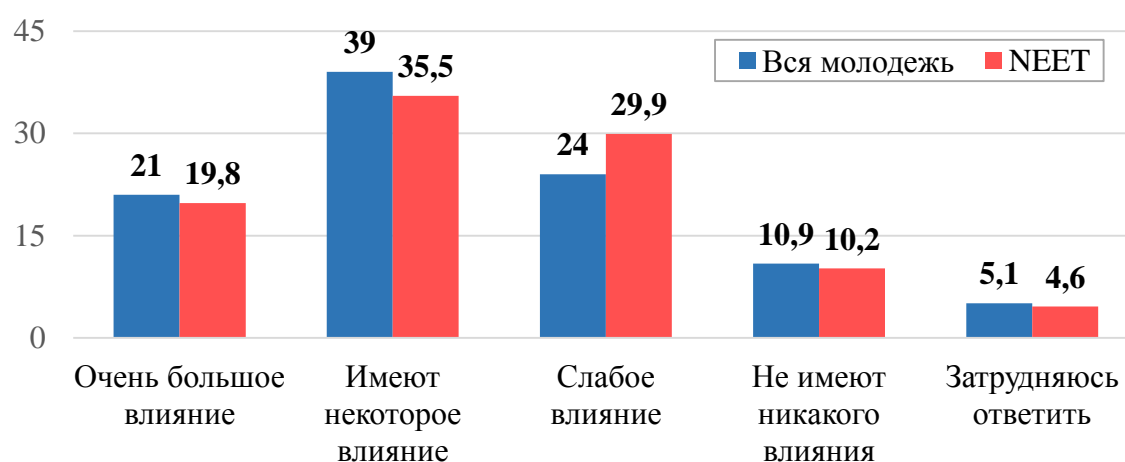
	Казах/казашка	Русский/русская	Другой национальности
Да, горжусь	79,7	59,4	74,4
Скорее горжусь	18,3	33,4	22,0
Скорее не горжусь	0,9	2,8	0,6
Нет, не горжусь	0,6	0,3	1,2
Затрудняюсь ответить	0,5	4,1	1,8

Важно, что среди молодежи присутствует определенный уровень неудовлетворенности тем, как молодое поколение может влиять на политику и участвовать в реализации власти.

Для 21% опрошенных молодых людей возможности молодых людей влиять на формирование политики в Казахстане выглядят как высокие. Для 39% эти возможности открывают только некоторое влияние или имеют ограниченное свойство. Каждый третий из опрошенной молодежи считают влияние слабым или отрицают какое-либо влияние молодежи на формирование политике в Казахстане.

Отметим, что опрошенные молодые люди категории NEET более критически оценивают возможности молодых людей участвовать и влиять на формирование политики (диаграмма 30).

Диаграмма 30. Распределение ответов на вопрос: Как Вы оцениваете возможность участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане? (в %)

Можно говорить о наличии определенного уровня неудовлетворенности молодежи своим участием в политической жизни. Мы говорим об укреплении потенциала молодежной политической активности, ресурса смены поколений.

Как показывают результаты опроса, чем младше возраст опрашиваемых, тем выше уверенность в том, что казахстанская молодежь имеет возможность участвовать и влиять на формирование политики Казахстана. Так, 23,8% опрошенных в возрасте от 14 до 18 лет ответили, что влияние молодежи на политику очень большое, тогда как, среди опрошенных в возрасте от 24 до 29 лет этот же показатель составляет 19% (таблица 36).

Таблица 36. Распределение ответов на вопрос: Как Вы оцениваете возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Очень большое влияние	23,8	21,4	19,0
Имеют некоторое влияние	42,7	40,2	35,7
Слабое влияние	18,7	23,7	27,6
Не имеют никакого влияния	8,3	9,5	13,7
Затрудняюсь ответить	6,5	5,2	4,1

Таблица 37. Распределение ответов на вопрос: Как Вы оцениваете возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане? (в разрезе этнических групп, в %)

	Казах/казашка	Русский/русская	Другой национальности
Очень большое влияние	23,5	16,8	12,5
Имеют некоторое влияние	41,6	34,2	31,0
Слабое влияние	21,6	27,8	32,1
Не имеют никакого влияния	8,8	16,6	13,1
Другое	0,2	-	-
Затрудняюсь ответить	4,3	4,6	11,3

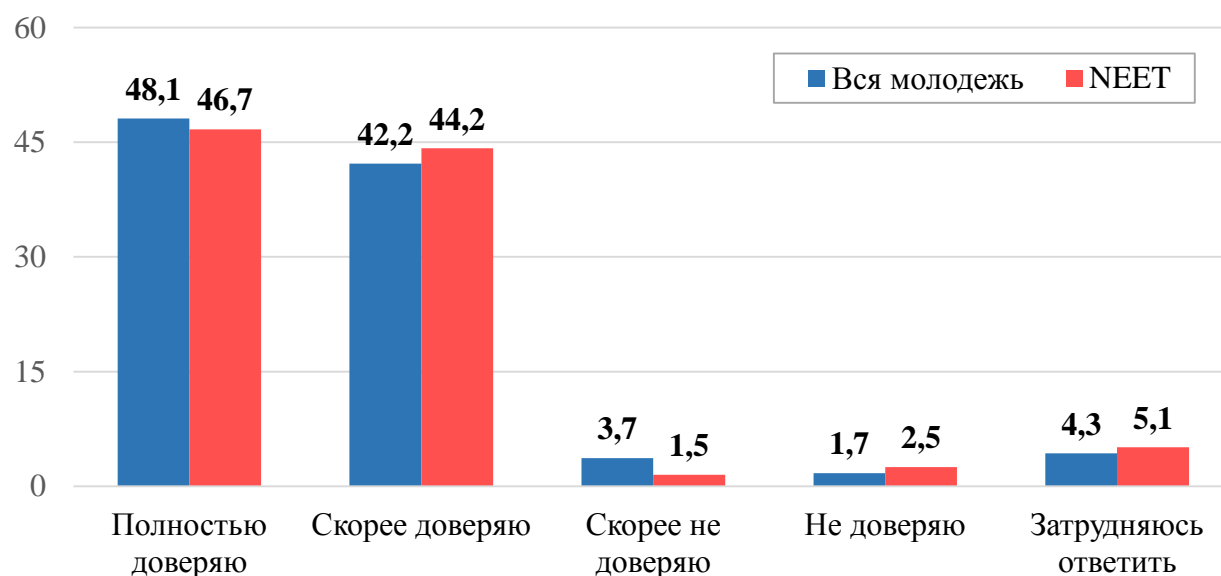
Как отмечал, основатель Алибаба Джек Ма на АЭФ в мае 2016 года – хотим мы того или нет, но молодежь будет менять жизнь, приоритеты, политики. Нужно двигаться вместе с нею, впитывать их ценности и ориентиры, тогда будет правильное развитие.

В этом плане был очень мудрый ответ нашего Президента Н.А.Назарбаева о том, что старшему поколению нужно понять молодежь и не мешать ей развиваться.

Политика и деятельность Президента соответствует основной части молодежи. О своем полном доверии Лидеру нации высказали 48,1% опрошенных и еще 42,2% отметили свое скорее доверие, чем не доверие. Таким образом, Президенту страны так или иначе доверяют 90,3% опрошенной молодежи.

Среди опрошенных категории NEET показатель доверия Президенту также очень высокий – 90,9% опрошенных (диаграмма 31).

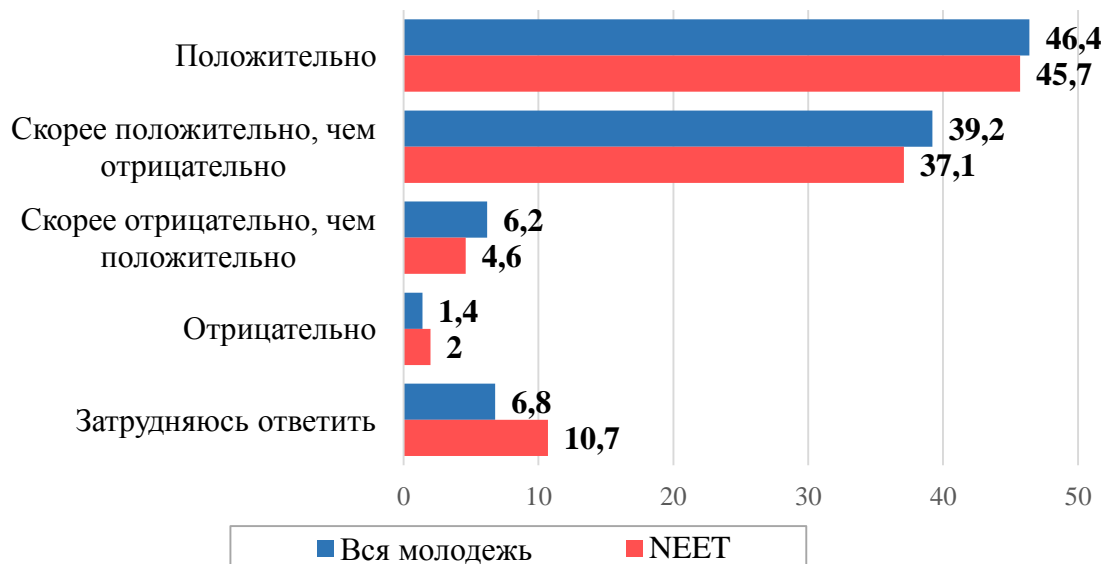
Диаграмма 31. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вы доверяете Президенту страны Н.А.Назарбаеву? (в %)

За прошедшие несколько месяцев полностью положительно оценили деятельность Президента 46,4% участвовавших в опросе молодых людей, и скорее положительно – 39,2%.

То, что оценки текущей деятельности Президента ниже уровня доверия к нему, скорее всего, являются следствием произошедших событий в Актобе, а также земельными вопросами. Во всех случаях центральную роль сыграла молодежь.

Диаграмма 32. Распределение ответов на вопрос: Как Вы оцениваете деятельность Президента страны Нурсултана Назарбаева за прошедшие несколько месяцев? (в %)

Объективным и обоснованным является высокий уровень поддержки молодежью деятельности Главы государства. Наиболее существенная доля тех, кто поддерживает политику Президента отмечена в Северо-Казахстанской области (83,7%), г.Астане (70%). Достаточно высоким оказалось значение уверенной поддержки Президента в Актюбинской области – около 60,4%. Это является выражением признательности того, как были приняты решительные меры по ликвидации последствий террористической атаки, произошедшей в городе. Высокий показатель одобрения Президента в Южно-Казахстанской (63,4%) и Западно-Казахстанской (64,5%) областях (таблица 38).

То есть, в целом поддержка молодежи наблюдается во всех регионах Казахстана. Тем не менее, важно обратить внимание и на те области, где высокий уровень отрицательных оценок. Это Костанайская область (20,9%), г.Алматы (14,8%) и Карагандинская область (11,9%).

Таблица 38. Распределение ответов на вопрос: Как Вы оцениваете деятельность Президента страны Нурсултана Назарбаева за прошедшие несколько месяцев? (в разрезе областей, в %)

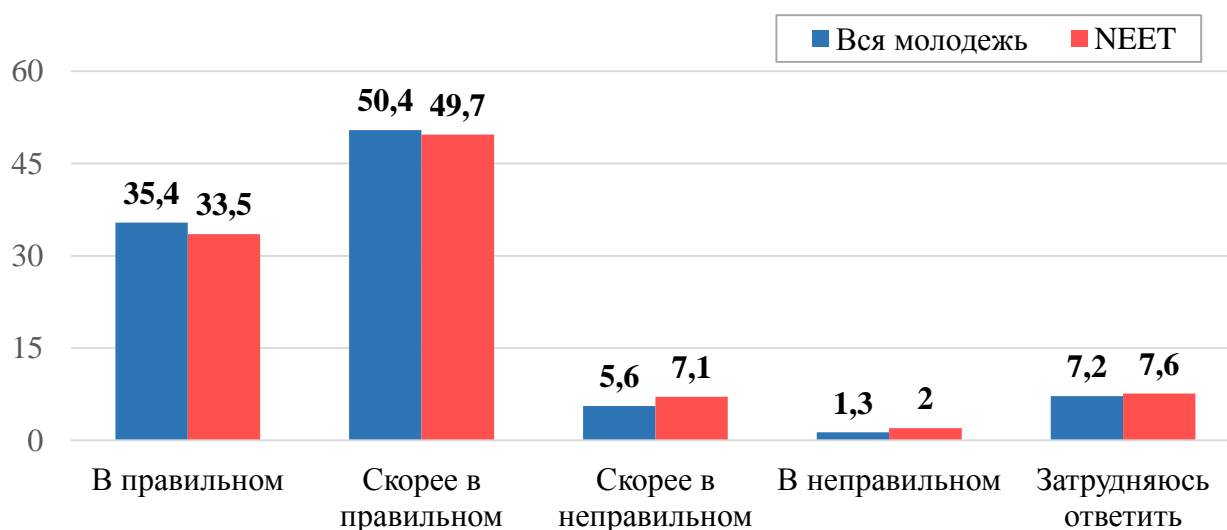
	Положительно	Скорее положительно	Скорее отрицательно	Отрицательно	Затрудняюсь ответить
Акмолинская	15,1	63,0	9,6	-	12,3
Актюбинская	60,4	25,3	-	3,3	11,0
Алматинская	37,6	40,7	9,3	2,6	9,8
Атырауская	58,5	40,0	-	-	1,5
Восточно-Казахстанская	46,9	37,7	7,7	0,8	6,9
Жамбылская	5,7	83,0	4,7	-	6,6
Западно-Казахстанская	64,5	24,2	-	1,6	9,7
Карагандинская	26,9	50,0	9,7	2,2	11,2
Костанайская	41,9	30,2	17,4	3,5	7,0
Кызылординская	55,0	35,0	1,3	-	8,8
Мангистауская	53,0	34,8	-	-	12,1
Павлодарская	55,6	26,4	6,9	-	11,1
Северо-Казахстанская	83,7	14,3	2,0	-	-
Южно-Казахстанская	63,4	28,8	3,9	1,3	2,6
Астана	70,1	26,8	3,1	-	-
Алматы	29,6	50,8	11,6	3,2	4,8

Несмотря на все перипетии и последние события в стране, молодежь по-прежнему поддерживает курс развития Казахстана, о чем свидетельствуют данные опроса. Абсолютное большинство опрошенной молодежи ответили, что Казахстан развивается в правильном и скорее правильном направлении – 85,8%.

Противниками курса являются 6,9% опрошенных молодых людей.

Среди опрошенных категории NEET отрицательно высказались 9,1%.

Диаграмма 33. Распределение ответов на вопрос: Как Вы считаете, Казахстан сейчас в целом развивается в правильном или в неправильном направлении? (в %)

Среди всех государственных институтов, участвующих в реализации молодежной политики, деятельность Правительства оценивается как наиболее эффективная – 79,6% отметили варианты «эффективна» и «скорее эффективна» (таблица 39).

Таблица 39. Распределение ответов на вопрос: Оцените деятельность государственных структур, которые оказывают поддержку молодежи? (в %)

	Эффективна	Скорее эффективна	Скорее неэффективна	Не эффективна	Затрудняюсь ответить
Правительство РК					
Вся молодежь	35,8	43,8	11,5	1,8	7,0
NEET	33,0	43,1	13,2	2,5	8,1
Депутаты парламента РК					
Вся молодежь	18,4	46,5	18,5	5,0	11,5
NEET	16,8	38,6	24,9	6,6	13,2
Депутаты Маслихатов разных уровней					
Вся молодежь	14,7	43,3	22,8	5,9	13,3
NEET	13,2	38,1	25,9	7,1	15,7
Аким области					
Вся молодежь	16,3	45,7	20,0	6,7	11,4
NEET	14,2	41,6	21,8	8,6	13,7
Аким Вашего населенного пункта					
Вся молодежь	17,0	43,6	21,1	6,4	11,8
NEET	17,8	37,1	21,3	9,6	14,2
Управление по вопросам молодежной политики					
Вся молодежь	17,4	41,9	17,1	5,9	17,7
NEET	12,7	35,0	23,4	9,1	19,8

Наиболее мощный потенциал влияния на молодежь имеют две республиканские организации. Это Жас Отан (74,2% опрошенных знают о деятельности организации) и Республиканский штаб «Жасыл Ел» (информированность среди молодежи 49,4%).

Отметим, что среди опрошенных категории NEET информированность и участие в деятельности организаций выше, чем среди опрошенных молодых людей основной категории (таблица 40).

Таблица 40. Распределение ответов на вопрос: Какие молодежные организации Вы знаете? А с какими молодежными организациями Вы сотрудничали? (в %)

	Знают		Сотрудничали	
	Вся молодежь	NEET	Вся молодежь	NEET
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нур Отан»	74,2	79,1	36,4	40,7
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК «Болашак»	55,0	64,4	13,1	5,6
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	49,4	58,6	26,3	37,0
Единая детско-юношеская организация «Жас Улан»	37,6	47,1	21,0	13,0
Альянс студентов Казахстана	30,0	32,5	8,2	18,5
Центр развития военно-патриотических объединений «Жас Кыран»	24,0	28,3	7,5	9,3
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	19,5	20,9	5,6	7,4
Национальная волонтерская сеть	18,4	25,1	12,7	16,7
Ассоциация молодых депутатов Казахстана	15,8	18,3	4,1	9,3
Конгресс молодежи Казахстана	15,5	18,3	5,0	1,9
Другое (МОО «Голос молодежи», «Алтын Сапар» ЖКБ, «Жайық жастары» КБ, Молодежное крыло «Малый АНК», ОО «Жардем-Содействие», МОО «Развитие молодежных инициатив» и др.)	1,1	1,0	2,0	-

Если говорить о политических партиях, которые интересуются проблемами молодежи, то согласно результатам опроса, партия «Нур Отан» занимает лидирующие позиции с большим отрывом (66,2%).

На втором месте, по мнению молодежи находится Демократическая партия «Ақ жол», которая значительно уступает «Нур Отану» - 12,8% опрошенных (таблица 41).

Другие политические партии Казахстана имеют показатели ниже 10%.

Таблица 41. Распределение ответов на вопрос: Какие политические партии в большей степени интересуются проблемами молодежи и ориентированы на потребности молодежи? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Партия «Нур Отан» (Н.Назарбаев)	66,2	67,0
Демократическая партия «Ақ жол» (А.Перуашев)	12,8	15,7
Партия «Бірлік» (С.Султангали)	6,6	4,1
Народно-демократическая патриотическая партия «Ауыл» (А.Бектаев)	4,5	4,1
Общенациональная социал-демократическая партия	2,9	0,0
Коммунистическая народная партия Казахстана	2,6	3,6
Общественное объединение «Алга, ДВК!» (В.Козлов, М.Жанузаков)	1,8	1,5
Другое	1,2	-
Затрудняюсь ответить	26,5	31,0

4.3 Формирование здорового образа жизни среди молодежи

Здоровье – основной ресурс и преимущество молодого поколения. В целом, большинство опрошенных оценивает состояние здоровья как хорошее или удовлетворительное (диаграмма 34).

Диаграмма 34. Распределение ответов на вопрос: Как бы Вы оценили состояние своего здоровья? (в %)

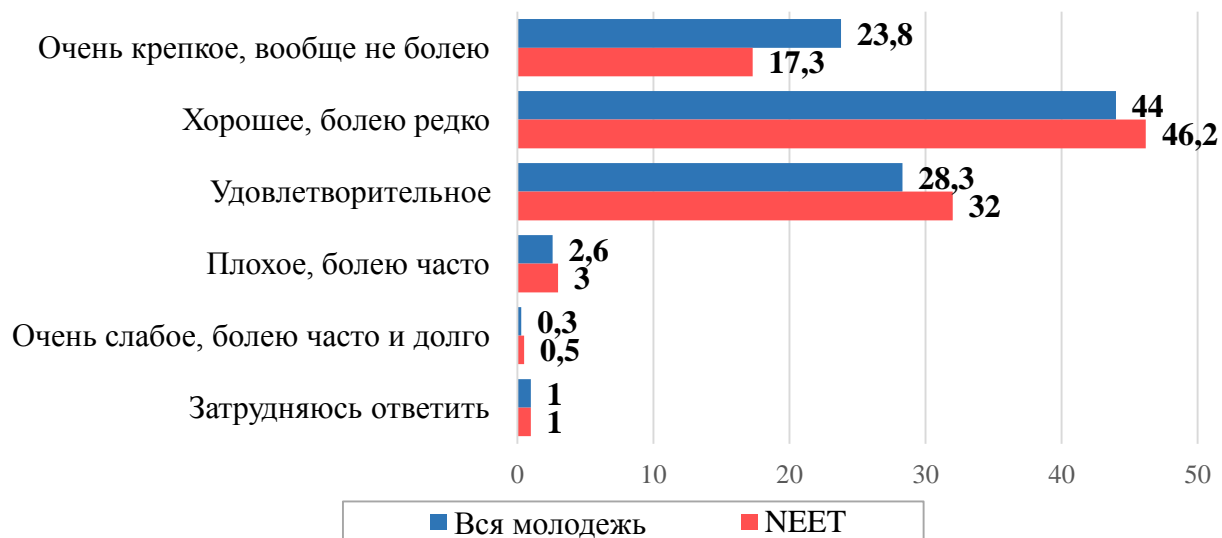

Таблица 42. Распределение ответов на вопрос: Скажите за последнюю неделю сколько раз Вы занимались какой-либо интенсивной физической активностью (например, бег, футбол и др.)? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Один раз	23,1	20,8
Два, три раза	32,8	34,5
Каждый день	18,2	18,3
Ни одного раза	22,7	22,3
Затрудняюсь ответить	3,2	4,1

Более крепкое здоровье, по естественным причинам, имеет молодежь более молодая (в возрасте от 14 до 18 лет). Одной из причин подобного, является то, что по мере взросления, молодые люди реже начинают заниматься физкультурой и спортом (таблица 43).

Таблица 43. Распределение ответов на вопрос: Как бы Вы оценили состояние своего здоровья? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Очень крепкое, вообще не болею	31,1	22,4	20,0
Хорошее, болею редко	41,1	48,1	42,8
Удовлетворительное	23,8	26,6	32,6
Плохое, болею часто	2,8	1,6	3,1
Очень слабое, болею часто и долго	-	0,5	0,4
Затрудняюсь ответить	1,2	0,7	1,1

О том, что не занимались интенсивной физической нагрузкой в течение недели сказали 15% опрошенных в возрасте от 14 до 18 лет, и, в два раза больше таковых в возрастной группе от 24 до 29 лет – 29%.

Соответственно, доля респондентов, отмечающих свое отменное здоровье в группе от 24 до 29 лет на треть меньше, чем в группе от 14 до 18 лет. Таким образом, проблема не столько в возрасте, т.к. все опрошенные относятся к категории молодежь, а в сокращении физической активности (таблица 44).

Таблица 44. Распределение ответов на вопрос: Скажите за последнюю неделю сколько раз Вы занимались какой-либо интенсивной физической активностью (например, бег, футбол и др.)? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Один раз	22,4	24,1	22,8
Два, три раза	33,7	36,6	29,4
Каждый день	26,4	15,1	15,1
Ни одного раза	15,0	20,8	29,0
Затрудняюсь ответить	2,4	3,4	3,6

В казахстанской системе воспитания необходимо продолжать формировать у молодежи здоровый образ жизни, повышать физическую активность молодежи, прививать желание к спорту.

В обратном случае необходимо будет наращивать медицинские услуги. Как показало исследование, полностью удовлетворены врачами только четверть молодых людей (25,5%).

Не довольны профессионализмом врачей 19,4% опрошенных.

Таблица 45. Распределение ответов на вопрос: Насколько Вы удовлетворены качеством оказываемых медицинских услуг в Вашем населенном пункте? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Полностью удовлетворен, я доверяю нашим врачам	25,5	20,8
Частично удовлетворен, не всегда встречаются компетентные врачи и медработники	51,1	53,8
Совсем не удовлетворен, у нас очень сложно найти профессионала своего дела	19,4	22,8
Другое	0,3	-
Затрудняюсь ответить	3,7	2,5

На вопрос, Как Вы относитесь к людям, которые совершили самоубийство, большинство опрошенных ответили, что осуждают 39,3%.

Четверть опрошенных ответили «безразлично» (24,3%) (таблица 46).

Таблица 46. Распределение ответов на вопрос: Как Вы относитесь к людям, которые совершили самоубийство? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Можете их понять	17,1	17,3
Безразлично	24,3	22,8
Осуждаете	39,3	43,7
Другое (<i>не сталкивался с этим, жаль, сочувствие, я их не понимаю, не суди и не судим будешь</i>)	1,8	1,5
Затрудняюсь ответить	17,6	14,7

Выводы по главе

(1) Мы имеем дело с новой реальностью, когда меняется информационная парадигма. Вместо вечного и незыблемого телевидения приходят мобильные социальные сети, позволяющие не просто получать информацию, но и обмениваться ею. Интернет и социальные сети по востребованности новостного контента имеют сопоставимые показатели с телевидением, оказывают существенную конкуренцию. Сокращаются дистанции между телевидением и Интернет. На этом фоне печатные издания среди молодежи становятся малоэффективными.

(2) Происходит новое структурирование молодежи в зависимости от принадлежности к социальным сетям. Растет популярность российских и западных сетевых ресурсов. 2/3 опрошенных молодых людей пользуются российскими сетями, такими как ВКонтакте и Одноклассники, однако быстро продвигаются Facebook и WhatsApp. Мы находимся на этапе очень быстрого проникновения в повседневные практики электронной коммерции, интернет-банкинга. Молодежь живет по новым законам социальных сетей.

(3) Аналогично и государственная молодежная политика. Наша система государственного управления воспринимает молодежь сквозь призму образовательных политик, хотя вопрос стоит шире и серьезнее. Исследование выявило, что молодежь вне образования остается вне охвата молодежной политики. Молодежная политика эффективна преимущественно в отношении молодежи, поставленной на поток образования, трудовой социализации. Дворовая молодежь, сетевая молодежь, не вовлеченная в социальные проекты, находится вне охвата молодежной политики.

(4) Между государством и молодежью есть разное понимание, разрыв в том, как следует реализовывать политику в отношении молодежи. Молодежной политикой берутся заниматься взрослые или, по крайней мере, те, кто вышел из молодежного возраста. Фактически молодежь исключена из процесса формирования самой политики. В результате старшее поколение управленцев видит молодежную политику как образовательную и социальную, а молодежь – как систему поддержки молодежного предпринимательства, бизнеса, новых инициатив.

(5) Инструментарий молодежной политики и проектов должен меняться. Из всего того, что удалось сделать в прошедшие годы, из состоявшихся инициатив можно отметить только Жасыл Ел, способствовавший трудовой

мобилизации молодежи. Об эффективности Жасыл Ел высказался каждый второй опрошенный. Определенный потенциал имел проект «С дипломом – в село!».

(6) Проблема в том, что молодежь не воспринимает базовые программы Министерства образования и науки, как программы, ориентированные на интересы молодежи. Молодежной взгляд здесь отсутствует, что обедняет не только образовательную, но и другие политики.

(7) Действующая структура управления и координации молодежной политики в основном малоэффективна. Прежде всего, отсутствует связанность между центром и регионами. Если с пропагандистскими и мобилизационными целями нынешняя молодежная инфраструктура еще справляется, то выполнение более существенных задач, таких как инновационное развитие и бизнес-социализация молодежи не происходит.

(8) Мы имеем дело с достаточно высокой политической активностью и заинтересованностью молодежи. Каждый четвертый молодой человек интересуется политикой, среди казахов – каждый третий. Аполитичность молодежи – миф, который не подтверждается. Соответственно, есть необходимость правильного использования большой молодежной политической энергии. Только нельзя подменять молодежь поколениями управленцев, которые вышли из молодежного возраста. Молодежь – это новое поколение, отличающееся от болашаковцев первой волны, которые пришли и вовлечены были во власть, от бизнес-элиты, топ-менеджмента корпоративного сектора, которых раньше называли поколением младотюрок. Молодежь меняется быстро и нельзя ставить знак тождества с поколениями, которым довелось впервые формулировать понятия молодежной политики в нашей стране.

(9) Следует особо отметить рост патриотических настроений в молодежной среде. Абсолютное большинство опрошенной молодежи гордятся казахстанским гражданством.

(10) Важно отметить мудрость политики Президента в укреплении роли молодежи. Витриной правильной молодежной политики являются кадровая система, назначение новой плеяды относительно молодых руководителей на топовые должности. Однако этого недостаточно. Необходимо молодежное прочтение всей государственной политики, ее оживление, инновационное осмысление. Молодежь должна быть главной во всех политиках, а не только в образовании.

(11) Эффективность всей структуры управления молодежной политики далеко неоднозначная. Политику Президента должна подкреплять сильная инфраструктура молодежной политики. Можно отметить значительные разрывы между эффективностью политик Правительства и местных органов, депутатов представительных ветвей власти. Молодежная политика – предмет коллективной ответственности.

(12) Среди молодежи новые лидеры и новые мечты, которые требуют воплощения. Например, сегодня новая когорта лидеров, таких как Геннадий Головкин, Илья Ильин, Кайрат Нуртас по вниманию и доверию далеко опережают государственных служащих. Все большее значение приобретает общественный сектор, НПО. Политики властей должны не только

согласовываться с общественными институтами, но и апробироваться, проводиться через них. Время любовых атак проходит, нужен диалог, информирование, достижение согласия с общественными институтами. Без этого институциональные реформы обречены на провал.

(13) Существенный вопрос – это здоровье нового поколения. Как оказалось, среди молодежи лишь меньшинство занимается ежедневной зарядкой, а примерно каждый пятый вообще не занимается физическими упражнениями. Нация будущего не может состояться, если не будет достигать больших результатов в спорте. Спорт больших достижений – это презентация состоявшегося государства. Для того, чтобы достигать успехов в спорте, нужно развивать массовый спорт, развивать физическую культуру. Примерно половина молодежи должна быть вовлечена в спорт, посещать секции, а каждый третий должен заниматься интенсивным и профессиональным спортом.

(14) Уязвимость нынешней молодежной политики демонстрирует подростковый суицидальный синдром, рост ранних браков и беременности, а также множество проблем, связанных со здоровым образом жизни. Мы находимся в критической зоне, если 17% молодых людей терпимо относятся к самоубийствам и каждый четвертый проявляет безразличие к этому.

V. Оценка религиозной ситуации в молодежной среде

Как показали события в Актобе, религиозные процессы имеют гораздо большее значение и глубину, чем это представлялось. Хотя Казахстан уже сталкивался с подобным в 2011 году.

По данным опроса, доля активно верующих среди молодежи достигает 15,5%. Всего же число верующих среди молодежи, по крайней мере, декларируемый уровень, достигает порядка 80% (таблица 47).

Таблица 47. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	15,5	17,8
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы	29,6	28,9
Я верующий, но крайне редко посещаю храм и соблюдаю религиозные нормы	32,9	36,0
Я неверующий, но иногда посещаю храм, соблюдаю религиозные нормы	3,3	3,0
Я неверующий, но уважаю верующих	8,4	6,6
Я равнодушен к религии	4,4	4,1
Я противник религии, атеист	0,9	1,0
Другое	0,1	1,0
Затрудняюсь ответить	4,9	1,5

Более высокой активностью в религиозной жизни и практике отличились молодые люди в возрасте от 14 до 18 лет – 18,3% опрошенных.

Таблица 48. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком? (в разрезе возрастных групп, в %)

	От 14 до 18 лет	От 19 до 23 лет	От 24 до 29 лет
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	18,3	15,3	13,9
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы	27,0	30,5	30,5
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы	32,3	31,2	34,5
Я неверующий, но иногда посещаю храм, соблюдаю религиозные нормы	2,8	3,8	3,3
Я неверующий, но уважаю верующих	9,3	8,1	8,0
Я равнодушен к религии	4,7	4,7	4,0
Я противник религии, атеист	0,6	1,3	0,8
Другое	0,2	-	0,1
Затрудняюсь ответить	4,7	5,2	4,9

Как показывают результаты опроса, представители казахского этноса в 2,3 раза опережают опрошенных русской этнической группы по доле активно верующих – 18,1% и 6,6% соответственно (таблица 49).

Таблица 49. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком? (в разрезе этнических групп, в %)

	Казах/ казашка	Русский/ русская	Другой национальности
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	18,1	6,6	17,3
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы	31,8	26,8	19,6
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы	30,2	39,0	38,7
Я неверующий, но иногда посещаю храм, соблюдаю религиозные нормы	3,0	4,8	2,4
Я неверующий, но уважаю верующих	6,5	12,5	12,5
Я равнодушен к религии	4,3	4,8	4,2
Я противник религии, атеист	0,6	1,3	1,8
Другое	0,2	-	-
Затрудняюсь ответить	5,4	4,1	3,6

Наибольшее число активно верующих отмечено в Атырауской (53,8%), Кызылординской (42,5%) и Южно-Казахстанской (31,1%) областях. Казахстанский юго-запад можно считать поясом активных религиозных практик. Здесь концентрируется наиболее активное практикующее население, исповедующее преимущественно Ислам.

Таблица 50. Распределение ответов на вопрос: Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком? (в разрезе областей, в %)

	Я верующий, участвую в жизни религиозной общины	Я верующий, но очень редко соблюдаю религиозные нормы	Я верующий, но редко, только на праздники соблюдаю религиозные нормы	Я неверующий, но иногда посещаю храм, соблюдаю религиозные нормы	Я неверующий, но уважаю верующих	Я равнодушен к религии	Я противник религии, атеист
Акмолинская	8,2	31,5	45,2	5,5	1,4	1,4	1,4
Актюбинская	14,3	6,6	25,3	-	5,5	24,2	4,4
Алматинская	13,4	36,6	32,5	5,2	8,2	1,0	-
Атырауская	53,8	35,4	4,6	1,5	-	-	-
Восточно-Казахстанская	13,1	36,9	35,4	-	7,7	0,8	0,8
Жамбылская	4,7	8,5	50,9	4,7	25,5	3,8	-
Западно-Казахстанская	6,5	25,8	41,9	1,6	12,9	8,1	-
Карагандинская	7,5	19,4	34,3	6,0	17,2	11,2	1,5
Костанайская	3,5	25,6	55,8	5,8	5,8	2,3	1,2
Кызылординская	42,5	30,0	5,0	3,8	2,5	-	-
Мангистауская	3,0	28,8	42,4	3,0	1,5	1,5	1,5
Павлодарская	2,8	26,4	38,9	4,2	15,3	2,8	5,6
Северо-Казахстанская	-	42,9	40,8	2,0	4,1	8,2	2,0
Южно-Казахстанская	31,1	30,7	28,2	1,6	6,8	1,3	-
г.Астана	8,2	22,7	32,0	11,3	12,4	12,4	12,4
г.Алматы	10,1	47,1	28,0	0,5	3,7	2,1	-

Основная часть верующих – это последователи традиционного Ислама (76,1%). К православию себя отнесли 21,6% опрошенных (таблица 51).

Таблица 51. Распределение ответов на вопрос: Укажите, пожалуйста, к какой религии Вы себя относите? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Традиционный ислам	76,1	72,1
Православие	21,6	25,6
Католицизм	0,6	-
Протестантизм	0,4	1,2
Иудаизм	-	-
Новые религиозные направления	0,5	-
Совмещаем религиозные традиции разных конфессий	0,3	0,6
Не исповедую никакой религии	0,5	0,6
Другое	0,1	-

Религия стала заметным фактором общественного развития страны. То, что религия оказывает влияние на общественно-политическую ситуацию

отрицает 48% опрошенных молодых людей. Однако 34% респондентов отметили, что религия в той или иной степени влияет, причем 8,5% опрошенных сказали, что влияние настолько серьезно, что может создавать ситуацию общественной напряженности.

Таблица 52. Распределение ответов на вопрос: Влияет ли религиозная ситуация на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе? (в %)

	Вся молодежь	NEET
Да, это создаёт общественную напряженность	8,5	9,1
Да, люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки	12,6	11,7
Да, люди, придерживающиеся религии, вносят гармонию в общество	12,9	11,2
Нет, религиозная ситуация никак не влияет на общественно- политическую ситуацию	48,1	51,3
Затрудняюсь ответить	17,9	16,8

Выводы по главе

(1) Молодежь стала главным фактором быстрого роста активной религиозности и развития духовных практик. Доля активно практикующих верующих среди молодежи достигла 15,5%. Причем наиболее активными выступают те молодежные группы, которые слабо социализированы в части образования и трудовой деятельности. Религия воспринимается как заменитель государственной идеологии, механизм снятия социальных стрессов из-за роста социальной поляризации общества, дифференциации доходов.

(2) Казахстан приобрел устойчивые черты биконфессиональности. Центральное положение занимает Ислам, на втором месте – православие. В стране устойчивый религиозный консенсус. Ислам – быстрорастущая конфессия, вовлекающая в себя не только представителей этносов, традиционно, исторически исповедующие Ислам, но и другие этнические группы. Поэтому конфессиональная структура сдвигается от поликонфессиональности к моноконфессиональности. Это объективный процесс. Религиозный компонент сегодня выпадает и координируется на уровне подразделения в Министерстве культуры и спорта. Между тем, требуется очень плотная кооперация молодежной и конфессиональной политик.

(3) Религиозная политика – это еще и региональная политика. Каждый пятый из опрошенных подчеркнул, что религиозные организации становятся все более настойчивыми в своей деятельности и пропаганде. Религиозный ренессанс вступил в новую фазу полноценного расцвета. Молодежь не мыслит себя вне религиозной практики в отличие от старшего поколения, которое отличается приобретенным религиозным сознанием.

Заключение

Таким образом, можно сделать пять основных выводов.

Во-первых, молодежная политика требует концептуального обновления с точки зрения перехода от уровня социальной политики к инновационной. Молодежная политика может выступить в качестве нового источника экономического роста при правильном изменении подходов в ее реализации.

Во-вторых, необходимы изменения инструментария молодежной политики, возможно внесение изменений в стратегические и программные документы по всему спектру, а также создание новых проектов. В частности, необходимо не только включение в Дорожную карту занятости, но и в Дорожную карту бизнеса. Государственные программы следует развернуть в сторону молодежного профиля.

В-третьих, массовый спорт, семейно-демографическая политика, индустриализация, бизнес, электронная коммерция – новые приоритеты молодежной политики.

В-четвертых, нужно менять систему управления молодежной политики, усиливать ее координацию на уровне Правительства и между регионами. Этот вопрос включает также религиозную, образовательную, трудовую, а также информационную политики.

В-пятых, реформы в системе образования нуждаются в аккуратном и последовательном продвижении, без форсирования. Как отмечают эксперты, земельная тематика стала поводом, чтобы вылилось недовольство общей политикой Правительства. Происходит рост национального самосознания, восприятия национальной идентичности. Молодежь более лояльна к трехязычию в отличие от старшего поколения, однако есть ряд проблем, сигнализирующих о неготовности форсированного перехода к преподаванию на английском языке. Это связано со слабой преподавательской базой. Все есть – методики, учебная литература, словари. Но нужно время для того, чтобы система адаптировалась к новым тенденциям.

Анкета массового опроса молодежи

Номер анкеты _____ Область _____ Город / село _____	Дата интервью _____ Район _____ Тип населенного пункта 1. Город 2. Село
---	---

Уважаемый респондент! Меня зовут _____. Я являюсь интервьюером Научно-исследовательского центра «Молодежь» (г. Астана). Просим Вас принять участие в социологическом опросе, посвященном актуальным проблемам казахстанской молодежи. Вашему вниманию предложен ряд вопросов и варианты ответов на них. Прослушайте, пожалуйста, эти вопросы и предлагаемые к ним варианты ответов до конца, выберите устраивающий Вас ответ. В случае, если ни один из предложенных ответов Вас не удовлетворяет, укажите свой вариант в графе «другое».

Полученная информация будет использована только в обобщенном виде.

Анонимность и конфиденциальность Вашего мнения гарантируется.

1. Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан?

1. Да, горжусь
2. Скорее горжусь
3. Скорее не горжусь
4. Нет, не горжусь
- (9) Затрудняюсь ответить

2. Как Вы оцениваете возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане?

1. Очень большое влияние
2. Имеют некоторое влияние
3. Слабое влияние
4. Не имеют никакого влияния
5. Другое (напишите) _____
- (9) Затрудняюсь ответить

3. Назовите, пожалуйста, наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте? (отметьте, не более пяти вариантов ответов)

1. Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)
2. Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)
3. Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления
4. Проблемы трудоустройства, безработица
5. Проблема с жильем
6. Плохое здоровье, ухудшение здоровья
7. Неустроенность личной жизни
8. Конфликты с родителями / старшим поколением, непонимание родных и близких
9. Нет уверенности в завтрашнем дне
10. Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи
11. Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)
12. Преступность среди молодых
13. Религиозный экстремизм в молодежной среде
14. Наркомания, токсикомания и алкоголизм, курение
15. Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время
16. Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи
17. Другое (напишите) _____
18. Нет никаких проблем
- (99) Затрудняюсь ответить

4. Скажите, пожалуйста, какие проблемы беспокоят лично Вас? (отметьте не более трех вариантов ответа)

1. Страх перед сдачей ЕНТ
 2. Подготовка к вступительным экзаменам
 3. Непонимание со стороны родителей, близких, конфликты с близкими
 4. Неопределенность с выбором высшего учебного заведения
 5. Неопределенность с выбором будущей профессии, специальности
 6. Отсутствие друзей, товарищей, единомышленников
 7. Сложность с трудоустройством, в том числе по специальности
 8. Финансовые трудности, нехватка денег
 9. Проблемы со здоровьем
 10. Проблемы с жильем
 11. Другое (напишите) _____
 12. У меня нет проблем
- (99) Затрудняюсь ответить

5. По Вашему мнению, эффективно ли реализуется государственная молодежная политика (поддержка и развитие молодежи) у нас в стране?

1. Да, эффективно
 2. Скорее да, чем нет
 3. Скорее нет, чем да
 4. Не совсем эффективно
 5. Ничего не знаю, не слышал (-а) о молодежной политике в стране
- (9) Затрудняюсь ответить

6. Отметьте, пожалуйста, наиболее значимые, первоочередные государственные меры по поддержке молодежи? (не более пяти вариантов ответа)

1. Обеспечение доступного и качественного образования
 2. Формирование здорового образа жизни, медицинского обслуживания
 3. Повышение правовой культуры
 4. Создание условий для трудоустройства
 5. Развитие системы доступного жилья
 6. Приобщение к национальным культурным и духовным ценностям
 7. Стимулирование гражданской активности молодежи
 8. Развитие институтов молодежной политики
 9. Принятие специальных программ, направленных на поддержку отдельных категорий молодежи (сельская, маргинальная, студенческая, с ограниченными возможностями)
 10. Меры по предотвращению религиозного радикализма и экстремизма в молодежной среде
 11. Профилактика наркомании, токсикомании, алкоголизма в молодежной среде
 12. Организация системной работы по недопущению преступности в молодежной среде
 13. Увеличение финансирования из республиканского и местного бюджетов на реализацию молодежных проектов и программ
 14. Развитие волонтерства
 15. Развитие социального меценатства (поддержка фондами молодежных проектов)
 16. Развитие молодежного предпринимательства
 17. Развитие туризма
 18. Другое (напишите) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

7. Согласны ли Вы со следующими высказываниями или нет? (отметьте, пожалуйста, по каждой строке)

	Согласен	Скорее согласен	Скорее не согласен	Не согласен	Затрудняюсь ответить
3) Мое правительство заботится о моих желаниях и нуждах	1	2	3	4	9
4) Я не верю, что молодые люди достаточно уважаемы в нашем обществе	1	2	3	4	9

8. Скажите, пожалуйста, какие Вы знаете государственные и отраслевые программы, которые реализуются для поддержки и развития молодежи в стране? В столбце (А) отметьте первый вариант ответа, который самостоятельно назвал респондент (только один вариант ответа).

В столбце (В) отметьте другие варианты ответа, которые назвал респондент (отметьте все варианты, которые самостоятельно называет респондент).

9. Пожалуйста, возьмите карточку и скажите, какие еще государственные программы Вы знаете? Передайте респонденту карточку №9, отметьте в столбце «вопрос 9» варианты ответов, которые респондент назвал по карточке.

Название программы	Вопрос 8		Вопрос 9 С карточкой
	(А) Знаю в первую очередь	(В) Знаю в последующую очередь	
Государственная программа развития образования и науки РК на 2016-2019 гг.	1	1	1
Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан «Денсаулық» на 2016-2019 годы	2	2	2
Дорожная карта занятости-2020 (Молодежная практика)	3	3	3
Программа развития регионов до 2020 года	4	4	4

10. Скажите, пожалуйста, какие Вы знаете молодежные проекты, которые реализуются для поддержки и развития молодежи в стране? В столбце (А) отметьте первый вариант ответа, который самостоятельно назвал респондент (только один вариант ответа).

В столбце (В) отметьте другие варианты ответа, которые назвал респондент (отметьте все варианты, которые самостоятельно называет респондент).

11. Пожалуйста, возьмите карточку и скажите, какие еще государственные программы Вы знаете? Передайте респонденту карточку №11, отметьте в столбце «вопрос 11» варианты ответов, которые респондент назвал по карточке.

Название проекта	Вопрос 10		Вопрос 11 С карточкой
	(А) Знаю в первую очередь	(В) Знаю в последующую очередь	
Жасыл Ел	1	1	1
Проект «С дипломом – в село!»	2	2	2
Проект «Серпін-2050»	3	3	3
Молодёжный кадровый резерв	4	4	4
Школа молодого предпринимателя «Даму-көмек»	5	5	5
Программа «SAGE Kazakhstan» для обучения старшеклассников предпринимательству	6	6	6

12. Оцените, пожалуйста, деятельность следующих государственных структур, которые также оказывают поддержку молодежи? (отметьте один вариант ответа по каждой строке)

	Эффективна	Скорее эффективна	Скорее неэффективна	Не эффективна	3/0
1) Правительство РК	1	2	3	4	9
2) Депутаты Парламента РК	1	2	3	4	9
3) Депутаты Маслихатов различных уровней	1	2	3	4	9
4) Аким области	1	2	3	4	9
5) Аким Вашего населенного пункта	1	2	3	4	9
6) Управление по вопросам молодежной политики/внутренней политики области или города	1	2	3	4	9

13. Скажите, пожалуйста, Вы доверяете Президенту страны Н.А.Назарбаеву?

1. Полностью доверяю
 2. Скорее доверяю
 3. Скорее не доверяю
 4. Не доверяю
- (9) Затрудняюсь ответить

14. Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства образования и науки Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

1. Да, знаю -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №15
 2. Что-то слышал, читал (-а) -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №15
 3. Ничего не знаю о работе Департамента молодежной политики -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №16
- (9) Затрудняюсь ответить -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №16

15. Оцените эффективность работы Департамента молодежной политики Министерства образования и науки Республики Казахстан по следующим видам деятельности ... (дайте ответ по каждой строке)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
1) Контроль и координация работы областных/городских управлений по вопросам молодежной политики/внутренней политики	1	2	9
2) Взаимодействие с молодежными организациями по проблемам и интересам молодежи	1	2	9
3) Обеспечение научной и методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	1	2	9
4) Проведение разъяснительной работы по вопросам молодежной политики	1	2	9
5) Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	1	2	9
6) Работа по патриотическому воспитанию	1	2	9
7) Другое (укажите) _____	1	2	

16. Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи?

1. Да, знаю -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №17
 2. Что-то слышал, читал (-а) -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №17
 3. Ничего не знаю о работе Управления по вопросам молодежной политики -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №18
- (9) Затрудняюсь ответить -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №18

17. Оцените эффективность работы Управления во вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города по следующим видам деятельности ... (дайте ответ по каждой строке)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
1) Обеспечение методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	1	2	9
2) Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодёжью, информационные кампании)	1	2	9
3) Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	1	2	9
4) Работа с целевыми группами молодёжи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	1	2	9
5) Консультационные услуги (по вопросам жилья, трудоустройства, поддержки молодым семьям и др.)	1	2	9
6) Работа по патриотическому воспитанию	1	2	9
7) Неформальные встречи с молодёжью (беседы на рынках, общежитиях, стройплощадках и др.)	1	2	9
8) Другое (укажите) _____	1	2	

18. Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города?

1. Да, знаю -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №19
 2. Что-то слышал, читал (-а) -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №19
 3. Ничего не знаю о работе Молодежных ресурсных центров -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №20
- (9) Затрудняюсь ответить -----→ ПЕРЕХОД К ВОПРОСУ №20

19. Оцените эффективность работы Молодежных ресурсных центров Вашей области/города по следующим видам деятельности ... (дайте ответ по каждой строке)

	Эффективна	Неэффективна	3/0
1) Информационная работа по государственным социальным программам для молодежи	1	2	9
2) Формирование и обеспечение методической литературой, справочной информацией для молодежи и молодежных организаций	1	2	9
3) Консультационные услуги (правовые, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержка молодым семьям и т.д.)	1	2	9
4) Организация диалоговых площадок для обсуждения вопросов по проблемам и поддержке молодежи	1	2	9

5) Проведение работы по развитию досуга и культурной жизни молодежи	1	2	9
6) Работа с целевыми группами (безработная, сельская, рабочая, студенческая молодежь, молодые семьи и т.д.)	1	2	9
7) Другое (укажите) _____	1	2	

20. Скажите, пожалуйста, за последние полгода кто-нибудь интересовался Вашими проблемами? (отметьте не более двух вариантов ответа)

1. Родители, родственники, близкие
2. Друзья, однокурсники, коллеги
3. Директор школы, ректор вуза, руководитель предприятия/организации
4. Классный руководитель, куратор группы
5. Представитель Молодежного ресурсного центра
6. Представитель религиозной организации
7. Представитель акимата, маслихата
8. Представитель политической партии, общественного объединения
9. Представитель неправительственной молодежной организации
10. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

21. Как известно, в каждом областном центре и районе действуют Молодежные ресурсные центры. Пожалуйста, подумайте и скажите, какую помощь или услуги Вы хотели бы получать от этих Молодежных ресурсных центров? (отметьте любое количество ответов)

1. Содействие участию в программе по получению доступного жилья
2. Содействие в трудоустройстве и занятости молодежи
3. Содействие развитию предпринимательской деятельности среди молодежи
4. Содействие в получении высшего образования
5. Содействие в получении технического и профессионального образования
6. Помощь психолога, социального работника
7. Помощь юриста, правозащитника
8. Содействие развитию культурных, досуговых мероприятий
9. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

22. Какие молодежные организации Вы знаете?

23. А с какими из них, Вам приходилось работать, сотрудничать, контактировать? (пожалуйста, дайте ответы по каждому столбцу)

	Вопрос 22. Знаю	Вопрос 23. Сотрудничал
Альянс студентов Казахстана	1	1
Ассоциация молодых депутатов Казахстана	2	2
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	3	3
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК «Болашак»	4	4
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	5	5
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	6	6
Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	7	7
Центр развития военно-патриотических объединений «Жас Қыран»	8	8
Конгресс молодежи Казахстана	9	9
Национальная волонтерская сеть	10	10
Другое (напишите) _____	11	11
Другое (напишите) _____	12	12
Другое (напишите) _____	13	13

24. Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете?

1. Полностью удовлетворен
2. Скорее удовлетворен
3. Скорее не удовлетворен
4. Полностью не удовлетворен

(9) Затрудняюсь ответить

25. Удовлетворены ли Вы или не удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт?

1. Полностью удовлетворен
2. Скорее удовлетворен
3. Скорее не удовлетворен
4. Полностью не удовлетворен

(9) Затрудняюсь ответить

26. Как Вы считаете, в настоящее время в Вашем населенном пункте достаточно возможностей для молодежи, для их профессионального роста, для улучшения их жизни?

1. Да, вполне достаточно
2. Скорее достаточно
3. Скорее не достаточно
4. Нет, возможностей для молодежи нет
5. Другое (напишите) _____

(9) Затрудняюсь ответить

27. Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями?

1. Улучшится
2. Улучшится незначительно
3. Не изменится
4. Незначительно ухудшится
5. Ухудшится

(9) Затрудняюсь ответить

28. Как Вы считаете, что необходимо для достижения успеха и карьерного роста молодежи? (не более трех вариантов ответа)

1. Иметь хорошее образование
2. Иметь высокую квалификацию, профессиональную подготовку
3. Иметь богатых родителей
4. Быть юридически грамотным человеком
5. Иметь привлекательную внешность
6. Знать казахский язык
7. Знать казахский и русский язык
8. Знать казахский, русский и иностранный язык
9. Иметь талант, исключительные способности
10. Иметь физическую силу, спортивную подготовку
11. Просто быть везучим человеком
12. Иметь нужные связи и знакомства
13. Нужно удачно жениться / выйти замуж
14. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

29. Скажите, пожалуйста, насколько Вы удовлетворены качеством полученного или получаемого образования (дошкольное, общее среднее, техническое и профессиональное, высшее)? отметьте вариант ответа по каждой строке

	Полностью удовлетворен	Частично удовлетворен	Не удовлетворен	Ничего не знаю о качестве образования	Затрудняюсь ответить
1) Дошкольное	1	2	3	4	9
2) Общее среднее	1	2	3	4	9
3) Техническое и профессиональное	1	2	3	4	9
4) Высшее	1	2	3	4	9

30. По-Вашему мнению, что препятствует трудоустройству молодежи в Вашем населенном пункте? (не более трех вариантов ответов)

1. Низкая конкурентоспособность молодых специалистов на рынке труда
2. Несоответствие полученного образования и функциональных требований вакантного места
3. Отсутствие опыта работы
4. Взятничество, коррумпированность работодателей
5. Дискриминация по этническому (национальному) признаку
6. Дискриминация по принадлежности к женскому или мужскому полу
7. Состояние здоровья
8. Низкая заработная плата
9. Наличие малолетнего ребенка
10. Высокие амбиции молодых специалистов
11. Отсутствие рабочих мест в районе проживания
12. Никаких препятствий нет
13. Другое (напишите) _____

(99) Затрудняюсь ответить

31. Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете?

1. Однозначно, да
2. Скорее да
3. Скорее нет
4. Однозначно, нет

(9) Затрудняюсь ответить

32. Какая проблема может вынудить Вас пойти на публичную протестную акцию? (отметьте, пожалуйста, не более трех вариантов ответа)

1. Проблемы в школе, ВУЗе, колледже
2. Сокращение или увольнение с работы
3. Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги
4. Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий
5. Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений
6. Повышение выплат по кредитам или ипотеке
7. Необоснованные штрафы
8. Ухудшение экологической ситуации
9. Неудовлетворенность действиями властей
10. Несправедливые судебные решения
11. Несогласие с принимаемыми реформами
12. Нарушение прав на этнической почве
13. Проблемы с жильем
14. Низкое качество услуг в образовании

15. Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства
 16. Другое (*напишите*) _____
 17. Ничто не может вынудить меня открыто протестовать
- (99) Затрудняюсь ответить

33. Как Вы оцениваете деятельность Президента страны Нурсултана Назарбаева за прошедшие несколько месяцев?

1. Положительно
 2. Скорее положительно, чем отрицательно
 3. Скорее отрицательно, чем положительно
 4. Отрицательно
- (9) Затрудняюсь ответить

34. Как Вы считаете, Казахстан сейчас в целом развивается в правильном или в неправильном направлении?

1. В правильном
 2. Скорее в правильном
 3. Скорее в неправильном
 4. В неправильном
- (9) Затрудняюсь ответить

35. Интересуетесь ли Вы политической жизнью в нашей стране?

1. Да, постоянно интересуюсь
 2. Интересуюсь лишь иногда
 3. Не интересуюсь вообще
- (9) Затрудняюсь ответить

36. По Вашему мнению, какие политические партии в большей степени интересуются проблемами молодежи и ориентированы на потребности молодежи? (*отметьте, пожалуйста, не более двух вариантов ответа*)

1. Партия «Бірлік» (С.Султангали)
 2. Партия «Нур Отан» (Н.Назарбаев)
 3. Демократическая партия «Ақ жол» (А.Перуашев)
 4. Общенациональная социал-демократическая партия (Ж.Туякбай)
 5. Народно-демократическая патриотическая партия «Ауыл» (А.Бектаев)
 6. Коммунистическая народная партия Казахстана (В.Косарев)
 7. Общественное объединение «Алга, ДВК!» (В.Козлов, М.Жанузаков)
 8. Другое (*напишите*) _____
- (9) Затрудняюсь ответить

37. Как бы Вы охарактеризовали сегодняшнюю политическую ситуацию в стране?

1. Как благополучную
 2. Скорее как благополучную, чем неблагополучную
 3. Скорее как неблагополучную, чем благополучную
 4. Как неблагополучную
- (9) Затрудняюсь ответить

38. Выберите, что Вы готовы предпринять в защиту своих интересов? (*отметьте не более двух вариантов ответа*)

1. Не выйду на работу, на учебу
2. Объявлю голодовку
3. Обращусь в суд
4. Буду участвовать в мирной демонстрации
5. Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс
6. Приму участие в митинге протеста

7. Обращусь в газету, телевидение, радио
 8. Приду на прием к представителям государственной власти
 9. Обращусь в приемную партии «Нур Отан»
 10. Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»
 11. Буду распространять листовки и прокламации
 12. Другое (*напишите*) _____
 13. Ничего не буду предпринимать
- (99) Затрудняюсь ответить

39. Скажите, пожалуйста, с какими изменениями в системе образования Вы согласны, т.е. Вы их поддерживаете, а какие считаете не правильными, т.е. не поддерживаете? (один вариант ответа по каждой строке)

	Поддерживаю	Скорее поддерживаю	Скорее не поддерживаю	Не поддерживаю	Затруд. ответить
1) Переход на 12-летнее образование	1	2	3	4	9
2) Переход к пятидневной учебной неделе в школах, чтобы снизить нагрузку на школьников	1	2	3	4	9
3) Внедрение изучения предметов в средних школах на трех языках (казахский, русский, английский)	1	2	3	4	9
4) Изучение Истории Казахстана на казахском языке начиная с 7 класса (с 2018-2019 учебного года)	1	2	3	4	9
5) Изучение Всемирной истории на русском языке	1	2	3	4	9
6) Изучение предметов информатика, химия, биология, физика на английском языке в старших классах (с 2019-2020 учебного года)	1	2	3	4	9
7) Увеличение изучения английского языка на 1 час, начиная с первого класса (с 2016-2017 года)	1	2	3	4	9
8) Включить в список обязательных для сдачи предметов (ЕНТ) английский язык	1	2	3	4	9
9) Продление учебного года у первоклассников до 1 июня, у старшеклассников до середины июня	1	2	3	4	9
10) Изменение формата ЕНТ – выпускные экзамены в школах и ЕНТ при поступлении в ВУЗ	1	2	3	4	9
11) Возможность повторной сдачи ЕНТ на платной основе	1	2	3	4	9
12) Другое (<i>напишите</i>) _____	1	2	3	4	
13) Другое (<i>напишите</i>) _____	1	2	3	4	

40. Насколько широко, по Вашему мнению, в Вашем регионе распространена коррупция?

1. Распространена достаточно широко
 2. Мало распространена
 3. Практически не распространена
 4. Отсутствует полностью
- (9) Затрудняюсь ответить

41. Как бы Вы оценили меры, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией?

1. Очень эффективные
2. Малоэффективные
3. Не имеют никакого эффекта

4. Имеют негативный эффект
(9) Затрудняюсь ответить

42. За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции?

1. Да
 2. Нет
- (9) Затрудняюсь ответить

43. Как, на Ваш взгляд, изменилась ситуация с проявлением коррупции в Вашем населенном пункте за последний год?

1. Значительно улучшилась
 2. Незначительно улучшилась
 3. Не изменилась
 4. Незначительно ухудшилась
 5. Значительно ухудшилась
- (9) Затрудняюсь ответить

44. Как бы Вы оценили состояние своего здоровья?

1. Очень крепкое, вообще не болею
 2. Хорошее, болею редко
 3. Удовлетворительное
 4. Плохое, болею часто
 5. Очень слабое, болею часто и долго
- (9) Затрудняюсь ответить

45. Скажите, пожалуйста, за последнюю неделю сколько раз Вы занимались какой-либо интенсивной физической активностью (например, бег, футбол, аэробика, езда на велосипеде)?

1. Один раз
 2. Два, три раза
 3. Каждый день
 4. Ни одного раза
- (9) Затрудняюсь ответить

46. Насколько Вы удовлетворены качеством оказываемых медицинских услуг в Вашем населенном пункте?

1. Полностью удовлетворен (а), я доверяю нашим врачам
 2. Частично удовлетворен (а), не всегда встречаются компетентные врачи и медработники
 3. Совсем не удовлетворен, у нас очень сложно найти профессионала своего дела
 4. Другое (напишите) _____
- (9) Затрудняюсь ответить

47. Как Вы относитесь к людям, которые совершили самоубийство?

1. Можете их понять
 2. Безразлично
 3. Осуждаете
 4. Другое (напишите) _____
- (9) Затрудняюсь ответить

48. Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком?

1. Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам
2. Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы
3. Я верующий, но не участвую в религиозной жизни

4. Я неверующий, но иногда посещаю храм, соблюдаю религиозные нормы
 5. Я неверующий, но уважаю верующих
 6. Я равнодушен к религии
 7. Я противник религии, атеист
 8. Другое (*напишите*) _____
- (9) Затрудняюсь ответить

ПЕРЕХОД К
ВОПРОСУ
№50

49. Укажите, пожалуйста, к какой религии Вы себя относите?

1. Традиционный ислам
2. Православие
3. Католицизм
4. Протестантизм
5. Иудаизм
6. Новые религиозные направления
7. Совмещаем религиозные традиции разных конфессий
8. Не исповедую никакой религии
9. Другое (*напишите*) _____

50. Влияет ли религиозная ситуация на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе?

1. Да, это создаёт общественную напряженность
 2. Да, люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки
 3. Да, люди, придерживающиеся религии, вносят гармонию в общество
 4. Нет, религиозная ситуация никак не влияет на общественно- политическую ситуацию
 5. Другое (*напишите*) _____
- (9) Затрудняюсь ответить

51. Скажите, пожалуйста, в каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница? (*отметьте любое количество ответов*)

1. ВКонтакте
 2. Facebook
 3. Instagram
 4. Twitter
 5. MySpace
 6. LinkedIn
 7. Мой круг
 8. Одноклассники
 9. Мой mip@mail.ru
 10. Другое (*напишите*) _____
 11. У меня нет страницы, аккаунта в социальных сетях
- (99) Затрудняюсь ответить

52. Какими источниками информации Вы пользуетесь чаще всего, чтобы узнать о новостях и событиях в Казахстане? (*отметьте, пожалуйста, не более трех вариантов ответа*)

1. Казахстанские республиканские телеканалы
2. Казахстанские местные (региональные) телеканалы
3. Зарубежные телеканалы (в том числе российские)
4. Радио
5. Казахстанские республиканские печатные издания (газеты, журналы)
6. Казахстанские местные (региональные) печатные издания (газеты, журналы)
7. Зарубежные печатные издания (газеты, журналы)

8. Интернет-сайты казахстанские (ТВ, радио, новостные ресурсы)
 9. Интернет-сайты зарубежные (ТВ, радио, новостные ресурсы)
 10. Социальные сети, блоги
 11. Встречи с известными авторитетными лицами
 12. Встречи с представителями Молодежных ресурсных центров
 13. Ближнее окружение (родственники, знакомые, друзья)
 14. Другое (*напишите*) _____
- (99) Затрудняюсь ответить

53. Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали?

1. Я остался бы в своей стране
 2. Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране
 3. Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну
 4. Другое (*напишите*) _____
- (9) Затрудняюсь ответить

В ЗАКЛЮЧЕНИИ СООБЩИТЕ, ПОЖАЛУЙСТА, НЕКОТОРЫЕ ДАННЫЕ О СЕБЕ

D1. Ваш пол: 1. Мужской 2. Женский

D2. Укажите, пожалуйста, сколько Вам полных лет? _____

D3. Ваша национальность?

1. Казах / казашка
2. Русский / русская
3. Другая национальность (*укажите*) _____

D4. Ваше образование:

1. Высшее, со степенью (магистра, кандидата/доктора наук, доктора PhD)
2. Высшее (бакалавр/специалист)
3. Незаконченное высшее
4. Среднее специальное/профессиональное образование
5. Общее среднее
6. Неполное среднее
7. Нет образования

D5. Скажите, пожалуйста, где Вы проживаете?

1. Живу с родителями/родственниками
 2. Живу в собственной квартире/доме
 3. Живу в съемной квартире/комнате, общежитии
 4. Другое (*напишите*) _____
- (9) Затрудняюсь ответить

D6. Укажите, в какой степени Вы владеете следующими языками? (отметьте один вариант ответа по каждой строке)

	Совершенно не знаю	Знаю только несколько слов и фраз	Понимаю, а также могу участвовать в несложном разговоре	Могу свободно говорить, читать и писать
1) Казахский	1	2	3	4
2) Русский	1	2	3	4
3) Английский	1	2	3	4
4) Другой	1	2	3	4

язык				
------	--	--	--	--

D7. Ваше семейное положение:

1. Женат / Замужем
 2. В гражданском браке (сожительствую)
 3. Холост / не замужем
 4. Вдовец / Вдова
 5. Разведен / Разведена
- (9) Затрудняюсь ответить

D8. Скажите, пожалуйста, сколько детей Вы имеете?

1. Нет детей
2. Один ребенок
3. Двое детей
4. Трое детей
5. Четверо или более детей

D9. Как бы Вы оценили материальное положение Вашей семьи?

1. Нам не хватает денег даже на питание
 2. Денег хватает только на самые необходимые расходы, без которых нельзя обойтись (питание, оплата коммунальных услуг, лекарства)
 3. Денег хватает на питание и другие самые необходимые расходы, одежду и мелкую бытовую технику, но купить сейчас холодильник или стиральную машину было бы трудно
 4. Денег хватает на самые необходимые расходы, одежду и крупную бытовую технику, но купить новую машину мы не можем
 5. Денег хватает на все, кроме покупки недвижимости (дачи или квартиры)
 6. Материальных затруднений не испытываем. При необходимости могли бы приобрести дачу, квартиру
- (9) Затрудняюсь ответить

D10. В настоящее время Вы работаете?

1. Нет, я только учусь -----→ ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ
 2. Учусь и одновременно работаю (подрабатываю)
 3. Да, я работаю
 4. Я не учусь, не работаю и НЕ ищу работу ----→ ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ
 5. Я не учусь, не работаю (ищу работу) -----→ ЗАВЕРШИТЬ ЗАПОЛНЕНИЕ АНКЕТЫ
- (9) Затрудняюсь ответить

D11. Укажите, пожалуйста, Ваш основной вид деятельности?

1. Руководитель организации
2. Руководитель отдела, подразделения, службы
3. Специалист высшего уровня квалификации
4. Специалист среднего уровня квалификации
5. Служащий, занятый подготовкой информации, оформлением документации, учетом и обслуживанием
6. Работник сферы обслуживания, предоставления коммунальных услуг, торговли и родственных видов деятельности
7. Квалифицированный работник сельского, лесного хозяйств, рыбоводства и рыболовства
8. Квалифицированный рабочий крупных и мелких промышленных организаций, художественных промыслов, строительства, транспорта, связи

9. Оператор, аппаратчик, машинист установок и машин и слесари-сборщики

10. Неквалифицированный рабочий

11. Индивидуальный предприниматель с лицензией

12. Самозанятый

13. Другое (*напишите*) _____

(99) Затрудняюсь ответить

БЛАГОДАРИМ ВАС ЗА УЧАСТИЕ В ОПРОСЕ!

Наш телефон в городе Астана (7172) 79 25 44. Вы можете позвонить нам и задать свои вопросы. ДЛ
Я К КОНТРОЛЯ РАБОТЫ ИНТЕРВЬЮЕРА ПОСЛЕ ЗАПОЛНЕНИЯ АНКЕТЫ К ВАМ МОГУТ
ПОЗВОНИТЬ В ЦЕЛЯХ ПОДТВЕРЖДЕНИЯ ПРОВЕДЕНИЯ ОПРОСА. ДЛ
ЭТОГО ПРОСИМ ВАС
СООБЩИТЬ НОМЕР ВАШЕГО ТЕЛЕФОНА

ФИО интервьюера	№ интервьюера
Дата опроса	Подпись интервьюера

КОД _____ ВВОД _____

ЛИНЕЙНЫЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ПО РЕЗУЛЬТАТАМ ИССЛЕДОВАНИЯ

Скажите, пожалуйста, гордитесь ли Вы тем, что являетесь гражданином Республики Казахстан? (%)

	Вся молодежь	NEET
Да, горжусь	74,8	68,0
Скорее горжусь	22,0	26,4
Скорее не горжусь	1,3	3,0
Нет, не горжусь	0,6	1,5
Затрудняюсь ответить	1,4	1,0

Как Вы оцениваете возможность молодых людей участвовать и влиять на формирование политики в Казахстане? (%)

	Вся молодежь	NEET
Очень большое влияние	21,0	19,8
Имеют некоторое влияние	39,0	35,5
Слабое влияние	24,0	29,9
Не имеют никакого влияния	10,9	10,2
Другое	0,1	0,0
Затрудняюсь ответить	5,0	4,6

Назовите, пожалуйста, наиболее актуальные проблемы молодежи в Вашем населенном пункте? (%)

	Вся молодежь	NEET
Трудности с получением высшего образования (высокая стоимость и т.п.)	45,7	43,1
Материальные трудности (низкая заработная плата, стипендия и т.д.)	54,7	55,8
Высокие цены на продукты питания, товары народного потребления	46,9	54,3
Проблемы трудоустройства, безработица	53,2	70,6
Проблема с жильем	43,3	49,7
Плохое здоровье, ухудшение здоровья	12,5	6,6
Неустроенность личной жизни	9,8	10,2
Конфликты с родителями / старшим поколением, непонимание родных и близких	9,8	6,6
Нет уверенности в завтрашнем дне	19,6	28,9
Низкий уровень культуры, бездуховность молодежи	18,2	17,8
Угроза личной безопасности (страшно ходить по улицам и т.п.)	8,5	7,1
Преступность среди молодых	16,1	12,2
Религиозный экстремизм в молодежной среде	11,6	10,7
Наркомания, токсикомания и алкоголизм, курение	15,3	15,7
Проблемы досуга молодежи, негде провести свободное время	21,0	20,8
Отсутствие доступа к высокоскоростному Интернету, к качественной мобильной связи	4,9	3,0
Другое	1,0	0,5
Нет никаких проблем	2,7	0,5
Открытие собственного дела	0,3	0,5

Нет дворца бракосочетания	0,1	-
Низкое качество образования	0,1	-
Затрудняюсь ответить	1,7	-

Скажите, пожалуйста, какие проблемы беспокоят лично Вас? (%)

	Вся молодежь	NEET
Страх перед сдачей ЕНТ	13,5	4,6
Подготовка к вступительным экзаменам	11,5	5,1
Непонимание со стороны родителей, близких, конфликты с близкими	9,5	11,2
Неопределенность с выбором высшего учебного заведения	13,4	12,7
Неопределенность с выбором будущей профессии, специальности	14,4	10,7
Отсутствие друзей, товарищей, единомышленников	7,3	7,6
Сложность с трудоустройством, в том числе по специальности	34,4	57,4
Финансовые трудности, нехватка денег	47,7	53,8
Проблемы со здоровьем	9,5	9,6
Проблемы с жильем	24,6	23,9
Другое	0,5	-
У меня нет проблем	14,3	9,1
Завышенные цены для обучения в университетах	0,1	-
Победить себя	0,1	-
Любовные проблемы	0,2	-
Успешно закончить учебу	0,1	-
Повышение по службе	0,1	-
Поднять свой бизнес	0,1	-
Выживание в такое сложное время	0,1	-
Отсутствие веры в завтрашний день	0,1	-
Будущее моих детей	0,1	-
Затрудняюсь ответить	1,7	2,5

По Вашему мнению, эффективно ли реализуется государственная молодежная политика (поддержка и развитие молодежи) у нас в стране? (%)

	Вся молодежь	NEET
Да, эффективно	17,1	15,7
Скорее да, чем нет	36,7	33,5
Скорее нет, чем да	21,6	27,4
Не совсем эффективно	7,3	9,1
Ничего не знаю, слышал (-а) о молодежной политике в стране	11,3	11,2
Затрудняюсь ответить	6,0	3,0

Отметьте, пожалуйста, наиболее значимые, первоочередные государственные меры по поддержке молодежи? (%)

	Вся молодежь	NEET
Обеспечение доступного и качественного образования	55,6	49,2
Формирование здорового образа жизни, медицинского обслуживания	36,7	33,5
Повышение правовой культуры	17,5	24,9
Создание условий для трудоустройства	50,5	52,8
Развитие системы доступного жилья	40,5	46,7
Приобщение к национальным культурным и духовным ценностям	13,7	12,2
Стимулирование гражданской активности молодежи	16,3	13,7
Развитие институтов молодежной политики	16,0	13,2
Принятие специальных программ, направленных на поддержку отдельных категорий молодежи (сельская, маргинальная, студенческая, с ограниченными возможностями)	19,1	25,4
Меры по предотвращению религиозного радикализма и экстремизма в молодежной среде	17,2	16,8
Профилактика наркомании, токсикомании, алкоголизма в молодежной среде	16,0	19,3
Организация системной работы по недопущению преступности в молодежной среде	9,1	9,1
Увеличение финансирования из республиканского и местного бюджетов на реализацию молодежных проектов и программ	10,8	11,2
Развитие волонтерства	8,7	9,6
Развитие социального меценатства (поддержка фондами молодежных проектов)	5,1	5,1
Развитие молодежного предпринимательства	12,5	13,2
Развитие туризма	7,9	10,7
Затрудняюсь ответить	7,7	5,1

Согласны ли Вы со следующими высказываниями или нет? (%) (основная категория)

	Согласен	Скорее согласен	Скорее не согласен	Не согласен	Затрудняюсь ответить
Мое правительство заботится о моих желаниях и нуждах	22,9	40,8	20,7	7,6	8,0
Я не верю, что молодые люди достаточно уважаемы в нашем обществе	15,4	36,3	27,6	10,2	10,5

Согласны ли Вы со следующими высказываниями или нет? (%) (NEET)

	Согласен	Скорее согласен	Скорее не согласен	Не согласен	Затрудняюсь ответить
Мое правительство заботится о моих желаниях и нуждах	18,8	38,1	24,9	10,2	8,1
Я не верю, что молодые люди достаточно уважаемы в нашем обществе	14,2	31,5	29,4	11,7	13,2

Скажите, пожалуйста, какие Вы знаете государственные и отраслевые программы,

которые реализуются для поддержки и развития молодежи в стране? В ПЕРВУЮ ОЧЕРЕДЬ (%)

	Вся молодежь	NEET
Государственная программа развития образования и науки РК на 2016-2019 гг.	36,9	32,4
Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан «Денсаулық» на 2016-2019 годы	21,1	20,3
Дорожная карта занятости-2020 (Молодежная практика)	35,1	35,1
Программа развития регионов до 2020 года	6,9	12,2

Скажите, пожалуйста, какие Вы знаете государственные и отраслевые программы, которые реализуются для поддержки и развития молодежи в стране? ВО ВТОРУЮ ОЧЕРЕДЬ (%)

	Вся молодежь	NEET
Государственная программа развития образования и науки РК на 2016-2019 гг.	38,4	50,0
Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан «Денсаулық» на 2016-2019 годы	52,5	61,5
Дорожная карта занятости-2020 (Молодежная практика)	37,2	33,6
Программа развития регионов до 2020 года	35,4	36,1

Скажите, пожалуйста, какие Вы знаете государственные и отраслевые программы, которые реализуются для поддержки и развития молодежи в стране? ПО КАРТОЧКЕ (%)

	Вся молодежь	NEET
Государственная программа развития образования и науки РК на 2016-2019 гг.	30,3	27,6
Государственная программа развития здравоохранения Республики Казахстан «Денсаулық» на 2016-2019 годы	31,2	34,5
Дорожная карта занятости-2020 (Молодежная практика)	43,0	55,2
Программа развития регионов до 2020 года	51,3	57,8

Скажите, пожалуйста, какие Вы знаете молодежные проекты, которые реализуются для поддержки и развития молодежи в стране? В ПЕРВУЮ ОЧЕРЕДЬ (%)

	Вся молодежь	NEET
Жасыл Ел	51,0	45,6
Проект «С дипломом – в село!»	28,4	29,5
Проект «Серпін - 2050»	7,1	8,7
Молодежные кадровый резерв	5,0	5,4
Школа молодого предпринимателя «Даму-көмек»	6,5	9,4
Программа «SAGE Kazakhstan» для обучения старшеклассников предпринимательству	1,9	1,3

Скажите, пожалуйста, какие Вы знаете молодежные проекты, которые реализуются

для поддержки и развития молодежи в стране? ВО ВТОРУЮ ОЧЕРЕДЬ (%)

	Вся молодежь	NEET
Жасыл Ел	25,0	30,1
Проект «С дипломом – в село!»	44,9	42,3
Проект «Серпін - 2050»	37,8	32,5
Молодежные кадровый резерв	34,7	38,2
Школа молодого предпринимателя «Даму-көмек»	38,0	43,9
Программа «SAGE Kazakhstan» для обучения старшекласников предпринимательству	31,7	40,7

Скажите, пожалуйста, какие Вы знаете молодежные проекты, которые реализуются для поддержки и развития молодежи в стране? ПО КАРТОЧКЕ (%)

	Вся молодежь	NEET
Жасыл Ел	31,3	42,1
Проект «С дипломом – в село!»	29,6	39,1
Проект «Серпін - 2050»	29,5	37,6
Молодежные кадровый резерв	32,3	37,6
Школа молодого предпринимателя «Даму-көмек»	37,3	33,1
Программа «SAGE Kazakhstan» для обучения старшекласников предпринимательству	35,2	32,3

Оцените, пожалуйста, деятельность следующих государственных структур, которые также оказывают поддержку молодежи? (основная категория) (%)

	Эффективна	Скорее эффективна	Скорее неэффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Правительство РК	35,8	43,8	11,5	1,8	7,0
Депутаты Парламента РК	18,4	46,5	18,5	5,0	11,5
Депутаты Маслихатов различных уровней	14,7	43,3	22,8	5,9	13,3
Аким области	16,3	45,7	20,0	6,7	11,4
Аким Вашего населенного пункта	17,0	43,6	21,1	6,4	11,8
Управление по вопросам молодежной политики/внутренней политики области или города	17,4	41,9	17,1	5,9	17,7

Оцените, пожалуйста, деятельность следующих государственных структур, которые также оказывают поддержку молодежи? (NEET) (%)

	Эффективна	Скорее эффективна	Скорее неэффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Правительство РК	33,0	43,1	13,2	2,5	8,1
Депутаты Парламента РК	16,8	38,6	24,9	6,6	13,2
Депутаты Маслихатов различных уровней	13,2	38,1	25,9	7,1	15,7
Аким области	14,2	41,6	21,8	8,6	13,7
Аким Вашего населенного пункта	17,8	37,1	21,3	9,6	14,2
Управление по вопросам молодежной политики/внутренней политики области или города	12,7	35,0	23,4	9,1	19,8

Скажите, пожалуйста, Вы доверяете Президенту страны Н.А.Назарбаеву? (%)

	Вся молодежь	NEET
Полностью доверяю	48,1	46,7
Скорее доверяю	42,2	44,2
Скорее не доверяю	3,7	1,5
Нет, не доверяю	1,7	2,5
Затрудняюсь ответить	4,3	5,1

Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Департамента молодежной политики Министерства образования и науки Республики Казахстан, которая проводится для поддержки и развития молодежи? (%)

	Вся молодежь	NEET
Да, знаю	10,0	11,2
Что-то слышал, читал (-а)	20,4	21,3
Ничего не знаю о работе Совета по молодежной политике	58,4	60,4
Затрудняюсь ответить	11,3	7,1

Оцените эффективность работы Департамента молодежной политики Министерства образования и науки Республики Казахстан по следующим видам деятельности (основная категория) (%)

	Эффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Контроль и координация работы областных/городских управлений по вопросам молодежной политики/внутренней политики	65,1	20,8	14,1
Взаимодействия с молодежными организациями по проблемам и интересам молодежи	62,2	24,1	13,7
Обеспечение научной и методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	56,1	26,9	17,0
Проведение разъяснительной работы по вопросам молодежной политики	53,9	28,2	17,9

Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	58,7	25,4	15,9
Работа по патриотическому воспитанию	65,3	21,2	13,5

Оцените эффективность работы Департамента молодежной политики Министерства образования и науки Республики Казахстан по следующим видам деятельности (NEET) (%)

	Эффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Контроль и координация работы областных/городских управлений по вопросам молодежной политики/внутренней политики	62,5	20,3	17,2
Взаимодействия с молодежными организациями по проблемам и интересам молодежи	54,7	31,3	14,1
Обеспечение научной и методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	54,7	29,7	15,6
Проведение разъяснительной работы по вопросам молодежной политики	51,6	32,8	15,6
Содействие развитию волонтерской деятельности молодежи	73,4	14,1	12,5
Работа по патриотическому воспитанию	65,6	21,9	12,5

Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города, которая проводится для поддержки и развития молодежи? (%)

	Вся молодежь	NEET
Да, знаю	7,8	7,1
Что-то слышал, читал (-а)	18,4	18,3
Ничего не знаю о работе Совета по молодежной политике	62,1	66,0
Затрудняюсь ответить	11,7	8,6

Оцените эффективность работы Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города по следующим видам деятельности (основная категория) (%)

	Эффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Обеспечение методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	66,1	26,7	7,2
Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодежью, информационные кампании)	62,1	23,7	14,2
Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	62,9	25,4	11,7

Работа с целевыми группами молодёжи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	52,1	33,9	14,0
Консультационные услуги (по вопросам жилья, трудоустройства, поддержки молодым семьям и др.)	51,1	35,0	14,0
Работа по патриотическому воспитанию	62,5	21,6	15,9
Неформальные встречи с молодёжью (беседы на рынках, общежитиях, стройплощадках и др.)	45,1	35,4	19,5

Оцените эффективность работы Управления по вопросам молодежной политики/внутренней политики Вашей области/города по следующим видам деятельности (NEET) (%)

	Эффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Обеспечение методической литературой (брошюры, книги, пособия и др.)	66,0	26,0	8,0
Информационно-разъяснительная работа (публикации в СМИ, встречи с молодёжью, информационные кампании)	64,0	24,0	12,0
Организационно-практическая работа (проведение акций, семинаров, круглых столов, флэшмобов и др.)	62,0	32,0	6,0
Работа с целевыми группами молодёжи (сельская, безработная, маргинальная, рабочая, студенческая, и др.)	64,0	24,0	12,0
Консультационные услуги (по вопросам жилья, трудоустройства, поддержки молодым семьям и др.)	50,0	34,0	16,0
Работа по патриотическому воспитанию	72,0	20,0	8,0
Неформальные встречи с молодёжью (беседы на рынках, общежитиях, стройплощадках и др.)	56,0	32,0	12,0

Скажите, пожалуйста, Вам известно о работе Молодежных ресурсных центров Вашей области/города? (%)

	Вся молодежь	NEET
Да знаю	6,4	5,6
Что-то слышал, читал (-а)	18,6	17,8
Ничего не знаю о работе Совета по молодежной политике	63,9	68,0
Затрудняюсь ответить	11,0	8,6

Оцените эффективность работы Молодежных ресурсных центров Вашей области/города по следующим видам деятельности (основная категория) (%)

	Эффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Информационная работа по государственным социальным программам для молодежи	65,5	22,6	11,9
Формирование и обеспечение методической литературой, справочной информацией для молодежи и молодежных организаций	56,4	27,9	15,7
Консультационные услуги (правовые, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержка молодым семьям и т.д.)	55,8	30,5	13,7
Организация диалоговых площадок для обсуждения вопросов по проблемам и поддержке молодежи	52,9	32,5	14,6
Проведение работы по развитию досуга и культурной жизни молодежи	56,9	28,3	14,8
Работа с целевыми группами (безработная, сельская, рабочая, студенческая молодежь, молодые семьи и т.д.)	55,1	31,9	13,1

Оцените эффективность работы Молодежных ресурсных центров Вашей области/города по следующим видам деятельности (NEET) (%)

	Эффективна	Неэффективна	Затрудняюсь ответить
Информационная работа по государственным социальным программам для молодежи	69,6	21,7	8,7
Формирование и обеспечение методической литературой, справочной информацией для молодежи и молодежных организаций	58,7	32,6	8,7
Консультационные услуги (правовые, по вопросам получения образования, жилья, трудоустройства, поддержка молодым семьям и т.д.)	71,7	21,7	6,5
Организация диалоговых площадок для обсуждения вопросов по проблемам и поддержке молодежи	58,7	34,8	6,5
Проведение работы по развитию досуга и культурной жизни молодежи	58,7	34,8	6,5
Работа с целевыми группами (безработная, сельская, рабочая, студенческая молодежь, молодые семьи и т.д.)	58,7	32,6	8,7

Скажите, пожалуйста, за последние полгода кто-нибудь интересовался Вашими проблемами? (%)

	Вся молодежь	NEET
Родители, родственники, близкие	86,4	88,3
Друзья, однокурсники, коллеги	59,2	60,4
Директор школы, ректор вуза, руководитель предприятия/организации	4,8	2,0
Классный руководитель, куратор группы	5,3	1,5
Представитель Молодежного ресурсного центра	0,9	0,0
Представитель религиозной организации	1,4	0,0
Представитель акимата, маслихата	0,9	2,0
Представитель политической партии, общественного объединения	0,3	0,0
Представитель неправительственной молодежной организации	0,2	0,0
Другое	0,3	0,5
Проблем не было	0,4	-
Никто не интересовался моими проблемами	0,8	2,0
Полиция	-	0,5
Военкомат	-	0,5
Затрудняюсь ответить	4,7	3,6

Как известно, в каждом областном центре и районе действуют Молодежные ресурсные центры. Пожалуйста, подумайте и скажите, какую помощь или услуги Вы хотели бы получать от этих Молодежных ресурсных центров? (%)

	Вся молодежь	NEET
Содействие участию в программе по получению доступного жилья	45,5	49,7
Содействие в трудоустройстве и занятости молодежи	52,9	64,5
Содействие развитию предпринимательской деятельности среди молодежи	24,2	31,0
Содействие в получении высшего образования	31,0	33,5
Содействие в получении технического и профессионального образования	15,8	18,3
Помощь психолога, социального работника	13,3	12,2
Помощь юриста, правозащитника	17,2	15,7
Содействие развитию культурных, досуговых мероприятий	16,9	21,8
Другое	0,1	-
Не нуждаюсь в помощи, услуге от МРЦ	0,5	-
Затрудняюсь ответить	12,4	9,1

Какие молодежные организации Вы знаете? (основная категория) (%)

	Знаю
Альянс студентов Казахстана	30,0
Ассоциация молодых депутатов Казахстана	15,8
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	19,5
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК «Болашак»	55,0
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	49,4
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	74,2

Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	37,6
Центр развития военно-патриотических объединений «Жас Қыран»	24,0
Конгресс молодежи Казахстана	15,5
Национальная волонтерская сеть	18,4
Другое	0,2
МОО «Голос молодежи»	-
«Алтын Сапар»ЖКБ	-
«Жайық жастары»КБ	-
Молодежное крыло «Малый АНК»	0,1
Молодежное ОО Бурлинская Федерация «Дзюдо»	0,1
МОО «Жастар»	0,1
МОО «Развитие молодежных инициатив»	0,1
ОО «Жардем-Содействие»	0,1
Ассоциация молодежи ЗКО	0,1
«Достар аланы» КБ	-
Фонд развития предпринимательства «Даму»	0,1
МОО «Заман»	0,1
«Жас Канат» ЖКБ	0,1

Какие молодежные организации Вы знаете? (NEET) (%)

	Знаю
Альянс студентов Казахстана	32,5
Ассоциация молодых депутатов Казахстана	18,3
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	20,9
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК «Болашак»	64,4
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	58,6
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	79,1
Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	47,1
Центр развития военно-патриотических объединений «Жас Қыран»	28,3
Конгресс молодежи Казахстана	18,3
Национальная волонтерская сеть	25,1
Другое	0,5
Фонд развития предпринимательства «Даму»	0,5

А с какими из них, Вам приходилось работать, сотрудничать, контактировать? (основная категория) (%)

	Сотрудничал
Альянс студентов Казахстана	8,2
Ассоциация молодых депутатов Казахстана	4,1
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	5,6
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК «Болашак»	13,1
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	26,3
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нұр Отан»	36,4
Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	21,0
Центр развития военно-патриотических объединений «Жас Қыран»	7,5
Конгресс молодежи Казахстана	5,0
Национальная волонтерская сеть	12,7
Другое	0,9
МОО «Голос молодежи»	0,5
«Алтын Сапар»ЖКБ	0,4
«Жайық жастары»КБ	-

Молодежное крыло «Малый АНК»	-
Молодежное ОО Бурлинская Федерация «Дзюдо»	-
МОО «Жастар»	-
МОО «Развитие молодежных инициатив»	-
ОО «Жардем-Содействие»	-
Ассоциация молодежи ЗКО	-
«Достар аланы» КБ	0,2
Фонд развития предпринимательства «Даму»	-
МОО «Заман»	-
«Жас Канат» ЖКБ	-

**А с какими из них, Вам приходилось работать, сотрудничать, контактировать?
(NEET) (%)**

	Сотрудничал
Альянс студентов Казахстана	18,5
Ассоциация молодых депутатов Казахстана	9,3
Ассоциация молодых предпринимателей Казахстана	7,4
Ассоциация стипендиатов международной стипендии Президента РК «Болашак»	5,6
Республиканский штаб молодежных трудовых отрядов «Жасыл ел»	37,0
Молодежное крыло «Жас Отан» партии «Нур Отан»	40,7
Единая детско-юношеская организация «Жас Ұлан»	13,0
Центр развития военно-патриотических объединений «Жас Қыран»	9,3
Конгресс молодежи Казахстана	1,9
Национальная волонтерская сеть	16,7

Скажите, пожалуйста, Вы удовлетворены или не удовлетворены жизнью, которую Вы ведете? (%)

	Вся молодежь	NEET
Полностью удовлетворен	38,5	42,1
Скорее удовлетворен	44,5	33,5
Скорее не удовлетворен	10,9	17,8
Полностью не удовлетворен	1,3	3,0
Затрудняюсь ответить	4,7	3,6

Удовлетворены ли Вы или не удовлетворены тем, как в целом развивается Ваш населенный пункт? (%)

	Вся молодежь	NEET
Полностью удовлетворен	21,9	21,3
Скорее удовлетворен	50,1	41,6
Скорее не удовлетворен	18,1	25,4
Полностью не удовлетворен	6,5	6,6
Затрудняюсь ответить	3,5	5,1

Как Вы считаете, в настоящее время в Вашем населенном пункте достаточно возможностей для молодежи, для их профессионального роста, для улучшения их жизни? (%)

	Вся молодежь	NEET
Да, вполне достаточна	15,9	9,6
Скорее достаточна	33,1	24,9
Скорее достаточна	31,7	41,1
Нет, возможностей для молодежи нет	15,7	20,3
Другое	0,1	-

Затрудняюсь ответить	3,5	4,1
----------------------	-----	-----

Как Вы думаете, будучи взрослым, каким будет Ваш уровень жизни по сравнению с Вашими родителями? (%)

	Вся молодежь	NEET
Улучшится	44,2	38,6
Улучшится незначительно	29,0	27,9
Не изменится	15,6	16,2
Незначительно ухудшится	1,2	3,0
Ухудшится	0,7	0,5
Затрудняюсь ответить	9,3	13,7

Как Вы считаете, что необходимо для достижения успеха и карьерного роста молодежи? (%)

	Вся молодежь	NEET
Иметь хорошее образование	67,8	73,1
Иметь высокую квалификацию, профессиональную подготовку	46,0	49,7
Иметь богатых родителей	19,6	23,4
Быть юридически грамотным человеком	22,6	28,9
Иметь привлекательную внешность	7,2	4,1
Знать казахский язык	7,8	9,1
Знать казахский и русский язык	7,7	2,0
Знать казахский, русский и иностранный язык	28,0	28,9
Иметь талант, исключительные способности	15,2	12,7
Иметь физическую силу, спортивную подготовку	3,8	1,0
Просто быть везучим человеком	7,8	7,1
Иметь нужные связи и знакомства	24,1	26,4
Нужно удачно жениться/выйти замуж	3,2	5,1
Другое	-	0,5
Желание достичь успеха	0,1	-
Быть трудолюбивым, настойчивым, усердным	0,4	0,5
Иметь квартиру, жилье	0,1	-
Затрудняюсь ответить	1,1	0,5

Скажите, пожалуйста, насколько Вы удовлетворены качеством полученного или получаемого образования (дошкольное, общее среднее, техническое и профессиональное, высшее)? (основная категория) (%)

	Полностью удовлетворен	Частично удовлетворен	Не удовлетворен	Ничего не знаю о качестве образования	Затрудняюсь ответить
Дошкольные	53,9	31,7	4,1	4,7	5,5
Общее среднее	45,9	43,2	6,5	1,2	3,2
Техническое и профессиональное	29,9	35,8	7,3	10,6	16,4
Высшее	27,0	27,6	7,3	16,5	21,5

Скажите, пожалуйста, насколько Вы удовлетворены качеством полученного или получаемого образования (дошкольное, общее среднее, техническое и профессиональное, высшее)? (NEET) (%)

	Полностью удовлетворен	Частично удовлетворен	Не удовлетворен	Ничего не знаю о качестве образования	Затрудняюсь ответить
Дошкольные	57,9	27,4	5,1	6,6	3,0
Общее среднее	43,1	43,7	10,2	1,0	2,0
Техническое и профессиональное	31,0	37,1	7,1	9,1	15,7
Высшее	20,8	28,9	4,6	22,3	23,4

По Вашему мнению, что препятствует трудоустройству молодежи в Вашем населенном пункте? (%)

	Вся молодежь	NEET
Низкая конкурентоспособность молодых специалистов на рынке труда	24,2	21,8
Несоответствие полученного образования и функциональных требований вакантного места	27,3	22,3
Отсутствие опыта работы	52,8	54,3
Взяточничество, коррумпированность работодателей	26,8	35,0
Дискриминация по этническому (национальному) признаку	6,3	2,0
Дискриминация по принадлежности к женскому или мужскому полу	4,9	3,0
Состояние здоровья	5,3	4,1
Низкая заработная плата	38,5	38,6
Наличие малолетнего ребенка	3,4	5,1
Высокие амбиции молодых специалистов	5,3	6,6
Отсутствие рабочих мест в районе проживания	34,0	46,7
Никаких препятствий нет	4,8	1,0
Нежелание молодежи работать	0,1	-
Терроризм в Актобе	-	-
Незащищенность прав молодежи	0,1	-
Жилищный вопрос	0,1	-
Затрудняюсь ответить	3,3	3,0

Как Вы считаете, существует ли сейчас вероятность возникновения акций протеста в том месте (населенном пункте), где Вы живете? (%)

	Вся молодежь	NEET
Однозначно, да	10,9	5,6
Скорее да	21,2	20,3
Скорее нет	34,8	39,1
Однозначно, нет	23,9	27,4
Затрудняюсь ответить	9,2	7,6

Какая проблема может вынудить Вас пойти на публичную протестную акцию? (%)

	Вся молодежь	NEET
Проблемы в школе, ВУЗе, колледже	7,2	6,6
Сокращение или увольнение с работы	18,2	15,2
Необоснованное повышение тарифов на коммунальные услуги	11,0	13,2
Задержка по выплате заработной платы, пенсий, стипендий, пособий	14,5	12,7
Халатность и непрофессионализм работников медицинских учреждений	7,4	10,2
Повышение выплат по кредитам или ипотеке	7,6	4,6
Необоснованные штрафы	6,2	4,6
Ухудшение экологической ситуации	9,4	7,6
Неудовлетворенность действиями властей	8,4	10,2
Несправедливые судебные решения	4,4	5,1
Несогласие с принимаемыми реформами	6,6	10,7
Нарушение прав на этнической почве	2,9	3,0
Проблемы с жильем	6,9	6,1
Низкое качество услуг в образовании	2,8	4,1
Рост цен на продукты питания, ГСМ, лекарства	11,0	13,7
Другое	0,2	0,5
Ничто не может вынудить меня открыто протестовать	36,4	36,0
Затрудняюсь ответить	13,2	10,2
Отсутствие безопасности	0,1	-
Если затронут мою семью	0,1	-
Преступность среди молодежи	-	0,5

Как Вы оцениваете деятельность Президента страны Нурсултана Назарбаева за прошедшие несколько месяцев? (%)

	Вся молодежь	NEET
Положительно	46,4	45,7
Скорее положительно, чем отрицательно	39,2	37,1
Скорее отрицательно, чем положительно	6,2	4,6
Отрицательно	1,4	2,0
Затрудняюсь ответить	6,8	10,7

Как Вы считаете, Казахстан сейчас в целом развивается в правильном или в неправильном направлении? (%)

	Вся молодежь	NEET
В правильном	35,4	33,5
Скорее в правильном	50,4	49,7
Скорее в неправильном	5,6	7,1
В неправильном	1,3	2,0
Затрудняюсь ответить	7,2	7,6

Интересуетесь ли Вы политической жизнью в нашей стране? (%)

	Вся молодежь	NEET
Да, постоянно интересуюсь	26,4	26,4
Интересуюсь лишь иногда	51,0	55,8
Не интересуюсь вообще	19,0	15,2

Затрудняюсь ответить	3,5	2,5
----------------------	-----	-----

По Вашему мнению, какие политические партии в большей степени интересуются проблемами молодежи и ориентированы на потребности молодежи? (%)

	Вся молодежь	NEET
Партия «Бірлік» (С.Султангали)	6,6	4,1
Партия «Нур Отан» (Н.Назарбаев)	66,2	67,0
Демократическая партия «Ақ жол» (А.Перуашев)	12,8	15,7
Общенациональная социал-демократическая партия (Ж.Туякбай)	2,9	0,0
Народно-демократическая патриотическая партия «Ауыл» (А.Бектаев)	4,5	4,1
Коммунистическая народная партия Казахстана (В.Косарев)	2,6	3,6
Общественное объединение «Алга, ДВК!» (В.Козлов, М.Жанузаков)	1,8	1,5
Другое	0,4	-
Затрудняюсь ответить	26,5	31,0
Никакие политические партии	0,7	-
Молодежное крыло Жас Отан	0,1	-

Как бы Вы охарактеризовали сегодняшнюю политическую ситуацию в стране? (%)

	Вся молодежь	NEET
Как благополучную	30,0	27,9
Скорее как благополучную, чем неблагополучную	50,2	52,8
Скорее как неблагополучную, чем благополучную	8,4	8,6
Как неблагополучную	1,4	1,0
Затрудняюсь ответить	10,0	9,6

Выберите, что Вы готовы предпринять в защиту своих интересов? (%)

	Вся молодежь	NEET
Не выйду на работу, на учебу	7,8	4,1
Объявлю голодовку	3,2	1,0
Обращусь в суд	22,2	16,3
Буду участвовать в мирной демонстрации	9,4	11,2
Буду участвовать в перекрытии дорог, автотрасс	1,5	1,5
Приму участие в митинге протеста	2,7	2,0
Обращусь в газету, телевидение, радио	12,7	15,3
Приду на прием к представителям государственной власти	11,6	13,8
Обращусь в приемную партии «Нур Отан»	13,5	17,3
Обращусь в любую политическую партию, кроме «Нур Отан»	1,6	0,5
Буду распространять листовки и прокламации	0,6	2,0
Другое	0,2	0,0
Ничего не буду предпринимать	28,5	33,7
Обращусь к родителям	0,1	0,0
Сами будем разбираться	0,1	0,0
Приму участие в интернет обсуждении	0,1	0,0
Как все, так и я буду	0,1	0,0
Уеду	0,2	0,0
Что-либо делать из перечисленного бесполезно, буду смиряться	0,1	0,0

Затрудняюсь ответить	13,2	12,2
----------------------	------	------

Скажите, пожалуйста, с какими изменениями в системе образования Вы согласны, т.е. Вы их поддерживаете, а какие считаете не правильными, т.е. не поддерживаете? (основная категория) (%)

	Поддерживаю	Скорее поддерживаю	Скорее не поддерживаю	Не поддерживаю	Затрудняюсь ответить
Переход на 12-летнее образование	21,0	16,1	17,0	41,6	4,3
Переход к пятидневной учебной неделе в школах, чтобы снизить нагрузку на школьников	29,4	31,8	13,5	21,3	4,0
Внедрение изучения предметов в средних школах на трех языках (казахский, русский, английский)	25,9	23,2	22,1	24,1	4,7
Изучение Истории Казахстана на казахском языке начиная с 7 класса (с 2018-2019 учебного года)	27,1	23,3	17,8	24,3	7,5
Изучение Всемирной истории на русском языке	28,1	28,3	15,9	20,7	7,0
Изучение предметов информатика, химия, биология, физика на английском языке в старших классах (с 2019-2020 учебного года)	14,5	20,2	23,0	36,2	6,2
Увеличение изучения английского языка на 1 час, начиная с первого класса (с 2016-2017 года)	34,6	31,3	13,0	16,8	4,3
Включить в список обязательных для сдачи предметов (ЕНТ) английский язык	13,0	19,7	24,5	34,3	8,5
Продление учебного года у первок++ласников до 1 июня, у старшеклассников до середины июня	10,1	14,6	23,7	46,5	5,1
Изменение формата ЕНТ – выпускные экзамены в школах и ЕНТ при поступлении в ВУЗ	25,2	27,3	15,0	21,1	11,4
Возможность повторной сдачи ЕНТ на платной основе	29,0	24,7	17,1	19,4	9,8

Скажите, пожалуйста, с какими изменениями в системе образования Вы согласны, т.е. Вы их поддерживаете, а какие считаете не правильными, т.е. не поддерживаете? (NEET) (%)

	Поддерживаю	Скорее поддерживаю	Скорее не поддерживаю	Не поддерживаю	Затрудняюсь ответить
Переход на 12-летнее образование	18,3	12,2	20,8	44,2	4,6
Переход к пятидневной учебной неделе в школах, чтобы снизить нагрузку на школьников	40,1	26,9	9,1	20,8	3,0
Внедрение изучения предметов в средних школах на трех языках (казахский, русский, английский)	28,4	23,9	20,3	22,3	5,1
Изучение Истории Казахстана на казахском языке	34,0	22,8	16,2	20,8	6,1

начиная с 7 класса (с 2018-2019 учебного года)					
Изучение Всемирной истории на русском языке	31,5	24,4	16,8	19,3	8,1
Изучение предметов информатика, химия, биология, физика на английском языке в старших классах (с 2019-2020 учебного года)	18,3	17,3	27,4	29,9	7,1
Увеличение изучения английского языка на 1 час, начиная с первого класса (с 2016-2017 года)	35,5	32,0	12,7	14,7	5,1
Включить в список обязательных для сдачи предметов (ЕНТ) английский язык	15,7	12,7	25,9	34,0	11,7
Продление учебного года у первоклассников до 1 июня, у старшеклассников до середины июня	11,7	8,6	23,4	49,7	6,6
Изменение формата ЕНТ – выпускные экзамены в школах и ЕНТ при поступлении в ВУЗ	25,4	26,9	14,7	18,8	14,2
Возможность повторной сдачи ЕНТ на платной основе	28,4	25,9	15,7	22,3	7,6

Насколько широко, по Вашему мнению, в Вашем регионе распространена коррупция? (%)

	Вся молодежь	NEET
Распространена достаточно широко	33,9	41,6
Мало распространена	34,7	33,5
Практически не распространена	8,7	8,1
Отсутствует полностью	4,7	2,0
Затрудняюсь ответить	18,0	14,7

Как бы Вы оценили меры, предпринимаемые государством по борьбе с коррупцией? (%)

	Вся молодежь	NEET
Очень эффективные	22,7	16,8
Малозффективные	43,3	54,8
Не имеют никакого эффекта	11,9	15,7
Имеют негативный эффект	1,8	1,0
Затрудняюсь ответить	20,3	11,7

За последние полгода, приходилось ли Вам лично сталкиваться с проявлениями коррупции? (%)

	Вся молодежь	NEET
Да	26,0	25,4
Нет	65,7	65,5
Затрудняюсь ответить	8,3	9,1

Как, на Ваш взгляд, изменилась ситуация с проявлением коррупции в Вашем населенном пункте за последний год? (%)

	Вся молодежь	NEET
Значительно улучшилась	16,4	11,7
Незначительно улучшилась	15,8	13,2
Не изменилась	40,7	50,8
Незначительно ухудшилось	2,0	3,0
Значительно ухудшилась	0,8	2,0
Затрудняюсь ответить	24,8	19,3

Как бы Вы оценили состояние своего здоровья? (%)

	Вся молодежь	NEET
Очень крепкое, вообще не болею	23,8	17,3
Хорошее, болею редко	44,0	46,2

Удовлетворительно	28,3	32,0
Плохое, болею часто	2,6	3,0
Очень слабое, болею часто долго	0,3	0,5
Затрудняюсь ответить	1,0	1,0

Скажите, пожалуйста, за последнюю неделю сколько раз Вы занимались какой-либо интенсивной физической активностью (например, бег, футбол, аэробика, езда на велосипеде)? (%)

	Вся молодежь	NEET
Один раз	23,1	20,8
Два, три раза	32,8	34,5
Каждый день	18,2	18,3
Ни одного раза	22,7	22,3
Затрудняюсь ответить	3,2	4,1

Насколько Вы удовлетворены качеством оказываемых медицинских услуг в Вашем населенном пункте? (%)

	Вся молодежь	NEET
Полностью удовлетворен (а), я доверю нашим врачам	25,5	20,8
Частично удовлетворен (а), не всегда встречаются компетентные врачи и медработники	51,1	53,8
Совсем не удовлетворен, у нас очень сложно найти профессионала своего дела	19,4	22,8
Другое	0,3	-
Затрудняюсь ответить	3,7	2,5

Как Вы относитесь к людям, которые совершили самоубийство? (%)

	Вся молодежь	NEET
Можете их понять	17,1	17,3
Безразлично	24,3	22,8
Осуждаете	39,3	43,7
Другое	1,1	0,5
Не сталкивался с этим	0,1	0,0
Жаль, сочувствие	0,3	0,5
Я их не понимаю	0,2	-
Не суди не судим будешь	0,1	0,5
Затрудняюсь ответить	17,6	14,7

Скажите, пожалуйста, Вы считаете себя верующим человеком? (%)

	Вся молодежь	NEET
Я верующий, участвую в жизни религиозной общины, следую религиозным нормам	15,5	17,8
Я верующий, но редко, только на праздники, посещаю храм, очень редко соблюдаю религиозные нормы	29,6	28,9
Я верующий, но не участвую в религиозной жизни	32,9	36,0
Я неверующий, но иногда посещаю храм, соблюдаю религиозные нормы	3,3	3,0
Я неверующий, но уважаю верующих	8,4	6,6
Я равнодушен к религиям	4,4	4,1
Я противник религии, атеист	0,9	1,0
Другое	0,1	1,0
Затрудняюсь ответить	4,9	1,5

Укажите, пожалуйста, к какой религии Вы себя относите? (%)

	Вся молодежь	NEET
Традиционный ислам	76,1	72,1
Православие	21,6	25,6
Католицизм	0,6	0,0
Протестантизм	0,4	1,2
Иудаизм	0,0	0,0
Новые религиозные направления	0,5	0,0
Совмещаем религиозные традиции разных конфессий	0,3	0,6
Не исповедую никакой религии	0,5	0,6
Другое	0,1	0,0

Влияет ли религиозная ситуация на общественно-политическую ситуацию в Вашем регионе? (%)

	Вся молодежь	NEET
Да, это создаёт общественную напряженность	8,5	9,1
Да, люди, придерживающиеся религии, пытаются навязать свою волю остальным, установить свои порядки	12,6	11,7
Да, люди, придерживающиеся религии, вносят гармонию в общество	12,9	11,2
Нет, религиозная ситуация никак не влияет на общественно- политическую ситуацию	48,1	51,3
Другое	0,1	-
Затрудняюсь ответить	17,8	16,8

Скажите, пожалуйста, в каких социальных сетях у Вас есть свой аккаунт, страница? (%)

	Вся молодежь	NEET
ВКонтакте	66,9	65,5
Facebook	28,9	23,9
Instagram	39,0	32,0
Twitter	7,9	4,1
MySpace	1,7	1,0
LinkedIn	0,4	0,5
Мой круг	3,4	6,1
Одноклассники	26,0	29,4
Мой мир @mail.ru	31,5	32,0
Другое	0,4	0,5
У меня нет страницы, аккаунта в соцсетях	10,7	14,2
WhatsApp	3,8	7,6
Skype	0,1	-
Youtube	0,1	-
Затрудняюсь ответить	3,4	2,5

Какими источниками информации Вы пользуетесь чаще всего, чтобы узнать о новостях и событиях в Казахстане? (%)

	Вся молодежь	NEET
Казахстанские республиканские телеканалы	55,7	57,9
Казахстанские местные (региональные) телеканалы	25,0	28,9

Зарубежные телеканалы (в том числе российские)	12,5	14,7
Радио	18,1	18,3
Казахстанские республиканские печатные издания (газеты, журналы)	10,9	3,6
Казахстанские местные (региональные) печатные издания (газеты, журналы)	5,9	5,6
Зарубежные печатные издания (газеты, журналы)	2,6	2,0
Интернет-сайты казахстанские (ТВ, радио, новостные ресурсы)	30,9	38,6
Интернет-сайты зарубежные (ТВ, радио, новостные ресурсы)	16,2	16,8
Социальные сети, блоги	26,1	23,9
Встречи с известными авторитетными лицами	0,6	0,0
Встречи с представителями Молодежных ресурсных центров	0,7	0,0
Ближнее окружение (родственники, знакомые, друзья)	17,0	17,3
Другое	0,0	0,5
Не интересуюсь событиями, новостями	0,7	0,5
Затрудняюсь ответить	2,9	1,5

Если бы у Вас была возможность уехать в другую страну или остаться жить в своей стране, что бы Вы выбрали? (%)

	Вся молодежь	NEET
Я остался бы в своей стране	54,2	52,3
Я поехал бы в другую страну на время, но хотел бы жить в своей стране	30,2	27,9
Я хотел бы уехать на постоянное место жительства в другую страну	11,0	15,2
Другое	0,1	0,5
Затрудняюсь ответить	4,5	4,1

Ваш пол: (%)

	Вся молодежь	NEET
Мужской	50,2	45,7
Женский	49,8	54,3

Укажите, пожалуйста, сколько Вам полных лет? (%)

	Вся молодежь	NEET
От 14 до 18 лет	27,3	8,1
От 19 до 23 лет	30,9	43,7
От 24 до 29 лет	41,8	48,2

Ваша национальность? (%)

	Вся молодежь	NEET
Казах	68,9	61,9
Русский	21,7	26,9
Другая национальность	9,3	11,2

Ваше образование: (%)

	Вся молодежь	NEET
Высшее, со степенью (магистра, кандидата/доктора наук, доктора PhD)	2,2	2,0
Высшее (бакалавр/специалист)	22,0	31,5
Незаконченное высшее	11,4	5,6
Среднее специальное/профессиональное образование	30,3	34,5
Общее среднее	21,3	23,4
Неполное среднее	12,2	3,0
Нет образования	0,5	-

Скажите, пожалуйста, где Вы проживаете? (%)

	Вся молодежь	NEET
Живу с родителями/родственниками	70,9	76,1
Живу в собственной квартире/доме	16,6	14,2
Живу в съемной квартире/комнате, общежитии	11,1	8,1
Затрудняюсь ответить	1,3	1,5

Укажите, в какой степени Вы владеете следующими языками? (основная категория) (%)

	Совершенно не знаю	Знаю только несколько слов и фраз	Понимаю, а также могу участвовать в несложном разговоре	Могу свободно говорить, читать и писать
Казахский	4,1	12,0	17,5	66,4
Русский	0,8	3,1	23,3	72,8
Английский	21,9	48,1	25,0	5,0
Другой язык	82,8	10,0	3,4	3,7

Укажите, в какой степени Вы владеете следующими языками? (NEET) (%)

	Совершенно не знаю	Знаю только несколько слов и фраз	Понимаю, а также могу участвовать в несложном разговоре	Могу свободно говорить, читать и писать
Казахский	4,1	15,7	20,8	59,4
Русский	0,5	4,1	18,3	77,2
Английский	22,8	47,7	22,8	6,6
Другой язык	75,6	14,7	5,1	4,6

Ваше семейное положение: (%)

	Вся молодежь	NEET
Женат / Замужем	31,8	36,5
В гражданском браке (сожительствую)	1,7	2,5
Холост / не замужем	63,6	56,9
Вдовец / Вдова	0,5	0,5
Разведен / Разведена	1,9	3,6
Затрудняюсь ответить	0,5	-

Скажите, пожалуйста, сколько детей Вы имеете? (%)

	Вся молодежь	NEET
Нет детей	70,1	61,9
Один ребенок	16,6	19,8
Двое детей	10,7	14,2
Трое детей	2,2	2,5
Четверо или более детей	0,4	1,5

Как бы Вы оценили материальное положение Вашей семьи? (%)

	Вся молодежь	NEET
Нам не хватает денег даже на питание	2,2	8,6
Денег хватает только на самые необходимые расходы, без которых нельзя обойтись (питание, оплата коммунальных услуг, лекарства)	23,3	25,9
Денег хватает на питание и другие самые необходимые расходы, одежду и мелкую бытовую технику, но купить сейчас холодильник или стиральную машину было бы трудно	42,5	37,1
Денег хватает на самые необходимые расходы, одежду и крупную бытовую технику, но купить новую машину мы не можем	18,7	19,8
Денег хватает на все, кроме покупки недвижимости (дачи или квартиры)	5,7	6,1
Материальных затруднений не испытываем. При необходимости могли бы приобрести дачу, квартиру	3,1	1,0
Затрудняюсь ответить	4,6	1,5

В настоящее время Вы работаете? (%)

	Вся молодежь
Нет, я только учусь	34,0
Учусь и одновременно работаю (подрабатываю)	6,3
Да, я работаю	48,5
Я не учусь, не работаю и НЕ ищу работу	8,2
Я не учусь, не работаю (ищу работу)	2,2
Затрудняюсь ответить	0,8

Укажите, пожалуйста, Ваш основной вид деятельности? (%)

	Вся молодежь
Руководитель организации	1,1
Руководитель отдела, подразделения, службы	2,2
Специалист высшего уровня квалификации	8,7
Специалист среднего уровня квалификации	17,3
Служащий, занятый подготовкой информации, оформлением документации, учетом и обслуживанием	6,6
Работник сферы обслуживания, предоставления коммунальных услуг, торговли и родственных видов деятельности	25,1
Квалифицированный работник сельского, лесного хозяйств, рыбоводства и рыболовства	2,9
Квалифицированный рабочий крупных и мелких промышленных организаций, художественных промыслов, строительства, транспорта, связи	9,2
Оператор, аппаратчик, машинист установок и машин и слесари-сборщики	3,5

Неквалифицированный рабочий	8,3
Индивидуальный предприниматель с лицензией	1,8
Самозанятый	7,8
Другое	1,0
Затрудняюсь ответить	4,6